BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
ROMA
8 M
38 G
12

Digitized by Google

DOTTRINA CHRISTIANA DI BELLARMINO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ρωμαϊκῆς καὶ καθολικῆς Εκκλησίας. Ερμη-
νευμένη εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν Ρωμαίων, καὶ
εἰς μερικοὺς τόπους ἐξηγημένη πρὸς τὴν τάξιν
καὶ συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς Εκκλησίας.

8 38
G
12

Romæ; Typis, & impen. S. Con. de ProPag. Fide. 1637.

Superiorum permissu.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. M. Sac. Pal. Apoſt.

A. Torniellus Viceſg.

Imprimatur.

F. Hyacinthus Lupus Magiſter, & Socius Reuerendiſſ. P. M. S. P. A. Ord. Prædic.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ;

ΚΑΜΩΜΕΝΗ ΕΙΣ ΚΟΙΝΗΝ φράσιν διὰ βούλησιν ἐκείνων ὁποῦ τὴν διδάσκουσι τῶν νέων, καὶ ἄλλων ἁπλῶν ἀνθρώπων, Εἰς τρόπον ὁμιλίας διδασκάλου καὶ μαθητοῦ.

Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, καὶ ποῖα εἶναι τὰ πρῶτα της μέρη.

Κεφάλαιον πρῶτον.

Μαθητοῦ Ερώτησις.

ΕΠΕΙΔΗ ἀκούω, πῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἠξεύρῃ τινὰς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν διὰ νὰ σωθῇ, ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ξεκαθαρίσῃς, τὶ πρᾶγμα εἶναι τοῦτη ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία.

Διδασκάλου ἀπόκρισις.

Η Χριστιανικὴ διδασκαλία εἶναι ἕνα κοντὸ συμμάζωμα, ἢ κεφάλαιον ὅλων ἐκείνων τῶν πραγμάτων τὰ ὁποῖα, μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὴν στράταν τῆς σωτηρίας μας.

Μ. Πόσα εἶναι τὰ πρῶτα καὶ ἀναγκαιότερα μέρη τῆς διδασκαλίας τούτης;

Δ. Τέσσαρα. ἤγουν τὸ, Πιστεύω. τὸ, Πάτερ ἡμῶν. οἱ δέκα Ἐντολαῖς. καὶ τὰ ἑπτὰ Μυστήρια.

Μ. Διατὶ εἶναι τέσσαρα, καὶ ὄχι περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα;

Δ. Διατὶ τρεῖς εἶναι οἱ μεγαλήτεραις ἀρεταῖς, ἡ πίστις, ἡ ἐλπὶς, καὶ ἡ ἀγάπη. Τὸ, Πιστεύω, εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν πίστιν. διατὶ μᾶς φανερόνει ἐκεῖνο, ὁποῦ ἔχομεν νὰ πιστεύωμεν. Τὸ, Πάτερ ἡμῶν, εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐλπίδα, διατὶ μᾶς διδάσκει τὶ ἔχομεν νὰ ἐλπίζωμεν. Οἱ δέκα Ἐντολαῖς εἶναι ἀναγκαίαις διὰ τὴν ἀγάπην, διατὶ μᾶς δείχνουσι τὶ ἔχομεν νὰ κάμωμεν διὰ ν' ἀρέσωμεν τοῦ Θεοῦ. Τὰ μυστήρια εἶναι ἀναγκαῖα, ἐπειδὴ διὰ μέσον τους δέχεται ὁ ἄνθρωπος καὶ φυλάσσει ταῖς ἀρε-

ἀρε-

ἀρετῆς, οἱ ὁποίαις εἴπαμεν ὅτι εἶναι ἀναγκαίαις διὰ νὰ σωθοῦμεν.

Μ. Αγάπουν νὰ μοῦ ἐδίδες κάμμίαν ὁμοιότητα, διὰ νὰ καταλάβω καλλίτερα τὴν ἀνάγκην τούτων τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Δ. Οἱ ἅγιοι μᾶς δίδουσι τὴν ὁμοιότητα τοῦ σπιτιοῦ, διατὶ καθὼς διὰ νὰ κάμῃ τινὰς ἕνα σπίτι, ἀνάγκη εἶναι νὰ βάλῃ πρῶτα τὸ θεμέλιον, καὶ τότε νὰ σηκώσῃ τοὺς τοίχους, καὶ ὕστερα νὰ τὸ σκεπάσῃ μὲ στέγωσιν. καὶ διὰ νὰ κάμῃ ὅλα τοῦτα, χρειάζεται κάποια ὑπουργικὰ πράγματα. ἔτζι καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ κάμωμεν εἰς τὴν ψυχὴν τὸ κτίσμα τῆς σωτηρίας, χρειαζόμεθα διὰ θεμέλιον τὴν πίστιν, διὰ τοίχους τὴν ἐλπίδα, καὶ διὰ σκέπασμα τὴν ἀγάπην, καὶ διὰ ὑπουργικὰ τὰ ἅγια μυστήρια.

Ἐξήγησις τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ. Κεφάλ. β'.

Μ. Πρὶν νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διδασκαλίας, ἤθελα νὰ μοῦ ἐδίδες ὡσὰν μίαν δοκιμὴν τῶν πραγμάτων, ὅπου

πρέπει νὰ πιςεύωμεν, ἐξηγῶντας μὲ συντομίαν καὶ εἰς βραχυλογίαν τὰ πλέα ἀναγκαῖα μυςήρια, ὁποῦ περιέχει τὸ, Πιςεύω.

Δ. Καλὰ λέγεις, καὶ θέλω νὰ τὸ κάμω. ἤξευρε τὸ λοιπὸν, ὅτι δύο εἶναι τὰ μεγαλήτερα μυςήρια τῆς πίςεώς μας. καὶ αὐτὰ τὰ δύο περιέχονται εἰς ἐκεῖνο τὸ σημάδι, ὁποῦ ὀνομάζεται τὸ σημάδι τοῦ τιμίου ςαυροῦ, τὸ πρῶτον μυςήριον εἶναι, ἡ ἑνότης καὶ τριὰς τοῦ Θεοῦ, τὸ δεύτερον εἶναι, ἡ σάρκωσις καὶ τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ, ἑνότης καὶ τριὰς τοῦ Θεοῦ;

Δ. Τοῦτα εἶναι πράγματα ὑψηλότατα, καὶ ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον θέλουν ἐξηγηθῇ παγαίνοντας ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς διδασκαλίας. διὰ τὴν ὥραν σώνει νὰ μάθῃς τὰ ὀνόματα, καὶ νὰ λάβῃς εἰς τὸν νοῦν σου ὅσον εἶναι ἐμπορετόν. ἑνότης τοῦ Θεοῦ θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἔξω ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εὑρίσκεται ἕνα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε ποτὲ ἀρχὴν, ἀλλὰ πάντα ἦτον, καὶ πάντα θέλει εἶσθαι. καὶ ἔκτισεν ὅλα τ' ἄλλα πράγματα, καὶ τὰ κρατεῖ, καὶ τὰ κυβερνᾶ. καὶ εἶναι ἐπάνω εἰς ὅλα ὑψηλότατον, εὐγενικώτατον, εὐμορφώτατον, δυνατώ-

τατον

ζατον. καὶ αὐθεντεύει, καὶ ὁρίζει καθόλε πᾶσα ἄλλο πρᾶγμα. καὶ τῦτο τὸ πρᾶγμα κράζεται Θεὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας μόνον. διατὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ μία θεότης ἀληθινὴ, ἤγουν μία μοναχὴ φύσις καὶ ὐσία, τῆς ὁποίας εἶναι ἄμετρη ἡ δύναμις, ἡ σοφία, ἡ ἀγαθοσιώη, καὶ τὰ λοιπά. μ' ὅλα τῦτα ζούτη ἡ θεότης εὑρίσκεται εἰς τρία πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται, Πατὴρ, Υὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. καὶ εἶναι τῦτα τὰ τρία πρόσωπα ἕνας καὶ μόνος Θεὸς. διατὶ ἔχουσι τὴν ὅμοιαν θεότητα καὶ ὐσίαν. ὡσὰν νὰ εἰπῆς, ἂν τρεῖς νομάτοι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἔχοντας ὀνόματα Πέτρος, Παῦλος, καὶ Ιωάννης, νὰ εἶχασι μίαν ψυχὴν, καὶ ἕνα ὅμοιον κορμὶ, ἤθελαν λέγεσθαι τρεῖς νομάτοι, ἕνας Πέτρος, ἄλλος Παῦλος, ἄλλος Ιωάννης. καὶ ὅμως ἤθελαν εἶσθαι ἕνας ἄνθρωπος, ὄχι τρεῖς δὲν ἔχοντας τρία κορμία, μηδὲ τρεῖς ψυχαῖς, ἀλλὰ ἕνα κορμὶ, καὶ μίαν ψυχὴν. τῦτο εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀδύνατον, διατὶ τὸ εἶναι τῦ ἀνθρώπου εἶναι μικρὸν καὶ μετρημένον, καὶ διὰ τῦτο δὲν ἐμπορεῖ νὰ εἶναι εἰς πολλὰ πρόσωπα. ἀμὴ τὸ εἶναι τῦ Θεῦ καὶ ἡ θεότης τυ εἶναι ἄμετρος. καὶ διὰ τῦτο ἐμ-

πορεῖ νὰ εὑρεθῇ, καὶ εὑρίσκεται τὸ ὅμοιον εἶναι καὶ ἡ αὐτὴ θεότης τοῦ Πατρὸς εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἶναι τὸ λοιπὸν τρία πρόσωπα, διατὶ εἶναι τὸ ἕνα ὁ Πατὴρ, τὸ ἄλλο ὁ Υἱὸς, τρίτον τὸ ἅγιον πνεῦμα. καὶ ὅμως εἶναι ἕνας καὶ μόνος Θεὸς, διατὶ ἔχουσι τὴν ὁμοίαν θεότητα, τὸ ὅμοιον εἶναι, τὴν ὁμοίαν δύναμιν, σοφίαν, ἀγαθότητα, καὶ τὰ λοιπά.

Μ. Εἰπέ μου τώρα, τί θέλει νὰ εἰπῇ σάρκωσις καὶ πάθος τοῦ Σωτῆρος;

Δ. Ἠξεύρε, ὅτι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς θεότητος, τὸ ὁποῖον εἴπαμεν ὅτι λέγεται Υἱὸς, ἔξω ἀπ' ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχει ὡσὰν Θεὸς, τὸ ὁποῖον εἶχε πρὶν νὰ γένῃ ὁ κόσμος, μάλιστα τὸ εἶχε προαιώνιον, ἔλαβε σάρκα ἀνθρωπίνην, καὶ ψυχὴν ἀνθρωπίνην, ἤγουν ὅλην μας τὴν φύσιν εἰς τὴν κοιλίαν μιᾶς καθαρωτάτης παρθένου. καὶ ἔτζι ἐκεῖνος ὁποῦ ἦτον μόνον Θεὸς, ἤρχισε νὰ εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. καὶ ἀφ' οὗ ἐσυναναστράφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους τριάντα τρεῖς χρόνους, διδάσκοντας τὴν στράταν τῆς σωτηρίας, καὶ κάμνοντας θαύματα πολλά, εἰς τὸ τέλος ἄφησε καὶ τὸν ἐβάλασιν εἰς τὸν σταυρὸν καὶ ἀπέθανεν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν Θεὸν διὰ ταῖς ἁμαρτίαις ὅλου τοῦ κόσμου. ἂν

καλὰ

καλὰ ἐ μετὰ τρεῖς ἡμέραις ὕστερα αἰαςήθη ἀπὸ τὸ θάνατον εἰς τὴ ζωὴ, ἐ μετὰ σαράντα ἡμέραις ἀνέβηκεν εἰς τὸ οὐρανὸν, καθὼς θέλομεν εἰπῆ ἐξηγῶντας τὸ, Πιστεύω. Τοῦτη εἶναι τὸ λοιπὸν ἡ σάρκωσις, καὶ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Μ. Διατὶ εἶναι τοῦτα τὰ μεγαλήτερα μυστήρια τῆς πίστεως;

Δ. Διατὶ εἰς τὸ πρῶτον περιέχεται ἡ πρώτη ἀρχὴ, καὶ τὸ ὕστερον τέλος τοῦ ἀνθρώπου. εἰς τὸ δεύτερον περιέχεται τὸ μοναχὸν καὶ δυνατώτατον μέσον διὰ νὰ γνωρίσωμεν ἐκείνην τὴν πρώτην ἀρχὴν, ἐ νὰ σώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕστερον τέλος. καὶ διατὶ πιστεύοντας καὶ ὁμολογῶντας τοῦτα τὰ δύο μυστήρια, δείχνομεν ὅτι εἴμεσθα ξεχωρισμένοι ἀπὸ τὰς ἄλλαις ψεματοπιστίαις, ἤγουν τῶν Ελλήνων, τῶν Τούρκων, τῶν Εβραίων, καὶ τῶν Αἱρετικῶν. καὶ ἀκόμι διατὶ μὴ πιστεύοντας καὶ μὴ ὁμολογῶντας τοῦτα τὰ δύο μυστήρια, τινὰς δὲν ἠμπορεῖ νὰ σωθῆ.

Μ. Πῶς εὑρίσκονται τοῦτα τὰ μυστήρια εἰς τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ;

Δ. Τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ γίνεται λέγοντας, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, ἐ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ ἀντάμα σχηματίζοντας τὸν τύπον

τοῦ

τȣ̃ ςαυρȣ̃, ἤγουν βαίνοντας τὸ δεξιόν μας χέρι, καὶ ἑνώνοντας τὰς τρεῖς δακτύλους εἰς τὸ μέτωπον, ὅταν λέγωμεν εἰς τὸ ὄνομα τȣ̃ Πατρὸς. ἀπέκει κάτω ἀπὸ τὸ ςῆθος ὅταν λέγωμεν, καὶ τȣ̃ Υἱȣ̃. καὶ ὕςερα κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς Εκκλησίας ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον εἰς τὸν ἀριςερὸν, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς Εκκλησίας ἀπὸ τὸν ζερβὸν ὦμον εἰς τὸν δεξιὸν, ὅταν λέγωμεν, καὶ τȣ̃ ἁγίȣ Πνεύματος. ὁ λόγος ἐκεῖνος εἰς τὸ ὄνομα, μᾶς δείχνει, ὅτι ἕνας εἶναι ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ λέγομεν εἰς τὸ ὄνομα, καὶ ὄχι εἰς τὰ ὀνόματα. καὶ μὲ τὸ ὄνομα γρυκȣ̃μεν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τȣ̃ Θεȣ̃, ἡ ὁποία εἶναι μία μοναχὴ καὶ εἰς τὰ τρία πρόσωπα. τὰ λόγια ἐκεῖνα τȣ̃ Πατρὸς, καὶ τȣ̃ Υἱȣ̃, καὶ τȣ̃ ἁγίȣ Πνεύματος, μᾶς δείχνουσιν ὅτι τρία εἶναι τὰ θεϊκὰ πρόσωπα. νὰ σημαδεύωμεθα μὲ τὸν τύπον τȣ̃ ςαυρȣ̃ εἶναι μία εἰκόνα τȣ̃ πάθους, καὶ διὰ τȣ̃το μᾶς ἀναφέρει καὶ τὴν σάρκωσιν τȣ̃ Υἱȣ̃ τȣ̃ Θεȣ̃. ἡ μετάβασις κατὰ τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ ζερβὸν μέρος εἰς τὸ δεξιὸν, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ζερβὸν, σημαίνει ὅτι μὲ τὸ πάθος τȣ̃ Χριςȣ̃ μεταβαίνομεν ἀπὸ

τὰ

τὰ πρόσκαιρα εἰς τὰ αἰώνια, ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν.

Μ. Πρὸς τί τέλος γίνεται τοῦτο τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ;

Δ. Πρῶτον γίνεται διὰ νὰ δείξωμεν, πῶς ἤμεθα χριστιανοί, ἤγουν στρατιῶται τοῦ μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ. διατὶ τοῦτο εἶναι ὡσὰν ἕνα πολεμικὸν σημάδι, καὶ μία διαφορὰ ἐνδυμάτων, ὁποῦ ξεχωρίζει τοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ ἀπ᾽ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἤγουν Ἕλληνας, Ἰουδαίους, Τούρκους, καὶ αἱρετικούς. ἔξω ἀπὸ τοῦτο γίνεται τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ διὰ νὰ ἐπικαλούμεθα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα μας τὰ ἔργα. διατὶ μὲ τὸ σημάδι τοῦτο κράζομεν εἰς βοήθειαν τὴν παναγίαν τριάδα διὰ μέσου τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ. ὅθεν συνηθίζουσιν οἱ καλοὶ χριστιανοὶ νὰ κάμνουν τὸν σταυρόν τους, ὅταν σηκώνωνται ἀπὸ τὸ κρεββάτι, ὅταν ἐκβαίνουσιν ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅταν καθίζουσιν εἰς τὸ τραπέζι, καὶ ὅταν βαίνωνται νὰ κοιμηθοῦσιν, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε ἄλλου πράγματος ἢ δουλείας. ἀκόμη λέγω ὅτι γίνεται τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ ἤμεθα ἁρμα-

τωμέ

τωμένοι ἐναντίον εἰς πᾶσα πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, διατὶ φοβᾶται ὁ δαίμονας τὸ σημάδι τοῦ σαυροῦ, καὶ τὸ φεύγει καθὼς φεύγουσι τὸ σημάδι τῶν αὐθεντικῶν ἀνθρώπων οἱ λησάδες, καὶ συχναῖς φοραῖς μὲ τὸ σημάδι τοῦ σαυροῦ γλυτώνει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ κινδύνους πολλοὺς τόσον ψυχῆς ὡσὰν καὶ τοῦ κορμίου, κάμνοντάς το μὲ πίστιν καὶ θάῤῥος εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ὅσα ἔκαμεν καὶ ἔπαθεν ὁ δεσπότης Χριστός.

Ἐξήγησις τοῦ, Πιστεύω. Κεφ. γ'.

Μ. Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τό, Πιστεύω·

Δ. Τό, Πιστεύω περιέχει δώδεκα μέρη, τὰ ὁποῖα κράζονται ἄρθρα. καὶ εἶναι δώδεκα, καθὼς ἦσαν δώδεκα οἱ ἀπόστολοι, ὅπου τὸ ἐσυνέθεσαν. καὶ εἶναι τοῦτα.

α' Πιστεύω εἰς Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὅπου εἶναι ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

β. Καὶ εἰς τὸν Υἱὸν του τὸν μονογενῆ τὸν δεσπότην μας Ἰησοῦν Χριστόν.

γ'. Τὸν ὁποῖον ἐγαστρώθηκεν ἡ θεοτόκος μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐγέν-

νησεν

νησεν ἡ ἀυτὴ παρθένος Μαρία.

δ΄. Ο ὁποῖος ἔπαθεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ποντίου Πιλάτου, ἐσαυρώθη, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη.

ε΄. Εκατέβηκεν εἰς τὸν ἅδην, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνασήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς.

ς΄. Ανέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Θεοῦ πατρὸς παντοκράτορος.

ζ΄. Οθεν μέλλει νὰ ἔλθη διὰ νὰ κρίνει ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους,

η΄. Πισεύω εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

θ΄. Τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τὴν καθολικὴν, τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

ι΄. Τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν.

ια΄. Τὴν ἀνάστασιν τῆς σαρκός.

ιβ΄. Τὴν αἰώνιον ζωήν. ἀμήν.

Μ. Εξήγησαί μου τὸ πρῶτον ἄρθρον λόγον πρὸς λόγον. τί θέλει νὰ ειπῆ, Εγὼ πισεύω.

Δ. Θέλει νὰ ειπῆ, ὅτι ἐγὼ κρατῶ διὰ βέβαιον καὶ ἀληθινώτατον ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγουσι τοῦτα τὰ δώδεκα ἄρθρα. καὶ τοῦτο λέγω, διατὶ ταῖς γνώμαις ταύταις ταῖς ἐδίδαξεν ἀτός του ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων ἀποσόλων, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόσολοι τῆς ἐδίδαξαι τῆς Εκκλησίας, καὶ ἡ ἐκκλησία ταῖς διδάσκει ἐμᾶς. Καὶ διατὶ εἶναι ἀδυνάτον ὅτι ὁ Θεὸς νὰ

ειπῆ

εἰπῆ ψέμα. διὰ τοῦτο βεβαιότερα πιστεύω τὰ πράγματα τοῦτα, παρὰ ἐκεῖνα ὅπου βλέπω μὲ τὰ μάτια μου, καὶ ἐγγίζω μὲ τὰ χέρια μου.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῆ, εἰς Θεόν;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῆ, ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμεν σταθερότατα, ὅτι εἶναι Θεός, καλὰ καὶ δὲν τὸν βλέπομεν μὲ τὰ μάτια τοῦ κορμίου. καὶ τοῦτος ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας μοναχός. καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν, εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὄχι, εἰς τοὺς θεούς. καὶ δὲν πρέπει νὰ βάλῃς εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι ὁ Θεὸς ὁμοιάζει κανενὸς πράγματος σωματικοῦ, ἂν εἶναι ὅσον θέλει μεγάλον, καὶ εὔμορφον. ἀμὴ πρέπει νὰ λογιάσῃς, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα πρᾶγμα πνευματικόν, τὸ ὁποῖον πάντα ἦτον, καὶ πάντα θέλει ἦσται, καὶ ἔπλασε κάθε πρᾶγμα. παντοῦ εἶναι, κυβερνᾷ τὸν κόσμον ὅλον, ἠξεύρει καὶ βλέπει πᾶσα πρᾶγμα. εἰς κοντολογίαν ὅ,τι πρᾶγμα εἰδῆς ἢ φανταθῆς, πρέπει νὰ λέγῃς, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅπου τώρα εἶναι ἐμπροστά μου, δὲν εἶναι Θεός, διατὶ ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα πρᾶγμα καλλίτερον δίχως κανένα μέτρον.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πατέρας;

Δ. Δια-

Δ. Διατὶ ἀληθινὰ εἶναι πατέρας τοῦ μονογενοῦς τοῦ Υἱοῦ. διὰ τὸ ὁποῖον θέλομεν μιλήσει εἰς τὸ δεύτερον ἄρθρον. ἔξω ἀπὸ τοῦτο διατὶ εἶναι πατέρας ὅλων τῶν καλῶν ἀνθρώπων, ὄχι φυσικὸς, ἀλλὰ κατὰ χάριν, καὶ διατὶ εἶναι ἀκόμι πατέρας ὅλων τῶν κτισμάτων, ὄχι φυσικὸς, ἢ κατὰ χάριν, ἀλλ᾽ ὡσὰν πλάστης, καθὼς τὸ θέλομεν εἰπεῖ παρακάτω εἰς τοῦτο τὸ ὅμοιον ἄρθρον.

Μ. Διατὶ κράζεται παντοκράτωρ;

Δ. Διατὶ τοῦτο εἶναι ἕνα μερικὸν παρανόμι τοῦ Θεοῦ. καὶ καλὰ καὶ νὰ ἔχῃ πολλαῖς ὀνομασίαις ὁ Θεὸς, λόγου χάριν, αἰώνιος, ἄπειρος, ἀμέτρητος, καὶ ἄλλα, ὅμως εἰς τοῦτον τὸν τόπον τὸ πλέα ἁρμόδιον ὄνομα εἶναι, παντοκράτωρ, διὰ νὰ μὴ μᾶς φαίνεται δύσκολον νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι αὐτὸς ἔκαμεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἀπὸ οὐδετίποτε, καθὼς ἐξηγοῦσι τὰ λόγια ὁποῦ ἀκολουθοῦσιν. διότι ἐκεῖνος, ὁποῦ ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει, καὶ εἶναι διὰ τοῦτο παντοδύναμος, οὐδένα πρᾶγμα εἶναι δύσκολον. καὶ ἂν μοῦ εἰπῇς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἠμπορεῖ ν᾽ ἀποθάνῃ ἢ ν᾽ ἁμαρτήσῃ, καὶ ἔτζι δὲν φαίνεται νὰ ἠμπορῇ πᾶσα πρᾶγμα, σοῦ ἀποκρίνομαι, ὅτι νὰ ἠμπορῇ ν᾽ ἀποθάνῃ

θαίη, καὶ νὰ ἁμαρτήσῃ δὲν εἶναι δύναμις ἀλλὰ ἀδυναμία. ὡσὰν μιλῶντας διὰ κανένα στρατιώτην μεγάλο παλικάρι, ἂν εἰποῦμεν ὅτι δύνεται νὰ νικήσῃ ὅλους, καὶ ὄχι νὰ νικηθῇ ἀπὸ κανένα, δὲν σμικρύνομεν τὴν δύναμίν του, λέγοντας ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ νικηθῇ. διότι δὲν εἶναι δύναμις οὐδὲ ἀνδρία νὰ ἐμπορῇ τινὰς νὰ νικηθῇ, ἀλλὰ ἀχαμνότης καὶ ἀδυναμία.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ποιητής;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκαμεν ὅλα τὰ πράγματα ἀπὸ οὐδετίποτε, καὶ μόνος ἐμπορεῖ νὰ τὰ φέρῃ πάλιν εἰς τὸ οὐδετίποτε. ἐμποροῦσιν ἀληθινὰ οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀκόμι καὶ οἱ δαίμονες νὰ κάμουν καὶ νὰ ξεκάμουν κάποια πράγματα, ἀμὴ δὲν ἐμποροῦσι νὰ τὰ κάμουσιν ἂν δὲν ἔχουσι τίποτε ὡσὰν θεμέλιον τοῦ ἔργου. οὐδὲ νὰ τὰ ξανακάμουσι, παρὰ μεταφέροντάς τα εἰς τίποτε ἄλλο πρᾶγμα. καθὼς ἕνας κτίστης δὲν ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνα σπίτι ἀπὸ οὐδετίποτε, ἀμὴ χρειάζεται πέτραις καὶ ἄσβεστη καὶ ξύλα. οὐδὲ ἐμπορεῖ νὰ τὸ χαλάσῃ, καὶ νὰ τὸ κάμῃ οὐδετίποτε, ἀμὴ τὸ ξεκάμνει εἰς πέτραις καὶ ἄσβεστη καὶ εἰς ξύλα καὶ ἄλλα ὅμοια. διὰ

τοῦτο

τοῦτο ὁ Θεὸς μοναχὰ λέγεται καὶ εἶναι ποιητὴς καὶ πλάστης, διότι ἐκεῖνος μοναχὸς δὲν ἔχει χρείαν ἀπὸ τίποτε διὰ νὰ κάμη τὰ πράγματα.

Μ. Διατὶ λέγεται ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, δὲν ἔκαμεν ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ νερὸ, καὶ ταῖς πέτραις; τὰ δένδρα, τοὺς ἀνθρώπους, καὶ κάθε ἄλλο πρᾶγμα;

Δ. Λέγοντας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, γρικᾶται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν. καθὼς λέγοντας ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει κορμὶ καὶ ψυχὴν, γρικᾶται, ὅτι ἔχει ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ κορμὶ, ὡσὰν φλέβες, ἅιμα κώκαλα, νεῦρα, καὶ τὰ λοιπά. καὶ ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν ψυχὴν, ὡσὰν νοῦν, θέλησιν, μνήμην, αἴσθησες ἐσωτερικαῖς, καὶ ἐξωτερικαῖς. Τὸ λοιπὸν λέγοντας τὸν οὐρανὸν, γρικᾶται ὁ ἀέρας, ὁποῦ εἶναι τὰ πετούμενα, καὶ ὅλα τὰ ὑψηλότερα πράγματα, τὰ νέφη, τὰ ἄστρα. ὅθεν λέγονται τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. καὶ οἱ ἄγγελοι. λέγοντας τὴν γῆν γρικᾶται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ περικυκλώνει ὁ ἀέρας, ἤγουν τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν, ὁποῦ εἶναι εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς

γῆς, γρυκῦνται ἀκόμι ὅλα τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ, οἱ πέτραις, τὰ μέταλλα, καὶ πᾶσα ἄλλο πρᾶγμα ὁποῦ ἑυρίσκεται εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. λέγεται τὸ λοιπὸν ὁ Θεὸς ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, διότι τοῦτα εἶναι τὰ δύο πρῶτα μέρη τοῦ κόσμου, τὸ ἕνα ἐπάνω ὁποῦ κατοικοῦσιν οἱ ἄγγελοι, καὶ τὸ ἄλλο κάτω ὁποῦ κατοικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δύο ἐυγενικώτερα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τῶν ὁποίων δουλεύουσι τ' ἄλλα ὅλα. καθὼς αὐτὰ εἶναι κρατούμενα νὰ δουλεύουσι τοῦ Θεοῦ ὁποῦ τὰ ἔπλασεν ἀπὸ οὐδετίποτε, καὶ τὰ ἐψήλωσε τόσον.

Κεφ. β'. Ἄρθρον β'.

Μ. Εξήγησαί μου τῶρα τὸ δεύτερον ἄρθρον. τὶ θέλει νὰ εἰπῆ καὶ εἰς τὸν δεσπότην μας Ιησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ;

Δ. Εκεῖνος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, διὰ τὸν ὁποῖον ἐμιλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον, ἔχει ἕνα Υἱὸν ἀληθινὸν καὶ φυσικὸν, ὁ ὁποῖος κράζεται Ιησοῦς Χριστός. διὰ νὰ πάρῃς κάποιαν εἴδησιν, πῶς ἐγέννησεν ὁ Θεὸς τοῦτον τὸν Υἱὸν, πιάσε τὴν ὁμοιότητα τοῦ καθρέπτη. ὅταν βλέπῃ τινὰς τὸν ἐμαυτόν του εἰς τὸν καθρέπτην, παρευθὺς γεννᾶ μίαν εἰκόνα τοῦ λό-

λόγε τε τέσον ὁμοίαν, ὁπε̃ δὲν ἐμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ καμία διαφορά. διατὶ τε̃ ὁμοιάζει ὄχι μόνον εἰς τὸ φυσικὸν σχῆμα τ̃ προσώπε, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κινήματα. διότι ἂν κινηθῇ ὁ ἄνθρωπος, κινεῖται καὶ ἡ εἰκόνα. καὶ τέτη ἡ εἰκόνα ὁπε̃ τόσον ὁμοιάζει, δὲν γίνεται μὲ κόπον, ἐδὲ μὲ καιρὸν, ἐδὲ μὲ τίποτε ὑπεργικὸν, ἀλλὰ γίνεται παρευθὺς μὲ μίαν μόνlω ὀμματίαν. ἔτζι λόγιασε τὸ λοιπὸν, ὅτι θεωρῶντας ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτὸν τε μὲ τὸ ὀμμάτι τ̃ νοὸς εἰς τὸν καθρέπτην τ̃ θεότητός τε, ἐγέννησε μίαν εἰκόνα ὁμοιοτάτlω τε̃ λόγε τε. καὶ διατὶ ὁ Θεὸς ἔδωκε τέτης τ̃ εἰκόνος ὅλlω τε τlὼ ἐσίαν, καὶ ὅλον τε τὸ εἶ), τὸ ὁποῖον ἡμεῖς βλέποντας τὸν ἐμαυτόν μας εἰς τὸν καθρέπτην, δὲν ἐμπορε̃μεν νὰ τὸ κάμωμεν. διὰ τε̃το ἡ εἰκόνα ἐκείνη εἶναι ἀληθινὸς Υἱὸς τε̃ Θεε̃, ἂν καλὰ καὶ οἱ ἐδικαῖς μας εἰκόνες ὁπε̃ βλέπομεν εἰς τὰς καθρέπταις, δὲν εἶναι παιδία μας. ἀπὸ τε̃το πρέπει νὰ συλλογιαθῇς, ὅτι ὁ Υἱὸς τε̃ Θεε̃ εἶναι Θεὸς, ὡσὰν καὶ ὁ πατέρας, καὶ ἕνας Θεὸς μὲ τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ ἔχει τ̃ αὐτlὼ φύσιν, ὁπε̃ ἔχει καὶ ὁ Πατέρας. ἔχεις ἀκόμι νὰ συλλογιαθῇς,

 ὅτι

ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι νεώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλ᾽ ἦτον πάντα, καθὼς πάντα ἦτον καὶ ὁ Πατέρας. διότι ἐγεννήθη μὲ τὸ νὰ βλέπῃ μόνον ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτόν του, καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἔλειψε ποτὲ νὰ βλέπῃ τὸν ἑαυτόν του. ὕστερον ἔχεις νὰ συλλογισθῇς, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἐγεννήθη μὲ συνδρομὴν γυναικὸς, ἢ μὲ μακρότητα καιροῦ, ἢ μὲ ἄσχημην ἐπιθυμίαν, ἢ ἄλλαις ἀκαθαρσίαις. διότι καθὼς εἴπαμεν, μοναχός του ὁ Πατέρας τὸν ἐγέννησε μὲ τοῦτο μόνον, ὅτι θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸ καθαρώτατον ὀμμάτι τοῦ θείου νοός.

Μ. Ποία εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν τοῦτος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κράζεται Ἰησοῦς Χριστὸς;

Δ. Τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, θέλει νὰ εἰπῇ σωτὴρ. καὶ Χριστὸς ὁποῦ εἶναι τὸ παρανόμι του θέλει νὰ εἰπῇ μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ βασιλεὺς ὅλων τῶν βασιλέων. διότι, καθὼς εἴπαμεν ἐξηγῶντας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινεν ἄνθρωπος διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ μὲ τὸ αἷμα του, καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν αἰώνιον σωτηρίαν. διὰ τοῦτο ἀφ᾽ οὗ ἐγίννηκεν ἄνθρωπος, ἔλαβε τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ σωτῆρος, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἦλθεν διὰ νὰ μᾶς

σώση. καὶ ἐτιμήθηκεν ἀπὸ τὸν Πατέρα μὲ τὸ ὄνομα μεγάλε ἀρχιερέως, καὶ βασιλέως τῶν βασιλευόντων, τὰ ὁποῖα σημαδεύει τὸ ὄνομα, Χριστὸς, ὅθεν ἡμεῖς λεγόμεθα χριστιανοί.

Μ. Διατὶ λέγοντας τὸ ὄνομα, Ιησοῦς, κλίνομεν ὅλοι τὴν κεφαλὴν, καὶ δὲν τὸ κάμνομεν, ὅταν λέγωμεν τ' ἄλλα ὀνόματα τοῦ Θεοῦ;

Δ. Η' ἀφορμὴ εἶναι, διατὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἴδιον ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ὀνόματα κοινά. καὶ διατὶ ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦτο μᾶς ἀναφέρνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκλινε τὸν ἑαυτόν του διὰ ὄνομά μας λαμβαίνοντας τὴν ἀνθρωπότητα. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὡσὰν εὐχάριστοι προσκλίνομεν τὴν κεφαλήν. καὶ ὄχι μόνον ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ δαιμόνια τοῦ ᾅδου κλίνονται εἰς τοῦτο τὸ ὄνομα, ἐκεῖνοι ἀπὸ ἀγάπην, καὶ τοῦτοι στανικῶς. διότι ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ὅτι ὅλα τὰ λογικὰ πλάσματα νὰ ὑποκλίνωνται τοῦ Υἱοῦ του, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔκλινε τὸν ἑαυτόν του δι' ἀγάπην μας ἕως εἰς τὸν θάνατον τοῦ σταυροῦ.

Μ. Διατὶ λέγεται ὅτι ὁ Ιησοῦς Χριστὸς εἶναι δεσπότης μας;

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Δ. Διότι μᾶς ἔπλασεν αὐτὸς ἅμα μὲ τὸν Πατέρα ὅθεν εἶναι δεσπότης καὶ αὐθέντης μας, καθὼς εἶναι ὁ Πατέρας. καὶ ἔξω ἀπὸ τοῦτο, ἐπειδὴ μὲ τοὺς κόπους του καὶ μὲ τὰ πάθη του μᾶς ἐξαγόρασεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον. Ἄρθρον γ΄.

Μ. Κατὰ τάξιν πρέπει νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὸ τρίτον ἄρθρον ὁποῦ λέγει. ὅτι ἡ Θεοτόκος Μαρία ἐγαστρώθη τὸν Χριστὸν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὸν ἐγέννησε παρθένος.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον μᾶς ἐξηγᾷ τὸν παράξενον καὶ θαυμαστὸν τρόπον τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ἠξεύρεις, ὅτι πᾶσα ἄνθρωπος γεννᾶται ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα, καὶ ὅτι ἡ μητέρα σὰν γαστρωθῇ καὶ γεννήσῃ παιδὶ, δὲν ἀπομένει παρθένος. καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θέλοντας νὰ γεννῇ ἄνθρωπος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἔχῃ πατέρα εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μόνον μητέρα, τὸ ὄνομά της Μαρία, ἡ ὁποία ἐστάθηκε πάντοτε καθαρωτάτη παρθένος. διότι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἤγουν τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας τριάδος, ὁποῦ εἶναι ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς μὲ τὸν Πατέρα, καὶ μὲ τὸν Υἱὸν, ἔπλασε μὲ τὴν ἄμετρόν του δύναμιν ἀπὸ τὸ καθαρώτατον αἷμα

μα

μα τῆς παρθένε εἰς τὴν κοιλίαν της ἑνὸς βρέφους κορμὶ τέλειότατον. καὶ εἰς τὸν ὅμοιον καιρὸν ἔπλασε μίαν ἀγνεστάτην ψυχὴν, καὶ τὴν ἔσμιξε μὲ τὸ κορμὶ τοῦ βρέφους ἐκείνου. καὶ τοῦτο ὅλον τὸ ἔλαβε καὶ ἕνωσε τοῦ ἐμαυτοῦ του ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ τότε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅπου ἦτον πρῶτα μόνον Θεὸς, ἤρχισε νὰ εἶναι καὶ ἄνθρωπος. καὶ καθὼς ὡσὰν Θεὸς ἔχει πατέρα δίχως μητέρα, ἔτζι ὡσὰν ἄνθρωπος ἔχει μητέρα δίχως πατέρα.

Μ. Ἤθελα κανένα ζόμπλι ἢ παρομοιότητα διὰ νὰ γρυκήσω, πῶς ἐμπορεῖ νὰ γαστρωθῇ μία παρθένος.

Δ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ τὰ πιστεύωμεν, καλὰ καὶ δὲν τὰ καταλαμβάνωμεν, διότι πλέον ἐμπορεῖ τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κατάληψις. καὶ διὰ τοῦτο εἴπαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν του, πιστεύω, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος. ὅμως ἔχομεν ἕνα εὔμορφον παράδειγμα ἀπὸ τὴν πλάσιν τοῦ κόσμου. ἠξεύρεις, ὅτι κατὰ τὴν συνήθειαν ἡ γῆ δὲν γεννᾶ τὸ σιτάρι, ἂν πρῶτα δὲν γεωργηθῇ, καὶ σπαρθῇ, καὶ ποτισθῇ μὲ βροχαῖς, καὶ ζεσταθῇ ἀπὸ τὸν ἥλιον. μ' ὅλα τοῦτα ὅταν ἐξεφύτρωσε τὴν πρώτην φορὰν τὸ

σιτάρι, ἡ γῆ δὲν ἦτον γεωργημένη, ἡ σπαρμένη, ἢ βρεμένη, ἢ ζεσταμένη, ἀλλ' ὡσὰν παρθένος ὁλότζα εἰς τὴν φύσιν της μὲ μόνον τὸν ὁρισμὸν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ ἐργαζόντας ἡ δύναμις τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, παρευθὺς ἐβλάστησε τὸ σιτάρι. ἔτζι λοιπὸν ἡ κοιλία ἡ παρθενικὴ τῆς Μαρίας χωρὶς μίξιν ἀνδρὸς, μὲ μόνον τὸν ὁρισμὸν τοῦ Θεοῦ ἐργάζοντας τὸ πανάγιον πνεῦμα, ἐβλάστησεν ἐκεῖνον τὸν τιμιώτατον κόκκον, ἤγουν τὸ ἔμψυχον κορμὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ἂν ἐγαστρώθηκε τὸν Χριστὸν ἡ Θεοτόκος μὲ ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος φαίνεται ὅτι ἠμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι πατέρας τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅσον ἄνθρωπος.

Δ. Δὲν εἶναι βολετόν. διατὶ δὲν σώνει διὰ νὰ εἶναι τινὰς πατέρας, ὅτι νὰ κάμῃ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ κάμῃ ἀπὸ τὴν ἰδίαν του οὐσίαν. διὰ τοῦτο δὲν λέγομεν τὸν κτίστην πατέρα τοῦ σπιτίου, διατὶ τὸ κάμνει ἀπὸ πέτραις καὶ χαλίκια, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἴδιόν του κορμί. τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκαμε τὸ κορμὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν σάρκα τῆς Θεοτόκου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδίαν του οὐσίαν, διὰ τοῦτο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι υἱὸς

τ᾽ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ εἶναι Υἱὸς τ᾽ Θεοῦ καὶ Πατρὸς εἰς ὅσον Θεὸς, ἔχοντας ἀπ᾽ ἐκεῖνον τὴν θεότητα. καὶ Υἱὸς τῆς παρθένου εἰς ὅσον ἄνθρωπος, διότι ἀπ᾽ ἐκείνην ἔχει τὴν ἀνθρωπότητα.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκαμε τὸ ἔργον τοῦτο τῆς σαρκώσεως; δὲν ἐσυνέδραμεν ἀκόμη ὁ πατὴρ καὶ ὁ Υἱός;

Δ. Εκεῖνο ὁποῦ ἐργάζεται ἕνα πρόσωπον θεικὸν, τὸ ἐργάζονται ἀκόμη καὶ τ᾽ ἄλλα δύο, διατὶ ἔχουσι μίαν ὁμοίαν δύναμιν, σοφίαν, καὶ ἀγαθότητα. μ᾽ ὅλα τοῦτα τῆς δυνάμεως τὰ ἔργα τὰ δίδομεν τοῦ Πατρὸς. τὰ ἔργα τῆς σοφίας τοῦ Υἱοῦ: καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ διὰ τοῦτο ἐστάθηκεν ἔργον μιᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πολλὰ μεγάλης πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. διὰ τοῦτο δίδεται τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ηθελα πίποτε παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβω, πῶς καὶ τὰ τρία πρόσωπα τὰ θεικὰ ἐσυνδράμασιν εἰς τὴν σάρκωσιν, καὶ ὅμως ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη.

Δ. Οταν ἕνας ἄνθρωπος ἐνδύεται ἕνα ῥοῦχον, καὶ ἄλλοι δύο τὸν βοηθοῦσι νὰ τὸ ἐνδυθῇ, πότε εἶναι τρεῖς ὁποῦ συντρέχουσιν εἰς τὸ ἔνδυμα

μα ⁊ ἕνας μόνον ἀπομένει ἐνδυμένος. ἔτζι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τὰ θεϊκὰ ἐσυνδράμασιν εἰς τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος.

Μ. Διατὶ σμίγει τὸ ἄρθρον, ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν παρθένον Μαρίαν;

Δ. Ὅτι ⁊ εἰς τοῦτο εἶναι ἕνα πρᾶγμα παράξενον. ἐπειδὴ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρός του τελειώνοντας οἱ ἐννέα μῆνες, δίχως πόνον ⁊ ζημίαν τῆς μητρός, δὲν ἀφήνοντας κανένα σημάδι τῆς γεννας. καθὼς ἔκαμεν ὅταν ἀναστήθη, καὶ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὸν τάφον, ὁποῦ ἦτον σφαλισμένος. καὶ ὅταν ἐμπῆκε καὶ ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ ἀνώγεον, ὁποῦ ἦσαν οἱ μαθητάδες του. καλὰ καὶ νὰ ἦσαν σφαλισμέναις οἱ πόρταις. διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἡ μητέρα τοῦ δεσπότη μας τοῦ Χριστοῦ πάντα ἐστάθηκε παρθένος πρὶν γεννήσῃ, ⁊ εἰς τὴν γένναν, καὶ μετὰ τὴν γένναν. Ἄρθρον δ'.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀκολουθεῖ εἰς τὸ τέταρτον ἄρθρον. ἤγουν ὅτι ἔπαθεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ποντίου Πιλάτου, ἐσταυρώθη, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον περιέχει τὸ ὠφελιμώτατον

τον

τὸν μυστήριον τῆς ἐξαγοράσεώς μας. καὶ τὸ κε-
φάλαιον εἶναι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀφ' οὗ ἔζησεν εἰς τὸν
κόσμον ὡς τριάντα τρεῖς χρόνους, καὶ ἐδίδαξε
μὲ τὴν ἁγιωτάτην του ζωὴν, καὶ μὲ τὴν διδα-
σκαλίαν του, καὶ μὲ τὰ θαύματά του τὴν στρά-
ταν τῆς σωτηρίας, μὲ ὁρισμὸν τοῦ Πιλάτου,
ὁποῦ ἐκυβέρνα τὴν Ἰουδαίαν, ἄδικα ἐδάρθη,
καὶ ἐκαρφώθη εἰς τὸν σταυρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέ-
θανε, καὶ ἀπὸ κάποιους ἁγίους ἀνθρώπους ἐτάφη.

Μ. Εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον ἔχω νὰ ἐρωτήσω, καὶ
ἀγαπῶ νὰ μὲ διδάξῃς διὰ νὰ ἦμαι πλέον
εὐχάριστος τοῦ Θεοῦ εἰς τόσον μεγάλην εὐεργε-
σίαν, ὅσον θέλω τὴν καταλάβει καλλίτερα.
εἰπέ μου τὸ λοιπὸν, ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ
παντοδυνάμου Θεοῦ. πῶς δὲν τὸν ἐλευθέρω-
σεν ὁ Πατέρας του ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Πιλά-
του; μάλιστα ἂν αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς
πῶς δὲν ἐλευθέρωσε τὸν ἑαυτόν του,

Δ. Ἐμπόρειεν ὁ Χριστὸς, ἂν ἤθελεν ἦσαν θελή-
ματά του, εἰς χιλίους τρόπους νὰ ἐλευθερω-
θῇ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Πιλάτου. μάλι-
στα ὅλος ὁ κόσμος, ἂν ἐκεῖνος δὲν εἶ-
χε θελήσει, δὲν ἔσωνε νὰ τοῦ κάμῃ
τίποτε κακόν. καὶ τοῦτο φαίνεται καθά-
ρια, διότι ἤξευρε, καὶ ἐπρόειπε τὰ

μα-

μαθητῶν του, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐγυρεύασι νὰ τοῦ δώσουν θάνατον, καὶ ἔμελλε νὰ δαρθῇ, καὶ νὰ περιπαιχθῇ καὶ ὕστερον νὰ φονευθῇ, καὶ ὅμως δὲν ἐκρύβη, ἀλλὰ ἀπαίτησε τοὺς ἐχθρούς του. καὶ ζητῶντας ἐκεῖνοι νὰ τὸν πιάσουν, καὶ μὴ γνωρίζοντάς τον, αὐτὸς τοὺς εἶπεν ὅτι ἦτον ἐκεῖνος ὁποῦ ἐγυρεύασι. καὶ ἀφ' οὗ ἐκεῖνοι ἔπεσαν ὅλοι ὀπίσω ὡσὰν νεκροὶ, αὐτὸς καθὼς ἠμπόριε νὰ φύγῃ, δὲν ἔφυγεν, ἀλλὰ ἐκαρτέρησε νὰ συνέλθουσι καὶ νὰ σηκωθοῦσι. καὶ τότε ἄφησε καὶ τὸν ἐπιάσασιν, καὶ τὸν ἔδεσαν, καὶ τὸν ἔφεραν ὡσὰν ἕνα ἥμερον ἀρνίον, ὅπου ἠθέλησαν.

Μ. Διατὶ ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτε κακὸν ἄφησε καὶ τὸν ἐσταύρωσαν, καὶ τὸν ἐθανάτωσαν ἄδικα;

Δ. Διὰ πολλαῖς ἀφορμαῖς. ἡ πρώτη εἶναι διὰ νὰ πληρώσῃ τοῦ Θεοῦ τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ ἔχεις νὰ ἠξεύρῃς ὅτι τὸ πταίσιμον μεγαίνει κατὰ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου τοῦ ὁποίου γίνεται τὸ πταίσιμον, καὶ τὸ ἐναντίον ἡ πληρωμὴ μεγαίνει κατὰ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου ὁποῦ πληρώνει. λόγου χάριν. ἂν ἕνας δουλευτὴς δώσῃ μίαν σφονδυλίαν κάποιου αὐθεντὸς, τὸ σφάλμα κρίνεται μεγαλώτατον

καὶ τὴν μεγαλωσύνην τοῦ αὐθέντος. ἀμὴ ἂν ὁ αὐθέντης δώσῃ τὴν σφονδυλίαν τοῦ δούλου τη, τὸ ἔχομεν ὀλίγον πρᾶγμα καὶ τὴν μικρότητα τοῦ δουλευτῆ. καὶ πάλιν ἂν ἕνας δουλευτὴς τιμήσῃ τὸν ἄρχοντα, ὀλίγον πρᾶγμα τὸ κρατοῦμεν. ἀμὴ ἂν ὁ αὐθέντης τιμήσῃ τὸν δουλευτὴν, κάμνει μεγάλην χάριν καὶ τὸν κανένα ὅπου ἤπαμεν. ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, καὶ μὲ ἐκεῖνον ὅλοι ἡμεῖς ἐπλαίσαμεν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι ἀμέτρον τὸ ἀξίωμα, τὸ πλαίσιμον ὁποῦ ἐγίνετο ἐχρειάζετον καὶ ἀμέτρον πλερωμήν. καὶ ἐπειδὴ οὐδένας ἄνθρωπος οὐδὲ ἄγγελος ἄξιζε τόσον, διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ὡσὰν Θεοῦ τὸ ἀξίωμα δὲν ἔχει μέτρον. καὶ λαμβάνοντας σάρκα θνητὴν, εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸν θάνατον τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ τιμηθῇ ὁ Θεός. καὶ ἔτζι μὲ τὰ βάσανά του ἐπλέρωσε σωστὰ τὰ κρίματά μας.

Μ. Ποῖα εἶναι ἡ ἄλλη ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ θάνατον τόσα πικρόν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ἀπό του τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, τῆς ταπεινοσύνης, τῆς ὑπακοῆς, καὶ τῆς ἀγά-

ἀγάπης. ταῖς ὁποίαις τέσσαρες ἀρεταῖς σημαδεύουσι τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ σταυροῦ. διότι μεγαλήτερη ὑπομονὴ δὲν εἶναι, ὥσαν νὰ πάθῃ τινὰς ἄδικα τόσον ἄσχημον θάνατον. οὐδὲ μεγαλήτερη ταπεινοσύνη, ὥσαν νὰ κατέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων νὰ σταυρωθῇ εἰς μέσον δύο λῃστῶν. οὐδὲ μεγαλήτερη ὑπακοὴ, ὥσαν νὰ θελήσῃ πρῶτα τὸν θάνατον, παρὰ νὰ ἀφήσῃ τὸν ὁρισμὸν τοῦ πατρός του. οὐδὲ μεγαλήτερη ἀγάπη, ὥσαν νὰ βάλῃ τὴν ζωήν του διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Καὶ ἠξεύρε ὅτι ἡ ἀγάπη δείχνεται πλέον μὲ ἔργα παρὰ μὲ λόγια, καὶ πλέον πάσχοντας παρὰ ἐνεργῶντας. ὅθεν ὁ Χριστὸς ὁποῦ ἠθέλησεν ὄχι μόνον νὰ μᾶς κάμῃ ἀναρίθμητα καλὰ, ἀλλὰ καὶ νὰ πάθῃ, καὶ νὰ ἀποθαίνῃ διὰ ὄνομά μας, ἔδειξεν ὅτι μᾶς φέρνει θερμοτάτην ἀγάπην.

M. Ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, καθὼς εἶπες παραπάνω, καὶ φαίνεται, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ πάθῃ, ἢ νὰ ἀποθαίνῃ, πῶς λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπαθε καὶ ἀπέθανεν;

Δ. Δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐμπόριεν ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ αὐτάμα καὶ νὰ μὴ πάθῃ, νὰ ἀποθαίνῃ καὶ νὰ μὴν ἀποθαίνῃ. ὥσαν Θεὸς δὲν ἐμπόριε νὰ πάθῃ ἢ νὰ ἀπο-

θά-

θάνη, πάλιν ὡσὰν ἄνθρωπος ἐμπόρεσε νὰ πάθη καὶ νὰ ἀποθάνη, καὶ διὰ τοῦτο εἶπα ὅτι ἦτο Θεὸς καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, διὰ νὰ πλερώση τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὑπομένοντας τὴν βάσανον τοῦ θανάτου εἰς τὸ πανάγιόν του κορμί. τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦσαι ἀδύνατον, ἂν δὲν ἤθελε γενῆ ἄνθρωπος.

M. Ἂν ὁ Χριστὸς εὐχαρίστησε τὸν πατέρα διὰ τὰς ἁμαρτίαις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, πῶς κολάζονται τόσοι ἄνθρωποι; καὶ τί χρεία εἶναι νὰ κάμνωμεν ἐμεῖς μετάνοιαν διὰ ταῖς ἁμαρτίαις μας;

Δ. Ὁ Χριστὸς εὐχαρίστησε τὸν πατέρα διὰ ταῖς ἁμαρτίαις ὅλαις τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴ κάμνει χρεία νὰ λάβη τὴν ἰατρείαν τούτην μερικὰ τοῦτος καὶ ἐκεῖνος. τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὴν πίστιν μὲ τὰ καλὰ ἔργα, καὶ καθολικὰ μὲ τὴν μετάνοιαν. διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμεν μετάνοιαν, καὶ καλὰ ἔργα, καλὰ καὶ νὰ ἔπαθε καὶ νὰ ἔκαμε διὰ λόγου μας ὁ Χριστὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη πολλοὶ κολάζονται καὶ μένουσιν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, διότι ἢ δὲν θέλουσι τὴν πίστιν ὡσὰν οἱ Ἑβραῖοι. οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ αἱρετικοί. ἢ δὲν θέλουν νὰ λάβουν τὰ μυστήρια, ὡσὰν ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν θέλουν τὸ βάπτισμα ἢ νὰ ἐξομολογηθοῦσιν. ἢ δὲν θέλουσιν νὰ κάμουσιν ἐκείνην τὴν μετάνοιαν ὁποῦ

δικιόν-

διωόνται) διὰ τὰ κρίματά τους, καὶ δὲν ἀποφασίζουσι νὰ ζήσουν κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

M. Διὰ νὰ καταλάβω τὸ πρᾶγμα ἤθελα τίποτε παράδειγμα.

Δ. Τὸ παράδειγμα πιάσετο ἀπὸ ἕναν, ὁποῦ νὰ ἐκόπιασε πολλὰ καὶ μὲ τοὺς ἱδρωτάς του καὶ μὲ τοὺς κόπους του νὰ ἐκέρδησε πολλὰ στάμενα, ὅσα ἤθελαν σώσει διὰ νὰ πλερωθοῦσιν ὅλα τὰ χρέη τῆς χώρας τούτης. καὶ νὰ τὰ ἔβανεν εἰς ἕνα μπάγκον νὰ δίδωνται ὅλων ἐκείνων, ὁποῦ ἤθελαν φέρει τὴν γραφήν τους ὑπογεγραμμένην. τοῦτος ὁ ἄνθρωπος βέβαια ὅσον εἰς τὸ μέρος του ἤθελεν ἔχει πλερωμένα ὅλα τὰ χρέη. καὶ ὅμως ἤθελαν μείνει κάποιοι χρεωφειλέταις, μὴ θέλοντας ἢ διὰ ὑπερηφάνειαν, ἢ διὰ ὀκνηρίαν, ἢ καὶ ἄλλην ἀφορμὴν νὰ γυρεύσουν τὸ χαρτὶ μὲ τὴν ὑπογραφὴν καὶ νὰ ὑπάγουσιν εἰς τὸν μπάγκον νὰ λάβουν τὰ στάμενα.

Ἄρθρον ε´

M. Διὰ νὰ γρυκήσω τὸ πέμπτον ἄρθρον ὁποῦ λέγει. Εκατέβηκεν εἰς τὸν ᾅδην, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀναστήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς. αγαποῦν νὰ μάθω, τί σημαίνει εἰς τοῦτον τὸν τόπον ᾅδης.

Δ. Ο' ἅδης εἶναι ὁ κατώτερος καὶ βαθύτερος τόπος τοῦ κόσμου, ἤγουν τὸ κέντρον τῆς γῆς. ὅθεν ἡ θεία γραφὴ εἰς πολλοὺς τόπους βάζει διὰ ἐναντία τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὡσὰν τὸν ὑψηλότερον τόπον ὅπου νὰ εἶναι πρὸς τὸν κατώτερον. Καὶ εἰς τοῦτον τὸν βαθὺν τόπον τῆς γῆς εἶναι τέσσαρα ὡσὰν μεγαλώτατα σπήλαια. τὸ ἕνα τὸ βαθύτατον διὰ τοὺς κολασμένους. ἔτζι πρέπει, ὅτι οἱ ὑπερήφανοι δαίμονες, καὶ οἱ ἄνθρωποι ὅπου τοὺς ἀκολούθησαν, νὰ εἶναι κάτω εἰς τὸν πλέα χαμηλὸν τόπον, καὶ εἰς ὅλους μακρήτερον ἀπὸ τὸν παράδεισον. Εἰς τὸ δεύτερον σπήλαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀλίγον ὑψηλότερον, στέκονται οἱ ψυχαῖς ὅπου πάσχουσι τὰς καθαρτικαῖς τιμωρίαις. Εἰς τὸ τρίτον, ὅπου εἶναι πάλιν ὑψηλότερον, εἶναι οἱ ψυχαῖς ἐκείνων τῶν νηπίων, τὰ ὁποῖα ἀπεθαίνασιν ἀβάπτιστα, καὶ δὲν παθαίνουσι τὸ βάσανον τῆς φωτιᾶς, ἀλλὰ εἶναι μόνον στερημέναις παντοτινὰ ἀπὸ τὴν αἰώνιον μακαριότητα. Εἰς τὸ τέταρτον, ὅπου εἶναι τὸ ὑψηλότερον ἀπ᾽ ὅλα, ἐστάθηκαν οἱ ψυχαῖς τῶν πατριαρχῶν, καὶ τῶν προφητῶν, καὶ ἄλλων διαφόρων ἁγίων, ὅσοι ἐκοιμήθησαν πρὶν τοῦ Χριστοῦ. διατὶ καλὰ καὶ ἐκείναις οἱ ἅγιαις ψυχαῖς νὰ μὴν εἴχασι

χρείαν καθάρσεως, ὅμως δὲν ἦτον βολετὸν νὰ ἐμποῦσιν εἰς ἐκείνην τὴν μακαρίαν δόξαν πρωτύτερα παρὰ νὰ ἀνοίξῃ ὁ Χριστὸς μὲ τὸν θάνατόν του τὴν πόρταν τῆς αἰωνίου ζωῆς. διὰ τοῦτο ἐστέκασιν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὑψηλότερον μέρος, τὸ ὁποῖον κράζεται λάκκος τῶν ἁγίων πατέρων, ἢ κόλποι τοῦ Ἀβραάμ. ὅπου δὲν ὑποφέρασιν καμίαν τιμωρίαν, μάλιστα ἐχαίρονταν μίαν γλυκεῖαν ἀνάπαυσιν, καρτερῶντας μὲ χαρὰν μεγάλην νὰ φανῇ ὁ σωτήρ. ἔτζι διαβάζομεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ὅτι οἱ ἄγγελοι ἐφέρασι τὴν ψυχὴν τοῦ ἁγίου ἐκείνου διακονιάρη Λαζάρου νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ὅπου τὴν εἶδεν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος. ὁ ὁποῖος εὑρισκόμενος εἰς τὴν φλόγα τοῦ ᾅδου, ἐσήκωσε τὰ μάτια του, καὶ εἶδε τὸν Λάζαρον εἰς τόπον πολλὰ ὑψηλότερον, ὅπου ἔστεκε μὲ χαρὰν καὶ παρηγορίαν μεγάλην, ἀπολαύοντας τὸν καρπὸν τῆς ὑπομονῆς του.

Μ. Εἰς ποῖον ἀπὸ τοῦτα τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ ᾅδου ἐκατέβη ὁ Χριστὸς, ἀφ' οὗ ἀπέθανεν;

Δ. Βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐκατέβηκεν εἰς τὸν λάκκον τῶν ἁγίων πατέρων τοὺς ὁποίους ἔκα-

μεν

μβὺ παρέδωθεὶς μακαρίους, καὶ ὕστερα τοὺς ἐπῆρεν ἀκόμη αἶτά μα του εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠθέλησε νὰ τὸν ἰδοῦσι καὶ τ' ἄλλα μέρη τοῦ ἅδου, καὶ ἐξήπασε τοὺς δαίμονας, ὥσαὶ νικητὴς ἔνδοξος. ἐφόβησε τοὺς κολασμβύους ὥσὰν κριτὴς ἀκέρατος. ἐπαρηγόρησε ταῖς ψυχαῖς τοῦ καθαρτηρίου ὥσὰν ἔκδικος καὶ ἐλδυθερωτής. ἐκατέβη τὸ λοιπὸν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν ἅδlω, καθὼς ἕνας βασιλδὺς ἔχει συνήθειαν νὰ κατεβαίνῃ καμίαν φοραὶ εἰς τῆς φυλακαῖς διὰ νὰ ταῖς ἰδῇ, καὶ νὰ κάμῃ χάριν ὥτινος τοῦ φανῇ.

Μ. Ἂν ὁ Χριστὸ ἦτον τότε νεκρὸς, καὶ τὸ κορμί του ἐκείτετον εἰς τὸν τάφον, δὲν ἐκατέβη τὸ λοιπὸν εἰς τὸν ἅδην ὅλος ὁ Χριστὸς ἀλλὰ μόνον ἡ ψυχή του. καὶ πῶς λέγομβυ ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκατέβη εἰς τὸν ἅδην.

Δ. Εἶχε δύναμιν ὁ θάνατος νὰ χωρίσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ κορμί του, ἀμὴ δὲν ἐμπόρεσε νὰ χωρίσῃ τὴν ψυχlὼ ἢ τὸ κορμὶ ἀπὸ τὸ θεϊκὸν πρόσωπον τοῦ ὁμοίου Χριστοῦ. καὶ διὰ τοῦτο πιστδύομβυ, ὅτι τὸ θεϊκὸν πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἦτον εἰς τὸν τάφον μὲ τὸ κορμὶ, καὶ τὸ ὅμοιον πρόσωπον μὲ τlὼ ψυχlὼ ἐκατέβη εἰς τὸν ἅδlω.

Μ. Πῶς εἶναι ἀληθινὸν ὅτι ὁ Χριστὸς νὰ ἀναστήθη τὴν τρίτην ἡμέραν. ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ βράδι τῆς παρασκευῆς, ὅταν ἐτάφη ὁ Χριστὸς, ἕως τὴν νύκτα πρὶν τῆς κυριακῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναστήθη, δὲν εἶναι οὐδὲ δύο ἡμέραις ὁλάκαιραις.

Δ. Δὲν λέγομεν νὰ ἀναστήθη ὁ Χριστὸς μετὰ τρεῖς ἡμέραις ὁλάκαιραις, ἀλλὰ τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ τοῦτο εἶναι ἀληθινώτατον. διότι ὁ Χριστὸς ἐστάθη εἰς τὸν τάφον τὴν παρασκευὴν, ὁποῦ εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα, καλὰ καὶ ὄχι ὅλην. ἐστάθη ὅλον τὸ σάββατον, ὁποῦ εἶναι ἡ δευτέρα ἡμέρα. ἐστάθη καὶ μέρος τῆς κυριακῆς, ὁποῦ εἶναι ἡ τρίτη ἡμέρα. διότι οἱ ἡμέραις κατὰ τὸ φυσικὸν μέτρον ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὴν περασμένην βραδέαν, ὅταν ἀποσημάνωσι τὰ ὡρολόγια ταῖς εἰκοσιτέσσαρες ὥραις, καὶ ἀρχινίσῃ ἡ πρώτη ὥρα τῆς νυκτός.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν δὲν ἀναστήθη ὁ Χριστὸς παρευθὺς ἀφ' οὗ ἐξεψύχησεν, ἀλλὰ ἠθέλησε νὰ καρτερέσῃ τρεῖς ἡμέραις;

Δ. Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι ἀληθινὰ ἔλαβε θάνατον. διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ σταθῇ εἰς τὸν τάφον, ὅσον ἔσωνε διὰ νὰ ἀποδείξῃ τούτην τὴν ἀλήθειαν. θέλω ἀκόμη νὰ λογιάσῃς ὅτι καθὼς ὁ Χριστὸς ἔζησε μὲ τοὺς ἀνθρώπους

τρια-

ζϊανζαζεῖς, ἢ ζϊανζατέσσαρας χρόνες, ἔτζι ἠθέλησε νὰ σαθῇ μὲ ζοὺς νεκροὺς τὸ ὀλιγώτερον ὥραις ζϊανζατρεῖς ἢ ζϊανζατέσσαρας. διότι τόσαις εἶναι, αἂν βάλης αὐζάμα μίαν ὥραν τῆς παρασκευῆς. ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν εἰκοσιζεῖς ὥραις ἐτάφη, καὶ τοῦ σαββάτου εἶναι ὥραις εἰκοσιτέσσαρες, καὶ ὀκτὼ ἢ ἐννέα τῆς κυριακῆς. διατὶ ὁ Χριςὸς αἀνεςήθη περασμένον τὸ μεσάνυκζον, ἀρχίζοντας νὰ φέγγῃ ἡ αὐγή,

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ καὶ μιλῶντας διὰ τὸν Χριςὸν λέγομεν, αἀνεςήθη. καὶ διὰ ζοὺς ἄλλους νεκροὺς, ὡσὰν διὰ τὸν Λάζαρον, καὶ τὸν ὑιὸν τῆς χήρας, λέγομεν ὅτι ζοὺς ἀνάςησαν;

Δ. Η' ἀφορμὴ εἶναι, ὅτι ὁ Χριςὸς ὡσὰν ὑιὸς τοῦ Θεοῦ αἀνεςήθη ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἤγουν μὲ τὴν δύναμιν τῆς θεότητός του ἔσμιξε πάλιν τὴν ψυχὴν μὲ τὸ κορμὶ, καὶ πάλιν ἄρχησε νὰ ζῇ. ἀμὴ οἱ ἄλλοι νεκροὶ δὲν ἐμποροῦσι νὰ ξαναζήσουν μὲ δύναμιν ἐδικήν τους. καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἄλλοι ζοὺς αἀνάςησαν. καθὼς ὅλοι μας τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θέλομεν λάβει τὴν αἀνάςασιν ἀπὸ τὸν Χριςόν.

Μ. Εἶναι ἄλλη διαφορὰ τῆς αἀναςάσεως τοῦ Χριςοῦ καὶ τῶν ἄλλων, ὁποῦ ἐξανάζησαν πρωτῆτα

τα περὶ τὸν Χειςόν;

Δ. Εἶναι τούτη ἡ διαφορὰ. ὅτι οἱ ἄλλοι ἔλαβαν τὴν ἀνάςασιν μέλλοντας πάλιν ν' ἀποθάνουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεθάνασι τὴν δευτέραν φορὰν. ἀμὴ ὁ Χειςὸς ἀνεςήθη ἀθάνατος, καὶ δὲν ἐμπορεῖ πλέον ν' ἀποθάνῃ.

Ἄρθρον ς'.

Μ. Ας' ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ ἕκτον ἄρθρον ὅπου μᾶς διδάσκει τὴν ἀνάληψιν. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πόσον καιρὸν ἐςάθη ὁ Χειςὸς εἰς τὴν γῆν μετὰ τὴν ἀνάςασιν. καὶ διὰ ποίαν ἀφορμὴν.

Δ. Εςάθη σαράντα ἡμέραις, καθὼς ἐμπορεῖς νὰ λογαριάσῃς, ἂν μετρήσῃς ταῖς ἡμέραις, ὅπου εἶναι ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῆς ἀναςάσεως ἕως τὴν ἑορτὴν τῆς ἀναλήψεως. καὶ ἡ ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἐςάθη τόσον καιρὸν εἶναι, ὅτι ἠθέλησεν ὁ Χειςὸς δείχνοντας τὸν ἑαυτόν του πολλαῖς καὶ διάφοραις φοραῖς, νὰ βεβαιώσῃ τὸ μυςήριον τῆς ἀληθινῆς του ἀναςάσεως, διὰ νὰ εἶναι τοῦτο εἰς κάποιον τρόπον τὸ δυσκολώτερον μυςήριον. καὶ ὅποιος πιςεύει τοῦτο, δὲν ἔχει

δυ-

δυσκολίαν νὰ πιςδύσῃ καὶ τ' ἄλλα. διατὶ ὅποιος ἀνεςήθη βέβαια, πρῶτα ἦτον νεκρὸς. καὶ ὅποιος ἀπέθανε, πρῶτα ἦτον γεννημένος. καὶ ἔτζι ὅποιος πιςδύει τὴν ἀνάςασιν τοῦ Χριςοῦ, δὲν ἔχει κόπον νὰ πιςδύσῃ τὸν θάνατον καὶ τὴν γέννησιν, καὶ διατὶ ἡ γῆ δὲν εἶναι τόπος ἁρμόδιος διὰ τὰ σώματα τῶν μακαρίων, καθὼς εἶναι ὁ οὐρανὸς, διὰ τοῦτο ὅποιος πιςδύει τὴν ἀνάςασιν τοῦ Χριςοῦ, εὔκολα ἐμπορεῖ νὰ πιςδύσῃ πῶς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν.

Μ. Ἤθελα νὰ ξεύρω, διατὶ λέγομεν, ὅτι ὁ Χριςὸς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν. καὶ διὰ τὴν παναγίαν λέγομεν ὅτι ἐμεταςάθη, καὶ ὄχι ἀνέβη.

Δ. Εὔκολον εἶναι νὰ τὸ μάθῃς. διατὶ ὁ Χριςὸς καθὼς ἦτον Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, μὲ ἐδικήν του δύναμιν ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν, καθὼς μὲ ἐδικήν του δύναμιν ἀνεςήθη. ἀμὴ ἡ θεοτόκος, ὁποῦ ἦτον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, καλὰ καὶ τὸ πλέα τιμημένον ἀπ' ὅλα, ὄχι μὲ δύναμιν ἐδικήν της, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἀνέζησε, καὶ ἐπέρασε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ. κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς παντοκράτορος;

Δ. Μὴ φαντασθῇς, ὅτι ὁ Πατέρας νὰ στέκῃ εἰς τὸ ζερβὸν μέρος τοῦ Υἱοῦ. ἢ νὰ στέκῃ εἰς τὴν μέσην, καὶ νὰ ἔχῃ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τὸν υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸ ζερβὸν σωματικῶς. διότι τόσον ὁ Πατέρας, ὅσον ὁ υἱὸς κατὰ τὴν θεότητα, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι εἰς πᾶσα τόπον. οὐδὲ εἶναι βολετὸν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ ἕνας εἶναι καθολικὰ εἰς τὸ δεξιὸν, ἢ τὸ ζερβὸν μέρος τοῦ ἄλλου. ἀλλὰ λέγοντας ὅτι κάθεται ὁ Χριστὸς εἰς τὴν δεξιὰν, σημαίνομεν ὅτι ἔχει τὴν ὁμοίαν ὑψηλότητα καὶ δόξαν καὶ μεγαλειότητα. διατὶ ὅποιος κάθεται εἰς τὸ πλάγι κανενὸς. οὔτε ὑψηλότερος εἶναι οὐδὲ χαμηλότερος ἀπ' ἐκεῖνον. καὶ διὰ νὰ γρυκήσωμεν τὸ μίλημα τοῦτο, ὁ προφήτης Δαβὶδ εἰς τὸν ρθ'. ψαλμὸν. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. μίαν φοραὶ λέγει, ὅτι ὁ υἱὸς κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Πατρὸς. καὶ ἄλλην φορὰν λέγει ὅτι ὁ Πατέρας κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ υἱοῦ. διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι ἡ μεγαλωσύνη τους εἶναι ἴση καὶ ὅμοια, καθὼς εἴπαμεν. τὸ λοιπὸν ὅταν ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, ἀνέβη ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς χοροὺς καὶ τάγματα τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων ψυχῶν, ὁποῦ ἔφερεν

ρεν

ρεν αὐτάμα τε καὶ ἔσωσεν εἰς τὸν ὑψηλότατον θρόνον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν, οὔτε ἀναβαίνοντας ἐπάνω ἀπὸ τὸν Πατέρα, οὔτε μένοντας κατώτερον. ἀλλὰ αὐτεπαύθη, διὰ νὰ μιλήσωμεν εἰς τοῦτον τὸν τρόπον, εἰς τὸ πλάγι τοῦ Πατρὸς, ὥσὰν ὁμότιμος καὶ ὁμόδοξος

Μ. Επειδὴ ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος πῶς κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Πατρὸς; ὥσὰν Θεὸς, ἢ ὥσὰν ἄνθρωπος;

Δ. Ο Χριστὸς ὥσὰν Θεὸς εἶναι ἴσος μὲ τὸν Πατέρα, ὥσὰν ἄνθρωπος εἶναι μικρότερος ἀπὸ τὸν Πατέρα. ὅμως διατὶ ὁ Χριστὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δύο χριστοὶ, ἢ δύο πρόσωπα, ἀλλὰ ἕνας μόνον Χριστὸς, καὶ ἕνα μόνον πρόσωπον, διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος κάθεται εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Πατρὸς. ἔτζι ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ, ἤγουν ἡ σάρκα του καὶ ἡ ψυχή του εἶναι εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς, ὄχι ἀπὸ φυσικόν τους ἀξίωμα, ἀλλὰ διατὶ εὑρίσκονται ἑνωμένα μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀληθινοῦ καὶ φυσικοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ηθελα κάποιον παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβω τὸ πρᾶγμα τοῦτο.

Δ. Πιάσε τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλικοῦ ἐνδύ-

ματος. ὅταν ὁ ρῆγας ἐνδυμένος τὸ κόκκινον ρῦχο κάθεται εἰς τὸν βασιλικόν τε θρόνον, κ᾽ ὅλοι οἱ ἄρχοντες τ̃ βασιλείας κάθονται χαμηλότερά τε, τὸ ρῦχο τε̃ βασιλέως εἶναι ὑψηλότερον παρὰ τοὺς ἄρχοντες, ἐπειδὴ ἐκεῖνο συνείσκεται εἰς τὸν θρόνον τε̃ ρηγός. καὶ τε̃το γίνεται, ὄχι διὰ νὰ εἶναι τὸ ἀξίωμα τε̃ ρύχου τόσον ὅσον εἶ τε̃ ρηγὸς, ἀλλὰ διατὶ τὸ φορεῖ ὁ ρῆγας ὡσὰν ἴδιον ἔνδυμα. ἔτζι λοιπὸν ἡ σάρκα κ᾽ ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ κάθεται ἐπάνω ἀπ᾽ ὅλα τὰ χερεβὶμ κ᾽ τὰ σεραφὶμ, εἰς τ̃ ὅμοιον θρόνον ὁποῦ κάθεται ὁ Θεὸς, ὄχι ἀπὸ φυσικόν τους ἀξίωμα, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι ἑνωμένα μὲ τὸν Θεὸν, ὄχι μόνον καθὼς εἶναι τὸ ρῦχο μὲ τὸν βασιλέα, ἀμὴ στενώτερα, ἤγουν μὲ προσωπικὴν ἕνωσιν, καθὼς εἴπαμεν.

Ἄρθρον ἕβδομον.

Μ. Ὅθεν μέλλει νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ κρίνῃ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους. Καὶ πότε μέλλει νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός;

Δ. Εἰς τὸ τέλος τε̃ κόσμου. διατὶ πρέπει

νὰ ἠξεύρεις, ὅτι τοῦτος ὁ κόσμος ἔχει νὰ λάβῃ τέλος, καὶ νὰ φθαρῇ μὲ κατακλυσμὸν πύρινον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θέλουσι καυθῆ ὅλα τὰ πράγματα ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ δὲν θέλουν ἦσαι πλέον οὔτε ἡμέραις, οὔτε νύκτες, οὔτε γάμοι, οὔτε πραγματείαις, οὔτε ἄλλα πράγματα ὁποῦ βλέπεις τώρα. τόσον ὅτι τὴν ὑστερινὴν ἡμέραν τοῦ κόσμου τούτου. τὴν ὁποίαν δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ ἠξεύρῃ, πόσον κοντὰ ἢ μακρὰ νὰ εἶναι. θέλει ἔλθει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν νὰ κάμῃ τὴν κοινὴν κρίσιν. Καὶ ὁ λόγος ἐκεῖνος. ὅθεν μέλλει ἔρχεσθαι. μᾶς διδάσκει νὰ μὴ πιστεύωμεν τινὸς ὁποῦ νὰ λέγῃ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ. καθὼς θέλει κάμει ὁ ἀντίχριστος πρὸς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. διότι ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς δὲν μέλλει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ κανένα δάσος, ἢ τόπον ἀγνώριστον, ἀλλὰ θέλει ἔλθει ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ οὐρανοῦ μὲ τόσην δόξαν καὶ λαμπρότητα ὁποῦ κανεὶς δὲν θέλει ἀμφιβάλει, ἂν εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἐκεῖνος. καθὼς ὅταν ἀνατέλλῃ

ὁ ἥ-

ὁ ἥλιος, ἔρχεται μὲ τόσον φῶς, ὁποῦ τινὰς δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλῃ, ἂν εἶναι ὁ ἥλιος ἢ ὄχι·

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι θέλει κρίνει ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους; τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δὲν θέλουν εὑρεθῆ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νεκροὶ, καὶ ὅλοι ἀναστημένοι;

Δ. Λέγοντας ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους, ἐμποροῦμεν νὰ γρικήσωμεν τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ ἔχουσι τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς κακοὺς ὁποῦ εἶναι ἀποθαμένοι ψυχικὰ διὰ τὴν ἁμαρτίαν. ὅμως ἀληθινὸν εἶναι ἀκόμη, πῶς μέλλει νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς διὰ νὰ κρίνῃ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους σωματικά. διότι ἐκείνην τὴν ἡμέραν πολλοὶ θέλουσιν εὑρεθῆ νεκροὶ, καὶ πολλοὶ ζωντανοί. οἱ ὁποῖοι καλὰ καὶ θέλουν ἦσαι ζωντανοὶ ἐκείνην τὴν ὑστερὴν ἡμέραν, καὶ τινὲς θέλουν ἦσαι νέοι καὶ παιδία, ὅμως ὅλοι θέλουν ἀποθάνει εἰς μίαν ῥοπὴν, καὶ παρευθὺς θέλουν ἀναστηθῆ, διὰ νὰ πληρώσουσι τὸ χρέος τοῦ θανάτου.

Μ. Ἤκουσα πολλαῖς φοραῖς, ὅτι ὅποιος ἀποθάνῃ εἰς κρίμα θανάσιμον, παρευθὺς ὑπάγει εἰς τὴν κόλασιν, καὶ ὅποιος ἀποθάνῃ εἰς τῆς

χά

χάριν τῦ Θεῦ, παραδίδῃ ὑπάγει εἰς τὸν τόπον τῆς καθάρσεως, ἢ εἰς τὸν παράδεισον. πῶς ἔχουσι τὸ λοιπὸν νὰ κριθοῦσιν ὅλοι, ἂν εἶναι δοσμένη ἡ ἀπόφασις;

Δ. Εἰς τὸν θάνατον καθενὸς ἀνθρώπου γίνεται ἡ κρίσις μερικὴ τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ὁποῦ ἐκβαίνει τότε ἀπὸ τὸ κορμί. ἀμὴ τὴν ὕστερην ἡμέραν θέλει γένῃ καθόλου ἡ κρίσις ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ τοῦτο διὰ πολλαῖς ἀφορμαῖς. πρῶτον εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ. διατὶ τὸν καιρὸν τοῦτον βλέποντας πολλοὶ τοὺς κακοὺς ὅτι ἔχουσι καλὰ, καὶ τοὺς καλοὺς ὅτι ἔχουσι κακὰ, λογιάζουσιν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν κυβερνᾷ καλὰ τὸν κόσμον. ἀμὴ τότε θέλουν γνωρίσει ὅλοι, ὅτι ὁ Θεὸς εἶδε καὶ ἐσημάδευσεν ὅλα τὰ πράγματα. καὶ πῶς μὲ μεγάλην δικαιοσύνην ἔδωκε τῶν κακῶν κάποια πρόσκαιρα καλὰ, διὰ νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ κανένα ἔργον καλὸν ὁποῦ ἄξιζεν ὀλίγον, μέλλοντας νὰ τοὺς δώσῃ τὴν αἰώνιον κόλασιν διὰ τὰ θανάσιμά τους ἁμαρτήματα. ἐξεναντίας ἔδωκε τῶν καλῶν ἀνθρώπων πρόσκαιρα βάσανα, διὰ νὰ τοὺς παιδεύσῃ διὰ τίποτε μικρὸν ἁμάρτημα, ἢ διὰ νὰ τοὺς δώσῃ ὑπόθεσιν μετανοίας, θέλοντας ὕστερα νὰ τοὺς πλουτίσῃ

μὲ ἐ-

μ᾽ ἕνα ἀμέτρητον θησαυρὸν δόξης διὰ τὰ καλά τους ἔργα. δεύτερον εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἄδικα ἐκατακρίθη, καὶ πολλοὶ δὲν τὸν ἐγνώρισαν, οὐδὲ τὸν ἐτίμησαν καθὼς τοῦ ἔγγιζε. πρέπον εἶναι τὸ λοιπὸν νὰ ἔλθῃ μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὸν γνωρίσῃ, καὶ νὰ τὸν τιμήσῃ θεληματικῶς ἢ στανικῶς, ὡσὰν ἀληθινὸν βασιλέα καὶ δεσπότην τοῦ κόσμου. τρίτον εἰς δόξαν τῶν ἁγίων, διὰ νὰ γνωρίσουν ὅλοι, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔπαθαν εἰς τὸν κόσμον διωγμοὺς καὶ τυραννήματα, ἐδοξαθήκασιν ἀπὸ τὸν Θεόν. Τέταρτον, διὰ νὰ μένουσι καταντροπιασμένοι οἱ ὑπερήφανοι ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. πέμπτον, διὰ νὰ λάβῃ τὸ κορμὶ αὐτὸ μαζὶ μὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἀπόφασιν τῆς δόξης ἢ τῆς κολάσεως.

Ἄρθρον η΄.

Μ. Τὸ ὄγδοον λέγει. Πιστεύω εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. τί σημαίνει τοῦτος ὁ λόγος, ἅγιον Πνεῦμα;

Δ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο μᾶς διδάσκει τὸ [illegible] πρό-

σωπον τ̃ ἁγίας τριάδος, καθὼς τὸ πρῶτον ἄρθρον μᾶς διδάσκει τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς, καὶ τὰ ἄλλα τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ. τὸ λοιπὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν εἶναι πατέρας, οὔτε υἱὸς, ἀλλὰ ἕνα τρίτον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ἀπὸ τ̃ πατέρα καὶ τὸν υἱὸν, ὡσὰν ἀπὸ μίαν ἀρχήν. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ διδάσκουσιν οἱ ἅγιοι ἀνατολικοὶ πατέρες, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ. καθὼς λέγομεν, ὅτι τὸ μῆλον γεννᾶται ἀπὸ τὴν ῥίζαν διὰ τοῦ κλάδου, καὶ ἡ ῥίζα μὲ τὸν κλάδον δὲν εἶναι δύο ἀρχαῖς. καὶ εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν εἶναι ὁ πατέρας καὶ ὁ υἱός. μάλιστα εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ ἔχει τ̃ ὁμοίαν θεότητα, ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

Μ. Ἤθελα εἰς τοῦτο κανένα παράδειγμα.

Δ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι βολετὸν νὰ ἐξηγηθοῦσι τελείως μὲ ξόμπλια τῶν πραγμάτων ὁποῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς, καὶ μάλιστα τῶν σωματικῶν. ὅμως λάβε τὸ παράδειγμα μιᾶς λίμνης ὁποῦ νὰ γεννᾶται ἀπὸ ἕνα ποταμὸν,

κα-

καθὼς ὁ ποταμὸς γεννᾶται ἀπὸ μίαν βρύσιν. τὸ νερὸν τῆς βρύσις, τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς λίμνης εἶναι ἕνα. ἔτζι καὶ ὁ πατέρας ὡσὰν βρύσις γεννᾷ τὸν υἱὸν ὡσὰν ποταμόν, καὶ ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς ὡσὰν βρύσις μὲ τὸν ποταμὸν ἐκπορεύουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν λίμνην. καὶ ὅμως ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα δὲν εἶναι τρεῖς Θεοὶ, ἀλλὰ ἕνας καὶ μόνος Θεός.

Μ. Διατὶ κράζεται πνεῦμα ἅγιον τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας τριάδος; δὲν εἶναι ἀκόμη πνεύματα, καὶ πνεύματα ἅγια οἱ ἄγγελοι, καὶ ὅλαις οἱ ψυχαῖς τῶν ἁγίων;

Δ. Κράζεται ὁ Θεὸς πνεῦμα ἅγιον ξεχωριστὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα πνεύματα, διότι εἶναι τὸ ἀκρότατον καὶ ἁγιώτατον πνεῦμα, καὶ πλάστης ὅλων τῶν κτιστῶν πνευμάτων. καὶ ὅτι ἀπ' αὐτὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα καταβαίνει πᾶσα ἁγιωσύνη. Καθὼς εἶναι τῆς συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας καλὰ καὶ νὰ κράζωνται τινὲς πατέρες καὶ ἅγιοι ἢ διὰ τὸ ἀξίωμα, ἢ διὰ καθαρότητα ζωῆς. λέγου χάριν αὐτοὶ εἶναι ἐπίσκοποι, ἢ ἱερεῖς, ἢ μοναχοί. ὅμως δὲν κράζεται πατὴρ ἅγιος, παρὰ μόνον ὁ Πάπας, διατὶ ἐκείνου μόνου πρέπει τοῦτο τὸ ὄνομα κατ' ἐξοχὴν,

ἐπει-

ἐπειδὴ εἶναι κεφαλὴ ὅλων τῶν ἄλλων πατέρων, καὶ χρεωστεῖ νὰ εἶναι ἁγιώτερος ἀπ᾽ ὅλους μὲ ζωὴν καθαρωτέραν, καθὼς εἶναι διὰ τὸ ἀξίωμα, εἰκονίζοντας τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ.

Μ. Ἂν εἶναι καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἅγιον Πνεῦμα, ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ ξεχωριστά, διατὶ τὸ δίδομεν μόνον τοῦ τρίτου προσώπου; δὲν εἶναι ἀκόμη ἐξοχώτατα πνεῦμα, καὶ ἅγιον, ὁ πατέρας καὶ ὁ υἱός;

Δ. Τὴν ἀλήθειαν λέγεις. ὅμως ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πρόσωπον ἔχει ἴδιόν του ὄνομα, καὶ λέγεται πατέρας. καὶ τὸ δεύτερον ἔχει ὁμοίως, καὶ λέγεται υἱός. τοῦ τρίτου προσώπου ἐδόθη τὸ κοινὸν ὄνομα, διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τ᾽ ἄλλα δύο. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι ὀνομάζοντας τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς θεότητος, πνεῦμα ἅγιον, τοῦτα τὰ δύο λόγια κάμνουσιν ἕνα μοναχὸν ὄνομα. ὡσὰν ὅταν λέγωμεν, Σίμων Πέτρος, γρικοῦμεν ἕνα μόνον ἄνθρωπον, διότι τὰ δύο λαμβάνονται εἰς τόπον ἑνός. καλὰ καὶ εἰς ἄλλους ἡ συνήθεια τὰ ξεχωρίζει, ὅταν ἕνας κράζεται Σίμων, καὶ ἄλλος Πέτρος.

Μ. Διατὶ ζωγραφίζεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν περιστέρι, μάλιστα ἐπάνω εἰς τὸ κεφά-

λι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου.

Α. Μὴ λογιάζῃς, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει κορμὶ, ἢ ὅτι ἐμπορεῖ τινὰς νὰ τὸ ἰδῇ μὲ τὰ μάτια τὰ σωματικά. ἀλλὰ ζωγραφίζεται εἰς τοῦτον τὸν τρόπον, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὰ χαρίσματα ὁποῦ ἐνεργᾶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. καὶ διατὶ τὸ περιστέρι εἶναι ζῶον ἁπλὸν, καθαρὸν, ζηλωτικὸν, καὶ πολύγονον, διὰ τοῦτο ζωγραφίζεται ἐπάνω εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Θεοτόκον. διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ παναγία ἦσαν γεμάτοι ἀπ' ὅλαις ταῖς χάριτες καὶ τὰ δῶρα τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἁγίαν ἁπλότητα, καὶ καθαρότητα, καὶ ζῆλον τῶν ψυχῶν, καὶ πολυτεκνίαν πνευματικήν. μὲ τὴν ὁποίαν ἐκέρδεσαν ἀναρίθμητα παιδία, ἤγουν ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ καλοὺς χριστιανούς.

Μ. Διατὶ ζωγραφίζεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποστόλους μὲ σχῆμα πυρίνων γλωσσῶν.

Α. Διατὶ δέκα ἡμέραις ὕστερα, ἀφ' οὗ ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἐγέμισεν ἀπὸ σοφίαν, ἀγάπην, καὶ εὐγλωττίαν, διδάσκοντάς τους νὰ μιλοῦσιν ὅλαις

ταῖς

ταῖς γλώσσαις, διὰ νὰ κηρύξουσι τὴν ἁγίαν πίστιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. καὶ διὰ νὰ δείξῃ τοῦτα τὰ παράδοξα ἔργα, ἔκαμεν καὶ ἐφαίνησαν ἐκεῖναις οἱ πύριναις γλώσσαις. διότι τὸ φῶς τοῦ πυρὸς σημαίνει τὴν σοφίαν. ἡ θερμότης σημαίνει τὴν ἀγάπην. καὶ τὸ σχῆμα τῶν γλωσσῶν σημαίνει τὴν εὐγλωττίαν. καὶ διατὶ τοῦτο ἐστάθηκε μία ἄκρα εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τοῦτο ἑορτάζεται ἐκείνη ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς πεντηκοστῆς, καὶ ἡ πανήγυρις τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἄρθρον θ΄.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγει τὸ ἔνατον ἄρθρον. ἁγίαν ἐκκλησίαν καθολικήν. ἁγίων κοινωνίαν;

Δ. Ἐδῶ ἀρχίζει τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συμβόλου. διότι τὸ πρῶτον μέρος ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ. τὸ δεύτερον τῆς ἐκκλησίας, ὁποῦ εἶναι νύμφη τοῦ Θεοῦ. καὶ καθὼς πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει μίαν θεότητα καὶ πρόσωπα τρία, ἔτζι πιστεύομεν, ὅτι

εἶναι μία μόνη ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει τρία μεγαλώτατα καλά. ἕνα εἰς τὴν ψυχὴν, ὁποῦ εἶναι ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν. Τὸ δεύτερον εἰς τὸ κορμὶ, ὁποῦ θέλει ἦσαι ἡ ἀνάστασις τῆς σαρκός. τὸ τρίτον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ κορμὶ αὐτὰ μαζί, ὁποῦ θέλει ἦσαι ἡ αἰώνιος ζωὴ, καθὼς θέλουσιν ἰδεῖ εἰς τὰ ἐπίλοιπα ἄρθρα.

Μ. Εξήγησαί μου λόγον πρὸς λόγον ὅλον τὸ ἄρθρον. καὶ πρῶτον, τὶ σημαίνει τοῦτο τὸ ὄνομα, ἐκκλησία.

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ συμμάζωξις, καὶ συντροφία ἀνθρώπων ὁποῦ βαπτίζονται, καὶ ὁμολογοῦσι καὶ κρατοῦσι τὴν πίστιν καὶ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ δίδοντας ὑποταγὴν τοῦ διαδόχου τοῦ ἁγίου Πέτρου. καὶ κράζεται συμμάζωμα, διότι ἡμεῖς δὲν γεννούμεσθα χριστιανοὶ, καθὼς γεννούμεσθα ῥωμαῖοι, ἢ ἄλλο γένος. ἀλλὰ μᾶς προσκαλεῖται ὁ Θεὸς, καὶ ἐμπαίνομεν εἰς τούτην τὴν συντροφίαν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὡσὰν θύρα τῆς ἐκκλησίας. Καὶ δὲν σώνει νὰ εἶναι τινὰς βαπτισμένος διὰ νὰ λογᾶται μέρος τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ ὁμολογῇ τὴν ἁγίαν πίστιν καὶ τὸν νόμον τοῦ Χρι-

ςῦ, καθὼς μᾶς διδάσκουσιν οἱ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας. ἀλλὰ οὐδὲ τοῦτο σώνει. ἀλλὰ κάμνει χρεία νὰ εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ πρώτου ἀρχιερέως, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι τοποτηρητὴς τοῦ Χριςοῦ, ἤγουν νὰ τὸν γνωρίζῃ καὶ νὰ τὸν ἔχῃ ἄκρον ποιμένα εἰς τόπον τοῦ Χριςοῦ.

Μ. Ἂν ἡ ἐκκλησία εἶναι συμμάζωμα ἀνθρώπων πῶς κράζομεν ἐκκλησίαις ἐκεῖνα τὰ κτίσματα, ὅπου λέγονται οἱ λειτουργίαις, καὶ ψάλλονται οἱ ἀκολουθίαις;

Δ. Διότι οἱ πιςοὶ, ὅπου εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐκκλησία, συνέρχονται εἰς ἐκεῖνα τὰ κτίσματα, καὶ κάμνουσι τὰ ἔργα τῶν χριςιανῶν. διὰ τοῦτο κράζονται καὶ τὰ κτίσματα ἐκκλησίαις, μάλιςα ὅταν εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ. ὅμως δὲν μιλοῦμεν ἡμεῖς εἰς τοῦτο τὸ ἄρθρον διὰ ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς καμωμέναις ἀπὸ πέτραις καὶ ξύλα, ἀλλὰ διὰ τὴν ζωντανὴν ἐκκλησίαν, ὅπου εἶναι ὅσοι πιςεύουσι καὶ εἶναι βαπτισμένοι, καὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ρώμης.

Μ. Διατὶ λέγεται ἐκκλησία, καὶ ὄχι ἐκκλησίαις, ἐπειδὴ καὶ εὑρίσκονται πολλὰ συμμαζώματα τῶν πιςῶν εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου;

 Δ. Διό-

Δ. Διατὶ ἡ ἐκκλησία δὲν εἶναι πλέον παρὰ μία, καλὰ καὶ περιλαμβάνει ὅλους ἐκείνους ὁποῦ πιστεύουσι καὶ εἶναι σκορπισμένοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον. καὶ ὄχι μόνον τοὺς ζωντανοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου, καὶ θέλουν ἦσαι ὡς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. καὶ διὰ τοῦτο λέγεται ὄχι μόνον μία, ἀλλὰ καὶ καθολικὴ, ἤγουν ἐξαπλωμένη εἰς πᾶσα καιρὸν καὶ εἰς πᾶσα τόπον.

Μ. Διατὶ λέγομεν; πῶς εἶναι μία μόνη ἐκκλησία ἂν περιέχῃ τόσον πλῆθος ἀνθρώπων;

Δ. Λέγεται μία μόνη, διότι ἔχει μίαν κεφαλὴν μοναχὴν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ εἰς τόπον τοῦ Χριστοῦ ὁ τοποτηρητής του ὁ Πάπας. καὶ διότι ζῇ ἀπὸ ἕνα πνεῦμα, καὶ ἔχει ἕνα νόμον. καθὼς μία βασιλεία λέγεται μία, ἐπειδὴ ἔχει ἕνα μόνον βασιλέα, καὶ ἕνα νόμον, καλὰ καὶ περιέχῃ πολλοὺς τόπους καὶ χώραις καὶ χωρία.

Μ. Διατὶ κράζεται ἁγία τούτη ἡ ἐκκλησία ἂν εὑρίσκωνται εἰς αὐτὴν καὶ πολλοὶ ἄτυχοι;

Δ. Διὰ τρεῖς ἀφορμαῖς λέγεται ἁγία. πρῶτον, διατὶ τὸ κεφάλι της, ἤγουν ὁ Χριστὸς εἶναι ἁγιώτατος. καθὼς ἕνας ὁποῦ ἔχῃ εὔμορφον πρόσωπον, λέγεται εὔμορφος ἄνθρωπος, καλὰ καὶ

νὰ ἔχῃ κανένα δάκτυλον σραβὸν, ἢ ἄλλην
καμίαν ἀσχημάδα εἰς τὸ σῆθος, ἢ εἰς τοὺς ὤ-
μους. Δεύτερον, διατὶ ὅσοι πισεύουσιν, εἶναι ἅ-
γιοι ὅσον εἰς τὴν πίσιν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τους,
ἐπειδὴ κρατοῦσι μίαν ἀληθινὴν καὶ θεϊκὴν
πίσιν, καὶ ἐπαγγέλλονται νὰ ἔχουσι μυσήρια
ἁγιώτατα καὶ ἕνα νόμον δικαιότατον, ὁ ὁποῖος
δὲν ὁρίζει παρὰ μόνον πράγματα καλὰ, οὐ-
δὲ ἐμποδίζει παρὰ μόνον πράγματα κακά.
Τρίτον, διατὶ πάντοτε εὑρίσκονται εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν τινὲς ἀληθινὰ ἄξιοι, ὄχι μόνον διατὶ
κρατοῦσι πίσιν, ἁγίαν ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀρεταῖς
καὶ ἄξιαις πρᾶξες. Τὸ ὁποῖον εἰς ἀλλοπίσους
δὲν θέλει εὑρεθῇ ποτέ. διότι δὲν ἐμπορεῖ
τινὰς νὰ εἶναι ἀληθινὸς ἅγιος εἰς τὴν θρησκείαν τῶν
Εβραίων, τῶν Τούρκων, τῶν αἱρετικῶν, καὶ ἄλλων
ὁποῦ εὑρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ κοινωνία ἁγίων;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, πῶς τὸ σῶμα τῆς ἁγίας
ἐκκλησίας εἶναι τόσον ἑνωμένον, ὅτι ὅλα τὰ
μέλη μετέχουσι τὸ καλὸν τοῦ ἑνὸς μέλους.
ὅθεν καλὰ καὶ πολλοὶ νὰ λείπουσι μα-
κρὰν, καὶ ἡμεῖς νὰ μὴν τοὺς γνωρίζωμεν,
ὅμως οἱ λειτουργίαις, οἱ προσευχαῖς, καὶ
οἱ ἀκολουθίαις ὁποῦ ψάλλουσι, καὶ ἄλλα τους

καλὰ ἔργα ὠφελοῦσι καὶ ἡμᾶς. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τούτη ἡ κοινωνία ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ οἱ λειτουργίαις μας, οἱ προσευχαῖς, καὶ τὰ ἄλλα ἔργα ὠφελοῦσιν ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται τὰ μνημόσυνα, ἤγουν ὅπου εὑρίσκονται εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ὀνομάζει Καθαρτήριον. Καὶ πάλιν οἱ προσευχαῖς ἐκείνων ὅπου εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν, ὠφελοῦσι καὶ ἡμᾶς, καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀποθαμμένων, ὅπου ἐκδέχονται βοήθειαν.

Μ. Ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθινόν, δὲν κάμνει χρεία νὰ κάμωμεν μερικαῖς προσευχαῖς διὰ καθένα, ἢ νὰ ψάλλωνται λειτουργίαις διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος, ὅπου ἀναμένει βοήθειαν, ἐπειδὴ ὅλον τὸ καλὸν εἶναι κοινόν.

Δ. Δὲν εἶναι ἔτζι. διατὶ οἱ λειτουργίαις, καὶ οἱ προσευχαῖς, καὶ τ' ἄλλα καλὰ ἔργα, καλὰ καὶ νὰ εἶναι εἰς κάποιον τρόπον κοινά. ὅμως πλέον ὠφελοῦσιν ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται μερικῶς παρὰ τοὺς ἄλλους.

Μ. Τί θέλομεν εἰπεῖ διὰ τοὺς ἀφωρισμένους; μετέχουσι καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τὰ καλὰ τῶν πιστῶν, ἢ ὄχι;

Δ. Διὰ τοῦτο κράζονται ἀφωρισμένοι ἤγουν ἀκοινώνητοι, διατὶ δὲν ἔχουσι τὴν κοινωνίαν

τῶν

τῶν ἁγίων, καὶ εἶναι ὡσὰν κλαδιὰ κομμένα ἀπὸ τὸ δένδρον, ἢ μέλη χωρισμένα ἀπὸ τὸ κορμὶ, τὰ ὁποῖα δὲν μετέχουσιν ἐκεῖνον τὸν καλὸν χυμὸν, ὅπου διαμερίζεται εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους, ἢ τὰ ἑνωμένα μέλη. Καὶ ἀπ' ἐδῶ ἐμπορεῖς νὰ ἐξεικάσῃς, πόσον πρέπει νὰ ψηφᾶ τινὰς τὸν ἀφορισμόν. ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸν Θεὸν διὰ πατέρα, ὅποιος δὲν ἔχει τὴν ἐκκλησίαν διὰ μητέρα.

Μ. Τὸ λοιπὸν οἱ ἀφωρισμένοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὡσὰν οἱ Ἑβραῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι ἄπιστοι;

Δ. Ναί. μόνον εἶναι τούτη ἡ διαφορά. διότι οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, διατὶ ποτὲ δὲν ἐμπήκασιν, ὡσὰν ἀβάπτιστοι. οἱ αἱρετικοὶ ἔχοντας τὸ βάπτισμα εἶναι ἔξω διατὶ ἔχουσι χαϊμένην τὴν πίστιν, ἐπειδὴ ἐβγήκασι καὶ ἐφύγασι θεληματικῶς. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία τοὺς σφίγγει μὲ τιμωρίαις νὰ στραφοῦσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. καθὼς ὅταν ἕνα πρόβατον φύγῃ ἀπὸ τὸ κοπάδι ὁ βοσκὸς τὸ ἀναγκάζει μὲ τὸ ῥαβδὶ νὰ γυρίσῃ. ἀμὴ οἱ ἀφωρισμένοι, διατὶ ἔχουσι τὸ βάπτισμα καὶ τὴν πίστιν, ἐμπήκασιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δὲν ἐκβαίνουσιν ἀπὸ ἰδικόν τους

θε-

θέλημα, ἀλλὰ εἶναι διωγμένοι σαν ἐκ-
τοις καθὼς ὅταν ὁ βοσκὸς διώξῃ ἕνα ψω-
ριασμένον πρόβατον, ἢ ἀφήνει νὰ τὸ πά-
ρουν οἱ λύκοι. μ' ὅλα τοῦτα ἡ ἐκκλησί[α]
δὲν διώκει τοὺς ἀφωρισμένους διὰ νὰ εἶνα[ι]
πάντοτε ἔξω, ἀλλὰ διὰ νὰ μετανοήσωσι,
καὶ νὰ ἀφήσουν τὸ σκάνδαλον, ἢ ταπεινω-
μένοι νὰ ζητήσουσι χάριν νὰ στραφοῦσι, διὰ
νὰ τοὺς δεχθῇ πάλιν εἰς ταῖς ἀγκάλαις
της ἡ μητέρα, καὶ νὰ λάβωσι τὴν κοινω-
νίαν τῶν ἁγίων.

Ἄρθρον ι.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ συγχώρησις ἁμαρτιῶν, ὁποῦ εἶναι τὸ δέκατον ἄρθρον;

Δ. Τοῦτο εἶναι ἕνα ἀπ' ἐκεῖνα τὰ τρία μεγάλα καλὰ ὁποῦ ἔχει ἡ ἐκκλησία. ἤξευρε λοιπόν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐξαίνοντας προβαίνουσι πάντοτε ἀπὸ κακὸν εἰς χειρότερον, ὥστε νὰ λάβωσι τὴν συγχώρησιν τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ γενῶσι φίλοι

καὶ

καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τούτη ἡ τόσον μεγάλη χάρις δὲν εὑρίσκεται παρὰ εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι τὰ ἅγια μυστήρια, καὶ μάλιστα τὸ βάπτισμα καὶ ἡ μετάνοια, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν ἰατρικὰ οὐράνια, καὶ θεραπεύουσιν ὅλαις ταῖς πνευματικαῖς ἀῤῥωστίαις τῶν ἀνθρώπων, ἤγουν ταῖς ἁμαρτίαις.

Μ. Ἤθελα νὰ μοῦ ἐξεκαθαρίζες ὀλίγον καλλίτερα, πόσον καλὸν εἶναι τούτη ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν.

Δ. Δὲν εἶναι εἰς τὸν κόσμον μεγαλήτερον κακὸν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὄχι μόνον ὅτι ἀπ' αὐτὴν γεννῶνται ὅλα τ' ἄλλα κακὰ εἰς τούτην καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, ἀλλὰ ὅτι ἀκόμη ἡ ἁμαρτία κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ τί χειρότερον, ὡσὰν νὰ εἶναι τινὰς ἐχθρὸς ἐκείνου, ὁποῦ δύναται νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει; καὶ οὐδένας ἐμπορεῖ νὰ τοῦ αἰτισαθῇ; τίς ἐμπορεῖ νὰ πάρῃ τὰ δίκαια ἐκείνου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι ἐχθρεμένος ὁ Θεός; ἐξ ἐναντίας δὲν εἶναι μεγαλήτερον καλὸν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ὡσὰν νὰ ἔχῃ τινὰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. διότι ποῖος ἐμπορεῖ νὰ βλάψῃ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον διαφεντεύει ὁ Θεός, εἰς τοῦ

ὁποίου

ὁποῖος τὸ χέρι εἶναι ὅλα τὰ πράγματα εἰς κονταλογίαν ἠξεύρεις ὅτι μέσα εἰς τὰ καλὰ τὰ σωματικὰ τὸ ἀκριβώτερον εἶναι ἡ ζωή, ἐπειδὴ εἶναι θεμέλιον ὅλων τῶν ἄλλων καλῶν. καὶ τὸ πλέα μισημένον εἶναι ὁ θάνατος, διότι εἶναι ἐναντίος τῆς ζωῆς. τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι ὁ πνευματικὸς θάνατος τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ὁμοίας ψυχῆς, ἐμπορεῖς εὔκολα να λογιάσῃς, πόσον καλὸν λαμβάνει ὁ χριστιανὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον εὑρίσκεται ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἄρθρον ια΄.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἀνάστασις τῆς σαρκὸς, ὁποῦ περιέχει τὸ ἐνδέκατον ἄρθρον;

Δ. Τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον ἀπὸ τὰ μεγαλήτερα καλὰ τῆς ἐκκλησίας. ἤγουν ὅτι τὴν ὕστερην ἡμέραν ὅσοι θέλουν εὑρεθῆ νὰ ἔχουν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν θέλουν ξαναζήσει.

M. Καὶ οἱ ἄλλοι ὁποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἢ δὲν ἐλάβασι τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, δὲν θέλουσιν ἀναστηθῆ καὶ ἐκεῖνοι;

Δ. Ὅσον εἰς τὴν φυσικὴν ζωὴν ὅλοι θέλουσι ξανα-

ξαναζήσει, καὶ καλοὶ καὶ κακοί. ὅμως διατὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ ἀνάστασις θέλει ἦσαι διὰ νὰ βασανίζωνται παντοτινά, καὶ ὄχι διὰ νὰ ἔχουσι τίποτε καλόν, διὰ τοῦτο ἡ ζωὴ ἐκείνων κράζεται καθολικώτερα θάνατος, καὶ ὄχι ζωή. ὅθεν ἡ ἀληθινὴ ἀνάστασις, ἤγουν ἡ ἐπιθυμημένη ζωὴ δὲν θέλει ἦσαι παρὰ τῶν καλῶν, ὁποῦ θέλουν εὑρεθῆ χωρὶς ἁμαρτίαν.

Μ. Ἀγαπῶ νὰ μάθω, ἂν μέλλωμεν νὰ ἀναστηθοῦμεν μὲ τοῦτα τὰ κορμία ὁποῦ ἔχομεν τώρα, ἢ ἄλλα παρόμοια;

Δ. Βεβαιότατον εἶναι, ὅτι τοῦτα τὰ ὅμοια κορμία θέλουν ἀναστηθῆ. εἰς ἄλλον τρόπον δὲν ἤθελεν ἦσαι ἀληθινὴ ἀνάστασις, ἂν δὲν ξαναστηκωθῆ ἐκεῖνο τὸ ὅμοιον ὁποῦ ἔπεσε, καὶ ἂν μὴ ξαναζήσῃ ἐκεῖνο τὸ ὅμοιον ὁποῦ ἀπέθανεν. ἀκόμη ἡ ἀνάστασις γίνεται διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὸ κορμὶ τὸ μέρος του, ἢ δόξαν ἢ κόλασιν, καθὼς ἦτον σύντροφος τῆς ψυχῆς εἰς τὰ καλὰ ἔργα, ἢ εἰς ταῖς ἁμαρτίαις. πρέπει τὸ λοιπὸν νὰ εἶναι τὸ ὅμοιον κορμί, διότι ἂν εἶναι ἄλλο, δὲν τοῦ πρέπει οὔτε δόξα οὔτε κόλασις.

Μ. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ξαναζήσῃ ἐκεῖνο τὸ κορμὶ ὁποῦ ἐκάη, καὶ ἡ στάκτη ἐσκορπίσθη

εἰς

εἰς τὸν ποταμόν;

Δ. Διὰ τοῦτο εἴπαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συμβολῆς, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος, ἤγουν ὅτι ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ὁποῦ πρὸς ἡμᾶς φαίνεται ἀδύνατον. ἂν λογιάσῃς πῶς ἔκαμεν ὁ Θεὸς ἀπὸ οὐδετίποτε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, δὲν θέλει σοῦ φανῇ δύσκολον νὰ πιστεύσῃς ὅτι δύνεται νὰ ξαναφέρῃ εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἔγινε στάκτη.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα, ἂν ἔχουσι νὰ εἶναι οἱ ἄνδρες πάλιν ἄνδρες, καὶ οἱ γυναῖκες γυναῖκες ἢ θέλουν ἦσαι ὅλοι μιᾶς λογῆς;

Δ. Ἀνάγκη εἶναι να πιστεύωμεν, ὅτι οἱ ἄνδρες θέλουν ἦσαι ἄνδρες, καὶ οἱ γυναῖκες γυναῖκες. διατὶ εἰς ἄλλον τρόπον δὲν ἤθελαν εἶσαι τὰ ὅμοια κορμία ὁποῦ ἦσαν πρῶτα, καὶ ἐγὼ σοῦ εἶπα, πῶς ἔχουν νὰ εἶναι τὰ ὅμοια. καλὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν δὲν θέλουν ἦσαι πλέον γέννοις παιδίων, οὔτε ἀνδρόγυνα. ὅμως θέλει ἦσαι διαφορὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, διὰ νὰ χαίρεται καθένας τὸν μισθὸν τῶν ἀρετῶν του, ὁποῦ θέλει ἔχει καμωμέναις εἰς τὴν τάξιν του, καὶ καθὼς θέλει ἦσαι εἰς τὸν παράδεισον εὔμορφη θεωρία νὰ βλέπῃ τινὰς τὴν δόξαν τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν, ἔτζι εὔ-

μορ-

μορφον πρᾶγμα θέλει ἦσαι νὰ βλέπη τὴν δόξαν τῆς παρθένων ; καὶ μάλιστα τῆς μητρὸς τοῦ Χριστοῦ.

1. Αγάπουν νὰ μοῦ ἔλεγες, ποίας ἡλικίας, καὶ πόσοι μάκρους θέλομεν ἀναστηθῆ. ἐπειδὴ τινὲς ἀποθνήσκουσι παιδία, ἄλλοι νέοι, καὶ ἄλλοι γέροντες.

Δ. Ολοι θέλουν ἀναστηθῆ τόσοι μάκροις καὶ τέτοιας ἡλικίας, ὅσην εἴχασι ἢ ἔμελλε νὰ ἔχουσιν εἰς τὸν καιρὸν τῶν τριανταδύω χρόνων, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναστήθη ὁ Χριστός. Τόσον ὅτι τὰ βρέφη θέλουσιν ἀναστηθῆ τόσον μεγάλα, ὅσον ἤθελαν ἦσαι, ἂν εἶχαν σώσῃ εἰς τοὺς τριανταδύω χρόνους. οἱ γέροντες θέλουσιν ἀναστηθῆ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας, ὅπου εἴχασιν ὅταν ἦσαν τριανταδύω χρόνων. καὶ ἄν τινας εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν εἶναι τυφλὸς, ἢ κουτζὸς, ἢ νάννος, ἢ εἰς τίποτε ἄλλο μισερὸς, θέλει ἀναστηθῆ ὁλάκαιρος, γερὸς, καὶ μὲ πᾶσα τελειότητα. διότι ὁ Θεὸς κάμνει τὰ ἔργα τέλεια ὅθεν καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ εἶναι ἴδιόν του ἔργον, θέλει διορθώσει τὰ σφάλματα καὶ τὰ μισερώματα τῆς φύσεως.

Αῤ-

Α΄ρθρον ιβ΄.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῆ ζωὴν αἰώνιον. ὁποῦ εἶναι τὸ ὕστερον ἄρθρον;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῆ μίαν ὁλόκληρον εὐτυχίαν ψυχικὴν καὶ σωματικήν. καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν, καὶ τὸ ὕστερον τέλος ὁποῦ κερδαίνομεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Μ. Εἰπέ μου μερικὰ, τὶ καλὰ θέλουν ἦσαι εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν;

Δ. Θέλω νὰ σὲ διδάξω τοῦτο τὸ μυστήριον μὲ τὴν ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου. ἠξεύρεις ὅτι ἐδῶ κάτω ἐπιθυμᾶ τινὰς ἕνα κορμὶ γερὸν, εὔμορφον, ἐλαφρὸν, καὶ δυνατόν. μίαν ψυχὴν φρόνιμην, σοφὴν ὅσον εἰς τὸν νοῦν, καὶ γεμάτην ἀπὸ πᾶσαν ἀρετὴν ὅσον εἰς τὴν θέλησιν. ἔξω ἀπὸ τοῦτα ἐπιθυμᾶ τὰ ἐξωτερικὰ καλὰ, ἤγουν πλοῦτον, τιμαῖς, δυναστείαν. καὶ τρυφαῖς. Τὸ λοιπὸν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τὸ κορμὶ εἰς τόπον ὑγείας θέλει ἔχει τὴν ἀθανασίαν μὲ τὴν ἀπάθειαν, ἤγουν, ὅτι οὐδένα πρᾶγμα θέλει ἐμπορεῖ νὰ τὸ βλάψῃ. καὶ διὰ εὐμορφίαν θέλει ἔχει τὴν λάμψιν, ἤγουν ἕνα φῶς ὡσὰν τὴν αὐγὴν

τ̃ ἡλίου. διὰ ἐλαφρότητα θέλει ἔχει τὸ διαβατικὸν χάρισμα, ἤγουν ὅτι εἰς μίαν ῥοπὴν θέλει περνᾷ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τοῦ κόσμου εἰς τ' ἄλλο, καὶ ἀπὸ τὴν γῆν ὡς τ̃ οὐρανὸν χωρὶς κόπον. εἰς τόπον φύσεως δυνατῆς θέλει ἔχει τόσην δύναμιν ὅτι δίχως νὰ φάγῃ, ἢ νὰ πίῃ, καὶ δίχως νὰ κοιμηθῇ, καὶ νὰ ἀναπαυθῇ, θέλει δουλεύει τ̃ ψυχὴν εἰς πᾶσα πρᾶγμα ἀναγκαῖον, καὶ δὲν θέλει φοβεῖσθαι τίποτε. ὅσον εἰς τὴν ψυχὴν ὁ νοῦς θέλει ἦσαι γεμάτος ἀπὸ σοφίαν, διότι θέλει βλέπει τὸ αἴτιον ὅλων τῶν πραγμάτων, ἤγουν τὸν Θεόν. ἡ θέλησις θέλει ἦσαι γεμάτη ἀπὸ τόσην καλοσύνην, καὶ ἀγάπην θεϊκὴν, ὅπου δὲν θέλει δυνεσθαι νὰ κάμῃ οὐδὲ ἕνα ἁμάρτημα ἐλαφρόν. καὶ πλούτη τῶν ἁγίων θέλουν ἦσαι, νὰ μὴν ἔχουσι χρείαν ἀπὸ τίποτε, ἔχοντας εἰς τ̃ Θεὸν πᾶσα καλόν. ἡ τιμὴ θέλει ἦσαι νὰ εἶναι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ὅμοιοι τ̃ ἀγγέλων, βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς πνευματικοὶ εἰς τ̃ αἰῶνα. ἡ δυναστεία θέλει ἦσαι νὰ εἶναι αὐτάμα μὲ τ̃ Θεὸν αὐθένταις τοῦ κόσμου, ἔχοντας ἐξουσίαν νὰ κάμουσιν ὅ,τι τοὺς φανῇ. ἐπειδὴ θέλουν ἦσαι ἑνωμένοι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου κανένα πρᾶγμα δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀντιστᾳθῇ.

E τέ-

τέλος πάντων ἡ ἡδονὴ θέλει ἦσαι ἀνεκδιήγητος, διότι ὅλαις οἱ δυύαμες τόσον τῆ ψυχῆς, ὡσὰν καὶ τῦ κορμίυ θέλυν ἦσαι ἑνωμέναις μὲ κεῖνα τὰ ἴδια πράγματα, ὁπῦ ἐγγίζυσι κάθε αἴσθησιν νὰ ἐνεργᾶ. ὅθεν θέλει γεννᾶσθαι μία σωστὴ ἀγαλλίασις. μία εἰρήνη ὁποίαν τινὰς ποτὲ δὲν ἐδοκίμασε, μία χαρὰ, μία εὐφροσιύη αἰώνιος.

Μ. Αν ὅλοι θέλυν ἔχει ὅλα τῦτα τὰ πράγματα καὶ ὅλοι θέλυν ἦσαι εὐχαριστημένοι εἰς ἕνα τρόπον, τὸ λοιπὸν δὲν θέλει ἦσαι εἰς τὸ παράδεισον ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον μακαριώτερος.

Δ. Μάλιστα ὅποιος εἰς τύτην τὴν ζωὴν ἔκαμε περισσότερα καλὰ θέλει λάβει καὶ μεγαλήτερον μισθὸν, καὶ θέλει ἦσαι μακαριώτερος. ὅμως ἐκεῖ δὲν θέλει ἦσαι ζηλία, ἢ κακὸν θέλημα, διότι ὅλοι θέλυν ἦσαι γεμάτοι, καθὼς πᾶσα ἕνας θέλει χωρεῖ. καὶ ὅσοι θέλυν ἔχει καμωμένα περισσότερα καλὰ, θέλυν χωρεῖ περισσότερον, καὶ θέλυσιν ἔχει μεγαλήτερην δόξαν. ὡσὰν ἕνας πατέρας ὁπῦ νὰ ἔχη πολλὰ παιδία, ἕνα μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο κατὰ τὴν ἡλικίαν τυς, καὶ νὰ ἔκαμνε καθενὸς ἕνα ῥῦχο ἀπὸ χρυσὸν πανὶ, τῦ μικρῦ μικρὸν, καὶ τῦ μεγάλυ μεγάλον, βέ-

βέβαιον εἶναι ὅτι τοῦ μεγάλου τὸ ἔργον ἤθελεν ἦσαι μεγαλήτερον, καὶ περισσοτέρας δόξης, καὶ ὅμως ἤθελαν ἦσαι εὐχαριστημένοι. οὐδὲ οἱ μικροὶ ἤθελαν ἐπιθυμᾶν τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ὅτι ἤθελαν τοὺς ἦσαι ἀνάρμοστα.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν τούτη ἡ μακαριότης τοῦ παραδείσου κράζεται ζωὴ αἰώνιος; δὲν θέλουν ζήσει παντοτινὰ καὶ οἱ κολασμένοι εἰς τὸν ἅδην

Δ. Ζωὴ λέγεται καθολικὰ νὰ εἶναι εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὁποῦ κινοῦνται ἀφ' ἑαυτά τους. ὅθεν εἰς κάποιον τρόπον λέγεται ζωντανὸν ἀκόμη καὶ τὸ νερὸν τῆς βρύσις, διότι εἶναι κινέμενον. καὶ τὸ νερὸν τῆς λίμνης κράζεται νεκρὸν, διατὶ δὲν κινεῖται. λέγομεν τὸ λοιπὸν, ὅτι οἱ μακάριοι ἔχουσιν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν αἰώνιον ζωὴν, διατὶ στέκει εἰς τὸ θέλημάτους νὰ ἐργάζωνται ὅ,τι τοὺς φανῇ μὲ πᾶσαν δύναμιν τῆς ψυχῆς, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν δίχως κανένα ἐμπόδιον. καὶ πάντα ἐργάζονται, καὶ κάμνουσι τίποτε καθὼς τοὺς ἀρέση. ἐξ ἐναντίας οἱ κολασμένοι, εἰς τὸν ἅδην, καλὰ καὶ νὰ ἔχουσι ζωὴν, διότι ποτὲ δὲν ἀποκάμνουσιν, ὅμως λέγονται νεκροὶ παντοτινὰ, ἐπειδὴ εἶναι δεμένοι εἰς τὴν φλόγα καὶ εἰς τὰ βάσανα. καὶ εἶναι πάντοτε ἀναγκασμένοι νὰ ὑποφέρουν ἐκεῖνο

ὁπῦ δὲν θέλουσι, κὴ δὲν ἐμποροῦσι νὰ κάμουν τίποτε ἀπ᾽ ὅσον θέλουσιν. ὅθεν οἱ μακάριοι εἰς τὸν οὐρανὸν χαίρονται πᾶσα καλὸν χωρὶς μίξιν κακοῦ. κὴ οἱ κολασμένοι εἰς τὸν ᾅδην πάσχουσιν κάθε κακὸν, δὲν ἐμπορῶντας ποτὲ νὰ χορτάσουν καμίαν τους ὄρεξιν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῆ, ἀμὴν. ὁπῦ λέγομεν εἰς τὸ τέλος τοῦ συμβόλου;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῆ, οὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια. ἤγουν ὅλον ἐκεῖνο ὁπῦ εἴπαμεν, εἶναι βέβαιον καὶ ἀληθινόν.

Εξήγησις τοῦ Πάτερ ἡμῶν.

Μ. Εμαθα μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο ὁπῦ ἔχω νὰ πιστεύω. τώρα ἐπιθυμῶ νὰ μὲ διδάξης ἐκεῖνο ὁπῦ ἔχω νὰ ἐλπίζω καὶ νὰ ἐπιθυμῶ. καὶ εἰς ποῖον τρόπον ἐμπορῶ νὰ τὸ ἀποκτήσω.

Δ. Ολον ἐκεῖνο ὁπῦ τώρα μοῦ ζητᾷς, περιέχεται εἰς τὴν προσευχὴν τὴν κυριακὴν, ἤγουν τὸ, Πάτερ ἡμῶν. διότι τούτη ἡ προσευχὴ ἐξηγᾷ τί ἔχει νὰ ἐπιθυμᾷ τινας, καὶ ἀπὸ τίνα πρέπει νὰ τὸ ζητᾷ. καὶ αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἶναι τὸ μέσον διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ.

Μ. Ποῖα εἶναι ἡ προσευχὴ ἡ κυριακή;

Δ. Εἶ-

Δ. Εἶναι τούτη. Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μ. Διατὶ προτιμᾷς τὸ, Πάτερ ἡμῶν, ἀπ' ὅλαις ταῖς προσευχαῖς;

Δ. Πρῶτον, διατὶ ἀπ' ὅλαις τούτη εἶναι ἡ πλέα διαλεκτή, ἐπειδὴ ἐγίνηκεν ἀπ' αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. Δεύτερον, διατὶ τούτη ἡ προσευχὴ ἔχει πολλὴν βραχυλογίαν, πρᾶγμα ὠφέλιμον διὰ νὰ τὴν μάθῃ τινὰς εὔκολα, καὶ νὰ τὴν θυμᾶται. καὶ ἔχει αἵταμα πολλὴν οὐσίαν, διότι εἰς αὐτὴν εὑρίσκεται ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ πρέπει νὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεόν. Τρίτον, διατὶ εἶναι ὠφελιμωτάτη καὶ δυνατωτάτη, ἐπειδὴ τὴν ἐσύνθεσεν ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι ἀντάμα κριτὴς καὶ βοηθός μας, καὶ διὰ τοῦτο ἠξεύρει καλλίτερα παρὰ τοὺς ἄλλους, πῶς πρέπει νὰ ζητᾷ τινὰς διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἐκεῖνα ὁποῦ θέλει. Τέταρτον, διατὶ εἶναι ἀπ' ὅλαις ἡ πλέον ἀναγκαία, ἐπειδὴ καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἶναι κρατημένοι νὰ τὴν ἠξεύρουσι, καὶ νὰ τὴν λέγουσι κάθε ἡμέραν, ὅθεν κράζεται προσευχὴ καθημερινή.

Μ. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ μοῦ ξεκαθαρίσῃς ἐκεῖνα τὰ πρῶτα λόγια ὁποῦ λέγουσι. Πάτερ ἡμῶν, ὁποῦ εἶσαι εἰς τοὺς οὐρανούς.

Δ. Τοῦτα τὰ ὀλίγα λόγια εἶναι ὡσὰν ἕνα μικρὸν προοίμιον, ἢ ἑτοιμασία τῆς προσευχῆς διότι λέγοντας, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς εἶναι πατέρας, λαμβάνομεν καρδίαν καὶ θάῤῥος νὰ τὸν παρακαλέσωμεν. λέγοντας ὅτι εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν μας, ὅτι πρέπει νὰ τὸν σιμώσωμεν μὲ φόβον μεγάλον καὶ ταπεινοσιωύνην, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι πατέρας γήϊνος, ἀλλὰ οὐράνιος. ἀκόμη κράζοντάς τον πατέρα, λογιάζομεν, ὅτι θέλει μᾶς κάμει τὴν χάριν ἐκείνην ὁποῦ τὴν ζητοῦμεν. λέγοντας ὅτι εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὡσὰν δεσπότης καὶ αὐθέντης τοῦ κόσμου, γνωρίζομεν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ κάμη ὅσον θέλει. καὶ τέλος τὸ νὰ κράζωμεν πατέρα τὸν Θεὸν, μᾶς ἐνθυμίζει πῶς ἤμεσθα παιδία τοῦ Θεοῦ, καὶ κληρονόμοι τοῦ παραδείσου. λέγοντας ὅτι εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ λογιάζοντας ὅτι ἡμεῖς ἤμεσθα εἰς τὴν γῆν ἐνθυμούμεσθα, πῶς δὲν ἐπαραλάβαμεν τὴν κληρονομίαν μας, ἀλλ᾽ ἤμεσθα ξένοι καὶ διαβάταις ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας. καὶ δι᾽ αὐτὸ ἔχομεν χρείαν μεγάλην ἀπὸ τὴν βοήθειάν του.

Μαθ. Εξήγησαί μου ὅλα τὰ λόγια μερικῶς.

Δ. Εκεῖ-

Δ. Εκεῖνος ὁ λόγος, Πάτερ, καλὰ καὶ ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ, εἰς ὅσον εἶναι πατέρας ὅλων τῶν πραγμάτων ὁποῦ ἔπλασεν, ὅμως εἰς τοῦτην τὴν προσευχὴν γευκᾶται εἰς ὅσον εἶναι ὁ Θεὸς πατέρας κατὰ χάριν τῶν καλῶν χριστιανῶν. ἐμποροῦσιν ἀκόμη νὰ εἰποῦσι τοῦ Θεοῦ, Πάτερ ἡμῶν, ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσιν ἐπιθυμίαν νὰ μεταστρέψουσι, καὶ νὰ γενοῦσι παιδία τοῦ Θεοῦ. εἰς τόσον ὅτι ἐκεῖνοι μόνον ὁποῦ δὲν εἶναι, οὔτε θέλουσι νὰ εἶναι παιδία τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐμποροῦσι μὲ ἀλήθειαν νὰ εἰποῦσι τὸ, Πάτερ ἡμῶν, δὲν ἔχοντας σκοπὸν νὰ μεταστρέψουσι.

Μ. Διατὶ λέγομεν πατέρα μας καὶ ὄχι πατέρα μου;

Δ. Λέγομεν Πάτερ ἡμῶν διὰ νὰ ξεύρομεν ὅτι ὅλοι μας ἤμεσθα ἀδελφοὶ, καὶ ὡς ἀδελφοὶ πρέπει νὰ ἀγαποῦμεν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ ἤμεσθα ἑνωμένοι, ἐπειδὴ ἤμεσθα παιδία ἑνὸς πατρὸς. λέγομεν ἀκόμη, Πάτερ ἡμῶν, διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ἡ κοινὴ προσευχὴ εἶναι καλλίτερη παρὰ τὴν μερικὴν, καὶ ὠφελιμώτερη ἐκείνου ὁποῦ προσεύχεται. διότι λέγοντας

ὅλοι, Πάτερ ἡμῶν, καθένας προσδέχεται διὰ ὅλους, καὶ ὅλοι προσδέχονται διὰ πᾶσα ἕνα.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὁποῦ εἶσαι εἰς τοὺς οὐρανούς; δὲν εἶναι ὁ Θεὸς εἰς πᾶσα τόπον;

Δ. Λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς κατοικᾶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὄχι διὰ νὰ μὴν εἶναι εἰς πᾶσα τόπον, ἀλλὰ ὅτι οἱ οὐρανοὶ εἶναι τὸ εὐγενικώτερον μέρος τοῦ κόσμου, καὶ εἰς ἐκείνους λάμπει πλέον ἡ μεγαλοσιύνη, ἡ δύναμις, καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. καὶ ὅτι ἐκεῖ φανερώνει ὁ Θεὸς τὴν δόξαν του, καὶ τὸν βλέπουσι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι. ἠμποροῦμεν ἀκόμη νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διότι μ' ἕναν τρόπον μερικὸν κατοικᾶ εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἄλλους ἁγίους, ὁποῦ εἶναι οὐρανοὶ πνευματικοί.

Μ. Ας ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα. τί θέλει νὰ εἰπῇ ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἂς ἁγιασθῇ τὸ ὄνομά σου.

Δ. Ονομα εἰς τοῦτον τὸν τόπον σημαίνει τὴν φήμην, τὴν γνωριμίαν, ὡσὰν ὅταν λέγωμεν, ὅτι ἕνας ἔχει μεγάλον ὄνομα, διατὶ εἶναι γνωρισμένος ἀπὸ πολλούς. ἢ ὅτι ἔχει καλὸν ἢ κα-

κὸν

κὸν ὄνομα, διατὶ ἔχει καλὴν ἢ κακὴν φήμην, διὰ νὰ εἶναι γνωρισμένος ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἐπαινεμένος ὡσὰν καλός. ἢ κακοφημισμένος ὡσὰν κακός. ὅθεν νὰ ἁγιάσῃ τινὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ νὰ σκορπίσῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν γνωρισμὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ τὸν φυλάξῃ καθαρὸν καὶ ἅγιον εἰς τὰς καρδίαις καὶ εἰς τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων, καθὼς εἶναι εἰς τὸν ἑαυτόν του. Καὶ διατὶ εἰς τὸν κόσμον εἶναι πολλοὶ ἄπιστοι ὁποῦ δὲν γνωρίζουσι τὸν Θεόν, καὶ πολλοὶ κακοὶ χριστιανοὶ, ὁποῦ τὸν βλασφημοῦσι καὶ κακολογοῦσι, διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι παιδία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουσι ζῆλον τῆς τιμῆς τοῦ Πατρὸς, παρακαλοῦσι μὲ ἐπιθυμίαν μεγάλην νὰ εἶναι ἁγιασμένον τὸ ὄνομά του, ἤγουν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὸν γνωρίσῃ, νὰ τὸν προσκυνᾷ, νὰ τὸν ὁμολογῇ, νὰ τὸν ἐπαινῇ, καὶ νὰ τὸν εὐλογῇ καθὼς πρέπει.

Μ. Ἂν ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἶναι γνωρισμένος καὶ ἐπαινεμένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἦτον κάλλιον νὰ ζητοῦμεν τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους παρὰ ἀπὸ τὸν Θεόν;

Δ. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δικόν του δὲν σώνει νὰ γνωρίσῃ, ἢ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Θεόν. καὶ διὰ τοῦτο ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐνεργήσῃ μὲ τὴν

θείαν

θέαν τ8 χάειν εἰς ξόπον, ὁποῦ οἱ ἄπιςοι ἢ οἱ ἄλλοι ἁμδρτωλοὶ νὰ ὀπιςραφ8σι, ἢ ν᾽ ἀρχίσουν ὀπιςρεμμένοι νὰ γνωρίζ8σι, ἢ νὰ ἐπαινοῦσι τὸ ἅγιόν τ8 ὄνομα.

Μ. Διατὶ ἀρχίζει ἡ προσευχὴ ἀπὸ τὸ ζήτημα τ8το, νὰ εἶναι ἁγιασμένον τὸ ὄνομα τ8 Θεοῦ;

Δ. Ημεσθα κρατέμδροι νὰ ἀγαποῦμδρ τὸν Θεὸν πλέον ἀπ᾽ ὅλα τὰ πράγματα, καὶ παρὰ τοὺς ἑαυτούς μας. κὴ δὰ τ8το ἡ πρώτη μας καὶ πλέα συχνὴ ὀπιθυμία πρέπει νὰ εἶναι ὅτι νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς, καὶ δὰ τ8τ ἐπλαστήκαμδρ, καὶ ἐσολιστήκαμδρ ἀπὸ λογαριασμὸν, δὰ να γνωρίζωμδρ καὶ νὰ ἐπαινοῦμδρ τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν τ8 ἀνθρώπου, καθὼς θέλομδρ εἰπεῖ παρακάτω.

Μ. Εξήγησαί με τώρα τὸ δεύτερον ζήτημα. τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἐλθέτω ἡ ἂς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου;

Δ. Εἰς τ8το τὸ ζήτημα ζητ8μδρ τὴν σωτηρίαν μας μὲ καλλὴν τάξιν. διότι εἰς τὸ πρῶτον ἐζητήσαμδρ τὴν δόξαν τ8 Θε8.

Μ. Τὶ πρέπει να γρικοῦμδρ δὰ βασιλείαν τ8 Θεοῦ;

Δ. Εἰς τρεῖς τρόποις λαμβάνεται ἡ βασιλεία

τοῦ

τοῦ Θεοῦ. διατὶ μία βασιλεία εἶναι φυσική, ἄλλη βασιλεία τῆς χάριτος, καὶ ἄλλη βασιλεία τῆς δόξης. βασιλεία φυσικὴ εἶναι ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾶ τὰ πράγματα ὡσὰν δεσπότης καὶ οἰκοκύρις ὅλων τῶν πραγμάτων. διότι καλὰ καὶ οἱ κακοὶ βάλλοντας ὅλην τους τὴν δύναμιν κάμνουσι ταῖς ἀτυχίαις, καὶ δὲν φυλάττουσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅμως καὶ μὲ τοῦτο ὁ Θεὸς βασιλεύει εἰς ἐκείνους, διατὶ ὅταν τοῦ φαίνεται, ἐμποδίζει τοὺς λογισμούς των. καὶ αὖ παραχωρῇ καμίαν φορὰν νὰ ἔχουσι τὴν εἴδησίν τους, ὕστερα τοὺς παιδεύει φοβερά. καὶ οὐδένας ἐμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ τοῦ θελήματός του, ἢ νὰ κάμῃ παρὰ τὸ ὅσον ἐκεῖνος ὁρίζει ἢ παραχωρεῖ. Η βασιλεία τῆς χάριτος εἶναι ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾶ καὶ οἰκονομᾶ ταῖς ψυχαῖς καὶ ταῖς καρδίαις τῶν καλῶν χριστιανῶν, δίδοντάς τους πνεῦμα καὶ χάριν νὰ τὸν δουλεύουσι μετὰ χαρᾶς καὶ νὰ ζητοῦσιν ἐπάνω εἰς ὅλα τὴν δόξαν του. Η βασιλεία τῆς δόξης θέλει ἦσται εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. διατὶ τότε θέλει κυριεύσει ὁ Θεὸς μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους εἰς ὅλα τὰ πράγματα χωρὶς καμίαν ἀντιλογίαν.

διότι

διότι τότε δὲν θέλουσιν ἔχει πλέον καμία δύναμιν τὰ δαιμόνια, οὐδὲ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ θέλουν ἦσαι κλεισμένοι εἰς αἰωνίαις φυλακαῖς τοῦ ᾅδου. τρίτον μέν θέλει ἦσαι τότε καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ φθορὰ μὲ ὅλους τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκός, ὁποῦ τὸν καιρὸν τοῦτον δὲν δίδουσιν ἀνάπαυσιν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. ἦσαι θέλει τὸ λοιπὸν μία βασιλεία ἐκείνη γαληνεμένη καὶ εἰρηνευμένη, μὲ ἀπόκτησιν βεβαίαν μίας τελείας καὶ αἰωνίου μακαριότητος.

Μ. Ἀπὸ ταύταις ταῖς τρεῖς βασιλείαις ποία γυρεύεται εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα;

Δ. Δὲν γυρεύεται ἡ πρώτη, διατὶ ἐκείνη δὲν μέλλει νὰ ἔλθη, ἀλλὰ ἦλθεν. οὔτε ἡ δευτέρα, διατὶ δι' ἐκείνην ἐμιλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα, καὶ ἦλθεν εἰς ἕνα μεγάλον μέρος. ἀλλὰ γυρεύεται ἡ τρίτη, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθη, καὶ τὴν καρτεροῦσι μὲ πολλὴν ἐπιθυμίαν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ γνωρίζουσι τὴν δυστυχίαν τῆς παρούσης ζωῆς. ὅθεν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα γυρεύομεν τὸ ἄκρον μας ἀγαθόν, καὶ τὴν τελείαν δόξαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Μ. Ἂν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς

ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ ἔλθῃ γλίγωρα, ἔχει νἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, τὸ λοιπὸν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ τελειώσῃ γλήγωρα τοῦτος ὁ κόσμος, καὶ νὰ σιμώσῃ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Δ. Καλὰ λέγεις. διατὶ καθὼς οἱ φίλοι τοῦ κόσμου δὲν ἀκούουσι τότον κακὰ μετὰ χαρᾶς ἄλλο τίποτε ὅσον νὰ ὀνομάζεται ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἔτζι οἱ παρεπιδήμοι τοῦ οὐρανοῦ ὅπου τώρα ζοῦσιν ὡσὰν ξένοι καὶ ξωρισμένοι ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν, δὲν ἐπιθυμοῦσιν ἄλλο τίποτε περισσότερον. ὅθεν λέγει ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος, ὅτι καθὼς πρὶν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐζήτα νὰ ἔλθῃ τὴν πρώτην φορὰν ὁ Χριστὸς, ἔτζι τώρα ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου ζητᾷ νὰ ἔλθῃ τὴν δευτέραν φορὰν ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὴν τελείαν μακαριότητα.

Μ. Ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸ τρίτον ζήτημα. τὶ σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια. Γενηθήτω ἤγουν ἂς γένῃ τὸ θέλημά σου καθὼς εἰς τὸν οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν.

Δ. Εἰς τοῦτα τὰ λόγια ζητοῦμεν χάριν νὰ φυλάσσωμεν καλὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, διατὶ

ἀφ'

ἀφ᾽ ὃ ἐγυρίσαμεν εἰς τὸ δεύτερον ζήτημα τὴν μακαρίαν ζωὴν, ὅπε εἶναι τὸ τέλος τε ἀνθρώπε, ἔπρεπε τώρα νὰ ζητήσωμεν τὸ ἁρμοδιώτερον μέσον διὰ νὰ σώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλος. καὶ τῦτο τὸ ἁρμοδιώτατον μέσον εἶναι νὰ φυλάσῃ τινὰς ταῖς ἐντολαῖς τε Θεῦ, καθὼς εἶπεν ὁ δεσπότης Χριστός. Αν θέλῃς νὰ ἐμβῇς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, φύλασε τὰς ἐντολάς. Καὶ διατὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀφ᾽ ἑαυτῦ μας δύναμιν νὰ φυλάσσωμεν ὅλαις ταῖς ἐντολαῖς καθὼς πρέπει, διὰ τῦτο ζητῦμεν τῦ Θεῦ νὰ γένη ἀπὸ ἐμᾶς τὸ θέλημά τε, ἤγουν νὰ μᾶς δώσῃ χάριν νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημά τε, ὑπακύοντας εἰς κάθε πρᾶγμα τοὺς ἁγίους τε ὁρισμύς.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν ἔξω ἀπὸ τὸ πλήρωμα τῦ θελήματος τῦ Θεῦ, φυλάσσοντας ταῖς ἐντολαῖς τε, ἤμεθα κρατέμενοι ἀκόμη νὰ συμφωνῦμεν μὲ τὸ θέλημα τῦ Θεῦ, ὅταν μᾶς πέμπῃ ταῖς θλίψεις.

Δ. Ημεθα κρατέμενοι κἂν νὰ μὴν παραπονύμεθα, καὶ νὰ μὴν παραπονύμεθα εἰς τὴν πρόνοιαν τῦ Θεοῦ. διατὶ ὅλον ἐκεῖνο

ὅπε

ὁποῦ μᾶς πέμπει, ἢ παραχωρεῖ νὰ μᾶς ἔλθη, τὸ κάμνει διὰ καλὸν τέλος, ἤγουν διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ ἔχωμεν μεγαλήτερον μισθὸν, ἂν ἤμεθα καλοί. ἢ διὰ νὰ μᾶς καθαρίσῃ, ἂν ἤμεθα κακοί.

1. Πρὸς τί τέλος λέγει. ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς εἰς τὸν οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν;

1. Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι χρέος μας εἶναι νὰ γυρεύωμεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ φυλάσσωμεν ταῖς ἁγίαις του ἐντολαῖς μὲ ἐκείνην τὴν τρεχότητα. καὶ ἑτοιμότητα καὶ χαρὰν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπακούουσιν οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανὸν, οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουσι ποτὲ οὐδένα κᾂν μικρὸν σφάλμα, φυλάσσοντας ὅλους τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Θεοῦ. ἐμποροῦμεν ἀκόμη νὰ εἰποῦμεν, πῶς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούουσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς τοῦ ὑπακούουσιν οἱ ἅγιοι, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ. ἢ ὅτι ὅλη ἡ ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐμπορεῖ νὰ σημαίνει

τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούῃ εἰς ὅλα τὰ Θεοῦ, καθὼς τοῦ ὑπήκουσεν ὁ Χριστὸς, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ τέταρτον ζήτημα. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. τὸ καθημερινὸν ψωμὶ δός μας σήμερον;

Δ. Μὲ πολὺν λογαριασμὸν ζητοῦμεν τὸ ψωμὶ ὁποῦ κρατεῖ τὴν ζωήν μας· ἀφ' οὗ ἐζητήσαμεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ εἶναι αὐτὴ ἡ ζωή. διότι τὸ πρῶτον ὁποῦ ἐπιθυμᾷ ὅποιος ἀρχίζει νὰ ζῇ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ τροφὴ, μὲ τὴν ὁποίαν στερίζεται ἡ ζωή. ὅμως ἠξεύρει, ὅτι εἰς τοῦτο τὴν προσευχὴν ζητοῦμεν πρῶτα τὸ πνευματικὸν ψωμὶ, τὸ ὁποῖον εἶναι τροφὴ τῆς ψυχῆς, καὶ δεύτερον τὸ σωματικὸν ψωμὶ ὁποῦ εἶναι τροφὴ τοῦ σώματος. καὶ διὰ πνευματικὸν ψωμὶ γρικᾶται ἡ ἁγία κοινωνία, ἡ ὁποία εἶναι ψωμὶ οὐράνιον καὶ θεϊκὸν, ὁποῦ τρέφει θαυμαστὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς. ὁμοίως γρικᾶται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ ταῖς διδαχαῖς, ἢ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πνευματικῶν βιβλίων δίδει πολλὴν βοήθειαν διὰ νὰ τρέφεται ἡ ὁμοία ζωὴ τῆς ψυχῆς. Τέλος γρικᾶται ἡ ἐμπνευσις τοῦ Θεοῦ, ἡ προσευχὴ καὶ πᾶσα ἄλλο πρᾶγμα ὁποῦ

βοη-

βοηθᾷ διὰ νὰ στερεώνεται καὶ νὰ αὐξαίνῃ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία, καθὼς εἴπαμεν, εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς. διὰ ψωμὶ σωματικὸν γρικᾶται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς κάμνει χρεία διὰ νὰ ἀποκρατοῦμεν τὴν ζωὴν τοῦ κορμίου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ δουλεύεται ἡ ψυχὴ διὰ νὰ κάμνῃ τὰ καλὰ ἔργα.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι τὸ ψωμὶ τοῦτο εἶναι δικόν μας, τὸν ἄρτον ἡμῶν;

Δ. κράζεται δικόν μας τὸ ψωμὶ τοῦτο μὲ μεγάλο μυστήριον. διατὶ ἂν μιλοῦμεν διὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, ἐκείνη εἶναι τὸ ψωμί μας, ἐπειδὴ καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἐμορφώθηκεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἐψήθη εἰς κάποιον τρόπον εἰς τὸν φοῦρνον τοῦ σταυροῦ, καὶ μᾶς ἑτοιμάζεται εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἱερέων. εἶναι ἀκόμη δικόν μας, διατὶ εἶναι ψωμὶ ἴδιον τῶν παιδίων καὶ δὲν ἔχει νὰ δίδεται τῶν σκυλίων, ἤγουν τῶν ἀπίστων, οὔτε ἐκείνων ὁποῦ βρίσκονται εἰς κρίμα θανάσιμον. ἂν μιλοῦμεν διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ζητοῦμεν τὸ ψωμί μας, ἤγουν ἐκεῖνο ὁποῦ κόπτουσι τῶν υἱῶν τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀληθινοὶ κήρυκες, καὶ ὄχι τὸ ξένον ψωμὶ, ἤγουν

ἐκεῖνο ὁποῦ δίδουσιν οἱ αἱρετικοὶ τῶ μαθητάδων τους, ψωμὶ κακὸν καὶ μουχλιασμένον. αὖ μιλοῦμεν διὰ τὸ σωματικὸν ψωμὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ μᾶς δίδη ὁ Θεὸς τὸ ψωμὶ τὸ δικόν μας καὶ ὄχι τὸ ξένον. ἤγουν νὰ μᾶς βοηθᾶ νὰ κάμνωμεν κέρδη δίκαια καὶ θεάρεστα, καὶ νὰ εὐλογᾶ τὰ ὑποστατικά μας, καὶ ὅλους μας τοὺς κόπους, διὰ νὰ ἔχωμεν νὰ ζοῦμεν χωρὶς κλεψίαις καὶ ἄλλαις πονηρίαις.

Μ. Διατὶ κράζεται τὸ ψωμὶ τοῦτο καθημερινόν

Δ. Λέγεται καθημερινὸν, διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν περισσὰ μήτε ἀνωφέλευτα πράγματα, ἀλλὰ ὅσον μᾶς σώνει διὰ μίαν ἁπλῆν ζωὴν καθημερούσιον, τόσον διὰ τὴν ψυχὴν ὅσον καὶ διὰ τὸ κορμί. μάλιστα καταλαμβαίνοντας ὅτι ἤμεσθα ξένοι καὶ διαβάταις εἰς τοῦτον τὸν κόσμον.

Μ. Διατὶ λέγομεν δὸς ἡμῖν, δός μας;

Δ. Διότι καλὰ καὶ νὰ ἔχωμεν ὄρεξιν νὰ κοπιάζωμεν διὰ τὸ ψωμὶ τόσον τὸ πνευματικὸν ὡσὰν καὶ τὸ σωματικὸν, ὅμως ἠξεύρομεν ὅτι ὅλοι μας οἱ κόποι εἶναι εὔκαιροι, ἂν ὁ Θεὸς δὲν συνδράμη μὲ τὴν χάριν του, καθὼς συχνὰ τὸ βλέπομεν. ὅτι καλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ κοπιάζωσι σπέρνοντας καὶ θερίζοντας

ζας, ὅμως ἔρχονται οἱ ἀκρίβειαις διὰ τὰ κείμαζα τοῦ κόσμου. ζητοῦμεν ἀκόμη νὰ μᾶς δίδη ὁ θεός. τὸ ψωμί μας, ἤγουν ὄχι μόνον νὰ συντρέχη διὰ νὰ τὸ ζητοῦμεν καὶ νὰ τὸ κερδαίνωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ εὐλογῆ καὶ νὰ τὸ ἁγιάζη ὅταν τὸ τρώγωμεν, διὰ νὰ εἶναι εἰς ὑγείαν μας καὶ ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Μ. Διατὶ σμίγομεν τὸν λόγον ἐκεῖνον, σήμερον;

Δ. Ἐκεῖνος ὁ λόγος, σήμερον, σημαδεύει ὅλον τὸν καιρὸν τούτης τῆς προσκαίρου ζωῆς, καὶ εἰς τοῦτο ζητοῦμεν τὸν Θεοῦ νὰ μᾶς ἀποκρατῆ εἰς ὅλην τούτην τὴν ξενιτείαν μὲ τὸ πνευματικὸν καὶ σωματικὸν ψωμὶ, ὥστε νὰ σώσωμεν εἰς τὴν οὐράνιον πατρίδα, ὅπου δὲν θέλομεν ἔχει πλέον χρείαν ἀπὸ μυστήρια, οὔτε διδαχαῖς, οὔτε φαγητὰ σωματικά. ἐμπορεῖς ἀκόμη νὰ εἰπῆς ὅτι ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς δώση τοῦτο τὸ ψωμὶ σήμερον, διότι δὲν θέλομεν νὰ πολυλογιάζωμεν διὰ τὴν αὔριον, δὲν ἠξεύροντας ἂν εὑρεθοῦμεν αὔριον ζωντανοί. εἰς τοῦτον τὸν τρόπον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς νὰ μὴ μεριμνοῦμεν παρὰ μόνον διὰ τὰ παρόντα πράγματα. λοιπὸν ζητοῦμεν σήμερον τὸ ἀρκετὸν ψωμὶ διὰ τὴν σήμερον, καὶ διὰ τὴν αὔριον τὸ θέλομεν ζητήσει αὔριον.

θείαν τȣ χάριν εἰς τρόπον, ὁποῦ οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἄλλοι ἁμαρτωλοὶ νὰ ἐπιστραφȣ̃σι, καὶ ν' ἀρχίσουν ἐπιστρεμμένοι νὰ γνωρίζȣσι, καὶ νὰ ἐπαινȣ̃σι τὸ ἅγιόν τȣ ὄνομα.

M. Διατὶ ἀρχίζει ἡ προσευχὴ ἀπὸ τὸ ζήτημα τȣ̃το, νὰ εἶναι ἁγιασμένον τὸ ὄνομα τȣ̃ Θεȣ̃;

Δ. Ημεσθα χρεωστȣμένοι νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεὸν πλέον ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα, καὶ παρὰ τοὺς ἑαυτούς μας. καὶ διὰ τȣ̃το ἡ πρώτη μας καὶ πλέα συχνὴ ἐπιθυμία πρέπει νὰ εἶναι ὅτι νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς, καὶ διὰ τȣ̃το ἐπλασθήκαμεν, καὶ ἐστολισθήκαμεν ἀπὸ λογαριασμὸν, διὰ να γνωρίζωμεν καὶ νὰ ἐπαινȣ̃μεν τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν τȣ̃ ἀνθρώπου, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ παρακάτω.

M. Εξήγησαί μȣ τώρα τὸ δεύτερον ζήτημα. τὶ θέλει νὰ εἰπῆ, ἐλθέτω, ἂς ἔλθη ἡ βασιλεία σου;

Δ. Εἰς τȣ̃το τὸ ζήτημα ζητȣ̃μεν τὴν σωτηρίαν μας. μὲ καλὴν τάξιν. διότι εἰς τὸ πρῶτον ἐζητήσαμεν τὴν δόξαν τȣ̃ Θεȣ̃

M. Τὶ πρέπει να γρικοῦμεν διὰ βασιλείαν τȣ̃ Θεοῦ;

Δ. Εἰς τρεῖς τρόπους λαμβάνεται ἡ βασιλεία

τού

τοῦ Θεοῦ. διατὶ μία βασιλεία εἶναι φυσική, ἄλλη βασιλεία τῆς χάριτος, καὶ ἄλλη βασιλεία τῆς δόξης. βασιλεία φυσικὴ εἶναι ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾷ τὰ πράγματα ὡσὰν δεσπότης καὶ οἰκονόμος ὅλων τῶν πραγμάτων. διότι καλὰ καὶ οἱ κακοὶ βάλλοντας ὅλην τους τὴν δύναμιν κάμνουσι ταῖς ἀτυχίαις, καὶ δὲν φυλάττουσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅμως καὶ μὲ τοῦτο ὁ Θεὸς βασιλεύει εἰς ἐκείνους, διατὶ ὅταν τοῦ φαίνεται, ἐμποδίζει τοὺς λογισμούς των. καὶ ἂν παραχωρῇ καμίαν φορὰν νὰ ἔχουσι τὴν εἴδησίν τους, ὕστερα τοὺς παιδεύει φοβερά. καὶ οὐδένας ἐμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ τοῦ θελήματός του, ἢ νὰ κάμῃ παρὰ τὸ ὅσον ἐκεῖνος ὁρίζει ἢ παραχωρεῖ. Η βασιλεία τῆς χάριτος εἶναι ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾷ καὶ οἰκονομᾷ ταῖς ψυχαῖς καὶ ταῖς καρδίαις τῶν καλῶν χριστιανῶν, δίδοντάς τους πνεῦμα καὶ χάριν νὰ τὸν δουλεύουσι μετὰ χαρᾶς καὶ νὰ ζητοῦσιν ἐπάνω εἰς ὅλα τὴν δόξαν του. Ἡ βασιλεία τῆς δόξης θέλει ἦσται εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. διατὶ τότε θέλει κυριεύσει ὁ Θεὸς μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους εἰς ὅλα τὰ πράγματα χωρὶς καμίαν ἀντιλογίαν.

διότι τότε δὲν θέλουσιν ἔχῃ πλέον καμίαν δύναμιν τὰ δαιμόνια, οὐδὲ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ θέλουν ἦσαι κλεισμένοι εἰς τὰ αἰώνιαις φυλακαῖς τοῦ ἅδου. τελειωμένος θέλει ἦσαι τότε καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ φθορὰ μὲ ὅλους τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκὸς, ὁποῦ τὸν καιρὸν τοῦτον δὲν δίδουσιν ἀνάπαυσιν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. ἦσαι θέλει τὸ λοιπὸν μία βασιλεία ἐκείνη γαληνεμένη καὶ εἰρηνεμένη, μὲ ἀπόκτησιν βεβαίαν μίας τελείας καὶ αἰωνίου μακαριότητος.

Μ. Ἀπὸ ταύταις ταῖς τρεῖς βασιλείαις ποία γυρεύεται εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα;

Δ. Δὲν γυρεύεται ἡ πρώτη, διατὶ ἐκείνη δὲν μέλλει νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ ἦλθεν. οὔτε ἡ δευτέρα, διατὶ δι' ἐκείνην ἐμιλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα, καὶ ἦλθεν εἰς ἕνα μεγάλον μέρος. ἀλλὰ γυρεύεται ἡ τρίτη, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ, καὶ τὴν καρτεροῦσι μὲ πολλὴν ἐπιθυμίαν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ γνωρίζουσι τὴν δυστυχίαν τῆς παρούσης ζωῆς. ὅθεν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα γυρεύομεν τὸ ἄκρον μας ἀγαθόν, καὶ τὴν τελείαν δόξαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Μ. Ἂν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁποίαν ἡμεῖς ἐπι-

ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ ἔλθῃ γλίγωρα, ἔχει ν᾽ ἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, τὸ λοιπὸν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ τελειώσῃ γλίγωρα τοῦτος ὁ κόσμος, καὶ νὰ σιμώσῃ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Δ. Καλὰ λέγεις. διατὶ καθὼς οἱ φίλοι τοῦ κόσμου δὲν ἀκούουσι τόσον κακὰ μετὰ χαρᾶς ἄλλο τίποτε ὅσον νὰ ὀνομάζεται ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἔτζι οἱ παροιῶται τοῦ οὐρανοῦ ὁποῦ τώρα ζοῦσιν ὡσὰν ξένοι καὶ ξωρισμένοι ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν, δὲν ἐπιθυμοῦσιν ἄλλο τίποτε περισσότερον. ὅθεν λέγει ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος, ὅτι καθὼς πρὶν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐζήτα νὰ ἔλθῃ τὴν πρώτην φορὰν ὁ Χριστὸς, ἔτζι τώρα ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου ζητᾷ νὰ ἔλθῃ τὴν δευτέραν φορὰν ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὴν τελείαν μακαριότητα.

Μ. Ας ἔλθωμεν εἰς τὸ τρίτον ζήτημα. τὶ σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια. Γενηθήτω ἤγουν ἂς γένῃ τὸ θέλημά σου καθὼς εἰς τὸν οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν.

Δ. Εἰς τοῦτα τὰ λόγια ζητοῦμεν χάριν νὰ φυλάσσωμεν καλὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, διατὶ

ἀφ' ὃ ἐγυρεύσαμεν εἰς τὸ δεύτερον ζήτημα τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἐπεὶ εἶναι τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου, ἔπρεπε τώρα νὰ ζητήσωμεν τὸ ἁρμοδιώτερον μέσον διὰ νὰ σώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλος. καὶ τοῦτο τὸ ἁρμοδιώτατον μέσον εἶναι νὰ φυλάσσῃ τινὰς ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ δεσπότης Χριστός. Ἂν θέλῃς νὰ ἐμβῇς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, φύλαξε τὰς ἐντολάς. Καὶ διατὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀφ' ἑαυτοῦ μας δύναμιν νὰ φυλάσσωμεν ὅλαις ταῖς ἐντολαῖς καθὼς πρέπει, διὰ τοῦτο ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ γένῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὸ θέλημά του, ἤγουν νὰ μᾶς δώσῃ χάριν νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημά του, ὑπακούοντας εἰς κάθε πρᾶγμα τοὺς ἁγίους του ὁρισμούς.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν ἔξω ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, φυλάσσοντας ταῖς ἐντολαῖς του, ἤμεσθα κρατούμενοι ἀκόμη νὰ συμφωνοῦμεν μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν μᾶς πέμπῃ ταῖς θλίψεις.

Δ. Ημεσθα κρατούμενοι κἂν νὰ μὴν παραπονοῦμεν, καὶ νὰ μὴν παραπονούμεσθα εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. διατὶ ὅλον ἐκεῖνο ἐπεὶ

ὀποῦ μᾶς πέμπει, ἢ παραχωρεῖ νὰ μᾶς ἔλθη, τὸ κάμνει διὰ καλὸν τέλος, ἤγουν διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ ἔχωμεν μεγαλήτερον μισθὸν, ἂν ἤμεσθα καλοί. ἢ διὰ νὰ μᾶς καθαρίσῃ, ἂν ἤμεσθα κακοί.

Μ. Πρὸς τί τέλος λέγει. ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς εἰς τὸν οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι χρέος μας εἶναι νὰ γυρεύωμεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ φυλάσσωμεν ταῖς ἁγίαις του ἐντολαῖς μὲ ἐκείνην τὴν ταχειότητα. καὶ ἑτοιμότητα καὶ χαρὰν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπακούουσιν οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανὸν. οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουσι ποτὲ οὐδένα κἂν μικρὸν σφάλμα, φυλάσσοντας ὅλους τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Θεοῦ. ἐμποροῦμεν ἀκόμη νὰ εἰποῦμεν, πῶς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούουσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς τοῦ ὑπακούουσιν οἱ ἅγιοι, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ. ἢ ὅτι ὅλη ἡ ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐμπορεῖ νὰ σημαίνει

τὸ

τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούῃ εἰς ὅλα τοῦ Θεοῦ, καθὼς τοῦ ὑπήκουσεν ὁ Χριστὸς, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ τέταρτον ζήτημα. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. τὸ καθημερινὸν ψωμὶ δός μας σήμερον;

Δ. Μὲ πολὺν λογαριασμὸν ζητοῦμεν τὸ ψωμὶ ὁποῦ κρατεῖ τὴν ζωήν μας; ἀφ' οὗ ἐζητήσαμεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ εἶναι αὐτὴ ἡ ζωή. διότι τὸ πρῶτον ὁποῦ ἐπιθυμᾷ ὅποιος ἀρχίζει νὰ ζῇ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ζοφὴ, μὲ τὴν ὁποίαν στερίζεται ἡ ζωή. ὅμως ἤξευρε, ὅτι εἰς τοῦτην τὴν προσευχὴν ζητοῦμεν πρῶτα τὸ πνευματικὸν ψωμὶ, τὸ ὁποῖον εἶναι ζοφὴ τῆς ψυχῆς, καὶ δεύτερον τὸ σωματικὸν ψωμὶ ὁποῦ εἶναι ζοφὴ τοῦ σώματος. καὶ διὰ πνευματικὸν ψωμὶ γρικᾶται ἡ ἁγία κοινωνία, ἡ ὁποία εἶναι ψωμὶ οὐράνιον καὶ θεϊκὸν, ὁποῦ ζέφει θαυμαστὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς. ὁμοίως γρικᾶται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ ταῖς διδαχαῖς, ἢ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πνευματικῶν βιβλίων δίδει πολλὴν βοή. θειαν διὰ νὰ ζέφεται ἡ ὁμοία ζωὴ τῆς ψυχῆς. Τέλος γρικᾶται ἡ ἐμπνευσις τοῦ Θεοῦ, ἡ προσευχὴ καὶ πᾶσα ἄλλο πρᾶγμα ὁποῦ

βοη-

βοηθᾷ διὰ νὰ στηρίζεται καὶ νὰ αὐξαίνῃ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία, καθὼς εἴπαμεν, εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς. διὰ ψωμὶ σωματικὸν γροικᾶται ὅλον ἐκεῖνο ὅπου μᾶς κάμνει χρεία διὰ νὰ ἀποκρατοῦμεν τὴν ζωὴν τοῦ κορμίου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ δουλεύεται ἡ ψυχὴ διὰ νὰ κάμνῃ τὰ καλὰ ἔργα.

Μ. Διατί λέγομεν, ὅτι τὸ ψωμὶ τοῦτο εἶναι δικόν μας, τὸν ἄρτον ἡμῶν;

Δ. κράζεται δικόν μας τὸ ψωμὶ τοῦτο μὲ μεγάλο μυστήριον. διατὶ ἂν μιλοῦμεν διὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, ἐκείνη εἶναι τὸ ψωμί μας, ἐπειδὴ καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἐμορφώθηκεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἐψήθη εἰς κάποιον τρόπον εἰς τὸν φοῦρνον τοῦ σταυροῦ, καὶ μᾶς ἑτοιμάζεται εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἱερέων. εἶναι ἀκόμη δικόν μας, διατὶ εἶναι ψωμὶ ἴδιον τῶν παιδίων καὶ δὲν ἔχει νὰ δίδεται τῶν σκυλίων, ἤγουν τῶν ἀπίστων, οὔτε ἐκείνων ὅπου εὑρίσκονται εἰς κρίμα θανάσιμον. ἂν μιλοῦμεν διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ζητοῦμεν τὸ ψωμί μας, ἤγουν ἐκεῖνο ὅπου κόπτουσι τῶν υἱῶν τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀληθινοὶ κήρυκες, καὶ ὄχι τὸ ξένον ψωμὶ, ἤγουν

ἐκεῖνο ὁποῦ δίδουσιν οἱ αἱρετικοὶ τῶν μαθητάδων τους, ψωμὶ κακὸν καὶ μουχλιασμένον. αὖ μιλοῦμεν διὰ τὸ σωματικὸν ψωμὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ μᾶς δίδῃ ὁ Θεὸς τὸ ψωμὶ τὸ δικόν μας καὶ ὄχι τὸ ξένον. ἤγουν νὰ μᾶς βοηθᾷ νὰ κάμνωμεν κέρδη δίκαια καὶ θεάρεστα, καὶ νὰ εὐλογᾷ τὰ ὑποστατικά μας, καὶ ὅλους μας τοὺς κόπους, διὰ νὰ ἔχωμεν νὰ ζοῦμεν χωρὶς κλεψίαις καὶ ἄλλαις πονηρίαις.

Μ. Διατὶ κράζεται τὸ ψωμὶ τοῦτο καθημερινὸν

Δ. Λέγεται καθημερινὸν, διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν περισσὰ μήτε ἀνωφέλευτα πράγματα, ἀλλὰ ὅσον μᾶς σώνει διὰ μίαν ἁπλῆν ζωὴν καθημερούσιον, τόσον διὰ τὴν ψυχὴν ὅσον καὶ διὰ τὸ κορμί. μάλιστα καταλαμβαίνοντας ὅτι ἤμεσθα ξένοι καὶ διαβάταις εἰς τοῦτον τὸν κόσμον.

Μ. Διατὶ λέγομεν δὸς ἡμῖν, δός μας;

Δ. Διότι καλὰ καὶ νὰ ἔχωμεν ὄρεξιν νὰ κοπιάζωμεν διὰ τὸ ψωμὶ τόσον τὸ πνευματικὸν ὡσὰν καὶ τὸ σωματικὸν, ὅμως ἠξεύρομεν, ὅτι ὅλοι μας οἱ κόποι εἶναι εὔκαιροι, ἂν ὁ Θεὸς δὲν συνδράμῃ μὲ τὴν χάριν του, καθὼς συχνὰ τὸ βλέπομεν. ὅτι καλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ κοπιάζωσι σπέρνοντας καὶ θερίζοντας

ταις, ὅμως ἔρχονται οἱ ἀκρίβειαις διὰ τὰ κρίματα τοῦ κόσμου. ζητοῦμεν ἀκόμη νὰ μᾶς δίδῃ ὁ θεός. τὸ ψωμί μας, ἤγουν ὄχι μόνον νὰ συντρέχῃ διὰ νὰ τὸ ζητοῦμεν καὶ νὰ τὸ κερδαίνωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ εὐλογῇ καὶ νὰ τὸ ἁγιάζῃ ὅταν τὸ τρώγωμεν, διὰ νὰ εἶναι εἰς ὑγείαν μας καὶ ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Μ. Διατὶ σμίγομεν τὸν λόγον ἐκεῖνον, σήμερον;

Δ. Ἐκεῖνος ὁ λόγος, σήμερον, σημαδεύει ὅλον τὸν καιρὸν τούτης τῆς προσκαίρου ζωῆς, καὶ εἰς τοῦτο ζητοῦμεν τὸν Θεοῦ νὰ μᾶς ἀποκρατῇ εἰς ὅλην τούτην τὴν ξενιτείαν μὲ τὸ πνευματικὸν καὶ σωματικὸν ψωμί, ὥστε νὰ σώσωμεν εἰς τὴν ὡραίαν πατρίδα, ὅπου δὲν θέλομεν ἔχει πλέον χρείαν ἀπὸ μυστήρια, οὔτε διδαχαῖς, οὔτε φαγητὰ σωματικά. ἐμπορεῖς ἀκόμη νὰ εἰπῇς ὅτι ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς δώσῃ τοῦτο τὸ ψωμὶ σήμερον, διότι δὲν θέλομεν νὰ πολυλογιάζωμεν διὰ τὴν αὔριον, δὲν ἠξεύροντας ἂν εὑρεθοῦμεν αὔριον ζωντανοί. εἰς τοῦτον τὸν τρόπον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς νὰ μὴ μεριμνοῦμεν παρὰ μόνον διὰ τὰ παρόντα πράγματα. λοιπὸν ζητοῦμεν σήμερον τὸ ἀρκετὸν ψωμὶ διὰ τὸ σήμερον, καὶ διὰ τὸ αὔριον τὸ θέλομεν ζητήσει αὔριον.

Μ. Απ' ἐκεῖνο ὁπȣ̃ εἶπες, ἔχω ἕνα ζήτημα. διατὶ αἂν δὲν πρέπῃ νὰ μεριμνȣ̃μεν παρὰ διὰ τὸ παρὸν, κακὰ κάμνȣσιν ἐκεῖνοι, ὁπȣ̃ προβλέπȣσι φυλάσσοντας σιτάρι, καὶ κρασὶ, καὶ ἄλλα πράγματα ἀναγκαῖα διὰ ἕνα χρόνον ὁλάκαιρον.

Δ. ὁ Χριςὸς διδάσκοντας νὰ μὴ βάλλωμεν τὸν λογισμὸν παρὰ μόνον διὰ τὰ παρόντα. δὲν θέλει ἄλλο, παρὰ νὰ μας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰς περισσαῖς φροντίδες, οἱ ὁποίαις ἐμποδίζȣσι πολλὰ τὴν προσευχὴν, καὶ ἄλλα πράγματα πλέα χρειαζόμενα διὰ νὰ κερδήσῃ τινὰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. διὰ τȣ̃το πασανφορὰν ὁπȣ̃ δὲν εἶναι περισσὸς ὁ λογισμὸς διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ ἀναγκαῖος, καθὼς εἶναι νὰ προϊδῇ τινὰς τὸ σπίτι τȣ καθὼς εἶπες, τότε δὲν εἶναι κακὸν νὰ λογιάζῃ διὰ τὸ μέλλον. μάλιςα τέτοιος λογισμὸς δὲν εἶναι διὰ τὴν αὔριον, ἀλλὰ διὰ τὴν σήμερον. διότι αἂν καρτερήσωμεν τὴν αὔριον, δὲν θέλει ἦσαι πλέον τὸ πρᾶγμα εἰς καιρόν.

Μ. Ακολȣθεῖ τὸ πέμπτον ζήτημα. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν. ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Καὶ ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὰ χρέη μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς

χαρίζομεν τὰ χρέη τῶ χρεωφειλέτων μας.

Δ. Εἰς τὰ περασμένα τέσσαρα ζητήματα ἐγυρεύσαμεν ἀπὸ τὸ Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ κάθε λογῆς καλὸν, τόσον πρόσκαιρον, ὡσὰν αἰώνιον. τώρα εἰς τ' ἄλλα τρία ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε λογῆς κακὸν, περασμένον, παρὸν, καὶ μέλλον. καὶ βλέπεις, ὅτι εἶναι ἀληθινὸν ἐκεῖνο ὁποῦ σοῦ εἶπα παρεπάνω, πῶς εἰς τοῦτην τὴν εὐχὴν εὑρίσκεται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ τινὰς ἐμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ. ζητοῦμεν λοιπὸν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα, νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ περασμένον κακὸν, ἤγουν ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις ὁποῦ ἐκάμαμεν. διότι ἔτζι τὸ ἐξήγησεν ὁ Χρισὸς τῶ ἁγίων ἀποςόλων, ὅταν τοὺς ἐδίδαξε τὴ παροῦσαν προσευχὴν, ἤγουν ὅτι διὰ χρέη πρέπει νὰ γρικοῦνται οἱ ἁμαρτίαις.

Μ. Διατὶ κράζονται χρέη οἱ ἁμαρτίαις;

Δ. Διὰ τρεῖς ἀφορμαῖς. πρῶτον, διότι πᾶσα ἄνθρωπος ὁποῦ ἁμαρταίνει, πταίει τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μένει χρεώςης νὰ πληρώσῃ τὸ Θεὸν διὰ τὴν ὕβριν καὶ ἀτιμίαν ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν. δεύτερον, διατὶ ὅποιος ἁμαρταίνει παραβαίνει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. καὶ ἐπει-

δὴ τοῦτος ὁ νόμος τάσσει μισθὸν ἐκείνου ὁποῦ τὸν φυλάσσει, καὶ τιμωρίαν ἐκείνου ὁποῦ δὲν τὸν φυλάσσει. διὰ τοῦτο ὅποιος δὲν τὸν φυλάσσει γίνεται χρεώστης νὰ πλερώσῃ τὴν παίδευσιν. Τρίτον, διατὶ καθένας εἶναι κρατούμενος νὰ γεωργῇ τὸ ἀμπέλι τῆς ψυχῆς του, καὶ νὰ ἀποδίδῃ τοῦ Θεοῦ τὸν καρπὸν τῶν καλῶν ἔργων. διὰ τοῦτο ὅποιος δὲν κάμνει καλὰ ἔργα, καὶ περισσότερον ὁ ὁποῖος κάμνει τὰ κακὰ εἰς τόπον τῶν καλῶν, εἶναι χρεώστης τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἀληθινὸς οἰκοκύρις ὅλων τούτων τῶν ἀμπελίων. Καὶ διατὶ ὅλοι μας σφάλλομεν συχνὰ, ἢ κάμνοντας ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν πρέπει, ἢ μὴ κάμνοντας ἐκεῖνο ὁποῦ πρέπει, διὰ τοῦτο κάμνει χρεία πολλαῖς φοραῖς τὴν ἡμέρα νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν μὲ πολλὴν ταπεινοσύνην νὰ μᾶς ἀφήνῃ τὰ χρέη μας.

M. Καὶ διατὶ λέγομεν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καθὼς καὶ ἡμεῖς χαρίζομεν τῶν χρεωφειλέτων μας;

Δ. Ἐδῶ ἀκόμη διὰ χρέη γρικοῦνται τὰ πταίσματα καὶ οἱ ὕβρες ὁποῦ μᾶς κάμνει ὁ πλησίον μας. καὶ λέγομεν τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὰ πταίσματά μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν ἐκείνων ὁποῦ μᾶς πταίου-

σι. διατὶ καθὼς ὁ ὁποῖος συγχωρεῖ τὰ πταίσματα ὁπου τοῦ ἔκαμεν ὁ ἀδελφός του, εἶναι ἐπιτηδειότερος νὰ λάβῃ τὴν συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ὁπου ἔκαμεν αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, ἔτζι πάλιν ὁ ποῖος δὲν θέλει νὰ συγχωρήσῃ τὸν ἀδελφόν του, γίνεται ἀνάξιος νὰ τοῦ συγχωρήσῃ ὁ Θεός. τελευταῖον λέγοντας, ὅτι ἡμεῖς συγχωροῦμεν τοὺς ἐχθρούς μας, δείχνομεν ὅτι μᾶς ἀρέσκει ἡ εὐσπλαγχνία, καὶ ὅτι μᾶς φαίνεται ἔργον μεγάλης καὶ εὐγενικῆς καρδίας ἡ συγχώρησις. διὰ νὰ μὴν ἀποκριθῇ ὁ Θεὸς, ὅταν ἡμεῖς τοῦ ζητοῦμεν ἐλεημοσύνην πῶς θέλεις νὰ σοῦ κάμω ἐλεημοσύνην ἐγὼ, ἂν ἦσαι σὺ ἐχθρὸς τῆς ἐλεημοσύνης; καὶ πῶς ζητᾶς νὰ σοῦ συμπαθήσω, ἂν σὺ κρατῇς ὅτι νὰ συμπαθήσῃ τινὰς εἶναι ἔργον μικροψυχίας;

Μ. Ἐξήγησαί μου τώρα τὸ ἕκτο ζήτημα. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. μὴ μᾶς φέρῃς εἰς πειρασμόν.

Δ. Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα γυρεύομεν βοήθειαν διὰ τὰ μέλλοντα κακὰ, ἤγουν ἐναντίον εἰς τοὺς πειρασμοὺς, διὰ μέσου τῶν ὁποίων συμπίπτομεν εἰς ταῖς ἁμαρτίαις. ἤξευρε λοιπὸν, ὅτι τὸ ζητούμενον εἶναι νὰ μὴ παραχωρῇ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς νικοῦσιν οἱ πειρασμοί. ὅμως διατὶ οἱ

πειρασμοὶ ἔχουσι μεγάλον κίνδυνον, καὶ ἡ νίκη εἶναι ἀβέβαιη, διὰ τοῦτο ζητοῦμεν ἀκόμη νὰ μὴν παραχωρῇ ὁ θεὸς ὅτι νὰ ἔχωμεν πειρασμοὺς, μάλιστα ὅταν αὐτὸς βλέπῃ, πῶς ἡ νίκη δὲν θέλει ἦσαι δική μας, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου. Καὶ ἀπ' ἐδῶ ἔχεις μίαν καλὴν διδασκαλίαν, ὅτι ὁ διάβολος ὄχι μόνον δὲν ἔχει δύναμιν νὰ μᾶς νικήσῃ, ἀλλὰ οὔτε νὰ μᾶς πειράζῃ, ἂν ὁ Θεὸς δὲν τὸ παραχωρῇ.

Μ. Δὲν καταλαμβάνω ἐκεῖνον τὸν λόγον. μὴ μᾶς φέρῃς εἰς πειρασμόν. διατὶ φαίνεται ὅτι νὰ εἶναι συνήθεια τοῦ Θεοῦ νὰ φέρῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς πειρασμόν, καὶ ἡμεῖς τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μὴν τὸ κάμῃ.

Δ. Τὸ νὰ φέρῃ εἰς πειρασμὸν, ἤγουν νὰ παρακινήσῃ εἰς τὸ κακὸν, ἢ νὰ σύρῃ τινὰ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, εἶναι ἴδιον τοῦ διαβόλου, καὶ δὲν ἐγγίζει εἰς κανένα τρόπον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς μεγάλον μῖσος τὴν ἁμαρτίαν. ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς θείας γραφῆς, ὅταν λέγῃ μιλῶντας διὰ τὸν Θεὸν, ὅτι φέρει εἰς πειρασμὸν, ἄλλο δὲν σημαίνει παρὰ τὴν παραχώρησιν τοῦ θεοῦ νὰ ἔχῃ τινὰς πειρασμὸν, ἢ νὰ νικηθῇ ἀπὸ τὸν πειρασμόν. λοιπὸν ἄλλη δὲν εἶναι ἡ ἔννοια τούτου τοῦ ζητήματος παρὰ ἐκεῖνο ὁποῦ εἴπαμεν. ὅτι

γνω-

γνωρίζοντας ἡμᾶς τὴν ἀθένειαν καὶ ἀχαμνότητα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὴν δύναμιν καὶ πολυξευρίαν τοῦ διαβόλου, παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν ὄχι μόνον νὰ μὴ παραχωρῇ ὅτι νὰ μᾶς καταβάλουσιν οἱ πειρασμοὶ, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ παραχωρῇ ὅλως νὰ ἔχωμεν πειρασμὸν, ἂν δὲν προβλέπῃ ὅτι μὲ τὸν πειρασμὸν θέλομεν ἦσαι νικηταί.

Μ. Εμεινε τὸ ὕστερον ζήτημα ὁποῦ λέγει. ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἀλλὰ ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὸ κακόν. διὰ ποῖον κακὸν μιλεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο;

Δ. Τοῦτο τὸ ὕστερον ζήτημα μέρος βεβαιώνει τὰ πειρασμένα ζητήματα, καὶ μέρος σμίγει τίποτε νέον. καὶ διὰ τοῦτο λέγει, ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὸ κακόν. ἤγουν, δὲν ζητῶ μόνον νὰ μᾶς συμπαθήσῃς τὰ πειρασμένα κρίματα, καὶ νὰ μᾶς φυλάσῃς ἀπὸ τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃς ἀπ' ὅλα τὰ παρόντα κακά. Καὶ λόγιασε, ὅτι ὁ Χριστὸς μὲ μεγάλην σοφίαν μᾶς διδάσκει νὰ ζητοῦμεν τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸ κακὸν ἁπλῶς, καὶ δὲν ἔρχεται εἰς τὸ μερικὸν νὰ εἰπῇ, λόγου χάριν ἀπὸ τὴν πτωχίαν, ἀῤῥωστίαν, διωγμοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια. διότι πολλαῖς φοραῖς μᾶς φαίνεται ἕνα

πραγ-

πρᾶγμα νὰ μᾶς εἶναι καλὸν, καὶ ὁ Θεὸς βλέ-
πει ὅτι μᾶς εἶναι κακόν. καὶ πάλιν μᾶς
φαίνεται νὰ μᾶς εἶναι ἕνα πρᾶγμα κακὸν,
καὶ ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι μᾶς εἶναι καλόν. διὰ
τοῦτο ἡμεῖς κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ
ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπ' ὅλον ἐκεῖ-
νο, ὁποῦ βλέπει αὐτὸς ὅτι μᾶς εἶναι κακὸν,
ἢ εὐτυχία ἢ δυστυχία νὰ εἶναι.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ, ἀμήν.

Δ. Τοῦτο εἶναι λόγος Εβραϊκὸς, καὶ ὡσὰν εἶπα,
θέλει νὰ εἰπῇ γένοιτο, ἢ ἔτζι εἶναι. καὶ κα-
θὼς εἰς τὸ τέλος τοῦ, Πιστεύω τὸ ἀμὴν θέλει
νὰ εἰπῇ, ἔτζι εἶναι, καὶ ἔτζι πιστεύω. εἰς τὸν
ὅμοιον τρόπον εἰς τὸ τέλος τοῦ, Πάτερ ἡμῶν,
τὸ ἀμὴν θέλει νὰ εἰπῇ, ἔτζι ἂς εἶναι, ἐπι-
θυμῶ καὶ παρακαλῶ νὰ γένῃ.

Εξήγησις τοῦ, Θεοτόκε παρθένε.

Μ. Επειδὴ μοῦ ἐξήγησες τὸ, Πάτερ ἡμῶν,
ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς καὶ τὸ, Θεοτόκε
παρθένε.

Δ. Μετὰ χαρᾶς, διατὶ ἀγαπῶ νὰ φέρῃς πολ-
λὴν εὐλάβειαν τῆς Θεοτόκου. ἡ χαιρέτη-
σις τῆς Θεοτόκου εἶναι τοῦτη. Χαῖρε ὦ χα-

ριτω-

ειτωμένη, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῆ καὶ μετὸ, Πάτερ ἡμῶν λέγομεν τὸ, Θεοτόκε παρθένε, πλέον παρὰ πᾶσαν ἄλλην προσευχήν;

Δ. Διότι δὲν ἔχομεν μεσίτην ἢ βοηθὸν δυνατώτερον σιμὰ εἰς τὸν Χριστὸν παρὰ τὴν μητέρα του. καὶ διὰ τοῦτο ὥσαν εἰποῦμεν τὴν προσευχὴν ὁποῦ μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, στρεφόμεθα πρὸς τὴν μητέρα διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ μεσιτεύοντας νὰ λάβωμεν ἐκεῖνο ὁποῦ ἐζητήσαμεν λέγοντας Τὸ, Πάτερ ἡμῶν. καθὼς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἀφ᾽ οὗ γυρεύσωμεν καμίαν χάριν ἀπὸ τινὰ αὐθέντην παραδίδομεν τὴν δουλείαν ἐκείνου ὁποῦ ἔχει μεγαλητέραν δύναμιν εἰς τὸ παλάτι.

Μ. Τίς τὸ ἔκαμεν τὸ, Θεοτόκε παρθένε;

Δ. Αὐτὸς ὁ Θεὸς, καλὰ καὶ δὲν μᾶς τὸ ἐδίδαξε μὲ τὸ στόμα του, ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ, καὶ τῆς ἐκκλησίας. διότι τὰ λόγια ἐκεῖνα χαῖρε Θεοτόκε γεμάτη ἀπὸ χάριν, ὁ κύριος εἶναι μὲ σένα, εὐλογημένη εἶσαι μέσα εἰς ταῖς γυναῖκες. τὰ εἶπεν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ. ὥσαν ἀποκρισάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ εἶπεν ἀπὸ μέρος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς τὰ εἶπε μέ-

μὲ τὸ σόμα τοῦ ἀποκρισάρί του. ἐκεῖνα τὰ ἄλλα λόγια, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, τὰ εἶπεν ἡ ἁγία Ελισάβετ, γεμάτη ἀπὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καθὼς μαρτυρεῖ Λουκᾶς ὁ ἅγιος εὐαγγελιστής. ὅθεν εἶναι φανερὸν, ὅτι τὰ εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὲ τὸ σόμα τῆς ἁγίας Ελισάβετ. τὸ ἐπίλοιπον τὸ ἔσμιξεν ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν κυβερνᾷ καὶ διδάσκει τὸ αὐτὸ ἅγιον πνεῦμα. διὰ τοῦτο μὲ δίκαιον λέγομεν, ὅτι μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ ἴδιόν του σόμα, εἶναι τὸ Θεοτόκε παρθένε, ἡ ἐξοχώτερη προσευχὴ ὁποῦ νὰ εὑρίσκεται, ἐπειδὴ τὴν ἐσυνέθεσεν αὐτὸς ὁ Θεὸς, καὶ μᾶς τὴν ἐδασκάλευσε μὲ τὸ σόμα τῶν δούλων του.

Μ. Ας ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν. διατὶ λέγομεν Θεοτόκε παρθένε χαῖρε;

Δ. Τούτη εἶναι μία χαιρέτησις ὁποῦ τὴν δίδομεν, διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι ἤμεσθα φίλοι καὶ γνώριμοι καὶ διὰ τοῦτο ἀποκοτοῦμεν νὰ τῆς μιλήσωμεν, καὶ πέρνομεν τὰ λόγια τοῦ ἀγγέλου, ἠξεύροντας ὅτι ἡ Θεοτόκος λαμβάνει μεγάλην χαρὰν ν' ἀκούῃ συχνὰ ἐκεῖνο τὸ καλὸν μήνυμα ὁποῦ τῆς ἔφερεν ὁ ἀρχάγγελος, ὅταν

της εἶπε τὰ ὅμοια λόγια. Καὶ χαίρεται ἀκόμη νὰ τὸ ἐνθυμούμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ ἤμεθα εὐχάριστοι πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τόσον μεγάλην εὐεργεσίαν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ κεχαριτωμένη;

Δ. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καμνει τρία μεγάλα καλὰ εἰς τὴν ψυχήν μας. πρῶτον λειώνει ταῖς ἁμαρτίαις, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν μολυσμὸς καὶ ἀπαστρεία τῆς ψυχῆς. δεύτερον στολίζει τὴν ψυχὴν μὲ τὰ χαρίσματα καὶ ταῖς ἀρεταῖς. τρίτον, τῆς δίδει δύναμιν νὰ ἐργάζεται ἔργα ἄξια μισθοῦ καὶ ἀρεστὰ τοῦ Θεοῦ. ἡ θεοτόκος εἶναι γεμάτη ἀπὸ χάριν, διότι ὅσον εἰς τὸ πρῶτον, αὐτὴ δὲν εἶχε ποτὲ κανένα μολυσμὸν ἁμαρτίας, οὔτε προγονικῆς, οὔτε πρακτικῆς, ἢ θανασίμου ἢ συγχωρητικῆς: ὅσον εἰς τὸ δεύτερον, ἡ θεοτόκος εἶχεν ὅλαις ταῖς ἀρεταῖς καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς μίαν ἀκροτάτην τελειότητα. ὅσον εἰς τὸ τρίτον, ἔκαμεν ἔργα τόσον καλὰ καὶ θεαρεστα, ὁποῦ ἀξιώθηκε νὰ ὑψωθῇ ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς χοροὺς τῶν ἀγγέλων ψυχικὰ καὶ σωματικά.

Μ. Δὲν φαίνεται νὰ εἶχεν ἡ θεοτόκος περισσότερην χάριν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἁγίους. διατὶ πολ-

πολλαῖς φοραῖς ἤκουσα, ὅτι ὁ ἅγιος Στέφανος καὶ ἄλλοι ἅγιοι ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ χάριν.

Δ. Καλὰ καὶ νὰ λέγωμεν, ὅτι καὶ ἄλλοι ἅγιοι νὰ ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ χάριν, ὅμως ἡ θεοτόκος ἔλαβε περισσοτέραν ἀπ' ὅλους, διότι ὁ Θεὸς τὴν ἔκαμεν δεκτικὴν περισσοτέρας χάριτος παρὰ κάθε ἄλλον ἅγιον. καθὼς λέγου χάριν ἂν γεμίσῃ τινὰς ἀπὸ βάλσαμον πολλὰ ἀγγεῖα, ἕνα μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅλα θέλουσιν ἦσθαι γεμάτα, ὅμως τὸ μεγαλήτερον θέλει ἔχει περισσότερον βάλσαμον ἀπὸ τ' ἄλλα. ἡ ἀφορμὴ εἶναι, ὅτι ὁ Θεὸς κάμνει τοὺς ἀνθρώπους χωρητικοὺς μεγαλητέρας ἢ μικροτέρας χάριτος κατὰ τὰ ἐπιχειρήματα ὁποῦ τοὺς δίδει. καὶ διατὶ τὸ μεγαλήτερον ἔργον ὁποῦ νὰ ἔδωκεν ποτὲ ὁ Θεὸς πλάσματος ἁπλοῦ, ἐστάθηκε νὰ εἶναι μητέρα τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο ἡ θεοτόκος ἔγινε δεκτικὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ περισσοτέραν χάριν παρὰ κάθε ἄλλον ἁπλὸν πλάσμα τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ, ὁ κύριος μετὰ σοῦ;

Δ. Τοῦτος εἶναι ἕνας ἐξοχώτατος ἔπαινος τῆς θεοτόκου. καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ θεὸς ἦτον μετὰ τὴν θεοτόκον, ἀφ' οὗ τὸν ἐγγαστρώθη ἡ μητέρα της, παραστέκοντας, κυβερνῶντας, στρατεύοντας, καὶ δια-

φεν-

φεντεύοντάς την. τούτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἔκαμεν ποτὲ κανένα ἁμάρτημα, οὔτε μὲ λογισμὸν, οὔτε μὲ λόγον, οὔτε μὲ ἔργον. ὅθεν ὄχι μόνον ἐστόλισε τούτην τὴν παναγίαν παρθένον ὁ Θεὸς μὲ ὅλαις τὲς χάριτες, ἀλλὰ ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ εἶναι πάντοτε μὲ ταύτην, ὡσὰν φύλαξ θησαυροῦ τόσον μεγάλου.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί;

Δ. Τοῦτος εἶναι ὁ τρίτος ἔπαινος ὁποῦ δίδομεν τῆς θεοτόκου. καὶ σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι μόνον γεμάτη ἀπ' ὅλαις ταῖς χάριτες, ὁποῦ ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ μία παρθένος, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἐκείναις ὁποῦ ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ μία γυναῖκα ὕπανδρος. ὅθεν εἰς κάθε τρόπον ἡ θεοτόκος ὑπερβαίνει ὅλαις τὲς γυναῖκες ὁποῦ εἶχεν ὁ περασμένος καιρὸς, καὶ θέλει ἔχει ὁ μέλλων. ἡ εὐλογία τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν εἶναι ἡ παιδογονία, καὶ τοῦτη δὲν ἔλειψε τῆς θεοτόκου, ἐπειδὴ ἐγέννησεν ἕνα παιδὶ, ὁποῦ ἀξίζει πλέον παρὰ μυριάδες παιδίων. ἠμπορεῖ τινὰς ἀκόμη νὰ εἰπῇ, ὅτι εἶναι μητέρα πολλῶν παιδίων, διότι ὅλοι οἱ καλοὶ χριστιανοὶ εἶναι ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι παιδία τῆς θεοτόκου, ὄχι νὰ τὰ ἐγέννησεν αὐτὴ φυσικὰ, διατὶ εἰς τοῦτον τὸν

τ̃ τρόπον ὁ Χριςὸς μόνον εἶναι παιδί της, ἀλλὰ διὰ μέσου τ̃ ἀγάπης, καὶ μητρικῆς εὐσπλαγχνίας, ὁπȣ̃ ἔχει ἡ παναγία πρὸς ὅλȣς. τὸ λοιπὸν μὲ πᾶσα δίκαιον κράζεται εὐλογημένη ἀπὸ ὅλαις ταῖς γυναῖκες. διατὶ οἱ ἄλλαις ἢ ἔχȣσι τ̃ δόξαν τ̃ παρθενίας χωρὶς τ̃ παιδογονίαν, ἢ ἔχȣσι τ̃ εὐλογίαν τῆς παιδογονίας χωρὶς τὴν παρθενίαν. μόνη ἡ θεοτόκος ἔχει τὴν χάριν ὁπȣ̃ τ̃ ἔκαμεν ἔξω ἀπὸ τὸν κοινὸν νόμον ὁ Θεὸς, νὰ χαίρεται τὴν τιμὴν τ̃ τελείας παρθενίας, καὶ τ̃ εὐλογίαν μιᾶς ἀκεραίας καὶ εὐτυχεςάτης παιδογονίας.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ, Καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου;

Δ. Τȣ̃τος εἶναι ὁ τέταρτος ἔπαινος, ὁπȣ̃ δίδομεν τῆς θεοτόκȣ. ὅτι πρέπει νὰ τιμᾶται, ὄχι μόνον διὰ κεῖνο ὁπȣ̃ ἔχει εἰς τ̃ ἑαυτήν της, ἀλλὰ καὶ διὰ κεῖνο ὁπȣ̃ εἶναι εἰς τ̃ καρπὸν τ̃ κοιλίας της. διότι ὁ ἔπαινος τȣ̃ καρπȣ̃ ἀναφέρεται εἰς τὸ δένδρον, καὶ ἡ δόξα τȣ̃ παιδίȣ ἀναφέρεται εἰς τὴν μητέρα. καὶ διατὶ ὁ Χριςὸς εἶναι ὄχι μόνον ἀληθινὸς ἄνθρωπος, καὶ εὐλογημένος ἀνάμεσα εἰς τȣ̀ς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ Θεὸς εὐλογημένος ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ πράγματα, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ

ἅγιος

ἅγιος Παῦλος. διὰ τοῦτο ἡ μητέρα τοῦ εἶναι εὐλογημένη ὄχι μόνον εἰς τὸ γένος τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τοῦ Θεοῦ τὰ πλάσματα, τόσον εἰς τὴν γῆν ὡσὰν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χαιρετισμοῦ. κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ὁποῦ λέγει. ἁγία Μαρία μῆτερ Θεοῦ πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, νῦν καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου ἡμῶν.

Δ. Εἰς τοῦτα τὰ λόγια ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐπαναφέροντας τὸν ἀξιώτερον ἔπαινον τῆς θεοτόκου, ἤγουν νὰ εἶναι μητέρα τοῦ Θεοῦ. καὶ δείχνοντας μὲ τοῦτο, ὅτι ἐμπορεῖ ἡ θεοτόκος νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅσαις χάριτες θέλει. τὴν παρακαλεῖ νὰ μεσιτεύσῃ δι' ἡμᾶς, ὅτι ἔχομεν μεγάλην χρείαν, διατὶ ἤμεσθα ἁμαρτωλοί. καὶ νὰ μᾶς βοηθᾷ πάντοτε εἰς τοῦτην τὴν ζωήν, καὶ μερικὰ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅτε περνοῦμεν τὸν μεγαλήτερον κίνδυνον.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, διατὶ σημαίνουσι τρεῖς φοραῖς τὴν ἡμέραν διὰ τὸν χαιρετισμὸν τῆς Θεοτόκου, ἤγουν τὸ ταχύ, τὸ βράδι, καὶ τὸ μεσημέρι.

Δ. Διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι χρεία εἶναι νὰ προσφεύγωμεν συχνὰ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ

Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων, ἐπειδὴ εὑρισκόμεθα εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν μας φαινομένων καὶ μὴ φαινομένων. καὶ ὅτι δὲν σώνει νὰ προσφεύγωμεν εἰς τὰ ἄρματα τῆς προσευχῆς ὅταν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μέσην, καὶ εἰς τὸ τέλος. εἶναι ἀκόμη ἄλλο ἕνα μυστήριον, διὰ τὸ ὁποῖον τρεῖς φοραῖς δίδεται τὸ σημάδι τοῦ χαιρετισμοῦ. καὶ εἶναι ὅτι ἡ ἁγία ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ θέλει νὰ μᾶς ἐνθυμίζῃ πάντοτε νὰ τὰ τρία μεγαλήτερα μυστήρια τῆς σωτηρίας μας, τὴν σάρκωσιν, τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν. καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ χαιρετοῦμεν τὴν Θεοτόκον τὸ ταχὺ εἰς μνήμην τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τὸ μεσημέρι εἰς μνήμην τοῦ πάθους, καὶ τὴν νύκτα εἰς μνήμην τῆς ἐνανθρωπήσεως. διότι καθὼς εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη τὸ μεσημέρι, καὶ ἀναστήθη τὸ ταχὺ, ἔτζι πιστεύομεν ὅτι ἐσαρκώθη τὴν νύκτα.

Ἐξήγησις τῶν δέκα ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ἐπειδὴ ἤκουσα τὴν ἐξήγησιν τοῦ συμβόλου, τοῦ, Πάτερ ἡμῶν, καὶ τοῦ, Θεοτόκε παρθένε. ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὰς δέκα ἐντολὰς

λὰς τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. διότι τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ πρῶτα τὸ τρίτον μέρος τῆς διδασκαλίας, καθὼς μοῦ εἶπες εἰς τὴν ἀρχήν.

Δ. Δίκαιον εἶναι νὰ μάθῃς καὶ νὰ καταλάβῃς καλὰ τὰς δέκα ἐντολὰς τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς χωρὶς τὴν ἀγάπην, καὶ χωρὶς τὴν φύλαξιν τοῦ νόμου δὲν σώνουσιν διὰ νὰ σωθῇ τινάς.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἔχοντας ὁ κόσμος τὸ ἡ ἐκκλησία τόσους νόμους καὶ τόσους ὁρισμούς, τοῦτος ὁ νόμος ὁ ὁποῖος περιέχει τὰς δέκα ἐντολάς, εἶναι ἐξοχώτερος ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους;

Δ. Πολλοὺς λογαριασμοὺς ἔχει, ὅποιος θέλει νὰ δείξῃ, πόσον εἶναι τιμιώτερος τοῦτος ὁ νόμος. διότι πρῶτον, τοῦτος ὁ νόμος ἐδέθηκεν ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἐγράφη τὴν ἀρχὴν εἰς ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔπειτα εἰς δύο πλάκες μαρμάρεναις. δεύτερον, ὅτι ὁ νόμος τοῦτος εἶναι παλαιότερος ἀπ' ὅλους, καὶ ὡσὰν μία βρύσις ὅλων τῶν ἄλλων. τρίτον, διατὶ τοῦτος εἶναι ἕνας νόμος ἐξαπλωμένος πλέον παρὰ τοὺς ἄλλους, καὶ σφίγγει νὰ τὸν φυλάσσουν ὄχι μόνον οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑβραῖοι

καὶ οἱ Ἕλληνες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πλούσιοι καὶ πτωχοὶ, αὐθένταις καὶ δοῦλοι, σοφοὶ καὶ ἀμαθεῖς. τέταρτον, ὅτι τοῦτος ὁ νόμος εἶναι ἀμετακίνητος, καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ σβεσθῇ, ἢ διὰ καμίαν ἐξουσίαν τινὸς νὰ μὴν φυλαχθῇ. πέμπτον, ὅτι τοῦτος εἶναι ἀναγκαῖος καθενὸς διὰ νὰ σωθῇ, καθὼς ὁ Χριστὸς μᾶς τὸ ἐδίδαξε πολλαῖς φοραῖς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον. καὶ τέλος, διατὶ ἐκηρύχθη μὲ μεγάλην παῤῥησίαν εἰς τὸ ὄρος τὸ σινᾶ μὲ κρούσματα βουκίνων ἀγγελικῶν, μὲ βρονταῖς φοβεραῖς καὶ ἀστραπαῖς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἔμπροσθεν ὅλου τοῦ λαοῦ τῶν ἑβραίων.

M. Πρὶν νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν μερικὴν ἐξήγησιν τῶν ἐντολῶν, ἀγαποῦ νὰ μάθω εἰς κοντολογίαν τὸ κεφάλαιον, καὶ τὴν τάξιν τούτων τῶν ἐντολῶν.

Δ. Ολων τῶν ἐντολῶν τὸ τέλος εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πλησίον. διότι ὅλαις μᾶς διδάσκουσι νὰ μὴν πταίσωμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μας. καὶ διὰ τοῦτο ἐμοιραθήκασιν εἰς δύο μέρη, καὶ ἐγραφήκασι, καθὼς εἴπα, εἰς δύο πλάκες μαρμάριναις. Τὸ πρῶτον μέρος περιέχει τρεῖς ἐντολαῖς, καὶ μᾶς διδάσκει τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν μὲ τὸν Θεόν. Τὸ δεύ-

τερον

τερον περιέχει ταῖς ἄλλαις ἑπτὰ ἐντολαῖς, καὶ μᾶς διδάσκει τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν μὲ τὸν πλησίον μας. Καὶ ἤξευρε, ὅτι καλὰ καὶ εἰς τὴν μίαν πλάκα νὰ μὴν ἦσαν παρὰ τρεῖς ἐντολαῖς, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἑπτὰ, ὅμως καὶ οἱ δύο πλάκες ἦσαν ὅμοιαις, καὶ ὅλαις γεμάταις ἀπὸ γράμματα. διότι οἱ τρεῖς πρώταις εἶχαν γραμμένα περισσότερα λόγια. καὶ οἱ ἄλλαις ἑπτὰ ὀλιγώτερα. ὅθεν ὅσον εἰς τὴν γραφὴν οἱ ἑπτὰ ἐντολαῖς οἱ κοντότεραις ἦσαν ὅμοιαις μὲ ταῖς τρεῖς ἐντολαῖς ταῖς μακρότεραις.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν εἶναι τρεῖς οἱ ἐντολαῖς τῆς πρώτης πλάκας;

Δ. Διότι μᾶς διδάσκουσι νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεὸν μὲ τὴν καρδίαν, μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ μὲ τὰ ἔργα.

Μ. Διατὶ εἶναι ἑπτὰ οἱ ἐντολαῖς τῆς δευτέρας πλάκας;

Δ. Διότι μία ἐντολὴ μᾶς διδάσκει νὰ εὐεργετοῦμεν τὸν πλησίον μας. οἱ ἄλλαις μᾶς διδάσκουσι νὰ μὴν τὸν βλάπτωμεν, πρῶτον εἰς τὸ ἴδιόν του πρόσωπον, δεύτερον εἰς τὴν τιμὴν, τρίτον εἰς τὸ πρᾶγμα. Καὶ τοῦτο οὔτε μὲ ἔργον, οὔτε μὲ λόγον, οὔτε μὲ τὴν καρδίαν.

Μ. Ας ἔλθωμεν τώρα εἰς αὐταῖς ταῖς ἐντολαῖς. Καὶ δίδαξέ με πρῶτον τὰ ὅμοια λόγια, καθὼς ἐγραφήκασιν ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς ἐκείναις ταῖς πλάκες.

Δ. Τὰ λόγια εἶναι τοῦτα. Ἐγὼ εἶμαι κύριος ὁ Θεός σου, ὁ ὁποῖος σὲ ἐλευθέρωσα ἀπὸ τὴν γῆν τῆς αἰγύπτου, ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς δουλείας.

α΄. Δὲν θέλεις ἔχει ἄλλον θεὸν ἔμπροσθέν μου.

β΄. Δὲν θέλεις λάβει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εὔκαιρα.

γ΄. Ενθυμοῦ νὰ ἁγιάζῃς ταῖς ἑορταῖς.

δ΄. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.

ε΄. Μὴ φονεύσῃς.

ϛ΄. Μὴ μοιχεύσῃς.

ζ΄. Μὴ κλέψῃς.

η΄. Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς ἐναντίον τοῦ πλησίον σου.

θ΄. Μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν ξένην γυναῖκα.

ι΄. Μὴν ἐπιθυμήσῃς τὸ ξένον πρᾶγμα.

Μ. Τὶ σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια, ὅπου εἶναι πρῶτα ἀπὸ ταῖς ἐντολαῖς;

Δ. Εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια περιέχονται τέσσαρες λογαριασμοί, καὶ μᾶς δείχνουσιν ὅτι ὁ Θεὸς ἐμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ νόμον, καὶ ἡμεῖς ἤμεθα κρατούμενοι νὰ τὸν φυλάξωμεν. ὁ πρῶ-

τος

τος λογαριασμὸς εἶναι εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια. Ἐγώ εἶμαι κύριος. διότι καθὼς εἶναι ὁ Θεὸς ὁ πρῶτος καὶ ἄκρος καὶ δεσπότης ὁποῦ μᾶς ἔπλασεν ἀπὸ ἐδὲν, ἔτζι χωρὶς ἀμφιβολίαν ἐμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ καὶ νόμον ὡς ἰδίων τε δούλων. ὁ δεύτερος εἶναι εἰς ἐκεῖνον τὸν λόγον. ὁ Θεὸς. διότι ὁ λόγος ἐκεῖνος μᾶς δίδει νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ὄχι μόνον εἶναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ κριτὴς ἀκρόστατος, καὶ κυβερνήτης. ὅθεν ἔχει ἐξουσίαν νὰ δώσῃ νόμους, καὶ νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἀνυποτάκτους. ὁ τρίτος εἶναι εἰς ἐκεῖνον τοῦ λόγου. σοῦ. διότι ἔξω ἀπὸ τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ Θεοῦ, ὡσὰν δοῦλοι δεσπότου, καὶ ὡσὰν ὑπήκοοι κριτοῦ, ἔχομεν ἄλλον ἕνα χρέος, διὰ τὴν σύμβασιν ὁποῦ κάμνει ὁ Θεὸς μὲ ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς μὲ ἐκεῖνον εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. διότι εἰς ἐκεῖνο ὁ Θεὸς μᾶς δέχεται διὰ ἴδιά του παιδία κατὰ χάριν, καὶ ἡμεῖς λαμβάνομεν αὐτὸν διὰ πατέρα. καθὼς ἀκόμη ὁ Θεὸς δέχεται ὅλους τοὺς πιστοὺς διὰ λαόν του μερικὸν καὶ οἱ πιστοὶ παίρνουσι τὸν Θεὸν διὰ ἴδιόν τους Θεὸν καὶ δεσπότην. ὁ τέταρτος εἶναι εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια. ὁ ὁποῖος σὲ ἐλευθέρωσα ἀπὸ

 τὴν

τὴν γῆν τῆς αἰγύπτου, ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς δουλείας. διότι ἔξω ἀπὸ ἄλλα πολλὰ χρέη, εἶναι καὶ τοῦτο τῆς εὐχαριστίας. ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν σκλαβίαν ἐσημάδευεν ἐκείνη τῆς αἰγύπτου καὶ τοῦ Φαραὼ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐλευθέρωσε τὸν λαὸν τῶν ἑβραίων.

Μ. Εξήγησαί μου τώρα τὴν πρώτην ἐντολήν.

Δ. Η πρώτη ἐντολὴ ἔχει τρία μέρη. Τὸ πρῶτον εἶναι νὰ ἔχωμεν τὸν Θεὸν διὰ Θεόν. Τὸ δεύτερον, νὰ μὴν κρατοῦμεν τίποτε ἄλλο πρᾶγμα διὰ Θεόν. τὸ τρίτον, νὰ μὴν κάμνωμεν εἴδωλα, ἤγουν ζώδια ἢ εἰκόνες, καὶ ὁποῖα νὰ κρατοῦμεν διὰ Θεούς. καὶ νὰ μὴν προσκυνοῦμεν τὰ προειρημένα εἴδωλα.

Μ. Εξήγησαί μου τὸ πρῶτον μέρος.

Δ. Ο Θεὸς θέλει νὰ τὸν κρατοῦμεν δι᾽ ἐκεῖνον ὁποῦ εἶναι, ἤγουν ἀληθινὸν Θεόν. τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τέσσαρες ἀρετάις ὁποῦ ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν, ἤγουν πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, καὶ εὐσέβειαν. ὅποιος πιστεύει εἰς τὸν θεὸν, κρατεῖ τὸν θεὸν διὰ θεὸν, διατὶ τὸν ἔχει διὰ ἄκραν ἀλήθειαν. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν οἱ αἱρετικοὶ, ὁποῦ δὲν τοῦ πιστεύουσιν. ὅποιος

ἐλπί-

ἐλπίζει εἰς τὸν Θεὸν, κρατεῖ τὸν Θεὸν διὰ Θεὸν, διότι τὸν ἔχει διὰ πιςότατον, καὶ ἐλεημονέςατον, καὶ δυνατώτατον, ἔχοντας θάῤῥος εἰς τὴν δύναμιν καὶ εὐσπλαγχνίαν του, πῶς θέλει βοηθήσει εἰς πᾶσα χρείαν. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ὅσοι ἀπελπίζουσι τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐλπίζουσι πλέον εἰς τοὺς ἀνθρώπους παρὰ εἰς τὸν Θεὸν, ἢ τόσον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅσον καὶ εἰς τὸν Θεόν. ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν πλέον ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα, κρατεῖ τὸν Θεὸν διὰ Θεὸν, διότι τὸν ἔχει διὰ τὸ ἀκρότατον ἀγαθόν. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ὅσοι ἀγαποῦσι κανένα πλάσμα τοῦ Θεοῦ πλέον παρὰ τὸν Θεὸν, ἢ τόσον ὅσον καὶ τὸν Θεόν. καὶ περισσότερον ἁμαρτάνουσιν ἐκεῖνοι, ὅπου μισοῦσι τὸν Θεόν. τρίτον ὅποιος σέβεται τὸν Θεὸν μὲ ἄκραν εὐλάβειαν, καθὼς μᾶς διδάσκει ἡ ἀρετὴ τῆς εὐσεβείας, ἐκεῖνος ἔχει τὸν Θεὸν διὰ Θεὸν, διότι τὸν κρατεῖ διὰ πρώτην ἀρχὴν καὶ κτίσιν ὅλων τῶν πραγμάτων. καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ἐκεῖνοι, ὅπου φέρουσιν ὀλίγην εὐλάβειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν πραγμάτων ὅπου εἶναι ἀφιερωμένα, ὡσὰν εἶναι οἱ ἐκκλησίαις, τὰ ἱερὰ σκεύη, οἱ ἱερεῖς, καὶ παρόμοια πράγματα. σφάλλουσιν ἀκόμη

κὴ ἐκεῖνοι ὅπε τιμᾶσι τοὺς ἀνθρώπους ὡσὰν τὸν Θεὸν, ἢ πλέον παρὰ τὸν Θεόν.

Μ. Εξήγησαί με τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρέσης ἐντολῆς.

Δ. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ὁ Θεὸς θέλει κὴ ὁρίζει νὰ μὴν κρατᾶμεν κανένα πλάσμα διὰ Θεόν. καὶ εἰς τοῦτο ἔσφαλαν τὸν παλαιὸν καιρὸν οἱ ἕλλωες, μὴ γνωρίζοντας τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, κρατῶντας καὶ προσκυνῶντας διάφορα πλάσματα διὰ Θεὸν, ὡσὰν τὸν ἥλιον, ἢ τὸ φεγγάρι, ἢ κάποιους ἀνθρώπους νεκρούς. εἰς τοῦτο τὸ ὅμοιον ἁμαρτάνουσιν οἱ στρίγλοι κὴ οἱ στρίγλαις, κὴ ὅσοι κάμνουσι τὰ μαγικὰ, νεκρομάντες, καὶ ὅσοι μαντεύουσιν. οἱ ὁποῖοι δίδουσι τοῦ διαβόλου ἐκείνην τὴν τιμὴν, ὁποῦ ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ. καὶ τινὲς ἀπ᾽ αὐτοὺς τὸν κρατοῦσι καὶ προσκυνοῦσι διὰ Θεόν τους, καὶ λογιάζουσι μὲ τὴν βοήθειάν του νὰ προβλέπουσι τὰ μέλλοντα, ἢ νὰ εὕρουσι θησαυρούς, ἢ νὰ πληροφόρουσιν ἄλλαις τους κακαῖς ὄρεξες. καὶ διατὶ ὁ διάβολος εἶναι ἐχθρὸς θανάσιμος τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο παίζει τούτους τοὺς πτωχοὺς, καὶ μὲ αἰόνταις ἐλπίδες τοὺς κατακρημνίζει εἰς πολλαῖς

λαῖς ἁμαρτίαις, καὶ εἰς τὸ τέλος τοὺς κάμνει καὶ χάνουσι τὴν ψυχήν τους, καὶ πολλαῖς φοραῖς ἀκόμη καὶ τὸ κορμί.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ τρίτον μέρος.

Δ. Εἰς τὸ τρίτον μέρος, ἔξω ἀπὸ ὅσον εἴπαμεν, ἤγουν νὰ μὴ κρατοῦμεν διὰ θεὸν τὰ ποιήματά του, ὀρίζει ὁ θεὸς νὰ μὴν κάμνωμεν ἄλλο χειρότερον, ἤγουν χειροποίητα, διὰ νὰ τὰ κρατοῦμεν καὶ νὰ τὰ προσκυνοῦμεν ὡσὰν θεόν, καθὼς ἐκάμασιν οἱ ἕλληνες, ὁποῦ ἦσαν τόσον τυφλοί, ὅτι πλάσσοντας εἴδωλα χρυσᾶ, ἢ ἀργυρᾶ, ἢ ξύλινα, ἢ μαρμάρινα, ἐπίστευαν ὅτι ἐκεῖνα ἦσαν θεοί. μάλιστα ἐμπαίνοντας οἱ διάβολοι καμίαν φορὰν εἰς ἐκεῖνα, καὶ κάμνοντάς τα νὰ μιλοῦσιν, ἢ νὰ κινοῦνται. ὅθεν ἐκεῖνοι τῶν ἐπρόσφεραν θυσίαις, καὶ τὰ ἐπροσκυνοῦσαν ὡσὰν θεούς. καὶ διατὶ οἱ ἅγιοι μάρτυρες δὲν ἤθελαν καθόλου νὰ κάμουσι τὸ ὅμοιον σφάλμα, τοὺς ἐθανατώνασι μὲ βάσανα φοβερώτατα.

Μαθ. Εἶναι τίποτε ἄλλο εἰς τούτην τὴν ἐντολήν.

Δ. Εἶναι ἕνας πολλὰ μεγάλος φοβερισμὸς

εἶναι-

ἐναντίον εἰς ἐκείνους, ὁποῦ παραβαίνουσι τούτην τὴν ἐντολὴν, καὶ ἕνα μεγάλον τάσιμον πρὸς ἐκείνους ὁποῦ τὴν φυλάσσουσι. διότι ἀφ' οὗ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν ἐντολὴν τούτην, εἶπε τοῦτα τὰ λόγια. Εγὼ εἶμαι ἕνας Θεὸς ζηλωτὴς, ὁ ὁποῖος παιδεύω ὄχι μόνον ἐκείνους ὁποῦ δὲν μοῦ θέλουσι καλὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδία τους ἕως τὴν τετάρτην γενεάν. καὶ κάμνω καλὸν ἐκείνων ὁποῦ μοῦ θέλουσι καλὸν ἕως χίλιαις γενεαῖς. Καὶ κατάλαβε, ὅτι λέγει, πῶς εἶναι ἕνας Θεὸς ζηλωτής. διὰ νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι ἐμπορεῖ νὰ παιδεύσῃ φοβερώτατα, ἐπειδὴ εἶναι Θεός. καὶ ὅτι θέλει νὰ παιδεύσῃ φοβερώτατα, διατὶ εἶναι ζηλωτὴς, ἤγουν ὅτι θέλει τὴν τιμήν του, καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ ὀρθόν. διὰ τοῦτο δὲν ἐμπορεῖ νὰ βαστάξῃ τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὴν ἀνομίαν. καὶ τοῦτο εἶναι ἐναντίον εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἁμαρταίνουσι καθημερινὰ, καὶ ὅμως χαίρονται τὴν ζωήν τους, ὡσὰν νὰ μὴν ἔβλεπεν ὁ Θεὸς, καὶ σὺ θεωρεῖς ὅτι ἔχει ἔννοιαν καὶ βλέπει ὁ Θεὸς, καὶ τὸ θέλει δείξειν εἰς καιρόν.

M. διὰ ποίαν ἀφορμὴν παιδεύει ὁ Θεὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ἁμαρταίνει ἕως τὴν τετάρτην γενεὰν, καὶ ἀνταμείβει ἐκεῖνον ὁποῦ κάμῃ τὸ

κα-

καλὸν ἕως χίλιαις γενεαῖς.

Δ. Ο Θεὸς παιδεύει ἕως τὴν τετάρτην γενεάν. διατὶ τὸ πλέον ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῇ, παρὰ ὅσον νὰ ἰδῇ παιδία τῶν ἐγγόνων του, ἢ τὸ περισσότερον τὰ ἔγγονα τῶν ἐγγόνων του. καὶ δὲν θέλει νὰ παιδεύσῃ παρὰ εἰς ἐκείνους τοὺς ἀπογόνους, ὁποῦ αὐτὸς ὁ ἁμαρτωλὸς ἐμπορεῖ νὰ ἰδῇ. ἀμὴ ἀνταμείβοντας ἐξαπλώνεται ὁ Θεὸς ὄχι μόνον ἕως τὴν τετάρτην γενεὰν, ἀλλὰ καὶ εἰς χίλιαις, ἂν ἦσαν τόσαις. διατὶ ὁ Θεὸς κλίνει πλέον εἰς τὴν ἀνταμοιβὴν παρὰ εἰς τὴν παίδευσιν. διότι ἡ ἀνταμοιβὴ ἔρχεται ἀπὸ τὴν καλοσύνην του καὶ τὴν δίδει πολλὰ μετὰ χαρᾶς, ἀμὴ ἡ παίδευσις ἔρχεται ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις μας, καὶ τὴν δίδει ὡσὰν βιασμένος, ἤγουν ἀναγκασμένος ἀπὸ ταῖς ἀτυχίαις μας.

Μ. Διατὶ φοβερίζει, καὶ τάσσει ὁ Θεὸς εἰς τὴν πρώτην ἐντολὴν μόνον;

Δ. Διατὶ τούτη εἶναι ἡ μεγαλήτερη καὶ ἀναγκαιότερη καὶ πρώτη ἐντολή. καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγομεν διὰ τούτην, ἐμπορεῖ νὰ γρυκηθῇ καὶ διὰ ταῖς ἄλλαις.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, πῶς δὲν εἶναι ἐναντίον εἰς τούτην τὴν ἐντολὴν ἡ τιμὴ ὁποῦ κάμνομεν

τῶν

τῶν ἁγίων καὶ τῶν λειψάνων, καὶ τῶν εἰκόνων τους. διατὶ φαίνεται, ὅτι ἡμεῖς τὰ προσκυνοῦμεν ὅλα τοῦτα, κλίνοντας των τὴν κεφαλήν μας, καὶ γονατίζοντας κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ κάμνοντας προσευχὴν, καθὼς κάμνομεν καὶ τοῦ Θεοῦ.

Δ. Ἡ ἁγία ἐκκλησία εἶναι νύμφη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχει διδάσκαλον τὸ ἅγιον πνεῦμα. ὅθεν δὲν εἶναι κίνδυνος ὅτι νὰ σφάλη, ἢ νὰ κάμη, ἢ νὰ διδάξη πρᾶγμα ὁποῦ νὰ εἶναι ἐναντίον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. καὶ διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ μερικόν. ἡμεῖς τιμοῦμεν καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς ἁγίους ὡσὰν φίλους τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ ἐμποροῦσι νὰ μᾶς βοηθήσουσι μὲ τὰ καλά τους ἔργα, καὶ ταῖς προσευχαῖς τους πρὸς τὸν Θεόν. ἀμὴ δὲν τοὺς κρατοῦμεν διὰ θεοὺς, οὐδὲ τοὺς προσκυνοῦμεν ὡσὰν τὸν Θεόν. οὐδὲ εἶναι πρᾶγμα ἄπρεπον αἂν κλίνωμεν τὴν κεφαλήν μας, ἢ αἂν γονατίζωμεν. διατὶ τούτη ἡ προσκύνησις δὲν δίδεται μόνον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν πλασμάτων, αἳ διερίσκωνται εἰς πολλὰ μεγάλον ἀξίωμα, λόγου χάριν τοῦ Πάπα. καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆν δυτικῆς ἐκκλησίας πολλοὶ ὑποτακτικοὶ γονατίζουσιν ἔμπροσθεν τῶν προεστώτων. λοιπὸν δὲν

εἶναι

εἶν παράξενον ἂν δίδεται τῶν ἁγίων, ὅπου βασιλεύουσι μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐκεῖνο ὅπου δίδεται κάποιων ἀνθρώπων εἰς τὴν γῆν.

Μ. Καὶ τί θέλομεν εἰπεῖ διὰ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν αἴσθησιν, καὶ ὅμως τὰ προσκυνοῦμεν, καὶ κάμνομεν εἰς ἐκεῖνα προσευχήν;

Δ. Δὲν κάμνομεν προσευχὴν εἰς τὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα ξεύρομεν πῶς εἶναι ἀναίσθητα, ἀλλὰ τιμοῦμεν τὰ ἅγια λείψανα, ὡσὰν ἐκεῖνα ὅπου ἐσταθήκασι δοχεῖα ψυχῶν ἁγίων, καὶ ὑπουργῆσαν εἰς πολλὰ καλὰ ἔργα, καὶ θέλουν ἦσαι εἰς τὸν καιρόν τους σώματα ζωντανὰ καὶ ἔνδοξα. καὶ τώρα τὰ ἔχομεν ἡμεῖς ὡσὰν ὑπόχειρα σημάδια τῆς ἀγάπης ὅπου μᾶς ἐφέρασι καὶ φέρουσιν οἱ ἅγιοι. καὶ διὰ τοῦτο προσευχόμεσθα ἔμπροσθεν αὐτῶν τῶν ἁγίων λειψαίων, παρακαλῶντας τοὺς ἁγίους διὰ τὰ τίμια τοῦτα σημάδια ὅπου τοὺς κρατοῦμεν, νὰ μᾶς θυμοῦνται, καὶ νὰ νὰ μᾶς βοηθοῦσι, καθὼς ἡμεῖς θυμούμεσθα νὰ τοὺς τιμοῦμεν.

Μ. Εμποροῦμεν τάχα νὰ εἰποῦμεν τὸ ὅμοιον καὶ διὰ ταῖς εἰκόνες;

Δ. Ναὶ

Δ. Ναὶ διατὶ ταῖς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, καὶ τῶν ἁγίων δὲν τὲς κρατοῦμεν διὰ θεοὺς. καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ τὲς ὀνομάσῃ εἴδωλα, καθὼς ἦσαν ἐκείναις τῶν ἑλλήνων. ἀλλὰ ταῖς κρατοῦμεν διὰ εἰκόνες, οἱ ὁποίαις μᾶς ἀναφέρουσι τὴν μνήμην τοῦ Χριστοῦ, τῆς παναγίας, καὶ τῶν ἁγίων. καὶ δουλεύουσι διὰ βιβλία τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ δὲν ἠξεύρουσι γράμματα. διότι ἀπὸ ταῖς εἰκόνες μανθάνουσι πολλὰ μυστήρια τῆς πίστεώς μας, καὶ ζωῆς καὶ θανάτους πολλῶν ἁγίων. καὶ τὴν τιμὴν ὁποῦ δίδομεν τῶν εἰκόνων, δὲν τὴν δίδομεν διὰ νὰ εἶναι ζωγραφισμέναις εἰς χαρτὶ ἢ εἰς μέταλλον, ἢ διατὶ εἶναι καλὰ χρωματισμέναις, καὶ ἐπιτήδεια καμωμέναις. ἀλλὰ διατὶ μᾶς ἀναθυμίζουσι τὸν Χριστὸν, τὴν Θεοτόκον, καὶ τοὺς ἄλλους ἁγίους. καὶ διατὶ ἠξεύρομεν, ὅτι οἱ εἰκόνες δὲν ἔχουσι ζωὴν, οὔτε αἴσθησιν, ἐπειδὴ ἐγεννήκασιν ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι, δὲν ζητοῦμεν ἀπὸ ἐκείναις τίποτε, ἀλλὰ στέκοντας ἔμπροσθέν τους, παρακαλοῦμεν ἐκείνους, τοὺς ὁποίους αὐταῖς μᾶς ἀναφέρουσιν, ἤγουν τὸν Χριστὸν, τὴν Θεοτόκον, καὶ τοὺς ἄλλους ἁγίους.

Μ. Ἂν τὰ λείψανα καὶ οἱ εἰκόνες δὲν ἔχουσιν αἴ-

σθησιν

θησιν πῶς κάμνουσι τὸ λοιπὸν τόσα θαύματα ἐκείνων ὁποῦ τοὺς παραδίδονται;

Δ. Ολα τὰ θαύματα τὰ κάμνει ὁ Θεός. ὅμως πολλαῖς φοραῖς τὰ κάμνει διὰ μεσιτείαν τῶν ἁγίων, καὶ μάλιστα τῆς παναγίας. καὶ συχνὰ τὰ κάμνει ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔμπροσθεν τῶν λειψάνων ἢ τῶν εἰκόνων ἐπικαλοῦνται τοὺς ἁγίους. καὶ καμίαν φορὰν ἐνεργᾶ τὰ θαύματα διὰ μέσου τῶν λειψάνων καὶ τῶν εἰκόνων, θέλοντας νὰ μᾶς δείξῃ, ὅτι τοῦ ἀρέσκει ἡ εὐλάβεια ὁποῦ ἔχομεν πρὸς τοὺς ἁγίους, καὶ εἰς τὰ λείψανα, καὶ εἰς ταῖς εἰκόνες.

Μ. Τὸ λοιπὸν ὅταν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα ἐπαραδόθη εἰς τοῦ δεῖνος ἁγίου τὸ λείψανον, ἢ τὴν εἰκόνα, καὶ ἐπαράλαβε τὴν χάριν, πρέπει νὰ λογιάζωμεν, ὅττι ἐπαραδόθη εἰς ἐκεῖνον τὸν ἅγιον, τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ λείψανον, ἢ τὸ εἰκόνισμα. καὶ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τὴν μεσιτείαν ἐκείνου τοῦ ἁγίου, καὶ διὰ μέσου ἐκείνου τοῦ λειψάνου ἢ τῆς εἰκόνος τοῦ ἔκαμεν τὴν χάριν;

Δ. Ετζι εἶναι, καὶ χαίρομαι πῶς ἐκατάλαβες καλὰ ὅ,τι σοῦ εἶπα.

Μ. Ηθελα ὕστερον νὰ ἠξεύρω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν ζωγραφίζουσι τὸν Θεὸν τὸν πατέρα ὡσὰν ἄνθρωπον γέροντα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον

ὡσαὶ ἕνα περιστέρι, καὶ τοὺς ἀγγέλους ὡσαὶ νέους μὲ ταῖς πτέρυγες, αἱ ἦναι ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι πνεύματα, καὶ δὲν ἔχουσι σχῆμα σωματικὸν, τὸ ὁποῖον νὰ ἐμπορῇ ὁ ζωγράφος νὰ μιμηθῇ καθὼς κάμνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Δ. Οταν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ζωγραφίζεται ὡσαὶ ἕνας γέροντας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσαὶ περιστέρι, καὶ οἱ ἄγγελοι ὡσαὶ νέοι, δὲν ζωγραφίζονται καθὼς εἶναι καθολικὰ, διατὶ καθὼς εἶπες, εἶναι πνεύματα χωρὶς κορμί. ἀλλὰ ζωγραφίζονται εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὁποῦ ἐφανήκασι καμίαν φορὰν. ὅθεν ζωγραφίζεται ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ὡσαὶ ἄνθρωπος γέροντας, διατὶ εἰς τέτοιαν μορφὴν ἐφαίνη μὲ ὀπτασίαν τοῦ προφήτου Δανιὴλ. Καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσαὶ περιστέρι, διατὶ εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα ἐφαίνη ἐπάνω εἰς τὸν Χριστὸν ὅταν ἐβαπτίσθη ἀπὸ τὸν πρόδρομον Ιωάννην. καὶ οἱ ἄγγελοι ὡσαὶ νέοι, διατὶ ἔτζι ἐφανήκασιν πολλαῖς φοραῖς. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι πολλὰ πράγματα ζωγραφίζονται διὰ νὰ καταλάβωμεν ὄχι ποῖα νὰ εἶναι αὐτὰ εἰς τὴν φύσιν τους, ἀλλὰ ποῖον ἰδίω-

μα

μα ἔχουσι, καὶ τὶ ἔργον κάμνουσιν. ἔτζι ζωγραφίζεται ἡ πίστις ὡσὰν μία γυναῖκα ὁποῦ κρατεῖ ἕνα δισκοποτήριον. καὶ ἡ ἀγάπη ζωγραφίζεται μὲ πολλὰ βρέφη τριγύρου της. καὶ ὅμως ἠξεύρεις καλὰ, ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι γυναῖκες ἀλλ' ἀρεταῖς. ὁμοίως τὸ λοιπὸν ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ζωγραφίζεται ὡσὰν ἕνας γέροντας, διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι εἶναι, παλαιότατος, ἤγουν αἰώνιος καὶ πρωτίτερος ἀπ' ὅλα τὰ κτίσματα. καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ζωγραφίζεται εἰς ὁμοίωμα περιστερᾶς, διὰ νὰ μᾶς σημαδεύσῃ τὰ χαρίσματα τῆς ἀκακίας, τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς ἁγιότητος, τὰ ὁποῖα ἐργάζεται εἰς ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ οἱ ἄγγελοι ζωγραφίζονται ὡσὰν νέοι, διατὶ ἔχουσι μίαν πάντοτε νέαν, καὶ ἀνθρωπίνην εὐμορφίαν. ζωγραφίζονται μὲ πτέρυγες, διατὶ εἶναι ὀγλίγωροι νὰ δράμουσιν ὅπου ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ. καὶ μὲ ἄσπρα ἐνδύματα, καὶ μὲ ροῦχα ἱερὰ, διατὶ εἶναι καθαροὶ, καὶ ἄκακοι, καὶ διάκονοι τοῦ Θεοῦ.

Εξήγησις τῆς β'. ἐντολῆς.

Μ. Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν δευτέραν ἐντολήν. τί θέλει νὰ εἰπῇ, μὴν πάρῃς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εὔκαιρα;

Δ. Ταύτης τῆς ἐντολῆς ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία, ὁποῦ γίνεται τοῦ Θεοῦ μὲ λόγια. ἤγουν ὁποῦ ἔχομεν ὁρισμὸν νὰ τιμᾶται ὁ Θεός, καὶ παραγγελίαν νὰ μὴν ἀτιμάζεται. καὶ ἐμπορεῖ νὰ μερισθῇ τούτη ἡ ἐντολὴ εἰς τέσσαρα μέρη, διότι εἰς τέσσαρας τρόπους τιμᾶται ἢ ἀτιμάζεται μὲ λόγια ὁ Θεός. πρῶτον, τιμᾶται, ὅταν τινὰς τὸν ὀνομάζῃ συχνὰ ἀπὸ ἀγάπην καρδιακήν, καὶ ἀτιμάζεται ὅταν τὸν ὀνομάζῃ συχνὰ δίχως χρείαν. δεύτερον, τιμᾶται μὲ τὸν ὅρκον, καὶ ἀτιμάζεται μὲ τὴν ἐπιορκίαν. τρίτον, τιμᾶται κάμνοντάς του τὰ τάσιματα, καὶ πάλιν ἀτιμάζεται δὲν πληρώνοντας τὸ τάσιμον. τέταρτον, τιμᾶται ἐπικαλῶντας, καὶ ἐπαινῶντας τον, καὶ ἀτιμάζεται βλασφημῶντας καὶ κακολογῶντας τον.

Μ. Εξήγησαί μου τὸ πρῶτον μέρος.

Δ. Νὰ ὀνομάσῃ τινὰς ἁπλῶς τὸν Θεόν, ἢ καὶ τοῦ

Θεο-

Θεοτόκον, καὶ τοὺς ἁγίους, ἠμπορεῖ νὰ γένη
καλὰ καὶ κακά. διότι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀγαποῦ-
σι τὸν Θεὸν πολλὰ συχνὰ τὸν ἐνθυμοῦνται, καὶ
συχνὰ μιλοῦσι δι' αὐτὸν, καὶ τὸ κάμνουσι μὲ
εὐλάβειαν, καὶ ἀγάπην, καθὼς φαίνεται εἰς
ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἁγίου Παύλου, εἰς ταῖς ὁ-
ποίαις εἶναι τόσον πυκνὰ ὀνομασμένον τὸ ὄνο-
μα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διατὶ καθὼς ὁ ἅγιος
Παῦλος εἶχε τὸν Χριστὸν εἰς τὴν καρδίαν του,
ἔτζι τὸν εἶχε καὶ εἰς τὸ στόμα του. ἄλλοι εἶναι οἱ
ὁποῖοι ἀπὸ μίαν κακὴν συνήθειαν, ἢ ὅταν
εἶναι ὀργισμένοι ἢ παίζοντας, καὶ δὲν λογιά-
ζοντας ἐκεῖνο ὁποῦ λέγουσιν, ὀνομάζουσι τὸν
Θεὸν, ἢ τινὰ ἅγιον, διατὶ ἄλλο δὲν τοὺς ἔρ-
χεται εἰς τὸν νοῦν τους. καὶ τοῦτο εἶναι κακὸν,
διατὶ εἶναι μία καταφρόνησις τοῦ ὀνόματος
τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦσαι, διὰ νὰ σοῦ δώ-
σω ἕνα παράδειγμα, καλὰ καὶ δὲν εἶναι
ὅμοιον, ὡσὰν ἕνας ἔχοντας ἕνα ροῦχο τιμιώ-
τατον νὰ τὸ δουλεύετον εἰς πᾶσα τόπον καὶ
καιρὸν δίχως καμίαν φύλαξιν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τώρα τὸ δεύτερον μέρος,
ὁποῦ ἐγγίζει τοῦ ὅρκου.

Μ. Ὁ ὅρκος δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὅτι ὁ ἄνθρω-
πος ἀνακράζει τὸν Θεὸν εἰς μαρτυρίαν τῆς

ἀληθείας. διὰ νὰ γίνεται καλά, πρέπει νὰ εἶναι συντροφιασμένος ἀπὸ τρία πράγματα, ἀλήθειαν, δικαιοσύνην, καὶ κρίσιν, καθὼς μᾶς διδάσκει αὐτὸς ὁ Θεὸς μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου Ἱερεμίου. καὶ καθὼς μὲ τὸν ὅρκον, ὅταν γίνεται καθὼς πρέπει, τιμᾶται ὁ θεὸς, ἐπειδὴ μὲ τοῦτο μαρτυρᾶται ὅτι βλέπει πᾶσα πρᾶγμα, καὶ εἶναι ἀληθινώτατος, καὶ ἐκδικητὴς τῆς ἀληθείας. ἔτζι πάλιν ὁ αὐτὸς Θεὸς πολλὰ ἀτιμάζεται, ὅταν γίνεται ὁ ὅρκος χωρὶς ἀλήθειαν, ἢ χωρὶς δικαιοσύνην, ἢ χωρὶς κρίσιν. διότι ὅποιος κάμνει τέτοιον ὅρκον, δείχνει ἢ πῶς ὁ Θεὸς δὲν ἠξεύρει τὰ πράγματα, ἢ ὅτι ἀγαπᾷ τὰ ψέματα καὶ τὴν ἀδικίαν.

M. Ἐξήγησαί μου μερικώτερα τί θέλει νὰ εἰπῇ νὰ ὀμόσῃ τινὰς μὲ ἀλήθειαν.

Δ. Διὰ νὰ ὀμνύῃ τινὰς μὲ ἀλήθειαν, εἶναι χρεία νὰ μὴν βεβαιώνῃ μὲ ὅρκον παρὰ μόνον ἐκεῖνο, ὁποῦ ἠξεύρει καλὰ ὅτι εἶναι ἀληθινόν. καὶ νὰ μὴν τάσσῃ μὲ ὅρκον, παρὰ μόνον ἐκεῖνο ὁποῦ ἀληθινὰ θέλει νὰ κάμῃ. ὅθεν ἐπιορκοῦσι, καὶ ἁμαρτάνουσι βαρύτατα, ὅσοι μὲ ὅρκον βεβαιώνουσι τὰ πράγματα, ὁποῦ ἠξεύρουσιν ὅτι εἶναι

ψέ-

ψέματα, ἢ κἂν δὲν ἠξεύρουσιν ἂν εἶναι ἀληθινά. ὁμοίως ἁμαρτάνουσιν ἐκεῖνοι, ὅπου τάσσουσι μὲ ὅρκον πρᾶγμα ὅπου δὲν ἔχουσιν εἰς τὸν νοῦν τους νὰ τὸ κάμουσιν.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ, νὰ ὀμόσῃ τινὰς μὲ δικαιοσύνην;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι νὰ μὴν τάσσῃ τινὰς μὲ ὅρκον παρὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι δίκαιον καὶ πρέπον. καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνουσι πολλὰ ἐκεῖνοι, ὅπου τάσσουσι μὲ ὅρκον νὰ ἐκδικήσουσι ταῖς ὕβρεις, ἢ νὰ κάμουσιν ἄλλο τίποτε ὅπου δὲν ἀρέσει τοῦ Θεοῦ. καὶ τέτοιας λογῆς ταξίματα δὲν πρέπει νὰ φυλάσσωνται, οὐδὲ εἶναι εἰς κανένα τρόπον χρεώστης ὁ ἄνθρωπος νὰ τὰ πληρώσῃ. διατὶ οὐδένα πρᾶγμα δένει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ κακὸν, ἐπειδὴ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ μας ἐμποδίζει νὰ τὸ κάμωμεν.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ νὰ ὀμόσῃ τινὰς μὲ κρίσιν;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ ὅρκος νὰ γίνεται μὲ γνῶσιν καὶ μὲ φρονιμάδα. λογιάζοντας, πῶς δὲν πρέπει νὰ κράζῃ τινὰς τὸν Θεὸν εἰς μαρτυρίαν, παρὰ μόνον εἰς πράγματα ἀναγκαῖα καὶ μεγάλα, καὶ μὲ φόβον πολὺν καὶ εὐλάβειαν. καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνουσιν ἐκεῖνοι, ὅπου διὰ πᾶσα ὀλί-

γον πρᾶγμα, ἀκόμη παίζοντας ὀμνύουσιν. οἱ ὁποῖοι μὲ τούτην τὴν κακὴν συνήθειαν τοῦ συχνοῦ ὅρκου εὔκολα πέφτουσιν εἰς τὴν ψευδορκίαν, ὁποῦ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πολλὰς μεγάλαις ἁμαρτίαις. ὅθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὁ ἅγιος Ιάκωβος εἰς τὴν ἐπιστολήν του, μᾶς ὁρίζει νὰ μὴν ὀμνύωμεν, ἤγουν χωρὶς ἀνάγκην. καὶ δίδουσιν οἱ ἅγιοι τὸν λογαριασμόν. διότι ἐπειδὴ εὑρέθη ὁ ὅρκος διὰ θεραπέαν τῆς ὀλιγοπιστίας ὁποῦ ἔχουσιν ἀνάμεσόν τους οἱ ἄνθρωποι, διατὶ δύσκολα πιστεύουσιν ἕνας τοῦ ἄλλου, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ δουλευώμεθα τὸν ὅρκον, καθὼς κάμνομεν εἰς τὰ ἰατρικὰ, τὰ ὁποῖα δὲν τὰ παίρνομεν συχνά. ἀλλὰ τὸ ὀλιγώτερον ὁποῦ ἠμποροῦμεν.

Μ. Εξήγησαί μου τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐντολῆς διὰ τὰ τασίματα.

Δ. Τὸ Τάσιμον εἶναι, ὅταν λάβῃ τινὰς ἐπάνω του ἕνα χρέος νὰ πληρώσῃ τοῦ Θεοῦ τίποτε καλὸν καὶ εὐάρεστον πρᾶγμα. ὁποῦ πρέπει νὰ λογιάσῃς τρία πράγματα. πρῶτον, ὅτι τοῦτο γίνεται τάσσοντας. ὅθεν δὲν σώνει νὰ ἔχῃς μόνον εἰς τὸν νοῦν σου, ἢ νὰ ἔχῃς ὄρεξιν νὰ κάμῃς τίποτε πρᾶγμα, ἀλλὰ εἶναι

ἀναγ-

ἀναγκαῖον νὰ τὸ τάξης ξεκαθαριστὰ μὲ τὸ στό-
μα, ἢ κἂν μὲ τὴν καρδίαν. δεύτερον, ἔχεις
νὰ λογιάσῃς, ὅτι τοῦτο γίνεται τοῦ Θεοῦ, τοῦ
ὁποίου καθολικὰ ἐγγίζουσι τὰ τασίματα.
καὶ ὅταν ἀκούῃς καὶ λέγουσιν ὅτι γίνονται τασ-
σίματα τῆς Θεοτόκου ἢ τῶν ἁγίων, λόγιαζε ὅτι
ἐκεῖνα τὰ τασίματα γίνονται καθολικὰ τοῦ
Θεοῦ εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἢ τῶν ἁγίων, εἰς
τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς κατοικεῖ μ' ἕναν τρόπον
μερικώτερον καὶ ὑψηλότερον παρὰ εἰς τὰ
ἄλλα του πλάσματα. λοιπὸν τὸ τάσιμον
ὁποῦ γίνεται τοῦ ἁγίου, δὲν εἶναι παρὰ ἕνα
τάσιμον καμωμένον τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ τιμηθῇ
ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μὲ τίποτε δόσιμον. καὶ τοῦτο
εἶναι νὰ τιμᾷ τινὰς τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἅγιόν του.
τρίτον ἤξευρε, ὅτι τὸ τάξιμον δὲν ἐμπορεῖ νὰ
γενῇ παρὰ εἰς πρᾶγμα καλόν, ὁποῦ ν' ἀρέ-
σῃ τοῦ Θεοῦ, λόγου χάριν εἰς παρθενίαν, ἢ
θεληματικὴν πτωχείαν, καὶ τὰ ὅμοια. ὅθεν
ἂν ἔταξε τινὰς νὰ κάμῃ κάποιον ἁμάρτημα,
ἢ ἐργασίαν ὁποῦ δὲν εἶναι εἰς δούλευσιν τοῦ
Θεοῦ, ἢ τίποτε καλὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον
ὅμως νὰ ἐμποδίζῃ ἄλλο μεγαλήτερον κα-
λόν, δὲν ἔταξε πρᾶγμα ὁποῦ ν' ἀρέσῃ τοῦ
Θεοῦ. καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι τιμὴ τοῦ Θεοῦ ἀλ-

λάτι

λ' ἀτιμία, καὶ ἁμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον εἰς ταύτην τὴν δευτέραν ἐντολήν. καθὼς ἀκόμη κρηματίζεται πολλὰ ἐναντίον εἰς τὴν ὁμοίαν ἐντολὴν ἕνας, ὁποῦ κάμη τάξιμον, καὶ δὲν τὸ τελειώνει τὸ γλιγωρίτερον ὁποῦ νὰ ἐμπορῇ. διατὶ ὁ Θεὸς ὁρίζει εἰς τὴν θείαν γραφήν, ὅτι ὅποιος κάμη τάσιμον, ὄχι μόνον νὰ θυμᾶται νὰ τὸ πληρώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴν ἀργῇ νὰ τὸ τελειώσῃ.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ ὕστερον μέρος διὰ τὸν ἔπαινον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν βλασφημίαν.

Δ. Ὁρίζει ὁ Θεὸς εἰς τὸ ὕστερον μέρος ταύτης τῆς δευτέρας ἐντολῆς νὰ μὴ βλασφημῇ τινάς, μάλιστα νὰ ἐπαινῇ καὶ νὰ δοξάζῃ τὸ ἅγιόν του ὄνομα. καὶ ὅσον εἰς τὸν ἔπαινον, δὲν εἶναι καμία δυσκολία. ἐπειδὴ εἶναι φανερόν, ὅτι λαμβάνοντας ἀπὸ τὸν Θεὸν πᾶσα καλόν, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα εἶναι γεμάτα ἀπὸ σοφίαν, δικαιοσύνην, καὶ ἐλεημοσύνην, ὁ δίκαιος λόγος θέλει νὰ εἶναι εἰς πᾶσα πρᾶγμα ἐπαινεμένος καὶ δοξασμένος. ὅσον εἰς τὴν βλασφημίαν, πρέπει νὰ ἠξεύρῃς ὅτι ἡ βλασφημία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία ὕβρις ὁποῦ γίνεται τῷ Θεῷ μὲ λόγια ἢ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἢ εἰς τοὺς ἁγίους. τοῦ καὶ διαιροῦνται ἕξη λογιῶν βλασφημίαις. πρώ-

τον

τον, ὅταν δίδη τινὰς τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν τοῦ ἐγγίζει. λόγου χάριν, ἂν εἰπῆ τὸ κέρατον τοῦ Θεοῦ, ἢ ἄλλην ἀπρέπειαν. δεύτερον, ὅταν δὲν δίδωμεν τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ ἐγγίζει, ὡσὰν δύναμιν, σοφίαν, δικαιοσύνην, ἢ ἄλλο τίποτε πρᾶγμα ἐξαίρετον. ὡσὰν νὰ εἰπῆ τινὰς, πῶς ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ κάμῃ, ἢ δὲν βλέπει τὰ πράγματα, ἢ δὲν εἶναι δίκαιος. τρίτον, ὅταν δίδη τινὰς τοῦ πλάσματος τὸ ἴδιον τοῦ Θεοῦ. καθὼς κάμνουσιν, ἐκεῖνοι ὁποῦ λέγουσιν ὅτι ὁ διάβολος ἠξεύρει τὰ μέλλοντα, ἢ ὅτι ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ θαύματα ἀληθινά. τέταρτον, ὅταν καταρᾶται τινὰς τοῦ Θεοῦ ἢ τῆς θεοτόκου, ἢ ἄλλων ἁγίων πέμπτον, ὅταν ὀνομάζῃ τινὰς κάποια μέλη τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῶν ἁγίων εἰς ὕβριν. ὡσὰν τέτοια μέλη νὰ ἦσαν εἰς ἐκείνους μὲ ἀσχημίαν, καθὼς εἶναι εἰς ἡμᾶς. ἕκτον, ὅταν ὀνομάσῃ τινὰς κάποια μέλη τοῦ Χριστοῦ ἢ τῶν ἁγίων διὰ παίγνιον. ὡσὰν κάμνουσιν ἐκεῖνοι ὁποῦ λέγουσιν εἰς τὰ γένεια τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἢ ἄλλα λόγια παρόμοια, ὁποῦ ηὗρεν ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, πόσον μεγάλον κρίμα νὰ εἶναι ἡ βλασφημία.

Δ. ΕΙ-

Δ. Εἶναι τόσον μεγάλον, ὁποῦ εἰς κάποιον τρόπον εἶναι τὸ μεγαλήτερον ἀπ' ὅλα. τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ὁποῦ τοῦ εἶναι δοσμένη. ὥριζεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν παλαιὸν νόμον, ὅτι οἱ βλάσφημοι παρευθὺς νὰ λιθοβολοῦνται ἀπ' ὅλον τὸν λαόν. καθὼς ἀκόμη οἱ πολιτικοὶ νόμοι παιδεύουσι μὲ θάνατον τοὺς βλασφήμοις. Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάλογος γράφει, ὅτι ἕνα παιδίον πέντε χρόνων εἶχε μάθει νὰ βλασφημᾶ τὸν Θεόν, καὶ δὲν τὸ καταδικάζοντας ὁ πατέρας του ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀγκάλαις τοῦ πατρός του, καὶ ἐφάνησαν ὀφθαλμοφανῶς τὰ δαιμόνια, καὶ ἐπῆραν τὴν ψυχήν του εἰς τὴν κόλασιν. πρᾶγμα ὁποῦ δὲν εὑρίσκομεν νὰ ἔγινε διὰ ἄλλον ἁμάρτημα. ἀναγκαῖον εἶναι τὸ λοιπὸν μὲ πᾶσα προθυμίαν νὰ φυλάσσεται καθένας τόσα φοβερὸν ἁμάρτημα. καὶ τόσον εὐκολάτερα ἔπρεπε νὰ τὸ φεύγη πᾶσα εἷς, ὅσον ἀπ' αὐτὸ δὲν πέρνει καμίαν ὠφέλειαν ἢ χαράν, καθὼς ἀπὸ κάποια ἄλλα ἁμαρτήματα, μόνον τὴν ζημίαν ὁποῦ φέρει τὸ ἁμάρτημα. καλὰ καὶ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ γενῆ ἁμαρτία, ἂν ἦτον ἀκόμη νὰ ἐκέρδαινε τινὰς πᾶσα λογῆς χαρὰν ἢ ὠφέλειαν.

Εξή-

Εξήγησις τῆς γ΄. ἐντολῆς.

Μ. Εγρύκησα ταῖς δύο πρώταις ἐντολαῖς. ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὴν τρίτην.

Δ. Η τρίτη ἐντολὴ ὁποῦ εἶναι διὰ νὰ ἁγιάζωνται οἱ ἑορταῖς, διαφέρει κάμποσον ἀπὸ τὰς ἄλλαις. διότι ὅλαις οἱ ἄλλαις ἤγουν οἱ δύο πρώταις, καὶ οἱ ἑπτὰ ὁποῦ ἀκολουθοῦσιν, εἶναι ὁλότελα φυσικαῖς, καὶ σφίγγουσιν ὄχι μόνον τοὺς χριστιανοὺς, ἀλλὰ καὶ Εβραίοις, καὶ Ελλίνας. ἀμὴ τούτη ἡ τρίτη εἰς μέρος εἶναι φυσικὴ, καὶ σφίγγει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς μέρος δὲν εἶναι φυσικὴ, καὶ δὲν σφίγγει ὅλους. διότι νὰ ἁγιάζῃ τινὰς τὴν ἑορτὴν, ἤγουν νὰ ἔχῃ καμίαν ἡμέραν διὰ ἁγίαν, καὶ νὰ τὴν ἐξοδιάζῃ εἰς ἔργα ἅγια, καὶ μάλιστα εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐντολὴ φυσικὴ, διατὶ ὁ φυσικὸς λογαριασμὸς τὸ διδάσκει ὅλων τῶν ἀνθρώπων. ὅθεν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου φυλάσσεται καμία ἡμέρα ἑορτασικὴ. ἀλλὰ νὰ εἶναι διωρισμένη τέτοια ἡμέρα, ἤγουν μία πλέον παρὰ τὴν ἄλλην, τοῦτο δὲν εἶναι φυσικόν. ἔτζι εἴχασιν οἱ Εβραῖοι τὸ σάββατον διὰ μεγάλην ἑορτὴν, καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἔχουσι τὴν κυριακήν.

Μ. Δια-

Μ. Διατὶ ὥρισεν ὁ θεὸς τ̃ Ἑβραίων νὰ φυλάσσουν τὸ σάββατον πλέον παρ᾽ ἄλλην ἡμέραν;

Δ. Δύο εἶναι οἱ μεγαλήτεραις ἀφορμαῖς. ἡ μία· διατὶ ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τ̃ σαββάτου ἐτελείωσε τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ ἁγιάζεται τέτοια ἡμέρα εἰς μνήμην τ̃ μεγάλης του εὐεργεσίας, ὅτι ἐκτίσθη ὁ κόσμος. καὶ τοῦτο ἐδούλευεν ἀκόμη διὰ νὰ διορθωθῇ τὸ σφάλμα κάποιων φιλοσόφων, ὁποῦ ἐλέγασιν ὅτι ὁ κόσμος ἦτον παντοτινός. διότι ἑορτάζοντας ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς μνήμην τ̃ πλάσεως τ̃ κόσμου, ἐφαίνετον μία ἐξομολόγησις, ὅτι ὁ κόσμος ἔλαβεν ἀρχήν. ἡ δευτέρα ἀφορμὴ εἶναι. ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος κάμνει καὶ κοπιάζουσιν οἱ δοῦλοι καὶ οἱ δούλαις καὶ τὰ ζῶα ταῖς ἕξη ἡμέραις τ̃ ἑβδομάδος, ἠθέλησαν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τ̃ ἑβδόμην, ἤγουν τὸ σάββατον, νὰ ἀναπαύωνται οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ δούλαις, καὶ τὰ ζῶα διὰ νὰ μαθαίνουσιν οἱ οἰκοδεσπόταις νὰ λυποῦνται τοὺς ἐργάταις, καὶ νὰ μὴν εἶναι ἄσπλαγχνοι, ἀλλὰ ἐλεήμονες καὶ πρὸς τὰ ζῶα.

Μ. Καὶ διατὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ δὲν φυλάσσομεν τὸ σάβατον κατὰ τοὺς ἑβραίους, ἐπειδὴ

διὴ εἶναι τόσον καλαῖς ἀφορμαῖς ὅτι νὰ ἑορτάζεται;

Δ. Ο᾽ Θεὸς μὲ πολλὴν σοφίαν μᾶς ἤλλαξεν τὸ σάββατον εἰς τὴν κυριακὴν, καθὼς καὶ τὴν περιτομὴν εἰς τὸ βάπτισμα, καὶ τὸ ἀρνίον ὁποῦ ἐθυσιάζετον τὸ πάσχα εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, καὶ ὅλα τ᾽ ἄλλα καλὰ πράγματα τῆς παλαιᾶς διαθήκης εἰς ἄλλα καλλίτερα τῆς νέας. ὅθεν ἂν ἑωρτάζετον τὸ σάββατον εἰς μνήμην τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου, διατὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐτζελιώθη τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας, μὲ καλλιτέραν ἀφορμὴν ἑορτάζεται ἡ κυριακὴ εἰς μνήμην τῆς ὁμοίας δημιουργίας, ἐπειδὴ κυριακὴν ἡμέραν ἤρχισε νὰ κτίζεται ὁ κόσμος. καὶ ἂν οἱ Εβραῖοι ἐδίδασι τοῦ Θεοῦ τὴν ὑστερὴν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, καλλίτερα οἱ χριστιανοὶ τοῦ δίδουσι τὴν πρώτην. ἔξω ἀπὸ τοῦτην τὴν κυριακὴν μνημονεύονται τρία μεγάλα μυστήρια τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. διότι ὁ Χριστὸς κυριακὴν ἐγεννήθη, καὶ κυριακὴν ἀνεστήθη, καὶ κυριακὴν ἔπεμψεν εἰς τοὺς ἀποστόλους τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀκόμη τὸ σάββατον ἐσημάδευε τὴν ἀνάπαυσιν ὁποῦ εἴχασιν οἱ ψυχαῖς

εἰς

εἰς τὸν λάκκον τοῦ ᾅδου. Καὶ ἡ κυριακὴ σημαίνει τὴν δόξαν, ὁποῦ ἔχουσι τῆ σήμερον οἱ ψυχαῖς τῶν ἁγίων, καὶ ὕστερα θέλει ἔχει καὶ τὰ κορμία εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ διὰ τοῦτο οἱ Εβραῖοι ἑώρταζαν τὸ σάββατον, διότι ἀποθνήσκοντας ἐκατεβαίνασιν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ λάκκου. ἀμὴ οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἑορτάζουσι τὴν κυριακήν, διατὶ ἀποθνήσκοντας ὑπάγουσιν εἰς τὴν μακαρίαν δόξαν τοῦ παραδείσου, ἂν ἔχουσι καμωμένα καλὰ ἔργα κατὰ τὸν ἅγιον νόμον ὁποῦ τοὺς ἔδωκεν ὁ θεός.

Μ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάσση τινὰς ἄλλαις ἑορταῖς ἔξω ἀπὸ τὴν κυριακήν;

Δ. Ανάγκη εἶναι νὰ φυλάσσωνται ἀκόμη πολλαῖς ἄλλαις ἑορταῖς, τόσον δεσποτικαῖς, ὡσὰν τῆς θεοτόκου καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων. ἤγουν ὅλαις ἐκεῖναις ὁποῦ ὁρίζει ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ. ὅμως ἐμιλήσαμεν μερικὰ διὰ τὴν κυριακήν, ἐπειδὴ εἶναι ἡ παλαιότερη καὶ ἑορτάζεται συχνότερα παρὰ τὰς ἄλλαις. καθὼς εἴχασι καὶ οἱ Εβραῖοι πολλαῖς ἑορταῖς, ἀμὴ ἡ παλαιότερη καὶ συχνότερη καὶ μεγαλήτερη ἀπ' ὅλαις ἦτον τὸ σάββατον. καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν δέκα ἐντολαῖς δὲν ἀναφέρεται παρὰ μόνον τὸ σάββατον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν τόπον, κα-

καθὼς εἴπαμεν, ἐβάλθηκεν ἡ κυριακή.

Μ. Τί πρέπει νὰ κάμη τινὰς διὰ νὰ φυλάση ταῖς ἑορταῖς;

Δ. Δύο πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα. τὸ πρῶτον, νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὰ δουλικὰ ἔργα, ἤγουν ἐκεῖνα ὁποῦ κάμνουσιν οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ τεχνίταις, οἱ ὁποῖοι δὲν κοπιάζουσι παρὰ μὲ τὸ κορμί. διατὶ τὰ ἔργα ὁποῦ τὸ πλέον γίνονται μὲ τὸν νοῦν, δὲν τὰ ὀνομάζομεν δουλικά, καλὰ καὶ διὰ βοήθειαν τοῦ νοὸς νὰ κινῆται καὶ ἡ γλῶσσα, ἢ τὸ χέρι, ἢ ἄλλο μέλος σωματικόν. τὸ δεύτερον εἶναι, ὅτι τὰς ἑορταῖς ὁποῦ ὁρίζει ἡ ἐκκλησία, ἤμεσθα κρατούμενοι νὰ ἀκούσωμεν λειτουργίαν. καὶ καλὰ καὶ δὲν ἔχομεν ἄλλο βάρος ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὅμως εἶναι πολλὰ πρέπον νὰ ἐξοδιάζη τινὰς ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἢ τὸ περισσότερον μέρος εἰς προσευχὴν καὶ ἀνάγνωσιν πνευματικήν, ἢ νὰ ἀκούη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ κάμνη ὅμοια καλὰ ἔργα διατὶ τοῦτο εἶναι τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδόθηκαν οἱ ἑορταῖς.

Μ. Αν δὲν ἐμπορῆ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς νὰ γενῆ κανένα ἔργον δουλικόν, τὸ λοιπὸν δὲν εἶναι βολετὸν τινὸς νὰ βαστάξη τὸ σήμαντρον, ἢ νὰ ἑτοιμάση τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ ὅτε νὰ μα-

γλεύση τὰ φαγητά, διότι ὅλα τοῦτα εἶναι ἔργα δουλικά.

Δ. Ἡ ἐντολὴ νὰ μὴν κάμνῃ τινὰς ἔργα δουλικὰ γρυκᾶται μὲ τοῦτα τὰ δύο. πρῶτον, νὰ μὴν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. διὰ τοῦτο εἶναι συγχωρεμένον νὰ μαγειρεύσῃ τινὰς, νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν τράπεζαν, καὶ νὰ κάμνῃ ἄλλα παρόμοια, τὰ ὁποῖα δὲν βολεῖ νὰ γίνουσι τὴν προτερινὴν ἡμέραν. δεύτερον νὰ μὴν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ δούλευσιν τοῦ Θεοῦ. ὅθεν εἶναι συγχωρεμένον νὰ βαρέσῃ τινὰς τὸ σήμαντρον. καὶ νὰ κάμνῃ ἄλλαις δουλείαις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου δὲν ἐμποροῦσι νὰ γίνουν ἄλλην ἡμέραν. ἔξω ἀπὸ τοῦτα ἐμπορεῖ ἀκόμη τινὰς νὰ κάμνῃ ἔργα δουλικὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ὅταν εἶναι θέλημα τοῦ προεστῶτος μὲ καλὴν ἀφορμήν.

Ἐξήγησις τῆς δ'. ἐντολῆς.

Μ. Ἀκολουθᾶ ἡ τετάρτη ἐντολὴ, ἡ ὁποία εἶναι νὰ τιμᾷ τινὰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν οἱ ἐντολαῖς τῆς δευτέρας πλάκας ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός.

Δ. Οἱ

Δ. Οἱ ἐντολαῖς τῆς δευτέρας πλάκας ἐγγίζουσι τοῦ πλησίον, καθὼς οἱ ἐντολαῖς τῆς πρώτης ἐγγίζουσι τοῦ Θεοῦ. καὶ διατὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ μᾶς εἶναι πλησίον δὲν εἶναι ἄλλοι σημότεροί μας, οὐδὲ ὁποῦ νὰ τοὺς ἤμεσθα πλέον χρεώσται, ὡσὰν ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, διὰ τοὺς ὁποίους ἤμεσθα εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἔχομεν τὴν ζωὴν, ὁποῦ εἶναι τὸ θεμέλιον ὅλων τοῦ κόσμου τῶν καλῶν, διὰ τοῦτο μὲ πᾶσα δίκαιον ἀρχίζει ἡ δευτέρα πλάκα ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός.

Μ. Εἰς τὶ πρᾶγμα στέκεται τούτη ἡ τιμὴ ὁποῦ χρεωστοῦμεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός;

Δ. Εἰς τρία πράγματα, βοήθειαν, ὑπακοὴν, καὶ εὐλάβειαν. πρῶτα ἔχομεν χρέος νὰ δίδωμεν βοήθειαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς εἰς ταῖς ἀνάγκαις. καὶ τούτη ἡ βοήθεια εἰς τὴν θείαν γραφὴν κράζεται τιμή. ἐπειδὴ πᾶσα λογαριασμὸς θέλει, ὅτι τὰ παιδία ὁποῦ ἐλάβασι τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, νὰ γυρεύουσι καὶ αὐτοὶ νὰ φυλάσσουν τὴν ὁμοίαν ζωὴν τῶν γονέων τους. ἔχομεν ἀκόμη χρέος νὰ ὑπακούωμεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, καθὼς λέ-

λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, εἰς πᾶσα πρᾶγμα ἐν κυρίῳ, ἤγουν εἰς πᾶσα πρᾶγμα ὁποῦ ν' ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ. διότι ὁποίαν φοράν ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα νὰ μᾶς ὁρίζῃ πρᾶγμα ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τότε πρέπει κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ νὰ μισήσωμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἤγουν νὰ μὴ τοὺς ὑπακούωμεν, οὐδὲ νὰ τοὺς γρυκοῦμεν, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἐχθροί μας. ὕστερον ἡμεῖς ὀφειλέται χρεωστοῦμεν νὰ φέρωμεν εὐλάβειαν τοῦ πατρός, καὶ τῆς μητρός, καὶ νὰ τοὺς τιμοῦμεν μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα ἐξωτερικά, καθὼς εἶναι πρέπον. καὶ τοῦτο ἤθελεν εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην ὁ Θεὸς νὰ φυλάσσεται τόσον, ὁποῦ ὥριζε νὰ χύνῃ τὴν ζωὴν, ὁποῖος ἤθελεν ἀποκοτήσει νὰ κακολογήσῃ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα.

Μ. Δὲν ἠξεύρω διὰ ποίαν ἀφορμὴν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ὁρίζει τὰ παιδία νὰ βοηθοῦσι τῶν γονέων τους, καὶ δὲν ὁρίζει ἀκόμη τοὺς γονεῖς νὰ βοηθοῦσι τῶν παιδίων, μάλιστα ὅταν εἶναι μικρὰ καὶ ἔχουσι χρείαν βοηθείας.

Δ. Ἀληθινὰ τὸ χρέος εἶναι τόσον εἰς τὰ παιδία πρὸς τοὺς γονεῖς, ὅσον εἰς τοὺς γονεῖς πρὸς τὰ παιδία. καὶ καθὼς τὰ παιδία χρεωστοῦσι

νὰ βοηθοῦν, νὰ δουλαβοῦνται, καὶ νὰ εἶναι ὑπήκοα τῶν γονέων, ἔτζι καὶ οἱ γονεῖς εἶναι κρατεύμενοι ὄχι μόνον νὰ προβλέπουσι διὰ τὴν τροφὴν καὶ τὸ ἔνδυμα τῶν παιδίων, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ παιδεύουσι, καὶ νὰ τὰ διδασκαλεύουσιν. ὅμως ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ παιδία εἶναι τόσον ἴδια καὶ φυσική, ὁποῦ δὲν ἦτον χρεία νὰ δοθῇ νόμος γραμμένος διὰ νὰ ἐνθυμίζῃ τοὺς γονεῖς τὸ χρέος ὁποῦ ἔχουσι πρὸς τὰ παιδία. ἐξ ἐναντίας βλέπομεν πολλαῖς φοραῖς, ὅτι τὰ παιδία δὲν ἔχουσι πρὸς τοὺς γονεῖς ἐκείνην τὴν ἀγάπην ὁποῦ πρέπει. καὶ διὰ τοῦτο ἦτον ἀναγκαῖον μὲ τούτην τὴν ἐντολὴν νὰ μάθουσι τὸ χρέος τους. καὶ δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ γυμνὴν τὴν ἐντολήν, ἀλλὰ ἔσμιξε τὶ τάσσει, καὶ πῶς φοβερίζει. διὰ νὰ φυλάσσεται ὁ νόμος.

M. Ἀγαπῶ νὰ μάθω τὶ τάσσει ὁ Θεός, καὶ πῶς φοβερίζει.

Δ. Εἰς τούτην τὴν τετάρτην ἐντολὴν ἔσμιξεν ὁ Θεὸς τοῦτα τὰ λόγια. διὰ νὰ ζήσῃς πολὺν καιρὸν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. θέλοντας νὰ εἰπῇ, ὅτι ὅποιοι τιμοῦσι τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, θέλουσι λάβει τούτην τὴν ἀντιμοιβήν, νὰ ζήσουν πολλοὺς χρόνους. καὶ ὅποιοι δὲν τοὺς

τιμοῦσι, θέλουσιν ἔχει ἔξω ἀπὸ τὰς ἄλλαις τιμωρείαις καὶ τούτην μερικὰ νὰ εἶναι ὀλιγόχρονοι. καὶ ἁρμόζει πολλὰ τούτη ἡ τιμωρία. διότι δὲν στέκει καλὰ νὰ εἶναι πολύχρονος ὅποιος ἀτιμάζει ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔλαβε τὴν ζωήν.

M. Ἔρχεταί μου νὰ ζητήσω καὶ τοῦτο διὰ ὕστερον. αὐτὸ ἐκεῖνο ὁποῦ εἴπαμεν διὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, γρικᾶται ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς ἄλλους προεστῶτας, ὁποῦ ἔχουσι τόπον γονέων πρὸς ἡμᾶς.

Δ. Καλὰ τὸ ἐλόγιασες. διότι τούτη ἡ ἐντολὴ πρέπει νὰ ἐξαπλώνεται εἰς ὅλους τοὺς προεστῶτας, τόσον ἐκκλησιαστικοὺς, ὡσαὶ καὶ κοσμικούς.

Ἐξήγησις τῆς ε΄. ἐντολῆς.

M. Ἐξήγησαί μου τώρα τὴν πέμπτην ἐντολήν.

Δ. Ἡ ἐντολὴ τούτη ὁρίζει πρῶτον νὰ μὴ γίνεται φόνος ἀνθρώπου καὶ δὲν ἐμποδίζει νὰ μὴ σφάζωνται ἄλλα ζῶα, διατὶ τὰ ζῶα τὰ ἔπλασεν ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅταν ἐκεῖνος χρειάζεται νὰ δουλευθῇ τὴν ζωήν τους, ἐμπορεῖ νὰ τὰ σφάξῃ. ἀμὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπλάθη

διὰ

διὰ ἄλλον ἄνθρωπον. ἀλλὰ διὰ τὸ Θεόν. διὰ τοῦτο ἕνας ἄνθρωπος δὲν ὁρίζει τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου. ὅθεν δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ τὸν φονεύσῃ.

Μ. Ημεῖς βλέπομεν, ὅτι οἱ αὐθένταις καὶ ὅσοι κυβερνοῦσι ταῖς χώραις, παίρνουσι τὴν ζωὴν τῶν κλέπτων καὶ ἄλλων κακῶν ἀνθρώπων. καὶ ὅμως δὲν λέγει τινάς, ὅτι εἰς τοῦτο νὰ κάμνουσι κακὸν ἀλλὰ καλόν.

Δ. Οἱ αὐθένταις καὶ ὅσοι κυβερνοῦσιν ἔχοντας ἐξουσίαν αὐθεντικὴν δίδουσι θάνατον τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ὄχι διὰ νὰ εἶναι εἰς τὸ χέρι τους ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ὑπηρέται τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος. διατὶ ὁ Θεὸς θέλει καὶ ὁρίζει νὰ εἶναι παιδευμένοι οἱ κακοί, καὶ ἂν τοὺς πρέπῃ, νὰ θανατώνουνται, διὰ νὰ ἔχουσιν οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἀνάπαυσιν, καὶ ζωὴν εἰρηνικήν. διὰ τοῦτο ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ χέρι τῶν αὐθεντάδων, καὶ κυβερνητάδων τὸ σπαθὶ διὰ νὰ κάμνουσι δικαιοσύνην, διαφεντεύοντας τοὺς καλούς, καὶ παιδεύοντας τοὺς κακούς. ὅθεν ὅταν ἕνας ἄτυχος θανατώνεται μὲ ἐξουσίαν αὐθεντικήν, τοῦτο δὲν λέγεται φονικὸν ἀλλὰ δικαιοσύνης ἔργον. καὶ ὅταν λέγῃ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, μὴ φο-

φονεύσης, γρυκᾶται μὲ ἰδικήν του ἐξουσίαν.

Μ. Δὲν ἠξεύρω ἂν τούτη ἡ ἐντολὴ, καθὼς ὁρίζει νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς ἄλλον, ἔτζι ἐμποδίζει νὰ μὴ φονεύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του.

Δ. Βέβαια ἡ ἐντολὴ τούτη ἐμποδίζει ἀκόμη νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του. διατὶ οὐδένας εἶναι οἰκοκύρις τῆς ζωῆς του, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔγινεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν ἑαυτόν του ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν. καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι βολετὸν τινὰς μὲ ἰδικήν του ἐξουσίαν νὰ θανατώσῃ τὸν ἑαυτόν του. καὶ ἂν τινὰς ἅγιος ἢ ἁγία τὸ ἔκαμε διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν πίστιν ἢ τὴν σωφροσύνην, πρέπει νὰ λογιάσωμεν, ὅτι εἶχεν εἰς τοῦτο φωτισμὸν μερικὸν καὶ φανερὸν τοῦ Θεοῦ, διατὶ εἰς ἄλλον τρόπον ἤθελεν ἦσαι βαρύτατον κρίμα. διότι ὅποιος φονεύει τὸν ἑαυτόν του, φονεύει ἕναν ἄνθρωπον, καὶ ἔτζι κάμνει φονικὸν, ὁποῦ εἶναι ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν ὁ πρῶτος σκοπὸς τούτης τῆς πέμπτης ἐντολῆς ὁρίζει νὰ μὴ γίνεται.

Μ. Διατὶ λέγεις ὁ πρῶτος σκοπὸς;

Δ. Διατὶ δὲν ὁρίζει μόνον νὰ μὴ γίνεται φόνος, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ λαβώσῃ τινὰς, καὶ νὰ μὴ ῥαβδίσῃ, ἢ νὰ κάμῃ καθε λογῆς ἄλλην

ὕβριν

ὕβριν εἰς τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τὸ κορμὶ τοῦ πλησίον. μάλιστα ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἑρμηνεύοντας ταύτην τὴν ἐντολὴν, ὁρίζει νὰ φεύγωμεν ἀκόμη τὴν ὀργὴν, τὸ μῖσος, τὴν μνησικακίαν, ταῖς ὑβρισίαις, καὶ ἄλλα ὅμοια πάθη ἢ λόγια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὡσὰν ἀπὸ ἀφορμαῖς καὶ ῥίζαις γεννῶνται οἱ φόνοι καὶ ἐξ ἐναντίας θέλει νὰ ἤμεθα πρᾶοι καὶ ἥμεροι, καὶ νὰ γυρεύωμεν τὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν μὲ ὅλους.

Ἐξήγησις τῆς ἕκτης ἐντολῆς.

Μ. Τί περιέχει ἡ ἕκτη ἐντολή;

Δ. Πρῶτα περιέχει νὰ μὴ γίνεται μοιχεία, ἤγουν νὰ μὴν ἁμαρτάνῃ τινὰς μὲ γυναῖκα ὕπανδρον. καὶ διατὶ μετὰ τὴν ζωὴν ἡ τιμὴ εἶναι τὸ ἀκριβώτερον πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς, μὲ πολὺ δίκαιον ὁρίζει ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται μοιχεία, μὲ τὴν ὁποίαν χάνεται ἡ τιμή.

Μ. Διατὶ εἶπες ἐκεῖνον τὸν λόγον, πρῶτα;

Δ. Διατὶ οἱ δέκα ἐντολαῖς ὁποῦ εἶναι νόμος τῆς δικαιοσύνης, πρῶτα ὁρίζουσι νὰ μὴ γίνωνται

ται ἐκεῖναις οἱ ἁμαρτίαις, εἰς ταῖς ὁποίαις φανερώτερα γίνεται ἡ ἀδικία, καθὼς γίνεται μὲ τὴν μοιχείαν. ὅμως ἐρίζει ἀκόμη τούτη ἡ ἐντολὴ ἔξω ἀπὸ τὴν μοιχείαν νὰ μὴ γίνωνται καὶ τ' ἄλλα κρίματα τὰ σαρκικά. ὡσὰν εἶναι ἡ σαρκικὴ ἱεροσυλία, ἂν πέσῃ τινὰς μὲ ἄνθρωπον ἐκκλησιαστικόν. ἡ αἱμομιξία, ἂν πέσῃ μὲ συγγενῆ του. ἡ παρθενοφθορία. ἡ πορνεία, ἂν πέσῃ μὲ γυναῖκα ἀπάρθενον καὶ ἐλευθέραν, λόγου χάριν μὲ χήραν, ἢ πολιτικήν. καὶ ἄλλης λογῆς κρίματα πλέον συχαντερά, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπεν οὔτε νὰ ὀνομάζωνται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς.

M. Αν καλὰ πιστεύω νὰ εἶναι ἀληθινὸν ὅσον εἶπες, ὅμως μετὰ χαρᾶς ἤθελα γρικήσει, διὰ ποίαν ἀφορμὴν εἶναι κρίμα ἡ πορνεία. ἐπειδὴ φαίνεται, ὅτι δὲν ζημειώνει, οὐδὲ ὑβρίζει κανένα ἂν πέσῃ τινὰς εἰς ἁπλῆν πορνείαν.

Δ. Οτι ἡ πορνεία νὰ εἶναι ἁμαρτία, τὸ μαρτυροῦσιν ὅλοι οἱ νόμοι. ὁ νόμος τῆς φύσεως, ὁ νόμος ὁ παλαιός, καὶ ὁ εὐαγγελικός. εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως εὑρίσκομεν ὅτι ὁ πατριάρχης Ιούδας ἤθελεν νὰ δώσῃ θάνατον μιᾶς γυναικὸς ὁποῦ εἶχεν ὄνομα Θάμαρ, καὶ

εἶχεν ἦσαι νύμφη τȣ, διατὶ εἰς τὸν καιρὸν ὁπȣ͂ ἦτον χήρα, εὑρέθη γαςρωμένη. ὅθεν φαίνεται, ὅτι πρὶν δοθῆ ὁ νόμος τȣ͂ Μωϋσῆ, μὲ φυσικὴν διάκρισιν οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζαν, πῶς εἶναι κρίμα ἡ πορνεία. ὁ νόμος τȣ͂ Μωϋσέως εἰς πολλȣ̀ς τόπȣς ὁρίζει νὰ φεύγεται ἡ πορνεία. καὶ εἰς ταῖς ἐπιςολαῖς τȣ͂ ἁγίȣ Παύλȣ πολλαῖς φοραῖς διαβάζομεν, ὅτι οἱ πόρνοι δὲν θέλȣσιν ἰδεῖ τὴν δόξαν τȣ͂ παραδείσȣ. Καὶ δὲν εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι ἡ πορνεία νὰ μὴν κάμνη τινὸς ζημίαν ἢ ὕβριν. διατὶ ζημιώνει τὴν γυναῖκα εἰς τὴν τιμήν. ζημιώνει τὸ παιδὶ ὁπȣ͂ γεννᾶται καὶ δὲν εἶναι εὐλογητικόν. ὑβρίζει τὸν Χριςὸν, τȣ͂ ὁποίȣ ὅλοιμας ἤμεθα μέλη, ὅθεν ὁποῖος πορνεύει, κάμνει τὰ μέλη τȣ͂ Χριςȣ͂ μέλη τῆς πόρνης. καὶ τέλος κάμνει ὕβριν τȣ͂ πνεύματος τȣ͂ ἁγίου. διατὶ τὰ κορμία μας εἶναι ναοὶ τȣ͂ ἁγίȣ πνεύματος. καὶ διὰ τȣ͂το ὅποιος μαγαρίζει τὸ κορμί τȣ μὲ τὴν πορνείαν, μαγαρίζει τὸν ναὸν τȣ͂ ἁγίȣ πνεύματος.

Μ. Τȣ͂τη ἡ ἕκτη ἐντολὴ ὁρίζει νὰ μὴ γίνωνται ἄλλης λογῆς ἁμαρτίαις παρὰ ὅσαις εἶπες;

Δ. Θέλει ἀκόμη νὰ μὴ γίνωνται ὅλα τὰ ἄσχημα ἔργα, ὁπȣ͂ σέρνȣσι τὸν ἄνθρωπον εἰς

μοιχείαν, ἢ πορνείαν. λέγω χάριν νὰ μὴ συντηρᾷ τινὰς ταῖς γυναῖκες, νὰ φεύγῃ τὰ ἀδιάντροπα φιλήματα, καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα. ἔτζι μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ὅπου ἐξηγῶντας τούτην τὴν ἕκτην ἐντολήν, λέγει· ὅτι ὅποιος ἰδῇ μίαν γυναῖκα μὲ κακὴν ὄρεξιν, ἔκαμε τὸ κρίμα τῆς μοιχείας εἰς τὴν καρδίαν του. καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη, ὅποιος θέλει νὰ φύγῃ ἀληθινὰ τέτοια ἁμαρτήματα, νὰ φυλάσσῃ μὲ προθυμίαν ταῖς αἰσθήσες του, καὶ μάλιστα τὰ μάτια, ὅπου εἶναι ὡσὰν πόρταις ὅθεν ἐμπαίνει ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς.

Ἐξήγησις τῆς ζ'. ἐντολῆς.

Μ. Τί περιέχει ἡ ἑβδόμη ἐντολή.

Δ. Περιέχει νὰ φεύγῃ καθένας τὴν κλεψίαν ἤγουν νὰ μὴ πάρῃ ξένον πρᾶγμα ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ οἰκοκύρη. καὶ μὲ καλὴν τάξιν ἀφ' οὗ ἐμίλησε διὰ τὸ φονικόν, καὶ τὴν πορνείαν, ὁρίζει ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται κλεψία, διατὶ ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου τούτου πρῶτα εἶναι ἀγαπημένη ἡ ζωή, δεύτερον ἡ τιμή, καὶ ὕστερον τὸ πρᾶγμα.

Μ. Εἰς πόσους τρόπους παραβαίνει τινὰς τούτην τὴν ἑβδόμην ἐντολήν;

Δ. Εἰς δύο, εἰς τοὺς ὁποίους ὡσὰν πρώτους ἀναφέρονται ὅλοι οἱ ἄλλοι. ὁ πρῶτος τρόπος εἶναι ἂν πάρῃ τινὰς τὸ ξένον πρᾶγμα κρυφά, καὶ τοῦτο κράζεται καθολικὰ κλεψία. ὁ δεύτερος τρόπος εἶναι, ἂν πάρῃ τινὰς τὸ ξένον πρᾶγμα φανερά, καθὼς κάμνουσιν οἱ λησάδες, καὶ τοῦτο κράζεται ἁρπαγή. καὶ καλὰ καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ νὰ μιλῇ διὰ τὸ πρῶτον λέγοντας, μὴ κλέψῃς; ὅμως γρικᾶται καὶ διὰ τὸ δεύτερον. διότι ὅποιος θέλει νὰ μὴ γίνεται τὸ ὀλιγώτερον κακόν, βέβαια θέλει ἀκόμη νὰ μὴ γίνεται τὸ μεγαλήτερον.

Μ. Ποίαις εἶναι οἱ ἁμαρτίαις ὅπου ἀναφέρονται εἰς τὴν κλεψίαν καὶ τὴν ἁρπαγήν, καὶ ὁρίζει ἡ παροῦσα ἐντολὴ νὰ μὴ γίνωνται;

Δ. Εἶναι τούταις. πρῶτον, ὅλαις οἱ πονηρίαις ὅπου γίνονται πουλῶντας καὶ ἀγοράζοντας, καὶ εἰς ἄλλαις ἀλλαξίαις. καὶ τούτη ἡ ἁμαρτία ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν. διατὶ ὅποιος κάμνει τέτοιαις ἀδικίαις, πέρνει κρυφὰ ἀπὸ τὸν πλησίον του πλέον παρὰ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ ἔρχεται. δεύτερον, ὅλαις οἱ ζούραις ὅπου γίνονται δανίζοντας χρήματα μὲ τοῦτο,

το,

το, ὅτι νὰ γυρίσῃ ὅποιος τὸ ἔλαβε μὲ τόσον περισσότερον. καὶ τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν ἁρπαγήν. διότι ὅποιος κάμνει ζύραν, γυρεύει φανερὰ πλέον παρὰ ἐκεῖνο ὅπου ἔδωκε. τρίτον ὅλαις οἱ ζημίαις, ὅπου γίνονται τοῦ πλησίον, καλὰ καὶ νὰ μὴ κερδαίνῃ τίποτε ἐκεῖνος ὅπου κάμνει τὴν ζημίαν, καθὼς ἂν ἕνας καύσῃ τινὸς τὸ σπίτι· καὶ τοῦτο καμίαν φορὰν ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν, καμίαν ἄλλην εἰς τὴν ἁρπαγήν, καθὼς γενῇ ἡ ζημία ἢ κρυφὰ ἢ φανερά. Τέταρτον, ὅποιος δὲν γυρίζει ἐκεῖνο ὅπου χρεωστεῖ, ἁμαρτάνει ἐναντίον εἰς τούτην τὴν ἐντολήν, καὶ εἶναι ὡσὰν νὰ ἔκλεπτε, διατὶ κρατεῖ τὸ ξένον πρᾶγμα σανικῶς τοῦ οἰκοκύρι. πέμπτον, ἁμαρτάνει ἐναντίον εἰς τὴν παροῦσαν ἐντολὴν καὶ κλέπτει, ὅποιος εὑρίσκει πρᾶγμα ὅπου νὰ ἔχασε τινὰς καὶ τὸ παίρνει διὰ λόγου του. καὶ λέγω ὅτι ἄλλος νὰ τὸ ἔχασε, διατὶ δὲν εἶναι κρίμα νὰ πάρῃ τινὰς ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἔχασι αὐθέντην, καθὼς εἶναι οἱ ἀτίμηταις πέτραις, ὅπου καμίαν φορὰν εὑρίσκονται εἰς τὸ περιγιάλι. ἕκτον, ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν, ἢ εἰς τὴν ἁρπαγήν, ἂν κάμῃ τινὰς ἴδικά του τὰ κοινὰ πράγματα. διατὶ ὅποιος παίρνει διὰ

ἕνα-

ὄνομά του τὰ κοινὰ, κάμνει νὰ μὴ δουλεύων-
ται οἱ ἄλλοι τὰ πράγματης.

Μ. Ἀγαπῶ νὰ μάθω, ἂν εἶναι ἡ κλέψια κρί-
μα μεγάλον.

Δ. Ὅλα τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα ἠμπορεῖς
νὰ τὰ εἰπῇς μεγάλα, διατὶ στερίζουσι τὸν ἄν-
θρωπον ἀπὸ τὴν αἰώνιον ζωήν. ὅμως ἡ κλε-
ψία ἔχει τοῦτο διὰ μερικὸν, ὅτι σύρνει τὸν ἄν-
θρωπον εἰς μεγαλώτατα κακά. ἔτζι βλέ-
πομεν ὅτι ὁ Ἰούδας ἐπειδὴ ἦτον μαθημένος
νὰ κλέπτῃ, πέρνοντας διὰ ὄνομά του ἐκεῖ-
νο ὁποῦ τοῦ ἐδίδετον διὰ δούλευσιν κοινὴν τοῦ
Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων, εἰς τὸ τέλος ἔπε-
σε καὶ ἐπρόδωκε τὸν διδάσκαλόν του. καὶ κα-
θημερινὰ βλέπομεν, ὅτι οἱ λησάδες βάνον-
ται νὰ φονεύουσιν ἀνθρώπους ὁποῦ δὲν εἴδα-
σι ποτὲ, οὐδὲ ἔχουσι μὲ ἐκείνους ἔχθραν ἢ
μῖσος, ἀλλὰ μόνον διὰ ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς
κλέψουσιν ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον ὁποῦ βαστοῦσι.
καὶ ὁ Θεὸς παραχωρεῖ, ὅτι ὅποιος πέρνει
τὸ ξένον πρᾶγμα ὀλίγον νὰ τὸ χαίρεται.
καθὼς ὁ Ἰούδας ἐκρεμάσθηκεν ἀφ' ἑαυτοῦ του.
καὶ οἱ κλέπταις τὸ περισσότερον πεύτουσιν
εἰς τὰ χέρια τῆς δικαιοσύνης.

Ἐξή-

Εξήγησις τῆς η'. ἐντολῆς.

Μ. Τί περιέχει ἡ ὀγδόη ἐντολή;

Δ. Εμιλήσαμεν ἕως τώρα διὰ τὰς ὕβρες ὁποῦ γίνονται τοῦ πλησίον μὲ ἔργον. ἀκόλουθον εἶναι νὰ εἰποῦμεν διὰ ταῖς ὕβρες ὁποῦ γίνονται μὲ λόγια. καὶ διὰ τοῦτο ἡ ὀγδόη ἐντολὴ ὁρίζει νὰ φεύγωμεν τὴν ψευδομαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὕβρις μεγαλωτέρη ἀπὸ ἐκείναις ὁποῦ γίνονται μὲ λόγια.

Μ. Κάμνει τινὰς ἐναντίον εἰς τούτην τὴν ἐντολὴν ἂν εἰπῇ τὸ ψέμα δίχως νὰ βλάψῃ κανένα;

Δ. Τὸ ψέμα λέγεται εἰς τρεῖς τρόπους. πρῶτον, μὲ ζημίαν τοῦ πλησίον. ὡσὰν ἂν ἕνας ψευδομαρτυρήσῃ εἰς τὴν κρίσιν ὅτι ὁ δεῖνα ἔκλεψε, ἢ ἐφόνευσε, ξεύροντας ὅτι δὲν εἶναι ἀλήθεια. καὶ τοῦτο κράζεται ψέμα πονηρὸν καὶ κακοποιόν. δεύτερον, μὲ ὠφέλειαν τοῦ πλησίον. ὡσὰν ἂν ἕνας εἰπῇ τίποτε ψέμα διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ἄλλον τινὰ ἀπὸ κανένα κίνδυνον. καὶ τοῦτο κράζεται ψέμα φιλικόν. τρίτον, χωρὶς βλάβην ἢ ὠφέλειαν τινός. καὶ τοῦτο κράζεται ψέμα ὀκνηρόν. τὸν

πρῶ-

πρῶτον τρόπον ὁρίζει καθολικὰ ἡ ἐντολὴ νὰ φεύγωμεν. διατὶ ἐκείνη ἡ μαρτυρία δὲν εἶναι μόνον ψευδολογία, ἀλλὰ καὶ ἀδικία, καὶ ἁμάρτημα βαρύτατον. οἱ ἄλλοι δύο τρόποι καλὰ καὶ δὲν περιέχουσιν ἀδικίαν, οὔτε εἶναι κρίματα τόσον μεγάλα ὡσὰν τὸ πρῶτον, ὅμως εἶναι ἀληθινὰ κρίματα, κἂν συγγνωστά, ἤγουν ἐλαφρά. διατὶ δὲν εἶναι βολετὸν νὰ λέγῃ τινὰς τὸ ψέμα διὰ κανένα πρᾶγμα τοῦ κόσμου.

Μ. Ἡ ἐντολὴ τούτη περιέχει ἄλλο τίποτε ἔξω ἀπὸ τοῦτο;

Δ. Περιέχει, νὰ μὴ γίνωνται ἄλλων τριῶν λογιῶν κρίματα, ὅπου κάμνει τινὰς μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ εἰς κάποιον τρόπον ἀναφέρονται εἰς τὴν ψευδομαρτυρίαν. καὶ τοῦτα εἶναι ἡ ὑβρισία, ἡ κακολογία, καὶ ἡ κατάρα.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ὑβρισία;

Δ. Ἡ ὑβρισία εἶναι λόγος ὅπου περιφέρεται εἰς ἀτιμίαν τοῦ πλησίον. ὡσὰν ὅταν ἕνας κράζῃ τὸν ἄλλον ἀμαθῆ, ἀνόητον, χονδρὸν, ἄτυχον καὶ ἄλλα παρόμοια. Καὶ ὅτι τοῦτο νὰ εἶναι κρίμα μεγάλον, ἂν τὰ λέγῃ τινὰς μὲ γνώμην νὰ ἐξυβρίσῃ, τὸ διδάσκει ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ὅπου λέγει. ὅτι ὅ-

ποιος εἰπῆ τοῦ πλησίον, μωρὲ, ἤγουν λωλὲ, εἶναι ἄξιος τῆς κολάσεως, καὶ εἶπα ἂν τὸ λέγῃ τινὰς μὲ γνώμην νὰ ἐξυβρίσῃ, διότι λέγοντάς το εἰς παίγνιον, ἢ διὰ νὰ διδάξῃ τινὰς καὶ νὰ διορθώσῃ κανένα, ὡσὰν κάμνει ὁ πατέρας μὲ τὸ παιδὶ, ἢ ὁ διδάσκαλος μὲ τὸν μαθητὴν, δίχως λογισμὸν νὰ ὑβρίσῃ, τότε δὲν κράζεται ὑβρισία, οὔτε εἶναι ἁμαρτία; ἢ μόνον ἐλαφρή.

M, Τὶ θέλει νὰ εἰπῆ κακολογία.

Δ. Ἡ κακολογία εἶναι νὰ πάρῃ τινὰς τὴν φήμην τοῦ πλησίον λέγοντας κακὸν δι' ἐκεῖνον. καὶ τοῦτο γίνεται, ἢ λέγοντας κακὸν χωρὶς ἀλήθειαν, ἢ λέγοντάς το ἀληθινὸν ἀμὴ κρυφὸν, καὶ κάμνοντας μὲ τοῦτο νὰ χάσῃ τὸ καλὸν ὄνομα ὁποῦ εἶχε σιμὰ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ δὲν ἠξεύρασι τὴν ἁμαρτίαν του. καὶ τούτη ἡ κακολογία εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἕνα σφάλμα συχνὸν, καὶ πολλὰ βαρὺ, καὶ ἐπικίνδυνον. διότι τὸ καλὸν ὄνομα ἀξίζει πλέον παρὰ τὸ πρᾶγμα, καὶ κάποιοι τὸ ψηφοῦσι περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωήν τους. διὰ τοῦτο κακὸν μεγάλον εἶναι νὰ τὸ πάρῃ τινάς. ἔξω ἀπὸ τοῦτο εὔκολον εἶναι εἰς τ' ἄλλα κακὰ νὰ εὑρεθῇ ἰατρεία, ἀμὴ ὡσὰν χάσῃ τινὰς τὸ κα-

κα-

καλὸν ὄνομα, μὲ δυσκολίαν μεγάλην τὸ ἀποκτήζει. καὶ ὅμως ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἐπῆρε μὲ τὴν κακολογίαν του, εἶναι χρεώςης νὰ τὸ γυρίση. εἰς τόσον ὅτι ὠφελιμωτάτη συμβουλὴ εἶναι, νὰ λέγῃ τινὰς πάντα καλὸν διὰ ὅλους, ἐμπορῶντας μὲ ἀλήθειαν, καὶ ἂν δὲν ἐμπορῇ νὰ σιωπᾷ.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ κατάρα;

Δ. Κατάρα εἶναι ὅταν ἕνας καταρᾶται τὸν πλησίον του λέγοντας ἂς εἶναι κατηραμένος ἢ παρακαλεῖ νὰ τοῦ ἔλθῃ τίποτε κακὸν, λέγοντας νὰ σ' εὕρῃ τὸ δεῖνα, ἢ τὸ δεῖνα κακόν. Καὶ τοῦτο εἶναι κρίμα μεγαλώτατον, ὅταν γίνεται μὲ μῖσος, καὶ ἐπιθυμίαν ὅτι τὰ κακὰ ἐκεῖνα νὰ ἔλθουσιν ἀληθινὰ εἰς τὸν πλησίον του. ἀμὴ ὅταν γίνεται χωρὶς μῖσος καὶ κακὴν ἐπιθυμίαν, παίζοντας, ἢ ἀπὸ κάποιαν ἐλαφρότητα, ἢ ἀπὸ ξαφνικὴν ὀργὴν, δίχως νὰ κακολογιάσῃ τινὰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει, εἶναι ὀλιγώτερον κακὸν, ὅμως πάντα εἶναι κακόν. διατὶ ἀπὸ στόμα ἑνὸς χριστιανοῦ ὁποῦ εἶναι υἱὸς κατὰ χάριν τοῦ θεοῦ, δὲν ἔπρεπε νὰ εὐγαίνῃ ἄλλο παρὰ εὐλογία.

Εξήγησις τῆς θ'. ἐντολῆς.

Μαθ. Τὶ περιέχει ἡ ἐννάτη ἐντολή;

Δ. Νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ τινὰς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του. διατὶ καλὰ καὶ εἰς τὴν ἕκτην ἐντολὴν ὥρισεν ὁ νόμος νὰ φεύγῃ καθένας τὴν μοιχείαν. ὅμως ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ξεχωρισὰ νὰ κόψῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας διὰ νὰ καταλάβωμεν ὅτι τοῦτα εἶναι δύο κρίματα διάφορα.

Μ. Φαίνεται, ὅτι τούτη ἡ ἐντολὴ νὰ μὴν ἐμποδίζῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας, ὁποῦ ἔχει ἡ γυναῖκα μὲ ξένον ἄνδρα, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας, ὁποῦ ἔχει ὁ ἄνδρας μὲ ξένην γυναῖκα. ἐπειδὴ λέγει, μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν ξένην γυναῖκα.

Δ. Δὲν εἶναι ἔτζι. διατὶ ἡ ἐντολὴ τόσον ὁρίζει τὸν ἄνδρα ὡσὰν καὶ τὴν γυναῖκα νὰ φεύγῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας. καὶ ἂν καλὰ λέγῃ, μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν ξένην γυναῖκα, ὅμως ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει τοὺς ἄνδρες, γρικᾶται ὅτι τὸ λέγει καὶ τῆς γυναικός, διατὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡσὰν ἀργενικώτερον περιέχεται καὶ ἡ γυναῖκα. ἔξω ἀπὸ τοῦτο πᾶσα εἷς ἠξεύρει, ὅτι κὰν συμὰ εἰς τὸν κόσμον ἡ μοιχεία τῆς γυναικὸς εἶναι ἀσχημότερη παρὰ τὴν μοιχείαν τοῦ ἀνδρός. καθὼς ἡ τιμὴ καὶ ἡ σωφροσύνη εἶναι πλέον ἐπαινεμένη εἰς τὴν γυναῖκα παρὰ

εἰς

εἰς τὸν ἄνδρα. Τὸ λοιπὸν ἀνορίζῃ ὁ νόμος νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ ὁ ἄνδρας τὴν ξένην γυναῖκα, βέβαια θέλει ἀκόμη, ὅτι ἡ γυναῖκα νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ τὸν ξένον ἄνδρα.

Μ. Εἶπες παρεπάνω, ὅτι ὁρίζοντας ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται ἡ μοιχεία, γρικᾷ νὰ μὴ γίνωνται καὶ ὅλα τὰ κρίματα τὰ σαρκικά. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν πρέπῃ νὰ γρικᾶται τὸ ὅμοιον καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν.

Δ. Χωρὶς ἀμφιβολίαν ὅποιος θέλει νὰ μὴ γίνεται ἡ ἐπιθυμία τῆς μοιχείας, γρικᾷ νὰ μὴ γίνεται καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς πορνείας, καὶ κάθε ἄλλης ἁμαρτίας σαρκικῆς. διατὶ εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ κρίματα εἶναι ὅμοιος λογαριασμός.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα, ἂν ἴσως καὶ πᾶσα ἐπιθυμία τῆς ξένης γυναικὸς εἶναι ἁμαρτία, καλὰ καὶ μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ δέχεται τέτοιαν ἐπιθυμίαν.

Δ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάλογος μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν εἶναι κατὰ τάξιν τρία. τὸ πρῶτον κράζεται προσβολή, τὸ δεύτερον ἡδονή, τὸ τρίτον συγκατάθεσις. προσβολὴ εἶναι, ὅταν ὁ διάβολος μᾶς βάλῃ εἰς τὸν νοῦν μας ἕνα κακὸν λογισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι συνζοφιασμένος μὲ μίαν ἀρχὴν

κακῆς ἐπιθυμίας, ὁποῦ γεννᾶται ξαφνικά. Καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀντισταθῇ παρευθὺς τούτης τῆς προσβολῆς, ἤγουν τοῦ πειρασμοῦ, τόσον ὅτι νὰ μὴ γευκήσῃ καμίαν ἡδονὴν, τότε δὲν ἁμαρτάνει, μάλιστα ἔχει μισθὸν συμμά εἰς τὸν Θεόν. καὶ ἂν περάσῃ ὁ πειρασμὸς εἰς τὴν ἡδονὴν τῆς αἰσθήσεως, καὶ ὅμως ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις νὰ μὴν συμπέσουσι, τότε ὁ ἄνθρωπος ἔκαμεν κάποιον κρίμα συγγνωστόν. ἀμὴ ὅταν ἔλθῃ ὁ πειρασμὸς καὶ ἡ ἡδονὴ, καὶ συμπέσῃ ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις, καὶ γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνο ὁποῦ λογιάζει καὶ ἐπιθυμᾶ καὶ θεληματικῶς στέκει εἰς ἐκείνην τὴν ἐπιθυμίαν καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν λογισμὸν τότε κάμνει κρίμα θανάσιμον. καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθολικὰ ἡ ἐντολὴ τούτη ὁρίζει νὰ μὴ γίνεται.

Ἐξήγησις τῆς ι' ἐντολῆς.

Μ. Τὶ περιέχει ἡ δεκάτη ἐντολή;

Δ. Νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ τινὰς τὸ ξένον πρᾶγμα τόσον ἀκίνητον, λόγου χάριν ἀμπέλια, σπίτια, χωράφια. ὡσὰν κινητὸν, λόγου χάριν, χρήματα, ζῶα, καρποὺς, καὶ ἄλλα ὅμοια. καὶ ἔτζι τηρειῶνεται ἡ ἀληθινὴ δικαιοσύνη, δὲν

ὑβρί-

ὑβρίζοντας τὸ πλησίον μας οὔτε μὲ ἔργον, οὔτε μὲ λόγον, ἀλλ' οὐδὲ μὲ λογισμὸν ἢ ἐπιθυμίαν.

Μ. Θαυμάζω, πῶς ὁ Θεὸς ὁπῦ ὥρισε νὰ μὴ γίνεται φονικὸν, μοιχεία, καὶ κλεψία, δὲν ὁρίζει νὰ φεύγωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φόνου, καθὼς ὥρισε νὰ φεύγωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας καὶ τῆς κλεψίας.

Δ. Η ἀφορμὴ εἶναι τούτη. διατὶ ὁ ἄνθρωπος ἄλλο δὲν ἐπιθυμᾷ ἴδια παρὰ ἐκεῖνο, ὁπῦ τοῦ δίδει τίποτε καλὸν ἢ ἀληθινὸν ἢ φαινόμενον. ἔτζι ἐπιθυμᾷ τὴν μοιχείαν, διατὶ τοῦ δίδει ἡδονήν. ἐπιθυμᾷ τὴν κλεψίαν, διατὶ τοῦ δίδει ὠφέλειαν. μὲ τὸν φόνον δὲν κερδαίνει τίποτε καλὸν, διὰ τοῦτο κανεὶς δὲν τὸν ἐπιθυμᾷ καθ' ἑαυτόν του, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ σώσῃ λόγου χάριν νὰ μοιχεύσῃ, ἢ νὰ κλέψῃ, ἢ νὰ φέρῃ εἰς ἔργον ἄλλον του λογισμόν. διὰ τοῦτο καλὰ καὶ νὰ εἶναι κρίμα μεγαλώτατον ἡ ἐπιθυμία τοῦ φόνου, ὅμως δὲν ἐφάνη τοῦ Θεοῦ νὰ δώσῃ δι' αὐτὸ ἐντολὴν μερικὴν, διατὶ ἐμπόριε νὰ γρικηθῇ νομοθετημένον εἰς αὐτὴν τὴν ἐντολὴν ὁπῦ ὁρίζει νὰ μὴ γίνεται φόνος. καὶ διατὶ ἀφ' οὗ ἐσφάλισε τὴν θύραν τῆς ἄσχημης ἐπιθυμίας τῶν ἡδονῶν, καὶ τῶν ὠφελίμων πραγμάτων, τὴν ἐσφάλισεν ἀ-

κόμη τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φόνου. τὸ ὁποῖον ταῖς περισσοτέραις φοραῖς δὲν ἐπιθυμᾷ ὁ ἄνθρωπος παρὰ μόνον διὰ νὰ σώσῃ, ἢ νὰ κερδαίσῃ πρᾶγμα, ἢ νὰ λάβῃ ἡδονήν.

Δ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν οἱ νόμοι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐμποδίζουσι ποτὲ τὴν ἐπιθυμίαν, καθὼς κάμνει ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο τὸν νόμον.

Δ. Φανερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀφορμή. διατὶ οἱ ἄνθρωποι ἂς εἶναι ἄκροι ἀρχιερεῖς, ἢ βασιλεῖς, ὅμως δὲν βλέπουσι ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον τὰ ἔξω πράγματα. καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχοντας ἐμπόρεσιν νὰ κρίνουσι τοὺς λογισμοὺς καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, οὐδὲ ἐμποροῦσι νὰ ταῖς παιδεύσουσιν. ὅθεν δὲν πρέπει νὰ βάλλωνται εἰς τέτοιαις νομοθεσίαις. ἀμὴ ὁ Θεὸς ὁποῦ διακρίνει ταῖς καρδίαις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐμπορεῖ νὰ παιδεύσῃ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸν ἅγιόν του νόμον ὁρίζει νὰ μὴν γίνωνται.

Ἐξήγησις τῶν ἐντολῶν τῆς ἐκκλησίας.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα ἂν εἶναι ἄλλαις ἐντολαῖς

λαῖς νὰ ταῖς φυλάσσωμεν.

Δ. Εἶναι οἱ ἐντολαῖς τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, οἱ ὁποίαις εἶναι οἱ κάτωθεν.

α'. Νὰ ἀκούῃ καθένας λειτουργίαν ταῖς ἑορταῖς ὁποῦ φυλάσσονται.

β'. Νὰ νηστεύῃ τὴν τεσσαρακοστὴν, καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας τὰ τέσσαρα ζιμήμερα τοῦ χρόνου, καὶ ταῖς παραμοναῖς, καὶ ἄλλαις νηστείαις ὁποῦ θέλει ἡ ἐκκλησία, καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κρέας τὴν τετράδα καὶ τὴν παρασκευὴν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν, παρασκευὴν καὶ σάββατον.

γ'. Νὰ ἐξομολογῆται κἂν μίαν φορὰν τὸν χρόνον.

δ'. Νὰ κοινωνᾷ κἂν τὴν λαμπρὰν ἑορτὴν τοῦ πάσχα.

ε'. Νὰ πλερώνῃ τὸ δέκατον τῆς ἐκκλησίας.

ς'. Νὰ μὴν κάμῃ ἑορτάσιμον γάμον κάποιον καιρὸν τοῦ χρόνου, ἤγουν κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν πρώτην κυριακὴν ὁποῦ νὰ εἶναι συμώτερη τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ανδρέου ἕως τὰ φῶτα. καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς τεσσαρακοστῆς ἕως τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.

Ομως διὰ ταύταις ταῖς ἐντολαῖς δὲν λογιά-

ζω

ζω νὰ σοῦ εἰπῶ ἄλλο, μέρος διατὶ εἶναι εὔκολαις, μέρος ὅτι παρακάτω ἐξηγῶντας τὰ ἅγια μυστήρια, θέλομεν μιλήσει διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ ἀκόμη διὰ τὴν νηστείαν.

Ἐξήγησις τῶν συμβουλῶν τοῦ εὐαγγελίου.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν ἔξω ἀπὸ ταῖς ἐντολαῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς κάποιαις συμβουλαῖς διὰ νὰ σώσῃ τινὰς εἰς μίαν ζωὴν τελειώτερην.

Μ. Ἔδωκεν ὁ Θεὸς πολλαῖς ἁγιώταταις συμβουλαῖς, καὶ ὠφελιμώταταις, διὰ νὰ φυλάσσωνται καλλίτερα οἱ ἐντολαῖς. ἀπὸ ἐκείναις, τρεῖς εἶναι οἱ μεγαλήτεραις. πτωχεία θεληματική, σωφροσύνη, καὶ ὑποταγή.

Μ. Τί πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς πτωχείας;

Δ. Νὰ μὴν ἔχῃ τινὰς πρᾶγμα ἐδικόν του, ἀφ' οὗ ἔδωκε τῶν πτωχῶν ὅλην του τὴν οὐσίαν, ἢ τὴν ἔβαλεν εἰς τὸ κοινὸν, ὅπου ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ νὰ τὴν δώσῃ τῶν πτωχῶν. καὶ τούτην τὴν συμβουλὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον μὲ λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργον. καὶ μετὰ

τον

τὸν Χριστὸν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι τὴν ἐφύλαξαν, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ, ὁποῦ ἐκατοικοῦσαν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκκλησίας. ταύτην τὴν συμβουλὴν τῆς θεληματικῆς πτωχείας τάσσουσι τοῦ Θεοῦ νὰ φυλάξουν ὅσοι λαμβάνουσι τὴν μοναχικὴν ζωήν.

Μ. Τί πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς σωφροσύνης;

Δ. Νὰ θέλῃ τινὰς εἰς τὸν ἑαυτόν του παντοτινὴν καθαρότητα, φεύγοντας ὄχι μόνον πᾶσαν ἁμαρτίαν σαρκικὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν γάμον. καὶ ταύτην ἀκόμη τὴν συμβουλήν μας τὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον. καὶ τὴν ἀκολούθησαν ἡ Θεοτόκος, ὁ ἅγιος Ιωάννης ὁ πρόδρομος, καὶ ὅλοι οἱ ἀπόστολοι, ἀφ' οὗ τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς. καὶ ὅλοι οἱ μοναχοὶ τάσσουσι μερικὰ τοῦ Χριστοῦ νὰ φυλάξουν ταύτην τὴν συμβουλήν. καθὼς καὶ οἱ κοσμικοὶ ὑποδιάκονοι, καὶ ἱερεῖς, κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.

Μ. Τί πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς ὑποταγῆς;

Δ. Νὰ ἀπαρνηθῇ τινὰς τὸν ἴδιόν του λογισμὸν, καὶ τὴν ἰδίαν του ὄρεξιν. τὸ ὁποῖον κράζεται ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ του εἰς τὸ

ἅγιον εὐαγγέλιον. καὶ νὰ βαλθῇ ὑποκά-
τω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ προεστῶτος εἰς πᾶσα
πρᾶγμα, ὁποῦ νὰ μὴν εἶναι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.
Καὶ ταύτην τὴν συμβουλὴν μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χρι-
στὸς καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον ὑπακούοντας
εἰς πᾶσα πρᾶγμα τοῦ πατρός του τοῦ οὐρανίου,
καὶ ὑποτασσόμενος ὅτε ἦτον παιδίον τῆς μη-
τρός του τῆς Θεοτόκου, καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ, τοῦ ὁ-
ποῖον ἐκράτει ὁ κόσμος διὰ πατέρα του,
διατὶ ἦτον μνήστωρ τῆς Θεοτόκου, καλὰ καὶ
νὰ μὴν ἦτον ἀληθινὰ πατέρας του, ἐπειδὴ
ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν μητέρα, ὁποῦ
δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν παρθενίαν της. καὶ
τούτη εἶναι ἡ τρίτη συμβουλή, ὁποῦ τάσσουσιν
οἱ μοναχοὶ νὰ φυλάξουν.

Μ. Διατὶ εἶναι τρεῖς οἱ μεγαλήτεραις συμ-
βουλαῖς, καὶ ὄχι περισσότεραις;

Δ. Διατὶ οἱ μεγαλήτεραις συμβουλαῖς δου-
λεύουσι διὰ νὰ ἐκβάλλουσι τὰ ἐμπόδια τῆς
τελειότητος, ἡ ὁποία στέκεται εἰς τὴν ἀγά-
πην. καὶ τὰ ἐμπόδια εἶναι τρία. ἤγουν ἡ ἀγά-
πη τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ
πτωχεία. ἡ ἀγάπη τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς,
τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ σωφροσύνη. καὶ ἡ ἀ-
γάπη τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας, τὸ ὁποῖον ἐκ-

βάλ-

βάλλει ἡ ὑποταγή. καὶ διατὶ ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει παρὰ ζιῶν λογιῶν καλὰ, ἤγουν ψυχὴν, κορμὶ, καὶ τὰ ἔξω πράγματα, διὰ τοῦτο χαρίζοντας τοῦ Θεοῦ τὰ ἔξω καλὰ μὲ τὴν πτωχείαν, τὸ κορμὶ μὲ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν ὑποταγὴν, ἔρχεται καὶ κάμνει τοῦ Θεοῦ μίαν θυσίαν ἀπ' ὅ,τι καὶ ἂν ἔχῃ. καὶ γίνεται ἐπιτήδειος νὰ τζηειωθῇ εἰς τὴν ἀγάπην, ὅσον εἶναι βολετὸν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν.

Εξήγησις τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας.

Μ. Εκατάλαβα μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ τρία πρῶτα μέρη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. λείπει νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὸ τέταρτον; τὸ ὁποῖον ἂν καλὰ θυμοῦμαι περιέχει τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας.

Δ. Τοῦτο τὸ μέρος τῆς διδασκαλίας εἶναι ὠφελιμώτατον, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ μάθῃς μὲ πολλὴν προθυμίαν. τὸ λοιπὸν ἤξευρε, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἕνας θησαυρὸς μέγας, ἤγουν τὰ ἅγια μυστήρια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἡμεῖς κερδαίνομεν τὴν χάριν

χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν φυλάσσομεν, καὶ τὴν αὐξαίνομεν, καὶ ἂν λάχῃ νὰ τὴν χάσωμεν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, πάλιν τὴν ἀναλαμβαίνομεν. διὰ τοῦτο θέλω νὰ σοῦ ἐξηγήσω τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον, πόσα εἶναι τὰ μυστήρια, τίς τὰ ἐνομοθέτησε, καὶ κάποια ἄλλα πράγματα. καὶ ὕστερα θέλομεν ἔλθει εἰς τὴν μερικὴν ἐξήγησιν καθενὸς μυστηρίου.

Μ. Ἄρχισε νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον, διατὶ ἐπιθυμῶ πολλὰ νὰ τὸ γρυκήσω.

Δ. Μυστήριον εἶναι ἕνα σημάδι ἅγιον, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μᾶς δίδει τὴν χάριν του, καὶ μᾶς εἰκονίζει ἐξωτερικὰ τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὁποῦ ἐνεργᾷ ἡ χάρις ἀοράτως μέσα εἰς τὴν ψυχήν μας. διατὶ ἂν ἡμεῖς ἠθέλαμεν ἦσαι πνεύματα δίχως κορμί. καθὼς εἶναι οἱ ἄγγελοι, μᾶς ἤθελε δίδει τὴν χάριν του ὁ Θεὸς πνευματικά. ἀμὴ ἐπειδὴ ἤμεσθα καμωμένοι ἀπὸ ψυχὴν καὶ κορμί, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς συγκαταβαίνοντας πρὸς τὴν φύσιν μας μᾶς δίδει τὴν χάριν του διὰ μέσου κάποιων ἔργων σωματικῶν. τὰ ὁποῖα, καθὼς εἶπα αὐτάμα μὲ κάποιαις ὁμοιότητες ἐξωτερικαῖς μᾶς φανερώνουσι τὸ ἔργον, ὁποῦ

κάμνει

κάμνει ἡ χάρις μέσα. λέγω χάριν, τὸ ἅγιο βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, γίνεται πλύνοντας τὸ κορμὶ μὲ τὸ νερὸ, καὶ ἐπικαλῶντας αὐτάμα τὴν ἁγίαν τριάδα. διὰ μέσου τοῦ πλύματος ἐκείνου ὁ Θεὸς δίδει τὴν χάριν του, καὶ τὴν βάνει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ βαπτίζεται. καὶ μᾶς κάμνει νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι καθὼς ἐκεῖνο τὸ νερὸ πλύνει τὸ κορμὶ, ἔτζι ἡ χάρις πλύνει τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν καθαρίζει ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν.

Μ. Αν ἐγρύκησα καλὰ τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ γένῃ τὸ μυστήριον. πρῶτον, νὰ γίνεται ἕνα ἔργον ἐξωτερικὸν καὶ φαινόμενον. δεύτερον, ὅτι διὰ μέσου τοῦ ἔργου τούτου ὁ Θεὸς νὰ χαρίζῃ τὴν χάριν του. τρίτον, ὅτι τὸ ἔργον ὁποῦ γίνεται ἀπ' ἔξω νὰ ἔχῃ ὁμοιότητα μ' ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται μέσα, καὶ ἔτζι νὰ εἶναι εἰκόνα του καὶ σημεῖον, αὐθυτόν.

Δ. Καλώτατα ἐκατάλαβες. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ἑπτά. ἤγουν Βάπτισμα, ἅγιον μύρον ἢ χρίσμα, Κοινωνία, Μετάνοια, Εὐχέλαιον, Ἱερωσύνη, καὶ γάμος. ἡ ἀφορμὴ ὅτι νὰ εἶναι ἑπτὰ, εἶναι

τούτη

τέτη. διατὶ ὁ Θεὸς δίδοντάς μας τὴν πνευματικὴν ζωὴν, ἠθέλησε νὰ φυλάξῃ τὴν τάξιν ἐκείνην, ὅπου κρατεῖ δίδοντάς μας τὴν σωματικήν. εἰς τὴν σωματικὴν ζωὴν πρῶτα πρέπει νὰ γεννηθῇ τινάς, δεύτερον νὰ αὐξήσῃ, τρίτον νὰ τρέφεται, τέταρτον ὅταν ἀῤῥωστήσῃ νὰ ἰατρεύεται, πέμπτον ἔχοντας νὰ πολεμήσῃ νὰ ἀρματωθῇ, ἕκτον πρέπει ὅτι οἱ ἄνθρωποι οἱ γεννημένοι καὶ ἀναθρεμμένοι νὰ ἔχουσι κεφάλι νὰ τοὺς κυβερνᾷ, ἕβδομον πρέπει νὰ μὴ λείπουσιν ἄνθρωποι, ὅπου νὰ πληθένουσι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. διατὶ ἀποθνήσκοντας οἱ γεννημένοι, ἂν δὲν ἀκολουθοῦσαν ἄλλοι, τέλος ἤθελεν ἔχει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωήν. πρῶτον, πρέπει νὰ γεννηθῇ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὸ βάπτισμα. δεύτερον πρέπει νὰ αὐξήσῃ καὶ νὰ στερεωθῇ ἡ χάρις ἐκείνη, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὸ ἅγιον μύρον: τρίτον πρέπει νὰ τρέφεται, καὶ νὰ ἀποκρατῆται, καὶ τοῦτο ἐνεργᾷ ἡ ἁγία κοινωνία. τέταρτον, πρέπει ὅταν χαθῇ πάλιν νὰ εὑρίσκεται, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὴν ἰατρείαν τῆς μετανοίας. πέμπτον, πρέπει εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου νὰ

ἀρμα-

ἁρματώνεται ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ διαβόλου ὁποῦ μᾶς πολεμεῖ τότε περισσότερον, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὸ εὐχέλαιον. ἕκτον πρέπει ὅτι νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν κυβερνῆται τούτης τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὴν ἱερωσύνην. ἕβδομον, πρέπει ὅλως νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ πολλαπλασίασις τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ αὐξαίνη ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου.

M. Τίς εὕρηκε καὶ ἐνομοθέτησε τόσον θαυμάσια πράγματα;

Δ. Δὲν ἐμπόριεν ἄλλος τινὰς νὰ εὕρη μυστήρια τόσον θαυμαστὰ παρὰ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ νὰ τὰ νομοθετήση ἄλλος παρὰ ὁ Θεός, ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ δώση τὴν χάριν. τὸ λοιπὸν ὁ δεσπότης Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τὰ ηὗρε καὶ τὰ ἐνομοθέτησεν. ἔξω ἀπὸ τοῦτο ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ὡσὰν κάποια σωληνάρια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων καταβαίνει εἰς ἡμᾶς ἡ δύναμις τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ. καὶ βέβαιον εἶναι, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ τινάς νὰ διαμοιράση τὸν θησαυρὸν τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, παρὰ μὲ ἐκεῖνον τὸν τρόπον, καὶ μὲ ἐκεῖνα τὰ

κόμη τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φόνου. τὸ ὁποῖον τὲς περιοσότεραις φοραῖς δὲν ἐπιθυμᾷ ὁ ἄνθρωπος παρὰ μόνον διὰ νὰ σώσῃ, ἢ νὰ κερδαίσῃ πρᾶγμα, ἢ νὰ λάβῃ ἡδονήν.

Δ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν οἱ νόμοι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐμποδίζουσι ποτὲ τὴν ἐπιθυμίαν, καθὼς κάμνει ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο τὸν νόμον.

Δ. Φανερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀφορμή. διατὶ οἱ ἄνθρωποι ἂς εἶναι ἄκροι ἀρχιερεῖς, ἢ βασιλεῖς, ὅμως δὲν βλέπουσι τῆς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον τὰ ἔξω πράγματα. καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχοντας ἐμπόρεσιν νὰ κρίνουσι τοὺς λογισμοὺς καὶ τῆς ἐπιθυμίαις, οὐδὲ ἐμποροῦσι νὰ τῆς παιδεύσουσιν. ὅθεν δὲν πρέπει νὰ βάλλωνται εἰς τέτοιαις νομοθεσίαις. ἀμὴ ὁ Θεὸς ὅπου διακρίνει ταῖς καρδίαις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐμπορεῖ νὰ παιδεύσῃ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸν ἅγιόν του νόμον ὁρίζει νὰ μὴν γίνωνται.

Εξήγησις τῶν ἐντολῶν τῆς ἐκκλησίας.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξευρα ἂν εἶναι ἄλλαις ἐντολαῖς

λαῖς νὰ ταῖς φυλάσσωμεν.

Δ. Εἶναι οἱ ἐντολαῖς τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, οἱ ὁποίαις εἶναι οἱ κάτωθεν.

α'. Νὰ ἀκούῃ καθένας λειτουργίαν ταῖς ἑορταῖς ὁποῦ φυλάσσονται.

β'. Νὰ νηστεύῃ τὴν τεσσαρακοστήν, καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας τὰ τέσσαρα ζιμήμερα τοῦ χρόνου, καὶ ταῖς παραμοναῖς, καὶ ἄλλαις νηστείαις ὁποῦ θέλει ἡ ἐκκλησία, καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κρέας τὴν τετράδα καὶ τὴν παρασκευὴν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν, παρασκευὴν καὶ σάββατον.

γ'. Νὰ ἐξομολογῆται κἂν μίαν φορὰν τοῦ χρόνου.

δ'. Νὰ κοινωνᾷ κἂν τὴν λαμπρὰν ἑορτὴν τοῦ πάσχα.

ε'. Νὰ πλερώνῃ τὸ δέκατον τῆς ἐκκλησίας.

ς'. Νὰ μὴν κάμῃ ἑορτάσιμον γάμον κάποιον καιρὸν τοῦ χρόνου, ἤγουν κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν πρώτην κυριακὴν ὁποῦ νὰ εἶναι συμώτερη τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἕως τὰ φῶτα. καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς τεσσαρακοστῆς ἕως τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.

Ὅμως διὰ ταύταις ταῖς ἐντολαῖς δὲν λογιά-

ζω

ζω νὰ σοῦ εἰπῶ ἄλλο, μέρος διατὶ εἶναι εὔκολαις, μέρος ὅτι παρακάτω ἐξηγῶντας τὰ ἅγια μυστήρια, θέλομεν μιλήσει διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ ἀκόμη διὰ τὴν νηστείαν.

Ἐξήγησις τῶν συμβουλῶν τοῦ εὐαγγελίου.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ἂν ἔξω ἀπὸ ταῖς ἐντολαῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς κάποιαις συμβουλαῖς διὰ νὰ σώσῃ τινὰς εἰς μίαν ζωὴν τελειώτερην.

Μ. Ἔδωκεν ὁ Θεὸς πολλαῖς ἁγιώταταις συμβουλαῖς καὶ ὠφελιμώταταις, διὰ νὰ φυλάσσωνται καλλίτερα οἱ ἐντολαῖς. ἀπὸ ἐκείναις, τρεῖς εἶναι οἱ μεγαλήτεραις. πτωχεία θεληματική, σωφροσύνη, καὶ ὑποταγή.

Μ. Τὶ πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς πτωχείας;

Δ. Νὰ μὴν ἔχῃ τινὰς πρᾶγμα ἐδικόντου, ἀφ' οὗ ἔδωκε τῶν πτωχῶν ὅλην του τὴν οὐσίαν, ἢ τὴν ἔβαλεν εἰς τὸ κοινὸν, ὅπου ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ νὰ τὴν δώσῃ τῶν πτωχῶν. καὶ τούτην τὴν συμβουλὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον μὲ λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργον. καὶ μετὰ

τὸν

Digitized by Google

τὸν Χριςὸν οἱ ἅγιοι Ἀπόςολοι τὴν ἐφύλαξαν, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ πρῶτοι χριςιανοὶ, ὁπῦ ἐκατοικῦσαν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκκλησίας. τούτην τὴν συμβουλὴν τῆς θελήματικῆς πτωχείας τάσουσι τοῦ Θεοῦ νὰ φυλάξουν ὅσοι λαμβάνουσι τὴν μοναχικὴν ζωήν.

Μ. Τὶ πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς σωφροσύνης;

Δ. Νὰ θέλῃ τινὰς εἰς τὸν ἑαυτόν του παντοτινὴν καθαρότητα, φεύγοντας ὄχι μόνον πᾶσαν ἁμαρτίαν σαρκικὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν γάμον. καὶ τούτην ἀκόμη τὴν συμβουλήν μας τὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριςὸς μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον. καὶ τὴν ἀκολούθησαν ἡ Θεοτόκος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ πρόδρομος, καὶ ὅλοι οἱ Ἀπόςολοι, ἀφ' οὗ τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Χριςὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἀποςολῆς. καὶ ὅλοι οἱ μοναχοὶ τάσουσι μερικὰ τοῦ Χριςοῦ νὰ φυλάξουν τούτην τὴν συμβουλήν. καθὼς καὶ οἱ κοσμικοὶ ὑποδιάκονοι, καὶ ἱερεῖς, κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.

Μ. Τὶ πρᾶγμα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς ὑποταγῆς;

Δ. Νὰ ἀπαρνηθῇ τινὰς τὸν ἴδιόν του λογισμὸν, καὶ τὴν ἰδίαν του ὄρεξιν. τὸ ὁποῖον κράζεται ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ του εἰς τὸ

ἅγιον

ἅγιον εὐαγγέλιον. καὶ νὰ βαλθῇ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ προεστῶτος εἰς πᾶσα πρᾶγμα, ὁποῦ νὰ μὴν εἶναι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. καὶ ταύτην τὴν συμβουλὴν τὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον ὑπακούοντας εἰς πᾶσα πρᾶγμα τοῦ πατρός του τοῦ οὐρανίου, καὶ ὑποτασσόμενος ὅτε ἦτον παιδίον τῆς μητρός του τῆς Θεοτόκου, καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ, τὸν ὁποῖον ἐκράτει ὁ κόσμος διὰ πατέρα του, διατὶ ἦτον μνήστωρ τῆς Θεοτόκου, καλὰ καὶ νὰ μὴν ἦτον ἀληθινὰ πατέρας του, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν μητέρα, ὁποῦ δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν παρθενίαν της. καὶ τούτη εἶναι ἡ τρίτη συμβουλή, ὁποῦ τὰ τάσουσιν οἱ μοναχοὶ νὰ φυλάξουν.

M. Διατὶ εἶναι τρεῖς οἱ μεγαλήτεραις συμβουλαῖς, καὶ ὄχι περισσότεραις;

Δ. Διατὶ οἱ μεγαλήτεραις συμβουλαῖς δουλλεύουσι διὰ νὰ ἐκβάλλουσι τὰ ἐμπόδια τῆς τελειότητος, ἡ ὁποία στέκεται εἰς τὴν ἀγάπην. καὶ τὰ ἐμπόδια εἶναι τρία. ἤγουν ἡ ἀγάπη τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ πτωχεία. ἡ ἀγάπη τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς, τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ σωφροσύνη. καὶ ἡ ἀγάπη τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας, τὸ ὁποῖον ἐκ-

βάλ-

βάλλει ἡ ὑποταγή. καὶ διατὶ ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει παρὰ τρίων λογιῶν καλὰ, ἤγουν ψυχὴν, κορμὶ, καὶ τὰ ἔξω πράγματα, διὰ τοῦτο χαρίζοντας τοῦ Θεοῦ τὰ ἔξω καλὰ μὲ τὴν πτωχείαν, τὸ κορμὶ μὲ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν ὑποταγὴν, ἔρχεται καὶ κάμνει τοῦ Θεοῦ μίαν θυσίαν ἀπ᾽ ὅ,τι καὶ ἂν ἔχῃ. καὶ γίνεται ἐπιτήδειος νὰ στερεωθῇ εἰς τὴν ἀγάπην, ἴσον εἶναι βολετὸν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν.

Ἐξήγησις τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας.

Μ. Ἐκατάλαβα μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ τρία πρῶτα μέρη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. λείπει νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὸ τέταρτον, τὸ ὁποῖον ἂν καλὰ θυμοῦμαι περιέχει τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας.

Δ. Τοῦτο τὸ μέρος τῆς διδασκαλίας εἶναι ὠφελιμώτατον, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ μάθῃς μὲ πολλὴν προθυμίαν. τὸ λοιπὸν ἤξευρε, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἕνας θησαυρὸς μέγας, ἤγουν τὰ ἅγια μυστήρια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἡμεῖς κερδαίνομεν τὴν

χάριν

χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν φυλάσσομεν, καὶ τὴν αὐξαίνομεν, καὶ ἂν λάχῃ νὰ τὴν χάσωμεν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, πάλιν τὴν ἀναλαμβάνομεν. διὰ τοῦτο θέλω νὰ σοῦ ἐξηγήσω τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον, πόσα εἶναι τὰ μυστήρια, τὶς τὰ ἐνομοθέτησε, καὶ κάποια ἄλλα πράγματα. καὶ ὕστερα θέλομεν ἔλθει εἰς τὴν μερικὴν ἐξήγησιν καθενὸς μυστηρίου.

Μ. Ἄρχισε νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον, διατὶ ἐπιθυμῶ πολλὰ νὰ τὸ γρικήσω.

Δ. Μυστήριον εἶναι ἕνα σημάδι ἅγιον, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μᾶς δίδει τὴν χάριν του, καὶ μᾶς εἰκονίζει ἐξωτερικὰ τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὁποῦ ἐνεργᾷ ἡ χάρις ἀοράτως μέσα εἰς τὴν ψυχήν μας. διατὶ ἂν ἡμεῖς ἠθέλαμεν ἦσαι πνεύματα δίχως κορμί. καθὼς εἶναι οἱ ἄγγελοι, μᾶς ἤθελε δίδει τὴν χάριν του ὁ Θεὸς πνευματικά. ἀμὴ ἐπειδὴ ἤμεσθα καμωμένοι ἀπὸ ψυχὴν καὶ κορμί, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς συγκαταβαίνοντας πρὸς τὴν φύσιν μας μᾶς δίδει τὴν χάριν του διὰ μέσου κάποιων ἔργων σωματικῶν. τὰ ὁποῖα, καθὼς εἶπα αὐτάμα μὲ κάποιαις ὁμοιότητες ἐξωτερικαῖς μᾶς φανερώνουσι τὸ ἔργον, ὁποῦ

κάμνει ἡ χάρις μέσα. λέγω χάριν, τὸ ἅγιο βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, γίνεται πλύνοντας τὸ κορμὶ μὲ τὸ νερὸ, καὶ ἐπικαλῶντας αὐτάμα τὴν ἁγίαν τριάδα. διὰ μέσου τοῦ πλύματος ἐκείνου ὁ Θεὸς δίδει τὴν χάριν του, καὶ τὴν βάνει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὅπου βαπτίζεται. καὶ μᾶς κάμνει νὰ γρυκήσωμεν, ὅτι καθὼς ἐκεῖνο τὸ νερὸ πλύνει τὸ κορμὶ, ἔτζι ἡ χάρις πλύνει τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν καθαρίζει ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν.

Μ. Αν ἐγρύκησα καλὰ τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ γενῆ τὸ μυστήριον. πρῶτον, νὰ γίνεται ἕνα ἔργον ἐξωτερικὸν καὶ φαινόμενον. δεύτερον, ὅτι διὰ μέσον τοῦ ἔργου τούτου ὁ Θεὸς νὰ χαρίζη τὴν χάριν του. τρίτον, ὅτι τὸ ἔργον ὅπου γίνεται ἀπ' ἔξω νὰ ἔχη ὁμοιότητα μ' ἐκεῖνο ὅπου γίνεται μέσα, καὶ ἔτζι νὰ εἶναι εἰκόνα του καὶ σημεῖον, αἰσθητόν.

Δ. Καλώτατα ἐκατάλαβες. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ἑπτά. ἤγουν Βάπτισμα, ἅγιον μύρον ἢ χρίσμα, Κοινωνία, Μετάνοια, Εὐχέλαιον, Ιερωσύνη, καὶ γάμος. ἡ ἀφορμὴ ὅτι νὰ εἶναι ἑπτὰ, εἶναι

τούτη

ἀρματώνεται ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ διαβόλου ὅπου μᾶς πολεμεῖ τότε περισσότερον, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὸ εὐχέλαιον. ἕκτον πρέπει ὅτι νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν κυβερνῆται τούτης τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὴν ἱερωσύνην. ἕβδομον, πρέπει ὅλως νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ πολλαπλασίασις τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ αὐξαίνη ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου.

Μ. Τὶς εὕρηκε καὶ ἐνομοθέτησε τόσον θαυμάσια πράγματα;

Δ. Δὲν ἐμπόριεν ἄλλος τινὰς νὰ εὕρη μυστήρια τόσον θαυμαστὰ παρὰ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ νὰ τὰ νομοθετήση ἄλλος παρὰ ὁ Θεός, ὅπου ἐμπορεῖ νὰ δώση τὴν χάριν. τὸ λοιπὸν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τὰ ηὗρε καὶ τὰ ἐνομοθέτησεν. ἔξω ἀπὸ τοῦτο ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ὡσὰν κάποια σωληνάρια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων καταβαίνει εἰς ἡμᾶς ἡ δύναμις τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ. καὶ βέβαιον εἶναι, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ διαμοιράση τὸ θησαυρὸν τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, παρὰ μ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον, καὶ μ' ἐκεῖνα τὰ

μέσα, ὁποῦ ἐνομοθέτησεν ὁ Χριστός.

Μ. Αγάπουν νὰ ἤξευρα, αἱ ἦσαν μυστήρια εἰς τὸν καιρὸν τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ αἱ ἦσαν τόσον ἔξοχα ὡσὰν τὰ ἐδικά μας.

Δ. Εἰς τὸν παλαιὸν νόμον ἦσαν μυστήρια πολλὰ ἀμὴ ἐδιαφέρασιν ἀπὸ τὰ ἐδικάμας εἰς τέσσαρα πράγματα. α΄. ἐκεῖνα ἦσαν περισσότερα παρὰ τὰ νέα. ἐδιὰ τοῦτο ὁ παλαιὸς νόμος ἦτον δυσκολώτερος παρὰ τὸν νέον. β΄. ἐκεῖνα τὰ μυστήρια ἦσαν δυσκολώτερα νὰ τὰ φυλάξῃ τινὰς παρὰ τὰ ἐδικάμας. γ΄. ἐκεῖνα ἦσαν σκοτεινότερα, ὅθεν ὀλίγοι ἐκαταλαμβάνασι τὴν σημασίαν τους. ἀμὴ τὰ ἐδικάμας ἔχουσι τὴν σημασίαν τόσον φανερὰν, ὁποῦ καθένας ἐμπορεῖ νὰ τὴν καταλάβῃ. δ΄. ἐκεῖνα δὲν ἐδίδασι χάριν, καθὼς δίδουσι τοῦτα, ἀλλὰ μόνον ἦσαν τύπος καὶ ἐπαγγελία τῆς χάριτος. τόσον ὅτι τὰ παρόντα μυστήρια εἶναι πολλὰ ἐξοχώτερα, διατὶ εἶναι ὀλιγώτερα, εὐκολώτερα φανερώτερα, καὶ ἐνεργητικώτερα ἀπ᾽ ἐκεῖνα.

Μ. Ηθελα ἀκόμη νὰ ἤξευρα, ποῖον ἀπὸ τὰ ἑπτὰ τοῦτα μυστήρια εἶναι τὸ μεγαλήτερον;

Δ. Ολα εἶναι μεγάλα, καὶ καθένα ἔχει τὴν ἰδίαν του μεγαλωσύνην. τὸ μεγαλήτερον ἀπ᾽

ὅλα

ὅλα εἶναι τὸ ἁγιώτατον μυστήριον τῆς κοινωνίας, διατὶ περιέχει τὴν βρύσιν τῆς χάριτος καὶ ὅλων τῶν καλῶν, ἤγουν αὐτὸν τὸν δεσπότην Χριστόν. καλὰ καὶ ὅσον εἰς τὴν ἀνάγκην, τὰ ἀναγκαιότερα ἀπ' ὅλα εἶναι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ μετάνοια. ὅσον εἰς τὸ ἀξίωμα ἐκείνων ὁποῦ ἔχουσιν ἐξουσίαν νὰ δώσουν τὰ μυστήρια, τὰ ἀξιώτερα εἶναι τὸ ἅγιον μύρον, καὶ ἡ ἱερωσύνη. διατὶ τοῦτα τὰ δύο μυστήρια δὲν ἐμπορεῖ καθολικὰ ὡσὰν ἴδιος οἰκονόμος νὰ τὰ δώσῃ ἄλλος παρὰ ὁ ἐπίσκοπος. ὅσον εἰς τὴν εὐκολίαν, τὸ εὐκολώτερον μυστήριον εἶναι τὸ εὐχέλαιον, διατὶ μ' ἐκεῖνο συγχωροῦνται τὰ ἁμαρτήματα χωρὶς κόπον μετανοίας. ὅσον εἰς τὸ σημαινόμενον, τὸ μεγαλήτερον εἶναι ὁ γάμος, διατὶ σημαίνει τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἐκκλησίαν.

Περὶ τοῦ βαπτίσματος.

Μ. Ἄρχισε ἂν σοῦ φαίνεται, νὰ ἐξηγήσῃς τὸ πρῶτον μυστήριον. καὶ εἰπέ μου πρῶτα, διατὶ κράζεται βάπτισμα;

Δ. τοῦτο τὸ ὄνομα εἶναι ἑλληνικὸν, καὶ σημαίνει

πλῦμα. καὶ ἠθέλησεν ἡ ἐκκλησία νὰ μεταχειρισθῇ τοῦτο τὸ ὄνομα εἰς διαφορὰν τῶν ἄλλων κοινῶν πλυμάτων, διὰ νὰ εἶναι μὲ ἕνα ἴδιον ὄνομα καλλίτερα γνωρισμένον καὶ τιμημένον τοῦτο τὸ μυστήριον.

M. Τὶ κάμνει χρεία διὰ νὰ γένῃ τὸ βάπτισμα;

Δ. Κάμνουσι χρεία καὶ τρία πράγματα. καὶ μάθε τα καλὰ, διατὶ εἰς κάποιαις αἰάγκαις ὥσταν θέλομεν εἰπεῖ, καθένας ἐμπορεῖ νὰ βαπτίσῃ. καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καλὸν νὰ ἠξεύρῃ καθεὶς νὰ τὸ κάμῃ. πρῶτα εἶναι ἀναγκαῖον, νερὸ ἀληθινὸν καὶ φυσικὸν, καὶ μ' ἐκεῖνο πρέπει νὰ βραχῇ ὅποιος βαπτίζεται. δεύτερον, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζει, εἰς τὸν ὅμοιον καιρὸν ὁποῦ χύνει τὸ νερὸ να προφέρῃ τὰ λόγια τοῦτα. βαπτίζεται ὁ δ. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἢ κατὰ τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἐγώ σε βαπτίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, και τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τρίτον εἶναι ἀναγκαῖον ὅτι ὅποιος βαπτίζει, νὰ ἔχῃ ἀληθινὰ σκοπὸν νὰ βαπτίσῃ, ἤγουν νὰ δώσῃ τὸ μυστήριον ὁποῦ ὁ Χριστὸς ἐνομοθέτησε, καὶ ἡ ἐκκλησία δίδει ὅταν βαπτίζῃ. διατὶ ἂν εἶχε μόνον τινὰς σκοπὸν νὰ παίξῃ, ἢ νὰ πλύνῃ μό-

νον τὸ κορμὶ διὰ κάποιαν ἀπαστρίαν, ἤθελε κάμει μίαν βαρυτάτην ἁμαρτίαν, καὶ ἐκεῖνος ὁ πτωχὸς ἤθελε μένει ἀβάπτιστος.

Μ. Τὶ ἐνεργᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ βάπτισμα;

Δ. Τρία καλά. πρῶτον, ἀνανεώνει τὸν ἄνθρωπον τέλεια, δίδοντάς του τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπὸ διαβόλου υἱὸς γίνεται υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ ἁμαρτωλὸς γίνεται δίκαιος. καὶ πλύνει τὴν ψυχὴν ὄχι μόνον ἀπὸ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἁμαρτίας, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερώνει καὶ ἀπὸ πᾶσαν τιμωρίαν, αἰώνιον καὶ πρόσκαιρον. εἰς τόσον ὅτι ἂν ἕνας ἐπέθνησκεν εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα, δίχως ἐμπόδιον ἤθελεν ὑπάγειν εἰς τὸν παράδεισον, ὡσὰν νὰ μὴν εἶχε κάμει ποτέ του ἁμαρτίαν. δεύτερον τὸ βάπτισμα ἀφήνει εἰς τὴν ψυχὴν ἕνα κάποιον σημάδι πνευματικὸν, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμπορεῖ εἰς κανένα τρόπον νὰ λειωθῇ. καὶ μὲ τοῦτο θέλει γνωρίζεσθαι πάντα ὁ ἄνθρωπος; ἀκόμη καὶ κολασμένος εἰς τὸν ᾅδην, ὅτι ἐπαρέλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ ἐστάθη πρόβατον τοῦ Χριστοῦ. καθὼς μὲ τὸ βοῦλλαμα γνωρίζομεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, τίνος εἶναι ὁ σκλάβος, ἢ τὰ ζῶα. καὶ τοῦτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ τινὰς τὸ βά-

πτίσμα παρὰ μίαν φορὰν μόνον, διότι δὲν χάνεται ποτὲ, μένοντας παντα τυπωμένον εἰς τὴν ψυχὴν τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ βαπτίσματος. ζ'ἴτον, μὲ τὸ βάπτισμα ὁ ἄνθρωπος ἐμπαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μετέχει ἀπ᾽ ὅλα της τὰ καλὰ, ὡσὰν παιδὶ τῆς ἐκκλησίας. καὶ ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι χριστιανὸς, καὶ ὅτι θέλει νὰ ὑποτάσσεται ἐκείνων ὁποῦ κυβερνοῦσι τὴν ἐκκλησίαν εἰς τόπον τοῦ Χριστοῦ.

Μ. Τίνος ἐγγίζει καθολικὰ νὰ δίδῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα;

Δ. Τοῦ ἱερέως ὡς ἴδιόν του ἔργον, καὶ μάλιστα ἐκείνου ὁποῦ ἔχει ἐνορίαν. ἐὰν δὲν εἶναι ἱερεὺς ἐγγίζει τοῦ διακόνου. καὶ εἰς καιρὸν ἀνάγκης, ἤγουν ὅταν εἶναι κίνδυνος νὰ μὴν ἀποθάνῃ τὸ βρέφος ἀβάπτιστον, ἐγγίζει καθενὸς, τόσον ἱερέως ὡσὰν καὶ λαϊκοῦ, τόσον ἀνδρὸς ὡσὰν καὶ γυναικός. ὅμως πρέπει πάντοτε νὰ φυλάσσεται ἡ τάξις ὅτι γυναῖκα νὰ μὴ βαπτίζῃ, ἂν ἠμπορῇ να τὸ κάμῃ ὁ ἄνδρας. καὶ λαϊκὸς νὰ μὴ βαπτίζῃ, ἂν εἶναι παρὼν ἄνθρωπος ἐκκλησιαστικός. καὶ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὁ μικρὸς νὰ δίδῃ τόπον τοῦ μεγαλητέρου.

Μ. Θαυ-

Μ. Θαυμάζω ὅτι τὸ βάπτισμα νὰ δίδεται τῶν νηπίων ὁποῦ σχεδὸν ἀκόμη δὲν εἶναι γεννημένα, οὐδὲ γνωρίζουσι τὶ λαμβάνουσι.

Δ. Τὸ βάπτισμα εἶναι τόσον ἀναγκαῖον, ὁποῦ ἂν τινὰς ἀποθάνη δίχως ἐκεῖνο, ἢ δίχως ἐπιθυμίαν νὰ τὸ λάβη, δὲν ἐμπορεῖ νὰ εἰσέλθη εἰς τὸν παράδεισον. Καὶ διατὶ τὰ νήπια εὑρίσκονται εἰς μεγάλον κίνδυνον τῆς ζωῆς, οὐδὲ εἶναι ἱκανετὰ νὰ ἔχουσιν ἐπιθυμίαν τοῦ βαπτίσματος, διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ βαπτίζωνται τὸ γλιγωρότερον. Καὶ ἂν δὲν γνωρίζουσι τὶ λαμβάνουσιν, εἰς τοῦτο ἀναπληρώνει ἡ ἐκκλησία, ἡ ὁποία διὰ μέσου τοῦ συντέκνου ἢ τῆς συντέκνισσας ἀποκρίνεται, καὶ τάσσει δι' ἐκεῖνα. καὶ τοῦτο σώνει. διατὶ καθὼς διὰ μέσου τοῦ Ἀδὰμ ἐπέσαμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἐγενήκαμεν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ξεύρωμεν τίποτε, ἔτζι ὁ Θεὸς μᾶς χαρίζεται, ὅτι μὲ τὸ βάπτισμα καὶ μὲ τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας νὰ ἔχωμεν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ στρέφωμεν εἰς τὴν χάριν του, καλὰ καὶ αὐτοί μας νὰ μὴ τὸ γνωρίζωμεν.

Μ. Τὶ σημαίνει ὁ λόγος ἐκεῖνος ὁποῦ εἶπες, σύντεκνος, καὶ συντέκνισσα. καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τους;

Δ. Συνήθεια εἶναι τῆς ἐκκλησίας παλαιά, ὅταν βαπτίζεται τινὰς νὰ συντρέχῃ ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται σύντεκνος, ἤγουν ὡσὰν δεύτερος πατέρας τοῦ παιδίου. καὶ καμίαν φορὰν μία γυναῖκα, ἡ ὁποία ὀνομάζεται συντέκνισα, ἤγουν ὡσὰν δευτέρη μητέρα. καὶ τοῦτοι οἱ δύο, ἢ ἕνας ἀπὸ τούτους κρατεῖ τὸ βρέφος ὅταν βαπτίζεται, καὶ ἀποκρίνεται διὰ ἐκεῖνο, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾷ τὸ βρέφος, ἂν θέλῃ νὰ βαπτισθῇ, καὶ ἂν πιστεύῃ τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως, καὶ ἄλλα παρόμοια, καὶ ὅταν αὐξήσῃ τὸ παιδίον, εἶναι κρατεμένοι ὁ σύντεκνος καὶ ἡ συντέκνισα νὰ τὸ διδασκαλεύουσιν εἰς τὰ πράγματα τῆς πίστεως, καὶ ταῖς καλαῖς τάξες, ἂν φανοῦσιν ἀμελεῖς εἰς τοῦτο ὁ πατέρας, καὶ ἡ μητέρα. καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι ἀπὸ τὸ βάπτισμα γεννᾶται μία συγγένεια πνευματικὴ εἰς τὸν βαπτισμένον, καὶ τοὺς γονεῖς του πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ἐβάπτισε, καὶ ἀκόμη πρὸς τοὺς συντέκνους.

Περὶ τοῦ ἁγίου μύρου.

Μ. Εἴπαμεν ἀρκετὰ διὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα. εἰπέ μου τώρα, τί θέλει νὰ εἰπῇ ἅγιον μύρον

ἢ χρί-

ἢ χρίσμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ δεύτερον μυστήριον;

Δ. Τὸ δεύτερον μυστήριον λέγεται ἅγιον μύρον, διατὶ μὲ ἐκεῖνο βεβαιώνεται μέσα ἡ ψυχὴ εἰς τὴν πίστιν, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ. λέγεται ἀκόμη χρίσμα, ἤγουν ἄλειμμα, διατὶ μὲ τὸ ἅγιον μύρον ἀλείφεται τὸ μέτωπον ἐκείνου ὁποῦ δέχεται τοῦτο τὸ μυστήριον. καὶ καθὼς εἰς τὸ βάπτισμα πλύνεται μὲ νερὸ ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζεται, καὶ τὸ πλῦμα σημαίνει ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πλύνει τὴν ψυχὴν του ἀπὸ ταῖς ἀπαστρίαις ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν. ἔτζι μὲ τὸ χρίσμα ἀλείφεται εἰς τὸ μέτωπον, καὶ σημαίνει ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀλείφει τὴν ψυχὴν, καὶ βεβαιώνει καὶ τὴν στηρίζει, διὰ νὰ ἔχῃ δύναμιν νὰ πολεμᾷ ἐναντίον τοῦ διαβόλου, καὶ νὰ ὁμολογῇ θαῤῥετὰ τὴν ἁγίαν πίστιν, δίχως φόβον τῶν βασαίνων, καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου.

Μ. Πότε πρέπει νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Ὕστερα ἀπὸ τὸ βάπτισμα, διὰ νὰ στερεωθῇ καὶ νὰ βεβαιωθῇ εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὸ δίδει εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν διάκρισιν. διατὶ τότε

ἀρχί-

ἀρχίζει νὰ ὁμολογῆ τὴν πίστιν, καὶ νὰ χρειάζεται στερέωσιν καὶ βεβαιότητα εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τί ἄλλο κάμνει εἰς τὴν ψυχήν μας τοῦτο τὸ μυστήριον ἔξω ἀπὸ τὴν στερέωσιν;

Δ. Αφήνει ἕνα σημάδι τυπωμένον εἰς τὴν ψυχὴν, τὸ ὁποῖον δὲν λειώνεται ποτέ. καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ τινὰς δύο φοραῖς τοῦτο τὸ μυστήριον.

Μ. Τί χρεία κάμνει νὰ τυπώνεται εἰς τὴν ψυχὴν ἄλλο ἕνα σημάδι, ἂν ἐμπορῇ νὰ σώσῃ ἐκεῖνο τοῦ βαπτίσματος;

Δ. Τυπώνεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦτο τὸ δεύτερον σημάδι μὲ καλὴν αἰτίαν. διατὶ μὲ τὸ πρῶτον γνωρίζεται μόνον ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι χριστιανὸς, ἤγουν ἕνας ἀπὸ τὸν λαὸν τοῦ χριστοῦ. καὶ μὲ τοῦτο τὸ δεύτερον γνωρίζεται, ὅτι εἶναι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. διὰ τοῦτο βαστᾶ εἰς τὴν ψυχήν του τὸ σημεῖον τοῦ στρατηγοῦ, καθὼς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον τὸ βαστοῦσιν οἱ στρατιῶται εἰς τὸ ῥοῦχον τους. καὶ ὅσοι ἀφ' οὗ ἐλάβασι τοῦτο τὸ μυστήριον, θέλουσι κολασθῆ πολλὰ θέλουν ἦσαι ἐξοπιασμένοι. διατὶ καθένας θέλει βλέπει, ὅτι ἐστα-

θή-

θήκασι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὕστερα ἀπέθνησαν τόσον ἄχημοι ἀποστάται.

Περὶ εὐχαριστίας.

Μ. Εξήγησαί μου. τώρα τὸ τρίτον μυστήριον. πρῶτα τὶ θέλει νὰ εἰπῇ εὐχαριστία.

Δ. Εὐχαριστία λέγεται, διατὶ μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον μνημονεύεται, καὶ δίδεται εὐχαριστία τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀνεξείκαστον εὐεργεσίαν τοῦ θειοτάτου πάθους τοῦ Χριστοῦ. καὶ διατὶ ἀκόμη εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον λαμβάνοντας τὸ ἀληθινὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, χρεωστοῦμεν τοῦ Θεοῦ μίαν εὐχαριστίαν παντοτινήν.

Μ. Εξήγησαί μου ξεκαθαριστὰ ὅλον ἐκεῖνο ὅπου περιέχει τοῦτο τὸ ἅγιον μυστήριον, διὰ νὰ ἐμπορέσω περισσότερον νὰ τὸ τιμῶ. γνωρίζοντας τὴν μεγαλωσύνην του.

Δ. Τὸ ψωμὶ ἢ ἔνζυμον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, ἢ ἄζυμον κατὰ τὴν δυτικήν, ὅπου βλέπεις εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, πρὶν ἁγιασθῇ, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ κομμάτι ψωμί. ἀμὴ παρευθὺς ἀφ' οὗ εἰπῇ ὁ ἱερεὺς τὰ δεσποτικὰ λόγια, εὑρίσκεται εἰς ἐκεῖνο

τὸ

τὸ φαινόμενον ψωμὶ ἡ ἀληθινὴ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, καὶ διατὶ τὸ ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ζωντανὸν, καὶ ἑνωμένον μὲ τὴν θεότητα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦτο αὐτάμα μὲ τὴν σάρκα εὑρίσκεται καὶ τὸ αἷμα, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ θεότης, καὶ μὲ τοῦτο ὅλος ὁ Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρωπος. ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ποτήριον πρὶν ἁγιασθῇ δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε παρὰ μόνον ὀλίγον κρασὶ μὲ ὀλιγάκι νερό. καὶ παρευθὺς ἀφ᾽ οὗ ἁγιασθῇ, εὑρίσκεται μέσα εἰς τὸ ποτήριον τὸ ἀληθινὸν αἷμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ διατὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ κορμὶ, διὰ τοῦτο εὑρίσκεται μέσα εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον αὐτάμα μὲ τὸ αἷμα τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὲ τοῦτο ὅλος ὁ Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

Μ. Εγὼ βλέπω, ὅτι τὸ ψωμὶ ἀφ᾽ οὗ ἁγιασθῇ ἔχει θεωρίαν ψωμίου ὡσὰν καὶ πρῶτα. καὶ τὸ κρασὶ ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ ποτήριον, ἔχει θεωρίαν κρασίου καθὼς καὶ πρῶτα.

Δ. Ετζι εἶναι, διατὶ ἀπομένει τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, καὶ ἡ γεῦσις τοῦ ψωμίου ὁποῦ ἦτον πρῶτα, ἀμὴ δὲν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ψωμίου ὁποῦ ἦτον πρῶτα. ὅθεν ὑποκάτω ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ψωμίου δὲν εἶναι ψωμὶ, ἀλλὰ τὸ σῶμα

μα

μα τοῦ Χριστοῦ καὶ δίδω σου ἕνα παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβῃς. ἔχεις ἀκουσὸν, ὅτι ἡ γυναῖκα τοῦ Λὼτ ἐξάπηκεν εἰς ἄγαλμα ἅλατος. λοιπὸν ὅποιος ἔβλεπεν ἐκεῖνο τὸ ἄγαλμα, ἔβλεπε τὸ σχῆμα τῆς γυναικὸς τοῦ Λὼτ, καὶ ὅμως ἐκεῖνο δὲν ἦτον πλέα ἡ γυναῖκα τοῦ Λὼτ, ἀλλ' ἦτον ἅλας εἰς σχῆμα γυναικός. καθὼς τὸ λοιπὸν εἰς ἐκείνην τὴν μεταβολὴν ἤλλαξεν ἡ οὐσία ἡ ἐσωτερικὴ, καὶ ἔμεινε τὸ σχῆμα τὸ ἐξωτερικόν. ἔτζι καὶ εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον ἡ ἐσωτερικὴ οὐσία τοῦ ψωμίου ζέπεται εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μένει ἀπ' ἔξω τὸ σχῆμα τοῦ ψωμίου ὅπου ἦτον πρῶτα. Τὸ ὅμοιον λέγω καὶ διὰ τὸ ποτήριον, ἤγουν ὅτι μένει τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, ἡ γεῦσις. καὶ ἡ μυρωδία τοῦ κρασίου, ὅμως δὲν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ κρασίου, ἀλλὰ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὑποκάτω ἀπὸ τὴν θεωρίαν ἐκείνην τοῦ κρασίου.

Μ. Μέγα πρᾶγμα μοῦ φαίνεται, ὅτι ἕνα κορμὶ μεγάλον ὡσὰν ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐμπορεῖ νὰ εἶναι ὑποκάτω ἀπὸ ἕνα σχῆμα τόσον μικρὸν, ὅσον εἶναι τοῦ μαργαρίτου.

Δ. Βέβαια μέγα πρᾶγμα εἶναι, ἀλλὰ μεγάλη εἶναι καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ πράγματα μεγαλήτερα παρὰ

ἐκεῖνα

ἐκεῖνα ὁπῦ δύνεται νὰ λογιάσῃ ὁ νοῦς μας. ἔθεν ὁ Χριστὸς ὅτε εἶπεν εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, πῶς ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ κάμῃ ὅτι μία κάμηλος, ζῶον πλέα μεγάλον παρὰ τὸ ἄλογον, νὰ περάσῃ ἀπὸ μίαν τρύπαν βελόνης ἔσμιξε καὶ εἶπεν, ὅτι τὰ πράγματα τοῦτα εἶναι ἀδύνατα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ὅλα εἶναι δυνατά.

Μ. Αγάπουν νὰ ἔχω κανένα παράδειγμα διὰ νὰ γρυκήσω, πῶς ἐμπορεῖ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ κορμὶ τοῦ Χριστοῦ νὰ εὑρίσκεται εἰς τόσαις μερίδες καὶ κομμάτια ἄρτου ἁγιασμένα.

Δ. Τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὰ καταλαμβάνωμεν, ἀλλὰ σώνει νὰ τὰ πιστεύωμεν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ. ὅμως διὰ νὰ σὲ παρηγορήσω, σοῦ δίδω κάποιον παράδειγμα. δὲν εἶναι ἀμφίβολον ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία μόνον, καὶ ὅμως ὅλη εὑρίσκεται εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ κορμιοῦ. ὅλη εἶναι εἰς τὴν κεφαλὴν, ὅλη εἰς τὸ ποδάρι, καὶ τὸ περισσότερον ὅλη εἰς πᾶσα μικρὸν μέρος τοῦ σώματος. τί θαυμαστὸν εἶναι τὸ λοιπὸν, ἂν κάμνῃ ὁ Θεὸς, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Υἱοῦ του νὰ εὑρίσκεται εἰς πολλὰ κομμάτια ἄρτου ἁγιασμένα, ἂν

κα-

κάμνῃ ὅτι μία ψυχὴ νὰ εὑρίσκεται ὅλη εἰς τόσα καὶ τόσον διάφορα καὶ διεστηκότα μέρη τοῦ σώματος; λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος, εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον, ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸν πατέρα του τὸν Γρηγόριον, ὅτι εὑρίσκετον ἄρρωστος πολλὰ τὴν ἑορτὴν τὸ πάσχα ὁ πατέρας του, καὶ ὅμως μὲ θαυματουργίαν τοῦ θεοῦ ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ κρεββάτι, καὶ ἔκαμεν τὴν ἱερουργίαν, καὶ εὐλόγησε τὸν λαὸν, καὶ εὑρέθη αὐτίκα ἅμα καὶ εἰς τὸ σπίτι του καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἂν τοῦτο ἐμπόρεσε νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς, πῶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅτι ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι εἰς πολλοὺς ἁγίους ἄρτους ὑποκάτω ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ἄρτου;

Μ. Εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ, μισεύει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὅταν ἔρχεται εἰς τὸν ἄρτον, ἢ μένει ἀκόμη καὶ εἰς τὸν οὐρανόν;

Τὸ πρῶτον ὁποῦ ὁ Χριστὸς εὑρίσκεται εἰς τὸν ἅγιον ἄρτον, δὲν μισεύει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ ἀπὸ θεϊκὴν δύναμιν εὑρίσκεται αὐτίκα ἅμα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν ἄρτον. λάβε τὸ παράδειγμα τῆς ψυχῆς μας. ἕνα βρέφος ὀλίγων ἡμερῶν εἶναι μικρότατον καθὼς βλέπεις, καὶ ἂν τὸ μετρήσῃς θέλεις τὸ εὕρει λόγου χάριν μιᾶς σπιθαμῆς. ὕστερα αὐξαίνοντας μεγαλώνει ὅσον ἦτον πρῶτα τὸ διπλόν. καὶ ἂν τὸ μετρήσῃς θέ-

λῆς τὸ εὕρῃ πλέον παρὰ δύο σπιθαμῶν. τώρα σὲ ἐρωτῶ, ἂν ἡ ψυχὴ ὅπου ἦτον πρῶτα εἰς μίαν σπιθαμὴν, ἄφηκεν τὴν πρώτην σπιθαμὴν διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν δευτέραν, ἢ ὄχι; βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν τὴν ἄφηκεν, οὐδὲ ἐξαπλώθηκεν διατὶ ἡ ψυχὴ δὲν μοιράζεται εἰς μερτικά. τὸ λοιπὸν χωρὶς νὰ ἔβγῃ ἀπὸ τὴν πρώτην σπιθαμὴν, ἄρχισε νὰ εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν δευτέραν. εἰς τὸν ὅμοιον τρόπον ὁ Χριστὸς δὲν ἀφήνει τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ εὑρεθῇ εἰς τὸν ἄρτον, οὔτε μισεύει ἀπὸ ἕναν ἅγιον ἄρτον διὰ νὰ περάσῃ εἰς ἄλλον, ἀλλὰ εὑρίσκεται αὐτάμα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ κομμάτια τοῦ ψωμίου ὅπου εἶναι ἁγιασμένα.

Μ. Εμαθα τὶ περιέχεται εἰς τοῦτο τὸ ἁγιώτατον μυστήριον. τώρα ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, τὶ πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ μεταλάβῃ τινὰς τὴν κοινωνίαν ἀξίως.

Δ. Τρία εἶναι ἀναγκαῖα. πρῶτον, νὰ εὑρίσκεται ἐξομολογημένος, καὶ πρόθυμος νὰ ἔχῃ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὴν κοινωνίαν. διατὶ μία ἀπὸ ταῖς ἀφορμαῖς, διὰ ταῖς ὁποίαις λαμβάνομεν τοῦτο τὸ μυστήριον εἰς εἶδος ψωμίου, εἶναι διὰ νὰ νοήσωμεν, ὅτι δίδεται τῶν ζωντανῶν, καὶ ὄχι τῶν νεκρῶν. διὰ νὰ θρε-

θρέψη καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. δεύτερον, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἶναι τινὰς ὁλότελα νηστικὸς, ἤγουν ὅτι κἂν ἀπὸ τὸ μεσάνυκτον νὰ μὴν ἐκατάπιε τίποτε φαγητὸν, ἢ ποτὸν, οὔτε ὀλιγάκι νερό. τρίτον. νὰ ἠξεύρῃ τί κάμνει, καὶ νὰ φέρῃ εὐλάβειαν τόσον μεγάλου μυστηρίου. καὶ διὰ τοῦτο δὲν δίδεται τὸ μυστήριον τοῦτο εἰς ἀνθρώπων ἀγνώστων καὶ ἀνοήτων, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας οὔτε τῶν βρεφῶν.

Μ. Πόσον συχνὰ πρέπει νὰ κοινωνοῦμεν;

Δ. Ἡ ἐκκλησία ὁρίζει ὅτι πᾶσα εἶναι νὰ κοινωνᾷ κἂν μίαν φορὰν τοῦ χρόνου, ἤγουν τὸ πάσχα, ὅμως ἔπρεπε νὰ γίνεται συχνότερα κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ πνευματικοῦ.

Μ. Εξήγησαί μου τώρα τὸν καρπὸν ὁποῦ λαμβάνει τινὰς ἀπὸ τοῦτο τὸ μυστήριον, καὶ τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐδόθη.

Δ. Διὰ τρεῖς ἀφορμαῖς ἔδωκεν ὁ Χριστὸς τοῦτο τὸ τιμιώτατον μυστήριον. πρῶτον, διὰ νὰ εἶναι τροφὴ τῶν ψυχῶν. δεύτερον, διὰ νὰ εἶναι θυσία τῆς νέας διαθήκης. τρίτον, διὰ νὰ εἶναι μία παντοτινὴ ἐνθύμησις τοῦ πάθους, καὶ ἕνα ἀκριβώτατον σημεῖον τῆς ἀγάπης ὁποῦ ἔδειξε πρὸς ἡμᾶς.

M. Εἰς ὅσον εἶναι τροφὴ τῆς ψυχῆς, τὶ ἐνεργᾷ;

Δ. Ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνει ἡ σωματικὴ τροφὴ εἰς τὸ κορμὶ, ὅθεν δίδεται εἰς εἶδος ψωμίου. διατὶ καθὼς τὸ ψωμὶ φυλάσσει τὴν φυσικὴν θερμότητα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρέμεται ἡ σωματικὴ ζωή. ἔτζι τοῦτο τὸ θειότατον μυστήριον, ἂν κοινωνήσῃ τινὰς ἀξίως, φυλάσσει καὶ αὐξάνει τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία εἶναι ὑγεία τῆς ψυχῆς.

M. Εἰς ὅσον εἶναι θυσία τὶ ἐνεργᾷ;

Δ. Ἡμερώνει τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ προξενεῖ πολλαῖς χάριτες, ὄχι μόνον διὰ τοὺς ζωντανοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποθαμμένους, ὅσοι εὑρίσκονται εἰς βάσανα καθαρτικὰ μὲ ἐλπίδα σωτηρίας. εἰς τὸν καιρὸν τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐπροσφέροντα τοῦ Θεοῦ πολλαῖς θυσίαις ζώων. τώρα εἰς τὸν καιρὸν τῆς νέας διαθήκης, εἰς τόπον ὅλων ἐκείνων τῶν θυσιῶν ἠκολούθησεν ἡ θυσία τῆς θείας λειτουργίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἱερέων προσφέρεται τοῦ Θεοῦ θυσία εὐπρόσδεκτος, τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ του, τὴν ὁποίαν προεσήμαιναν ὅλαις ἐκείναις οἱ θυσίαις τῆς παλαιᾶς διαθήκης.

M. Τὶ ἔργον κάμνει, εἰς ὅσον εἶναι ἐνθύμησις, καὶ σημάδι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς;

Δ. Κά-

Δ. Κάμνει νὰ ἐνθυμέμεθα τὴν τόσην εὐεργεσίαν, καὶ μᾶς παρακινεῖ νὰ ἀνταπαπήσωμεν ἕνα ὅπου μᾶς ἠγάπησε τόσον. Καὶ διὰ τοῦτο καθὼς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην, ὅτι ὄχι μόνον νὰ φάγωσιν οἱ ἑβραῖοι τὸ μάννα ὅπου τοὺς ἔβρεξεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ φυλάξωσιν ἕνα ἀγγεῖον γεμάτον ἀπὸ κεῖνο τὸ μάννα εἰς μνήμην ὅλων τῶν εὐεργεσιῶν ὅπου τοὺς εἶχε κάμει, ὅτε τοὺς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν αἴγυπτον. ἔτζι ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον νὰ μεταλαμβάνωμεν τοῦτο τὸ ἁγιώτατον μυστήριον, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ φυλάσσωμεν εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας νὰ τὸ περιφέρομεν ἔξω καμίαν φορὰν μὲ τιμὴν μεγάλην καὶ λιτανείαις, διὰ νὰ ἐνθυμέμεθα κάθε φορὰν ὅπου τὸ βλέπομεν, τὴν ἄμετρον ἀγάπην ὅπου ἔχει πρὸς ἡμᾶς. Καὶ εἶναι ἡ θεία λειτουργία μερικῶς μία κοντὴ ἐπιτομὴ ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ μὴ λείψῃ ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν μας.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, πῶς εἶναι ἐπιτομὴ ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἡ λειτουργία.

διατὶ τοῦτο θέλει μὲ ὠφελέσει διὰ νὰ στέκω
μὲ περισσοτέραν εὐλάβειαν, καὶ νὰ προσέ-
χω πλέον, ὅταν ἀκούω τὴν λειτουργίαν.
Δ. Θέλω σοῦ τὸ εἰπεῖ εἰς ὀλίγα λόγια. Ἡ πρό-
θεσις ὁποῦ γίνεται ἡ προσκομιδὴ, σημαί-
νει τοὺς τόπους τῆς Ἰουδαίας, εἰς τοὺς ποίους
ἐγεννήθη, ἐτάφη, ἐβαπτίσθη, ἐδίδαξεν ὁ
Χριστὸς ἕως τὸν καιρὸν τοῦ πάθους. ἀρχίζει ἡ λει-
τουργία ἀπὸ τὴν δοξολογίαν τῆς ἁγίας τριάδος,
διατὶ τὸ μυστήριον τῆς τριάδος μᾶς τὸ ἐδίδα-
ξεν ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Χριστοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο
παρευθὺς ζητᾷ ὁ ἱερεὺς μὲ τὸν λαὸν τὴν εἰρήνην,
δίχως τὴν ὁποίαν οὐδεμία προσευχὴ ὠφελεῖ.
Τὰ ἀντίφωνα ὁποῦ ψάλλονται, σημαίνουσι
ταῖς φωναῖς τῶν προφητῶν, καὶ τὰ τροπάρια
περιέχουσι ταῖς φωναῖς τῆς νέας διαθήκης.
διατὶ ἡ ἐκκλησία συμπεριλαμβάνει τὰ πα-
λαιὰ καὶ τὰ νέα, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἕνας εἶναι ὁ
Θεὸς ὁποῦ ἐνομοθέτησε καὶ τοῦτα καὶ ἐκεῖνα.
τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ λόγος. λέγουσιν ὅτι
τὸ ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς εἰς τι-
μὴν τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, βάλ-
λοντας ἐκεῖνα τὰ λόγια, εἰς ὧν τῆς ἁγίας
τριάδος, ἐναντίον τῆς αἱρέσεως τῶν Νεστοριανῶν.
Ἡ εἴσοδος τοῦ εὐαγγελίου σημαίνει, πῶς ἦλθεν

εἰς

εἰς τὸν κόσμον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ λαὸς τὸν προσκυνᾷ λέγοντας, Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ. καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ζισάγιον, εἰς μίμησιν τῆς δοξολογίας τῶν ἀγγέλων, καὶ τῆς δωροφορίας τῶν μάγων. διατὶ καθὼς οἱ μάγοι ἐπροσφέρασι τοῦ Χριστοῦ χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, ἔτζι ἡμεῖς τοῦ προσφέρομεν πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην. λέγοντας, ἅγιος ὁ Θεὸς, τὴν πίστιν. λέγοντας, ἅγιος ἰσχυρὸς, τὴν ἐλπίδα. λέγοντας, ἅγιος ἀθάνατος, τὴν ἀγάπην. ὑμνῶντας αὐτὰ μα τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ καθένα πρόσωπον. Ὁ ἀπόστολος σημαίνει πῶς ἔκραξεν ὁ Χριστὸς τοὺς ἀποστόλους διὰ νὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον, ἤγουν ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἡ αὐτοπρόσωπος, καὶ διὰ τοῦτο βοᾷ ὁ λαὸς, δόξα σοι κύριε. Οἱ εὐχαῖς μετὰ τὸ εὐαγγέλιον σημαίνουσι τὸν καιρὸν ὅλον τῶν τριῶν χρόνων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε καὶ ἐκήρυξε τὸ βάπτισμα. καὶ τότε γίνεται μνήμη τῶν κατηχουμένων, οἱ ὁποῖοι παρασέκουσιν ἕως ὅτε ἀρχίζει ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν. ὅθεν ὁ ἱερεὺς λέγει, ὅσοι πιστοὶ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν. Ἡ μεγάλη εἴσοδος, εἶναι μία μετάθεσις πρὸς τὴν ἁγίαν τράπεζαν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ὁποῦ

ἔχουν ὕστερα νὰ ἁγιασθοῦσιν εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. τὸ σημαίνει, πῶς τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ὁ Χριστὸς ἐπῆγε θεληματικῶς εἰς τὰ ἱεροσόλυμα διὰ νὰ σαυρωθῇ. καὶ καθὼς τότε τὰ παιδία τῶν ἑβραίων ὕμνησαν τὸν Χριστόν, ἔτζι καὶ ἡ ἐκκλησία ψάλλει τὸν χερουβικὸν ὕμνον παρακαλῶντας τὸν λαὸν νὰ προσέχῃ περισσότερον εἰς τὰ μέλλοντα μυστήρια ἐπειδὴ μέλλει νὰ δεχθῇ τὸν βασιλέα τῶν ὅλων. διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λογιάζῃς, ὅτι εἰς τὴν μεγάλην εἴσοδον νὰ εἶναι παρὼν αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ἀφ᾽ οὗ βαλθοῦσι τὰ τίμια δῶρα εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν γίνεται δέησις πρὸς ἑτοιμασίαν τῶν μυστηρίων. καὶ ἐκφωνεῖται τὸ ἅγιον σύμβολον, ὡσὰν συμφωνία τῆς πίστεως, δίχως τὴν ὁποίαν δὲν ἀκολουθεῖ ἡ κοινωνία τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἐργάζεται ἡ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. καὶ κλείοντας οἱ θύραις τοῦ ἁγίου βήματος, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς προδοσίας καὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ καθὼς ἡ αἴνιξις σημαίνει τὴν ἐρχομένην ἡμέραν. εὔχεται μυστικὰ ὁ ἱερεύς, καὶ μιλῶντας μὲ τὸν Θεὸν διηγεῖται τὰ μυστήρια, ὅσα ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἐπειδὴ μέσα εἰς τοῦτα τὰ

μυ-

μυστήρια τὸ ἐξοχώτατον εἶναι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο ἔρχεται μερικώτερα εἰς ἐκεῖνο. καὶ ὥσαν εἰπῇ διηγηματικῶς, ὅτι ὁ Χριστὸς εὐχαρίστησεν, εὐλόγησεν, ἔδωκε τῶν ἁγίων ἀποστόλων. τότε μὲ εὐλάβειαν κλίνοντας τὴν κεφαλὴν, καὶ εὐλογῶντας, μὲ φωνὴν μεγάλην λέγει τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, ἐνεργητικῶς, ὄχι ἁπλῶς διηγηματικῶς. καὶ πρὸς τοῦτο ὁ λαὸς ἀποκρίνεται, ἀμὴν, ἤγουν ἀληθῶς. καὶ παρευθὺς ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ὁ ἱερεὺς κάμνει τὸ συμπέρασμα, καὶ λέγει. μεμνημένοι τοίνυν. ἤγουν, ὡρίσας Χριστὲ νὰ κάμνωμεν τοῦτο τὸ μυστήριον ὁποῦ ἄφηκες εἰς ἀνάμνησίν σου. ἡμεῖς τὸ λοιπὸν τὸ ἐκάμαμεν, καὶ προσφέρομεν τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, ἐκεῖνα δηλονότι ὁποῦ μᾶς ἔδωκες, καὶ προσφέροντάς τα, πάλιν λέγει. Ἔτι προσφέρομεν τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν. καὶ ἀναίμακτος λατρεία εἶναι τὸ ἀληθινὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ διὰ νὰ δείξῃ ἡ ἐκκλησία ὅτι ὁ ἁγιασμὸς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἶναι ἔργον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ σάρκωσις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν γαστέρα τῆς Θεοτόκου ἦτον ἔργον τοῦ ἁγίου

ἔχουν ὕστερα νὰ ἁγιασθοῦσιν εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. καὶ σημαίνει, πῶς τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ὁ Χριστὸς ἐπῆγε θεληματικῶς εἰς τὰ ἱεροσόλυμα διὰ νὰ σταυρωθῇ. καὶ καθὼς τότε τὰ παιδία τῶν ἑβραίων ὕμνησαν τὸν Χριστὸν, ἔτζι καὶ ἡ ἐκκλησία ψάλλει τὸν χερουβικὸν ὕμνον παρακαλῶντας τὸν λαὸν νὰ προσέχῃ περισσότερον εἰς τὰ μέλλοντα μυστήρια ἐπειδὴ μέλλει νὰ δεχθῇ τὸν βασιλέα τῶν ὅλων. διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λογιάζῃς, ὅτι εἰς τὴν μεγάλην εἴσοδον νὰ εἶναι παρὼν αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ἀφ' οὗ βαλθοῦσι τὰ τίμια δῶρα εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν γίνεται δέησις πρὸς ἑτοιμασίαν τῶν μυστηρίων. καὶ ἐκφωνεῖται τὸ ἅγιον σύμβολον, ὡσὰν συμφωνία τῆς πίστεως, δίχως τὴν ὁποίαν δὲν ἀκολουθεῖ ἡ κοινωνία τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἐργάζεται ἡ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. καὶ κλείοντας οἱ θύραις τοῦ ἁγίου βήματος, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς προδοσίας καὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ καθὼς ἡ ἄνοιξις σημαίνει τὴν ἐρχομένην ἡμέραν. εὔχεται μυστικὰ ὁ ἱερεὺς, καὶ μιλῶντας μὲ τὸν Θεὸν διηγεῖται τὰ μυστήρια, ὅσα ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἐπειδὴ μέσα εἰς τοῦτα τὰ

μυ-

μυςήρια τὸ ἐξοχώτατον εἶναι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριςοῦ, διὰ τοῦτο ἔρχεται μερικώτερα εἰς ἐκεῖνο. καὶ ὥσαν εἰπῇ διηγηματικῶς, ὅτι ὁ Χριςὸς εὐχαρίςησεν, εὐλόγησεν, ἔδωκε τῶν ἁγίων ἀποςόλων. τότε μὲ εὐλάβειαν κλίνοντας τὴν κεφαλὴν, καὶ εὐλογῶντας, μὲ φωνὴν μεγάλην λέγει τὰ λόγια τοῦ Χριςοῦ, λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐςὶ τὸ σῶμα, ἐνεργητικῶς, ὄχι ἁπλῶς διηγηματικῶς. καὶ πρὸς τοῦτο ὁ λαὸς ἀποκρίνεται, ἀμὴν, ἤγουν ἀληθῶς. καὶ παρευθὺς ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Χριςοῦ ὁ ἱερεὺς κάμνει τὸ συμπέρασμα, καὶ λέγει. μεμνημένοι τοίνυν. ἤγουν, ὡρίσας Χριςὲ νὰ κάμνωμεν τοῦτο τὸ μυςήριον ὁποῦ ἄφηκες εἰς ἀνάμνησίν σου. ἡμεῖς τὸ λοιπὸν τὸ ἐκάμαμεν, καὶ προσφέρομεν τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, ἐκεῖνα δηλονότι ὁποῦ μᾶς ἔδωκες, καὶ προσφέροντάς τα, πάλιν λέγει. Ετι προσφέρομεν τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν. καὶ ἀναίμακτος λατρεία εἶναι τὸ ἀληθινὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριςοῦ. καὶ διὰ νὰ δείξῃ ἡ ἐκκλησία ὅτι ὁ ἁγιασμὸς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἶναι ἔργον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ σάρκωσις τοῦ Χριςοῦ εἰς τὴν γαςέρα τῆς Θεοτόκου ἦτον ἔργον τοῦ ἁγίου

Πνεύματος, διὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς ἐπικαλεῖται τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ ἁγιάσῃ ἀκόμη τὸν ἱερέα. καὶ νὰ κάμῃ ὅτι τὰ ἅγια νὰ εἶναι ἅγια τοῖς μεταλαμβάνουσι, καὶ ὄχι κρίμα καὶ κατάκριμα. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ θειότατον μυστήριον εἶναι καὶ εἰς ἱλασμὸν διὰ τὰς ἁμαρτίαις, καὶ εἰς εὐχαριστίαν διὰ τὰς εὐεργεσίαις τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἀκολουθῶντας ὁ ἱερεὺς εὐχαριστᾷ διὰ τοὺς ἁγίους, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὑπεραγίαν θεοτόκον. καὶ μετὰ τοῦτο ζητᾷ χάριν διὰ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμμένους. μετὰ ταῦτα ὅλαις οἱ δέησες γίνονται εἰς παρασκευὴν καὶ ἑτοιμασίαν τῆς μεταλήψεως. καὶ παρακαλεῖ πάλιν ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ τῶν ἁγιασθέντων τιμίων δώρων, ὄχι διὰ τὰ δῶρα, ἀλλὰ διὰ τοὺς μέλλοντας κοινωνῆσαι. πρὸς τοῦτο τὸ τέλος λέγεται καὶ τὸ, Πάτερ ἡμῶν. διατὶ ὅποιος ἐγίνηκεν ὅμοιος τοῦ Θεοῦ, ἐμπορεῖ νὰ κράζῃ πατέρα τὸν Θεὸν, καὶ εἶναι ἄξιος τῶν θείων μυστηρίων. Ὅθεν ἐπιμαρτύρεται ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει. τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. ἤγουν, ἂς βλέπεται καθένας. ἐγὼ θέλω δώσει τὴν κοινωνίαν, πᾶσα εἷς ἂς ἐξετάσῃ τὴν συνείδησίν του. τότε ὑψώνει τὸν τίμιον ἄρτον, καὶ σημαίνει ἡ ὕψωσις τὴν ὕψωσιν τοῦ σταυροῦ, καὶ αὐτάμα τὴν ἀνάστα-

σιν. γίνεται μετὰ ταῦτα ὁ μερισμὸς τοῦ θείου ἄρτου, καὶ ἡ μετάληψις, ὅπου σημαίνει τὴν ταφὴν, καὶ εἶναι ὁ καρπὸς ὅλου τοῦ μυστηρίου. ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἐνηνθρώπησε διὰ νὰ θεωθοῦμεν ἡμεῖς. καὶ ὕστερον ὁ ἱερεὺς λέγει φανερὰ μίαν εὐχὴν, ἡ ὁποία εἶναι ὡσὰν ἐπίλογος ὅλων τῶν περασμένων προσευχῶν. καὶ ἡ ἐσχάτη εὐλογία τοῦ ἱερέως, ὅπου σημαίνει τὴν ἔλευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τοῦτο ὅλον γρυκᾶται κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. ὅσον εἰς τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, Ἡ εἴσοδος τῆς λειτουργίας, σημαίνει τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἁγίων πατέρων ὅπου εἴχασιν ἀναμένοντας τὸν Χριστόν. τὸ, Κύριε ἐλέησον, σημαίνει ταῖς φωναῖς τῶν ὁμοίων πατριαρχῶν καὶ προφητῶν, ὅπου ἐζητοῦσαν ἀπὸ τὸν θεὸν τούτην τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ τόσον καιρὸν ἐπιθυμημένην. τὸ, Δόξα ἐν ὑψίστοις, σημαίνει τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εὐχὴ ὅπου ἀκολουθεῖ, τὴν ὑπαπαντήν. Ὁ ἀπόστολος ὅπου ἀναγνώθεται εἰς τὸ ζερβὸν μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης, σημαίνει τὸ κήρυγμα τοῦ προδρόμου, ὅπου ἐπροσκάλει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Χριστόν. Τὸ ἀντίφωνον ὅπου ἀκολουθεῖ, σημαίνει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ λαοῦ διὰ τὸ κήρυγμα

τοῦ

τῦ προσφέρμε. τὸ ἐυαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκεται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τ ἁγίας τραπέζης, σημαίνει τὸ κήρυγμα τῦ Χριςῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς μεταφέρει ἀπὸ τὸ ζερβὸν μέρος εἰς τὸ δεξιὸν, ἤγουν ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα εἰς τὰ αἰώνια, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν χάριν τῦ Θεῦ. Καὶ φέρουν αὐτὰ μαζὶ λαμπάδες καὶ τὸ θυμιατὸν, διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι τὸ ἅγιον ἐυαγγέλιον ἐφώτισε τὸν κόσμον, καὶ τὸν ἐγέμισεν ἀπὸ καλὴν μυρωδίαν τῆς δόξης τῦ Θεῦ. Τὸ, Πιςεύω, σημαίνει τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἁγίων ἀποςόλων, καὶ ἄλλων τῦ Χριςῦ μαθητῶν. οἱ ἐυχαῖς οἱ μυςικαῖς μετὰ τὸ, πιςεύω, σημαίνουσι τὰ κρυφὰ συμβέλια τῶν Ιουδαίων ἐναντίον τῦ Χριςῦ. Η προοιμιακὴ εὐχὴ ὁπῦ ψάλλεται μεγαλοφώνως, καὶ τελειώνει εἰς τὸ, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίςοις, σημαίνει πῶς ἐμπῆκεν ὁ Χριςὸς μὲ δόξαν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τὴν ἡμέραν τῶν βαΐων. Οἱ μυςικαῖς εὐχαῖς ὁπῦ ἀκολουθῦσι, σημαίνουσι τὸ πάθος τῦ Χριςῦ. Η ὕψωσις τῦ ἁγίου ἄρτου, σημαίνει τὴν ὕψωσιν τῦ Χριςῦ εἰς τὸν ςαυρόν. τὸ Πάτερ ἡμῶν, σημαίνει τὴν προσευχὴν τῦ Χριςῦ ὁπῦ ἔκαμε κρεμάμενος εἰς τὸν ςαυρόν. Ο μερισμὸς τῦ ἁγίου ἄρτου, σημαίνει

τὸ κέντημα τῆς λόγχης. τὸ, Ο ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, σημαίνει τὸν θρῆνον τῶν γυναικῶν εἰς τὴν ἀποκαθήλωσιν τοῦ Χριστοῦ. Η κοινωνία τοῦ ἱερέως, σημαίνει τὸν ἐνταφιασμόν. Η μετὰ τὴν κοινωνίαν εὐχὴ, ὁποῦ ψάλλεται μὲ χαρὰν, σημαίνει τὴν ἀνάστασιν. τὸ, ἀπέλθετε, ἤδη τετέλεσται, σημαίνει τὴν ἀνάληψιν. Η εὐλογία τοῦ ἱερέως, σημαίνει τὴν ἔλευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸ τέλος τῆς λειτουργίας, σημαίνει τὸ κήρυγμα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅτε γεμάτοι ἀπὸ Πνεῦμα ἅγιον ἤρχισαν νὰ κηρύσσουν τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ κηρύσσοντας ἔδωκαν ἀρχὴν τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνῶν.

Περὶ μετανοίας.

Μ. Ακολουθεῖ τὸ τέταρτον μυστήριον, τὸ ὁποῖον κράζεται μετάνοια. ἐξήγησαί μου, τί πρᾶγμα εἶναι τοῦτο τὸ μυστήριον;

Δ. Η μετάνοια σημαίνει τρία πράγματα. πρῶτον σημαίνει μίαν ἀρετὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος μεταγινώσκει, ὅτι ἡ ἁμαρτία εἰσεῖναι καὶ τὸ ἐναντίον τούτης τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ ἀμετανοησία, ἤγουν νὰ μὴ θέλῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ μετανοήσῃ, ἀλλὰ νὰ στέκεται εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

δεύτερον, μετάνοιαν κράζομεν τὴν παίδευσιν καὶ τὴν θλῖψιν ὁποῦ λαμβάνει θελημάτικῶς ὁ ἄνθρωπος διὰ κανόνα τῶν πλαισμάτων του, ἔτζι λέγομεν, ὅτι ὁ δεῖνα κάμνει μεγάλην μετάνοιαν, διατὶ νηστεύει περισσὰ καὶ πάσχει ἄλλαις σκληραγωγίαις. τρίτον, μετάνοια σημαίνει ἕνα μυστήριον νομοθετημένον ἀπὸ τὸν Χριστὸν διὰ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὁποῦ γίνονται μετὰ τὸ βάπτισμα, διὰ ταῖς ὁποίαις ὁ ἄνθρωπος χάνει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ μετανοῶντας ἐπιθυμᾶ νὰ τὴν ξανακερδαίσῃ.

Μ. Εἰς τὶ πρᾶγμα στέκει ἡ δύναμις τούτου τοῦ μυστηρίου;

Δ. Εἰς δύο πράγματα, εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ τὴν συγχώρησιν τοῦ πνευματικοῦ. διότι ὁ Χριστὸς ἄφηκε τοὺς ἱερεῖς νὰ κρίνουσι ταῖς ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνονται μετὰ τὸ βάπτισμα. καὶ θέλει, ὅτι νὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ ταῖς λύουσιν ἀπὸ μέρος του, μόνον νὰ ταῖς ἐξομολογᾶται ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ νὰ εὑρίσκεται ἑτοιμασμένος καθὼς πρέπει. τὸ λοιπὸν εἰς τοῦτο στέκει τὸ μυστήριον, ὅτι καθὼς ὁ ἁμαρτωλὸς μὲ τὸ στόμα ἐξολογεῖται τὰ κρίματά του, καὶ ὁ ἱερεὺς προσφέρει καὶ αὐτὸς μὲ τὸ στόμα τὴν συγχώρησιν, ἔτζι ὁ

Θεὸς

Θεὸς ἔσωθεν διὰ μέσου τῶν λόγων τοῦ πνευματικοῦ λύει τὴν ψυχὴν ἐκείνην ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτιῶν, ὁποῦ τὴν ἐκρατοῦσαν δεμένην καὶ τῆς μεταδίδει τὴν χάριν του, καὶ τὴν ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸ χρέος ὁποῦ εἶχε νὰ κρεμνηθῇ εἰς τὸν ᾅδην.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα. συντριβή, ἐξομολόγησις, καὶ ὁ κανόνας. τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ τρία μέρη τῆς μετανοίας.

Μ. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ συντριβή;

Δ. Ὅτι ἡ σκληρὰ καρδία τοῦ ἁμαρτωλοῦ νὰ ἁπαλωθῇ, καὶ εἰς κάποιον τρόπον νὰ τζακισθῇ μὲ τὸν πόνον, ὅτι ἔπταισε τοῦ Θεοῦ. μερικῶς περιέχει δύο πράγματα ἡ συντριβή, καὶ τὸ ἕνα δὲν σώνει δίχως τὸ ἄλλο. πρῶτον, ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ γρυκᾷ πόνον ἀληθινὸν διὰ τὰ κρίματα ὁποῦ ἔκαμε μετὰ τὸ βάπτισμα. καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσῃ καλὰ καὶ νὰ στοχασθῇ ὅλαις του ταῖς πράξες καὶ τὰ ἔργα, καὶ νὰ τοῦ πονέσῃ πῶς δὲν τὰ ἔκαμε κατὰ τὸν ἅγιον νόμον τοῦ Θεοῦ. δεύτερον, νὰ ἔχῃ καμωμένην εἰς τὴν καρδίαν του ὁ ἁμαρτωλὸς μίαν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴν ἁ-

μαρ-

μαρταίη πλέον.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ ἐξομολόγησις;

Δ. Ὅτι ὄχι μόνον ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἔχῃ τὴν συντριβὴν, ἀλλὰ νὰ ὑπάγῃ ἀκόμη νὰ πέσῃ εἰς τὰ πόδια τοῦ πνευματικοῦ, καθὼς ἔπεσεν ἡ Μαγδαληνὴ εἰς τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ἐξομολογηθῇ, τὰ κρίματά του μὲ ἀλήθειαν, μὴ βαίνοντας ἢ εὐγαίνοντας τίποτε, μηδὲ σμίγοντας κανένα ψέμα, ἀλλὰ μὲ ἁπλότητα, δίχως νὰ ῥίπτῃ τὰ πταισίματά του εἰς τοὺς ἄλλους, ἢ νὰ πολυλογᾷ. μόνον λέγοντάς τα ὅλα ἀκέραια, καὶ δὲν ἀφήνοντας τίποτε ἀπὸ ἐντροπήν. καὶ λέγοντας πόσαις φοραῖς ἔπεσεν εἰς πᾶσα κρίμα. καὶ ἐξομολογῶντας ἀκόμη τὰς βαρυτέρας περιστάσεις, εἰς ὅσον ἐμπορεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ, ἤγουν τὸν τόπον, τὸν τρόπον, τὸν καιρὸν, τὸν σκοπόν. καὶ τὰ ὅμοια. καὶ λέγοντας τὰ ἁμαρτήματά του μὲ πικρίαν τῆς καρδίας καὶ μὲ ταπείνωσιν, ὄχι ὥσαν νὰ διηγᾶτον μίαν ἱστορίαν, ἀλλὰ ὥσαν πράγματα ἐντροπῆς, καὶ ἀνάξια ἑνὸς χριστιανοῦ, καὶ ζητῶντας ταπεινὰ τὴν συγχώρησιν.

M. Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ κανόνας;

Δ. Ὅτι

Δ. Οτι ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἔχῃ ὄρεξιν νὰ κάμῃ τὴν μετάνοιαν, καὶ νὰ δεχθῇ μετὰ χαρᾶς ἐκεῖνο τὸ ἐπιτίμιον ὁποῦ τοῦ δίδει ὁ πνευματικός, καὶ νὰ τὸ κάμῃ τὸ γλιγωρότερον. λογιάζοντας, ὅτι ὁ Θεός, τοῦ κάμνει μεγάλην χάριν συμπαθῶντας του τὴν αἰώνιον κόλασιν, καὶ θέλοντας ἀπ' ἐκεῖνον μίαν πρόσκαιρον παίδευσιν, πολλὰ μικροτέραν ἀπὸ ἐκείνην ὁποῦ τῆς ἐγγίζει διὰ τῆς ἁμαρτίαις του.

Μ. Εἰπέ μου τώρα, ποῖον καρπὸν φέρει τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Τέσσαρεις πολλὰ μεγάλους καρπούς. ὁ πρῶτος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ εἴπαμεν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς συγχωρᾷ τὰ κρίματα, ὁποῦ ἔχομεν καμωμένα μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ μᾶς ἀλλάσσει τὴν αἰώνιον κόλασιν εἰς μίαν πρόσκαιρον παίδευσιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λάβωμεν εἰς τούτην τὴν ζωήν, ἢ εἰς τὸν τόπον τοῦ καθαρσεως. δεύτερος καρπὸς εἶναι, ὅτι μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον ξανακερδαίνομεν ἐκεῖνα τὰ καλὰ ἔργα, ὁποῦ εἴχαμεν καμωμένα εὑρισκόμενοι εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὕστερον τὰ ἐχάσαμεν ἁμαρτάνοντας. ὁ τρίτος εἶναι, ὅτι ἂν ἴσως καὶ ἔχωμεν κανένα ἀφορισμόν, τοῦτο τὸ μυστήριον μᾶς τὸν λύει. διατὶ ἔχεις νὰ ἠξεύ-

ξεύρης ὅτι ὁ ἀφορισμὸς εἶναι μία βαρυτάτη τιμωρία, ἡ ὁποία μᾶς χωρίζει καὶ στερίζει ἀπὸ τὰς προσευχὰς τῆς ἐκκλησίας, κάμνει νὰ μὴν ἐμποροῦμεν νὰ λάβωμεν κανένα μυστήριον, νὰ μὴν ἔχωμεν ἀναστροφὴν μὲ τοὺς χριστιανούς, καὶ νὰ μὴν ἔχωμεν ταφὴν εἰς τόπον ἁγιασμένον. λοιπὸν ἀπὸ τόσον φοβερὸν ἐπιτίμιον μᾶς ἐλευθερώνει τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ὁποῦ ἔχουσιν οἱ πνευματικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς. καλὰ καὶ ἡ λύσις τοῦ ἀφορισμοῦ ἐμπορεῖ νὰ δοθῇ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ μυστήριον, καὶ ἀπὸ τὸν προεστῶτα, ἂν δὲν εἶναι ἱερεύς. ὁ τέταρτος καὶ ὕστερος καρπὸς εἶναι, ὅτι ἐμποροῦμεν νὰ λάβωμεν τὰ συγχωρητικά, μάλιστα ἐκεῖνα ὁποῦ δίδουσι συχνὰ οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ρώμης.

M. Τί θέλει νὰ εἰπῇ συγχωρητικόν;

Δ. Συγχωρητικὸν εἶναι μία δωρεὰ καὶ χάρισμα ὁποῦ κάμνει ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν διὰ μέσου τοῦ τοποτηρητοῦ του, συγχωρῶντας τὸν πρόσκαιρον κανόνα, ἢ ὅλον, ἢ μέρος, τὸν ὁποῖον ἐχρεωστοῦσαν νὰ κάμουν διὰ τὰ σφάλματά τους εἰς τούτην τὴν ζωήν, ἢ εἰς τὸν τόπον τῆς καθάρσεως.

M. Διὰ νὰ λάβῃ τινὰς τὸ συγχωρητικόν,

τί

τί εἶναι ἀναγκαῖον;

Δ. Νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. καὶ διὰ τοῦτο ἂν εὑρίσκεται εἰς κρίματα, νὰ τὰ ἐξομολογηθῇ, καὶ νὰ κάμῃ ὅ,τι ὁρίζει ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ συγχωρητικόν.

Μ. Πόσον συχνὰ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξομολογῆται τινάς.

Δ. Ἡ ἐκκλησία ὁρίζει νὰ ἐξομολογῆται καθένας τὸ ὀλιγώτερον μίαν φορὰν τὸν χρόνον. ὅμως ἀναγκαῖον εἶναι ἀκόμη νὰ ἐξομολογεῖται τινὰς πᾶσαν φορὰν ὁποῦ θέλει νὰ κοινωνήσῃ, ἂν τοῦ φαίνεται νὰ ἔχῃ τίποτε κρίμα θανάσιμον. ὁμοίως ὅταν εὑρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἢ βάλλεται νὰ κάμῃ τίποτε ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον τρέχει κίνδυνος θανάτου. ἔξω ἀπὸ ταῦτα καλὸν καὶ θεάρεστον εἶναι νὰ ἐξομολογῆται τινὰς συχνά, καὶ νὰ κρατῇ τὴν συνείδησίν του καθαρὰν μάλιστα ὅτι ὁποῖος δὲν ἐξομολογεῖται συχνά, μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἐμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ ὡσὰν πρέπει.

Μ. Λείπει ἀκόμη νὰ σὲ ἐρωτήσω, ποῖα εἶναι τὰ ἀναγκαῖα καλὰ καὶ θεάρεστα ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα πληρώνομεν τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν;

Δ. Ὅλα ἀναφέρονται εἰς τρία, ἤγουν εἰς τὴν προσ-

σευχὴν εἰς τὴν νηστείαν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, καθὼς τὸ ἐδίδαξε τοῦ Τωβὶτ, ὁ ἄγγελος Ραφαὴλ. Η αἰτία εἶναι, διατὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυχὴν καὶ κορμὶ, καὶ τὰ ἔξω καλά. ὅθεν μὲ τὴν προσευχὴν προσφέρει τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ καλὰ τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν νηστείαν ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ κορμίου, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὰ ἔξω καλά. καὶ μὲ τὴν προσευχὴν γρικοῦνται τὰ ἔργα τῆς λαβείας, νὰ ἀκούσῃ τινὰς λειτουργίαν, ὄρθρον, ἑσπερινὸν, νὰ διαβάσῃ ψαλμοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια. μὲ τὴν νηστείαν γρικοῦνται ὅλαις οἱ κακοπαθείαις τοῦ σώματος, λόγου χάριν νὰ φορῇ τινὰς τρίχινον σάκκον, νὰ δέρνεται, νὰ κοιμᾶται εἰς τὴν γῆν, νὰ ξενιτεύῃ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλα παρόμοια. μὲ τὴν ἐλεημοσύνην γρικᾶται πᾶσα ἄλλη φιλανθρωπία καὶ δούλευσις, ὁποῦ κάμνει τινὰς τοῦ πλησίον του διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι αἀναγκαῖον διὰ νὰ νηστεύσῃ τινὰς καλά;

Δ. Εἶναι ἀναγκαῖα τρία. νὰ φάγῃ μίαν φορὰν μόνον τὴν ἡμέραν. καὶ τοῦτο πρὸς τὸ μεσημέρι, καὶ ὅσον πλέον ἀργεῖ, τόσον εἶναι

καλ-

καλλίτερον. καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κρέας, τυρὸν, ὠὰ, καὶ ἄλλα γαλατερά.

Μ. Εἶναι καλλίτερον νὰ λάβῃ τινὰς τὸν κανόνα τοῦ κάμνοντας τοῦτα τὰ ἔργα, ἢ νὰ λάβῃ τὸ συγχωρητικόν;

Δ. Καλλίτερον εἶναι νὰ κάμῃ τὸν κανόνα. διατὶ μὲ τὸ συγχωρητικὸν πληρώνει μόνον τὸ χρέος τοῦ κανόνος, καὶ μὲ τοῦτα τὰ ἔργα πληρώνει τὸ χρέος καὶ, αὐτάμα κάμνει τὴν ἀγαθοεργίαν, καὶ γίνεται ἄξιος νὰ λάβῃ μισθὸν εἰς τὸν οὐρανόν. ὅμως τὸ καλλίτερον ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ δουλεύεται τινὰς κάθε πρᾶγμα εἰς σωτηρίαν του, κάμνοντας τὸν κανόνα ὅσον εἶναι δυνατὸν, καὶ λαμβάνοντας ἀκόμη καὶ τὰ συγχωρητικά.

Περὶ τοῦ Εὐχελαίου.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι τὸ εὐχέλαιον;

Δ. Τὸ Εὐχέλαιον εἶναι ἕνα μυστήριον, τὸ ὁποῖον ἐνομοθέτησεν ὁ Χριστὸς διὰ τοὺς ἀῤῥώστους. καὶ γίνεται ἀλείφοντας τὸν ἄῤῥωστον μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον, λέγοντάς του κάποιαις εὐχαῖς. Ἡ δυτικὴ ἐκκλησία κράζει τοῦτο τὸ μυστή-

ριον ἐσχάτην ἄλειψιν, διατὶ ἀλείφεται ὁ ἀῤῥωστος μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον λέγοντας ὁ ἱερεὺς κάποιαις εὐχαῖς, καὶ ὅτι τοῦτη εἶναι ἡ ὕστερη ἄλειψις μέσα εἰς ὅλα τὰ ἀλείμματα τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας. διατὶ ἡ πρώτη δίδεται εἰς τὸ βάπτισμα, ἡ δευτέρα εἰς τὸ χρισομύρισμα, ἡ τρίτη εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἡ ὕστερη εἰς τὴν ἀῤῥωστίαν. λέγεται ἀκόμη ὕστερη διατὶ δίδεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς.

M. Τὶ ἐνεργᾷ τοῦτο τὸ μυστήριον.

Δ. Τρία καλά. πρῶτον, λειώνει ταῖς ἁμαρτίαις, οἱ ὁποίαις καμίαν φορὰν μένουσι μετὰ τὰ ἄλλα μυστήρια. ἤγουν ἐκείναις ὁποῦ ἐλησμόνησεν, ἢ δὲν γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἂν ταῖς ἐγνώριζε ἢ νὰ ταῖς ἐνθυμᾶτον, μετὰ χαρᾶς ἤθελεν μετανοήσει, καὶ ἤθελε τὰς ἐξομολογηθῆ. δεύτερον, δίδει χαρὰν τοῦ ἀῤῥώστου, καὶ τὸν δυναμώνει εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁποῦ εὑρίσκεται βαρεμένος ἀπὸ τὴν ἀῤῥωστίαν καὶ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ διαβόλου. τρίτον, χαρίζει ὑγείαν τοῦ σώματος, ἂν τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ ἀῤῥώστου. καὶ τοῦτα τὰ τρία καλὰ σημαίνει τὸ λάδι ὁποῦ μεταχειρίζεται ὁ ἱερεὺς εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον. διατὶ τὸ λάδι δίδει στερεό-

ϛῆνται, αἰαψυχὴν, καὶ ὑγείαν.

M. Ποῖος εἶναι ὁ καιρὸς νὰ λάβη τινὰς τὸ μυϛήριον τοῦτο;

Δ. Εἰς τοῦτο κάμνουσι μεγάλο σφάλμα πολλοὶ ὅσοι δὲν θέλουσι τοῦτο τὸ μυϛήριον, παρὰ ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα νὰ ξεψυχίσουν. ὁ ἀληθινὸς καιρὸς νὰ τὸ λάβη τινὰς εἶναι, ὅταν κρίνουσιν οἱ ἰατροὶ, ὅτι ϛέκει εἰς κίνδυνον ὁ ἄῤῥωϛος, καὶ δὲν φαίνεται ὅτι νὰ σώνουσι τὰ ἰατρικὰ νὰ δώσουν τὴν ὑγείαν, ὅθεν τότε προσφεύγει τινὰς εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. ἔτζι συμβαίνει ὅτι ὁ ἄῤῥωϛος νὰ λαμβάνει τὴν ὑγείαν μὲ τὸ ἅγιον εὐχέλαιον. διὰ τοῦτο ὅταν δὲν εἶναι κίνδυνος θανάτου, δὲν πρέπει νὰ δίδεται τοῦτο τὸ μυϛήριον. οὐδὲ πάλιν πρέπει νὰ καρτερῇ τόσον τινὰς, ὅτι νὰ μὴν εἶναι ὅλως ἐλπίδα. καὶ τούτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ μυϛήριον τοῦτο δὲν δίδεται τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ θανατώνει ἡ δικαιοσύνη, διατὶ ἐκεῖνοι οὔτε εἶναι ἄῤῥωϛοι, οὔτε ἔχουσιν ἐλπίδα ζωῆς.

Περὶ τῆς ἱερωσύνης.

M. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ ἱερωσύνη;

Δ. Εἶναι ἕνα μυϛήριον, εἰς τὸ ὁποῖον λαμβάνει

νει τινὰς ἐξουσίαν καὶ δύναμιν νὰ ἱερουργῇ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ μεταδίδῃ τοῦ λαοῦ τὰ ἐπίλοιπα μυστήρια, ἢ νὰ ὑπηρετᾷ μὲ διακονίαν ἰδικὴν καὶ διάλυσιν ἐκείνους ὅπου ἐλάβασι τελείαν ἐξουσίαν. καὶ τοῦτο τὸ μυστήριον ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὸ κράζει τάξιν, διατὶ ἔχει διαφόρους βαθμοὺς ὑπαλλήλους, οἷον λέγω, ἱερέων, διακόνων καὶ ἄλλων κατωτέρων. ὅμως περὶ τούτου δὲν κάμνει χρεία νὰ εἴπουμεν ἄλλο, διατὶ τὸ μυστήριον τοῦτο δὲν ἐγγίζει παρὰ μόνον ἀνθρώπων σοφίας καὶ ἡλικίας, οἱ ὁποῖοι δὲν χρειάζονται νὰ μάθουσι τὴν διδασκαλίαν, ἐπειδὴ τὸ ἔργον τους εἶναι νὰ διδάσκουσιν ἄλλους.

Περὶ τοῦ γάμου.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ γάμου;

Δ. Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶναι ἡ σύζευξις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός. ἡ ὁποία σύζευξις σημαίνει τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἐκκλησίαν διὰ μέσου τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ψυχὴν διὰ μέσου τῆς χάριτος.

Μ. Τί ἐνεργᾷ τοῦτο τὸ μυστήριον;

Δ. Πρῶτον δίδει χάριν διὰ νὰ φέρεται καλὰ ὁ ἄνδρας μὲ τὴν γυναῖκα, καὶ νὰ ἀγαπῶνται πνευματικά, καθὼς ὁ Χριστὸς ἀγαπᾷ τὴν ἐκ-

κλη-

κλησίαν, καὶ καθὼς ὁ Θεὸς, ἀγαπᾷ τὴν χριστιανικὴν καὶ ἁγίαν ψυχήν. δεύτερον, δίδει χάριν διὰ νὰ ἠξεύρῃ καὶ νὰ θέλῃ ὁ γονὴς νὰ θρέφῃ τὰ παιδία του εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. τρίτον ἐνεργᾷ μίαν σύνδεσιν τόσον σφικτὴν ἀναμέσον εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, ὁποῦ δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς κανένα τρόπον νὰ λυθῇ, καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῇ ἡ σύνδεσις ὁποῦ εἶναι ἀναμέσον εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ἀπὸ τοῦτο γεννᾶται, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ δώσῃ θέλημα ν' ἀφήσῃ ὁ ἄνδρας τὴν πρώτην γυναῖκα, καὶ νὰ πάρῃ ἄλλην. οὔτε ἡ γυναῖκα ν' ἀφήσῃ τὸν πρῶτον ἄνδρα, καὶ νὰ λάβῃ ἄλλον.

M. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ γενῇ ὁ γάμος;

Δ. Τρία πράγματα. πρῶτον, νὰ εἶναι ἐπιτήδειοι, ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι νὰ συντροφιασθοῦσιν, ἤγουν νὰ ἔχουσι τοὺς χρόνους τῆς ἡλικίας. νὰ μὴν εἶναι συγγενεῖς ἀπὸ τὸν ἕβδομον βαθμὸν καὶ ἐπάνω, καὶ κατὰ τὸ μέτρημα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν τέταρτον καὶ ἐπάνω. καὶ ἤξευρε, ὅτι ἡ δυτικὴ ἐκκλησία μετρᾷ τοὺς βαθμοὺς ἀνὰ δύο πρόσωπα, τόσον ὅτι ὁ τέταρτος τῶν δυτικῶν εἶναι ὄγδοος βαθμὸς τῶν ἀνατολικῶν. νὰ μὴν

ἔχουσι καμωμένον τοῦ Θεοῦ τὸ ἄξιμον, ἤγουν παρ-
μένον τὸν ζυγὸν τῆς παρθενίας, καὶ παρομοίως
πράγματος. δεύτερον, ὅταν γίνεται ἡ σύμ-
βασις τοῦ γάμου, νὰ ἀδρίσκωνται μάρτυρες, καὶ
μερικὰ ὁ ἐνορίτης. τρίτον, ὅτι καὶ τὸ ἕνα καὶ
τὸ ἄλλο μέρος νὰ δίδουσι τὸ θέλημά τους
ἐλεύθερα, καὶ ὄχι ἀναγκασμένοι ἀπὸ καμέ-
να φόβον μεγάλον. καὶ τοῦτο τὸ θέλημα νὰ
φανερώνεται μὲ λόγον, ἢ μὲ ἄλλο σημεῖον
ὁποῦ νὰ ἀξίζῃ τόσον. ἀπὸ ταῦτα τὰ τρία πράγ-
ματα ἂν λείψῃ ἕνα δὲν ἀξίζῃ ὁ γάμος.

Μ. Ποῖον εἶναι καλλίτερον νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυ-
στήριον τοῦ γάμου, ἢ νὰ φυλάξῃ παρθενίαν;

Δ. Ὁ ἅγιος Παῦλος μᾶς ξεδιαλύνει τοῦτο τὸ
ζήτημα, γράφοντας, ὅτι ὁποῖος λαμβάνει τὸν
γάμον, κάμνει καλά. καὶ ὁ ποῖος ἀπέχε-
ται ἀπὸ τὸν γάμον διὰ νὰ παρθενεύῃ, κάμνει
καλλίτερα. ἡ ἀφορμὴ εἶναι, διατὶ ὁ γάμος
εἶναι πρᾶγμα ἀνθρώπινον, καὶ ἡ παρθενία
ἀγγελικόν. ὁ γάμος εἶναι κατὰ φύσιν. καὶ ἡ παρ-
θενία ὑπὲρ τὴν φύσιν. καὶ ὄχι μόνον ἡ παρθε-
νία, ἀλλὰ καὶ ἡ χηρεία εἶναι καλλίτερη ἀπὸ τὸν
γάμον. ὅθεν λέγοντας ὁ Χριστὸς εἰς μίαν πα-
ραβολήν, ὅτι ὁ καλὸς σπόρος εἰς ἕνα χωρά-
φι ἔκαμε καρπὸν τριακοσιν, εἰς ἄλλο ἑξη-

κοστὸν

κοςὸν, καὶ εἰς ἄλλο ἑκατὸςόν, οἱ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας ἐξήγησαν, ὅτι ὁ καρπὸς τοῦ τριάκοντα εἶναι τοῦ γάμου, τὸ ἐξήκοντα τῆς χηρείας, καὶ τὸ ἑκατὸν τῆς παρθενίας.

Περὶ τῶν ἀρετῶν καθόλου.

Μ. Ἐδίδαξές με τὰ πρῶτα τέσσαρα μέρη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω ἂν λείπεται τίποτε ἄλλο νὰ ἀκούσω.

Δ. Τὰ τέσσαρα ἐκεῖνα ὁποῦ σὲ ἐδίδαξα, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὰ ἠξεύρῃ ὁ χριστιανός. ὅμως εἶναι καὶ κάποια ἄλλα πράγματα ὠφελιμώτατα πρὸς τὸ τέλος ὁποῦ ζητοῦμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἤγουν οἱ ἀρεταῖς καὶ οἱ κακίαις, τὰ καλὰ ἔργα καὶ οἱ ἁμαρτίαις. διατὶ καλὰ καὶ νὰ ἐμιλήσαμεν διὰ τοῦτα συγκεχυμένως, ἐξηγῶντας τὸ σύμβολον καὶ τὰς ἐντολαῖς, ὅμως πολλὰ ὠφέλιμον θέλει ἦσαι νὰ μιλήσωμεν μερικὰ καὶ καθάρια.

Μ. Εἰπέ μου τὸ λοιπὸν, τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετή;

Δ. Ἡ ἀρετὴ εἶναι μία ποιότης, ὁποῦ δέχεται ἡ ψυχὴ, μὲ τὴν ὁποίαν γίνεται ὁ ἄνθρωπος καλός. καὶ καθὼς ἡ ἐπιςήμη κάμνει τὸν ἄνθρωπον

θρωπον νὰ εἶναι καλὸς φιλόσοφος, καὶ ἡ τέχνη νὰ εἶναι καλὸς τεχνίτης, ἔτζι καὶ ἡ ἀρετὴ τὸν κάμνει νὰ εἶναι καλὸς ἄθρωπος. καὶ κάμνει ἀκόμη ὅτι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐργάζεται τὸ καλὸν μὲ εὐκολίαν, ἐντιμότητα, καὶ τὴν γλυκότητα. ὅθεν ὅποιος δὲν ἔχει τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, καλὰ καὶ νὰ ἐμπορῇ καμίαν φορὰν νὰ κάμῃ τὸ καλὸν, ὅμως δὲν θέλει τὸ κάμει παρὰ μὲ δυσκολίαν, καὶ χωρὶς τὴν γλυκότητα. καὶ διὰ νὰ σοῦ δώσω κάποιον παράδειγμα. ἡ ἀρετὴ εἶναι ὁμοία τῆς τέχνης καὶ τῆς πράξεως. βλέπεις ὅτι ἕνας ὁποῦ ἔχει τὴν τέχνην καὶ τὴν πρᾶξιν νὰ κρούῃ τὴν κιθάραν, πῶς κρούει καλὰ καὶ μὲ εὐκολίαν μεγάλην, καλὰ καὶ νὰ μὴ βλέπῃ ἀκόμη ταῖς χορδαῖς. ἄλλος ὁποῦ δὲν ἔχει τὴν τέχνην ἢ τὴν πρᾶξιν, ἐμπορεῖ νὰ ψηλαφᾷ τὰς χορδαῖς καὶ νὰ κρούῃ, ἀμὴ δὲν θέλει τὸ κάμει οὔτε γλίγωρα, οὔτε καλά. ἔτζι λοιπὸν ὅποιος ἔχει τὴν ἀρετὴν, λόγου χάριν τῆς σωφροσύνης, μὲ πολλὴν εὐκολίαν καὶ χαρὰν νηστεύει, ὅταν κάμνῃ χρεία, καὶ νηστεύει τέλεια καρτερῶντας τὴν διατεταγμένην ὥραν, καὶ τρώγονται φαγητὰ τῆς τεσσαρακοστῆς, καὶ μίαν φορὰν μόνον. ἐξ ἐναντίας ὅποιος δὲν ἔχει τούτην τὴν ἀρετὴν ἢ τὸ χειρότερον εἶναι λαίμαργος, τοῦ φαίνεται

ἕνας

ἕνας θάνατος νὰ νης ἔδωση. καὶ ἂν νης δώση, δὲν ἐμπορεῖ νὰ καρτερέση τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, καὶ τὸ βράδι δὲν πίνει μίαν φορὰν κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ θέλει νὰ κάμη ὡσὰν ἕνα δειλινὸν τόσον πολὺ, ὅπου παρ' ὀλίγον εἶναι δεῖπνος.

Μ. Πόσαις εἶναι οἱ ἀρεταῖς

Δ. Εἶναι πολλαῖς. ὅμως οἱ πρώταις, εἰς ταῖς ὁποίαις ἀναφέρονται ὅλαις οἱ ἄλλαις, εἶναι ἑπτὰ, ἤγουν τρεῖς θεολογικαὶ, πίστις, ἐλπὶς, καὶ ἀγάπη. καὶ τέσσαρες ἠθικαὶ, φρόνησις, δικαιοσύνη, ἀνδρεία, καὶ σωφροσύνη. κατὰ τὸν τὸν ἀριθμὸν εἶναι ἀκόμη ἑπτὰ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ οἱ μακαρισμοὶ τοῦ εὐαγγελίου. οἱ ὁποῖοι μᾶς ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν τελειότητα τῆς χριστιανικῆς πολιτείας. εἶναι ἀκόμη ἑπτὰ τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσυνης, τὰ σωματικὰ καὶ ἑπτὰ τὰ πνευματικά. καὶ εἰς ὅλα τοῦτα θέλω νὰ σοῦ δώσω εἴδησιν μὲ βραχυλογίαν.

Περὶ τῶν θεολογικῶν ἀρετῶν.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ πίστις;

Δ. Εἶναι ἡ πρώτη τῶν θεολογικῶν ἀρετῶν, οἱ ὁποίαις ἀποβλέπουσι πρὸς τὸν Θεόν. καὶ τὸ ἴδιον ἔργον τῆς πίστεως εἶναι νὰ φωτίζη τὸν νοῦν,

καὶ

καὶ νὰ τὸν ὑψώνῃ διὰ νὰ πιστεύῃ βέβαια ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ μᾶς φανερώνει ὁ Θεὸς διὰ μέσου τῆς ἐκκλησίας, καλὰ καὶ νὰ εἶναι πρᾶγμα δύσκολον, καὶ νὰ ὑπερβαίνει τὸν φυσικὸν λογαριασμόν.

Μ. Ποία εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ πιστεύωμεν μὲ τόσην βεβαιοσύνην τὰ πράγματα τῆς πίστεως;

Δ. Ἡ ἀφορμὴ εἶναι, διατὶ ἡ πίστις εἶναι θεμελειωμένη εἰς τὴν ἀπλανῆ ἀλήθειαν. ἐπειδὴ ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς προβάλλει ἡ πίστις, εἶναι παραδομένον ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὅθεν ἀδύνατον εἶναι νὰ εὑρίσκεται ψέμα εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Θεός. τὸ λοιπὸν ὅταν ἡ πίστις μᾶς προβάλλῃ τίποτε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐναντίον τοῦ λογαριασμοῦ, λόγου χάριν, ὅτι μία παρθένος νὰ ἐγέννησε, πρέπει νὰ νοήσωμεν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀχαμνὸς, καὶ εὔκολα ἐμπορεῖ νὰ πλανεθῇ. ἀμὴ ὁ Θεὸς οὔτε ἐμπορεῖ νὰ πλανεθῇ οὔτε νὰ πλανέσῃ.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πιστεύῃ τινὰς μὲ τούτην τὴν ἀρετὴν τῆς πίστεως;

Δ. Ἀναγκαῖον εἶναι νὰ πιστεύῃ ἕνα πρὸς ἕνα ὅλα

τὰ ἄρθρα τοῦ συμβόλου, τὰ ὁποῖα ἐξηγήσαμεν παρεμπρὸς. καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ ἄρθρα, ὅπου ἑορτάζει ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. ὥσαν εἶναι ἡ σάρκωσις τοῦ Χριστοῦ, ἡ γέννησις, τὸ πάθος, ἡ ἀνάστασις, ἡ ἀνάληψις, ἡ πεντηκοστὴ, καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας τριάδος. ἔξω ἀπὸ τοῦτα πρέπει νὰ εἶναι καθένας ἕτοιμος νὰ πιστεύη ὅ,τι τὸ ἐξηγᾷ ἡ ἐκκλησία, καὶ νὰ μὴν δείχνη ἐξωτερικὸν σημεῖον ἀπιστίας, λόγου χάριν νὰ φορῆ ἔνδυμα τούρκικον, ἢ ἑβραϊκὸν. νὰ τρώγη κρέας τὴν παρασκευὴν, καθὼς κάμνουσιν οἱ αἱρετικοὶ, καὶ ἄλλα παρόμοια. διατὶ εἶναι ἀναγκαῖον ὄχι μόνον μὲ τὴν καρδίαν καὶ μὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα νὰ ὁμολογῇ τινὰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν, καὶ νὰ δείχνη ὅτι λείπει μακρὰ ἀπὸ πᾶσαν θρησκείαν ἐναντίαν τῆς ἐκκλησίας.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐλπίς;

Δ. Εἶναι ἡ δευτέρα θεολογικὴ ἀρετὴ, διατὶ καὶ αὐτὴ ἀποβλέπει πρὸς τὸν Θεόν. ἐπειδὴ καὶ καθὼς μὲ τὴν πίστιν πιστεύομεν τοῦ Θεοῦ, ἔτζι μὲ τὴν ἐλπίδα ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεόν.

Μ. Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τῆς ἐλπίδος;

Δ. Εἶναι νὰ ὑψώνη τὴν θέλησίν μας εἰς τὸ νὰ

ἐλπί-

ἐλπίζει τὴν αἰώνιον μακαριότητα. καὶ διατὶ τοῦτο εἶναι ἕνα καλὸν τόσον ὑψηλὸν, ὁποῦ δύναμις ἀνθρωπίνη δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ ἐκζητήσῃ, διὰ τοῦτο μᾶς χαρίζει ὁ Θεὸς τούτην τὴν ὑπὲρ φύσιν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἔχωμεν θάῤῥος μὲ ταύτην, ὅτι ἐμποροῦμεν νὰ σώσωμεν εἰς καλὸν τόσον μεγάλον.

Μ. Πῶς θεμελιώνεται, καὶ εἰς τί πρᾶγμα στηρίζεται τούτη ἡ ἐλπίδα;

Δ. Θεμελιώνεται καὶ στηρίζεται εἰς τὴν ἄμετρον ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἔχομεν σημάδια τούτης τῆς φιλανθρωπίας βεβαιότατα. ἐπειδὴ μᾶς ἔδωκε τὸν ἴδιόν του Υἱὸν, καὶ διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ του ἔκαμε καὶ ἡμᾶς υἱοὺς του κατὰ χάριν, καὶ μᾶς ἔταξε τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἂν κάμωμεν τὰ ἔργα μας κατὰ τὸ ἀξίωμα ὁποῦ ἐλάβαμεν, καὶ μᾶς ἔδωκεν ἀντάμα χάριν καὶ βοήθειαν ἱκανὴν νὰ κάμωμεν τέτοια ἔργα.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀγάπη;

Δ. Εἶναι ἡ τρίτη θεολογικὴ ἀρετὴ, ἤγουν ἀποβλέπουσα τὸν Θεόν. διατὶ μὲ τούτην ὑψώνεται ἡ ψυχή μας εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐπάνω ἀπ᾽ ὅλα τὰ πράγματα, ὄχι μόνον ὡσὰν πλάστην καὶ ποιητὴν τῶν φυσικῶν μας

ἀγα-

ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκεῖνον ὅπου μας δίδει τὴν χάριν καὶ τὴν μακαριότητα, καλὰ ὅπου ὑπερβαίνουσι τὴν φύσιν.

Μ. Ηθελα νὰ ἤξευρα, ἂν ἡ ἀγάπη ἐξαπλώνεται καὶ εἰς τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

Δ. Η ἀγάπη ἐξαπλώνεται καθολικὰ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς ὅλα τὰ πράγματα ὅπου ἔκαμεν ὁ Θεός, μὲ τούτην τὴν διαφορὰν. ὅτι τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀγαποῦμεν καθ' ἑαυτόν του, ἐπειδὴ εἶναι ἄπειρον ἀγαθόν. ὅλα τ' ἄλλα πράγματα πρέπει νὰ τὰ ἀγαποῦμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. καὶ μερικὰ ἔχομεν νὰ ἀγαποῦμεν τὸν πλησίον μας, ὅπου εἶναι πλασμένος εἰς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἤμεσθα καὶ ἡμεῖς. ὅθεν διὰ πλησίον δὲν πρέπει νὰ γρυκᾶται μόνον ὁ συγγενὴς, ἢ ὁ φίλος, ἀλλὰ κάθε ἄνθρωπος, ἂν καλὰ θέλῃ νὰ εἶναι καὶ ἐχθρός μας. διότι κάθε ἄνθρωπος εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡσὰν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ τὸν ἀγαποῦμεν.

Μ. Εἶναι μεγάλη ἀρετὴ ἡ ἀγάπη;

Δ. Η μεγαλήτερη ἀπ' ὅλαις. καὶ εἶναι τόσον καλὸν, ὅτι ὅποιος τὴν ἔχει, δὲν ἐμπορεῖ νὰ χάσῃ τὴν σωτηρίαν, ἂν δὲν χάσῃ πρῶτα τὴν ἀγάπην. καὶ ὅποιος δὲν τὴν ἔχει, δὲν ἐμπορεῖ

εἰς

εἰς κανένα τρόπον νὰ σωθῇ, καλὰ καὶ νὰ ἔχῃ ὅλαις ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ.

Περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ φρόνησις;

Δ. Εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ ταῖς ἠθικαῖς τέσσαρες ἔξοχαις ἀρεταῖς, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν βρύσες τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τῶν ἠθικῶν λέγω καὶ ἀνθρωπίνων. διατὶ ἡ φρόνησις κυβερνᾷ τὸν νοῦν, ἡ δικαιοσύνη τὴν θέλησιν, ἡ σωφροσύνη τὴν ὄρεξιν τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἡ ἀνδρεία τὴν ὄρεξιν τῆς ὀργῆς.

Μ. Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τῆς φρονήσεως;

Δ. Εἶναι νὰ δείχνῃ εἰς κάθε πρᾶξιν τὸ τέλος ὁποῦ πρέπει, καὶ τὰ ἐπιτήδεια μέσα, καὶ ὅλαις ταῖς περίστασες, ἤγουν τὸν καιρὸν, τὸν τρόπον, τὸν τόπον, καὶ τὰ ὅμοια, διὰ νὰ γίνεται τὸ ἔργον σωστὸν καὶ τέλειον. καὶ διὰ τοῦτο κράζεται διδάσκαλος τῶν ἄλλων ἀρετῶν. καὶ εἶναι ὡσὰν τὸ ὀμμάτι τοῦ κορμίου, ὡσὰν τὸ ἅλας εἰς τὸ φαγητὸν, καὶ ὡσὰν ὁ ἥλιος εἰς τὸν κόσμον.

Μ. Ποίαις κακίαις εἶναι ἐναντίαις τῆς φρονήσεως;

Δ. Η'

Δ. Ἡ ἀρετὴ πάντα στέκει εἰς τὸ μέσον, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει δύο κακὰ ἐναντία, τὰ ὁποῖα στέκουσιν εἰς τὰ ἄκραις. μία κακία ἐναντία τῆς φρονήσεως εἶναι ἡ ἀγνωσία, ἤγουν ἡ ἀλογαριασία καὶ ἀβουλία εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν λογαριάζουσι τὶ ἔχουσι νὰ κάμουσι, καὶ ἔτζι δὲν στοχάζονται τὸ ἀληθινὸν τέλος, ἢ δὲν λαμβάνουσι τὰ ἀληθινὰ μέσα. ἡ ἄλλη κακία εἶναι ἡ πονηρία ἢ φρονημάδα τοῦ κόσμου εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μὲ πᾶσαν προθυμίαν λογιάζουσι τὸ τέλος καὶ τὰ μέσα, καὶ ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχουν παρὰ τὸ ἴδιόν τους ὄφελος, διὰ νὰ κερδαίσουν τίποτε καλὸν πρόσκαιρον. καὶ διὰ τοῦτο πάσχουσι μὲ πολυξευρίαις νὰ ἐξαπατήσουν τὸν πλησίον, διὰ νὰ φέρουσι ταῖς δουλείαις ἐκεῖ ὅπου θέλουσιν. ὅμως εἰς τὸ τέλος θέλει γνωρισθῇ, ὅτι τέτοιας λογῆς ἄνθρωποι ἦσαν ἀγνωστότατοι, ἐπειδὴ ἔχασαν τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν, ζητῶντας ἕνα μικρότατον.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον της;

Δ. Ἡ δικαιοσύνη εἶναι μία ἀρετὴ, ὅπου δίδει καθενὸς τὸ ἐδικόν του καὶ ἔτζι τὸ ἔργον της εἶναι νὰ σάζῃ τὰ πράγματα, καὶ νὰ βάνῃ ἰσομετρίαν εἰς τὰ συναλλάγματα τῶν ἀν-

θρώπων. Τὸ ὁποῖον εἶναι θεμέλιον τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εἰρήνης. διατὶ ἂν ἦτον πᾶσα εἷς εὐχαριστημένος εἰς τὸ ἐδικόν του, καὶ νὰ μὴν ἐζήτα τὸ ξένον δὲν ἤθελεν ἦσαι ποτὲ μάχη οὔτε διαφωνία.

M. Ποίαις εἶναι οἱ κακίαις ὁποῦ ἐναντιώνονται τῆς δικαιοσύνης,

Δ. Δύο. ἡ μία λέγεται ἀδικία, ἤγουν ὅταν τινὰς πέρνη τὸ ξένον πρᾶγμα, ἢ θέλει εἰς τὸ συνάλλαγμα νὰ δίδη ὀλιγώτερον παρὰ ποῦ πρέπει, ἢ νὰ πέρνη περισσότερον παρὰ ποῦ τοῦ ἔρχεται. ἡ ἄλλη λέγεται ἀκριβοδικαιοσύνη. ἤγουν ὅταν θέλη τινὰς νὰ φυλάσση τὸ δίκαιον μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, καὶ νὰ μετρᾶ τὰ πράγματα ψιλότερα παρὰ ποῦ θέλει ὁ λογαριασμός. διότι πολλαῖς φοραῖς πρέπει νὰ σμίγῃ τινὰς τὴν εὐσπλαγχνίαν μὲ τὴν δικαιοσύνην. ὡσὰν λόγου χάριν, ἂν ἕνας πτωχὸς δὲν ἔχῃ νὰ πλερώσῃ παρευθὺς ὅλον του τὸ χρέος δίχως μεγάλην του ζημίαν, ὁ λογαριασμὸς θέλει, καὶ εἶναι πρᾶγμα δίκαιον, νὰ τοῦ δοθῇ ὀλίγη διορία. καὶ νὰ μὴ θελήσῃ τινὰς νὰ τοῦ δώσῃ, εἶναι πολλὴ σκληρότης.

M. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνδρεία, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον της.

Δ. Ἡ ἀνδρεία εἶναι μία ἀρετή, ὁποῦ μᾶς κάμνει ἑτοίμους νὰ νικοῦμεν ὅλαις τὲς δυσκολίαις, αἱ ὁποίαις ἐμποδίζουσι τὰ καλὰ ἔργα. καὶ ἐξαπλώνεται τὸ ἔργον τῆς ἀνδρείας ἕως τὸν θάνατον ὅταν εἶναι ἀναγκαῖος διὰ δόξαν Θεοῦ, ἢ διὰ νὰ μὴ λείψῃ τινὰς ἀπὸ τὸ χρέος του. ἔτζι ὅλοι οἱ ἅγιοι μάρτυρες ἐνίκησαν τοὺς τυράννους μὲ τούτην τὴν ἀρετήν. ὁμοίως ὅλοι οἱ ἀνδρειωμένοι στρατιῶταις, ὅσοι ἐκάμασι μεγάλαις ἀνδραγαθίαις εἰς τοὺς δικαίους πολέμους, μὲ τὴν ἀρετὴν τούτην ἐτιμήθησαν πολλά.

Μ. Ποίαις κακίαις εἶναι ἐναντίαις τούτης τῆς ἀρετῆς;

Δ. Ὁ φόβος καὶ ἡ ἀποκοτία. διατὶ ὁ φόβος κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποκλίνῃ πολλὰ εὔκολα, τὸ ὁποῖον γεννᾶται ἀπὸ ὀλίγην ἀνδρείαν. καὶ ἡ ἀποκοτία κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ βάνεται εἰς φανεροὺς κινδύνους, ὅταν δὲν εἶναι χρεία, τὸ ὁποῖον εἰς κάποιον τρόπον εἶναι περισσὴ ἀνδρεία καὶ δὲν εἶναι ἄξιος ἐπαίνου ἀλλὰ ψόγου. καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀρετή, ἀλλὰ κακία.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ σωφροσύνη, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον της;

Δ Ἡ σωφροσύνη εἶναι μία ἀρετή, ὁποῦ χαλινώνει τὲς ἡδοναῖς τῆς σαρκός, καὶ κάμνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταχειρίζεται τούταις τὲς ἡδοναῖς μὲ

ἐκεῖνο τὸ μέτρον ὁποῦ ὁρίζει ὁ λογαριασμός.

Μ. Ποίαις κακίαις εἶναι ἐναντίαις τῆς σωφροσύνης;

Δ. Εἶναι ἡ ἀκρασία καὶ ἡ ἀναισθησία. ἀκρασία εἶναι ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν κρατιέται ἀμὴ δίδεται ὅλος εἰς ταῖς ἡδοναῖς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπερβαίνει εἰς τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ ὅμοια. τὸ ὁποῖον βλάπτει καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ κορμί. ἀναισθησία εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος πέσῃ εἰς τὸ ἄλλον ἄκρον καὶ φύγῃ τόσον ὅλαις ταῖς ἡδοναῖς, ὁποῦ δὲν θέλει νὰ φάγῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὑγείαν του, διὰ νὰ μὴ λάβῃ ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἡδονὴν τὴν ὁποίαν δίδει φυσικὰ τὸ φαγητὸν ὁποῦ εἶναι ἁρμόδιον. ὅμως εἰς τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ κοινότερον εἶναι τὸ κακὸν τῆς ἀκρασίας παρὰ τῆς ἀναισθησίας. καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ἅγιοι μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα μᾶς ἐπαραγγέλνησαν νὰ νηστεύωμεν, καὶ νὰ ἀπονεκρώνωμεν τὴν σάρκα.

Περὶ τῶν ἑπτὰ χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ποῖα εἶναι τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Δ. Εἶ-

Δ. Εἶναι ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς ἐδίδαξεν ὁ προφήτης Ησαΐας. ἤγουν, σοφία, σύνεσις, βουλὴ, ἀνδρεία, γνῶσις, εὐσέβεια, καὶ φόβος Θεοῦ.

M. Εἰς τί μᾶς ὠφελοῦσιν αὐτὰ τὰ χαρίσματα;

Δ. Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ χριστιανισμοῦ. διατὶ εἶναι ὡσὰν μία σκάλα, ὁποῦ μᾶς ἀνεβάζει ἀπὸ τὴν χαμηλότητα τῆς ἁμαρτίας μὲ διάφορα σκαλία ἕως τὴν ἄκραν ὑψηλότητα τῆς ἁγιωσύνης. ὅμως ἤξευρε, ὅτι ὁ προφήτης ἐμέτρησε τοῦτα τὰ σκαλία καταβαίνοντας, διατὶ ἔβλεπεν ὡσὰν μίαν σκάλαν ὁποῦ ἤρχετον ἀπὸ τὸν οὐρανόν. καὶ ἡμεῖς θέλομεν τὰ μετρήσει ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀναβαίνοντας, διὰ νὰ σώσωμεν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. τὸ λοιπὸν τὸ πρῶτον σκαλὶ εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ταράσσει τὸν ἁμαρτωλὸν, ὅταν λογιάζῃ πῶς ἔχει τὸν Θεὸν τὸν παντοδύναμον ἐχθρόν του. τὸ δεύτερον σκαλὶ εἶναι ἡ εὐσέβεια. διατὶ ὅποιος φοβᾶται ταῖς τιμωρίαις, ταῖς ὁποίαις προλέγει ὁ Θεὸς τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀρχίζει καὶ γίνεται εὐσεβὴς καὶ ἐπιθυμᾷ νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ δουλεύῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς ὅλα νὰ κάμνῃ τὸ ἅγιον του θέλημα. τὸ τρίτον σκαλὶ εἶναι ἡ γνῶσις. διατὶ

ὅποιος ἐπιθυμᾶ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τὸν διδάξῃ τὰς ἁγίαις του ἐντολαῖς, καὶ ὁ Θεὸς μέρος μὲ ταῖς διδαχαῖς, μέρος μὲ τὰ βιβλία, μέρος μὲ φώτισιν πνευματικὴν τὸν κάμνει καὶ ξανοίγει ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ εἶναι ἀναγκαῖον. τὸ τέταρτον σκαλὶ εἶναι ἡ ἀνδρεία. διότι ὅποιος ἠξεύρει καὶ θέλει νὰ δουλεύῃ εἰς κάθε πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ εὑρίσκει πολλαῖς δυσκολίαις καὶ πειρασμοὺς, τοῦ κόσμου, τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦ διαβόλου, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοῦ δίδει τότε τὸ χάρισμα τῆς ἀνδρείας, διὰ νὰ νικήσῃ ὅλαις τὰς δυσκολίαις. τὸ πέμπτον σκαλὶ εἶναι ἡ βουλή. διατὶ ὁ διάβολος ὅταν δὲν ἐμπορῇ νὰ νικήσῃ βιάζοντας, ἔρχεται εἰς ταῖς πονηρίαις, καὶ γυρεύει νὰ βάλῃ κάτω τὸν δίκαιον, χρωματίζοντας τὸ κακὸν διὰ καλόν. ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἀφήνει, καὶ τοῦ δίδει τὸ χάρισμα τῆς βουλῆς, μὲ τὸ ὁποῖον νικᾶ τὰς πολυξευρίαις τῶν ἐχθρῶν. τὸ ἕκτον σκαλὶ εἶναι τὸ χάρισμα τῆς συνέσεως. διατὶ ἀφ' οὗ κάμῃ πολλὴν ἄσκησιν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν πρακτικὴν ζωὴν, καὶ ἔχῃ πολλαῖς φοραῖς νικημένον τὸν διάβολον, ὁ Θεὸς τὸν σηκώνει καὶ τὸν ὑψώνει εἰς τὴν θεωρητικὴν ζωὴν, καὶ τοῦ δίδει νὰ νοήσῃ καὶ νὰ κατα-

καταλάβη μὲ τὸ χάρισμα τῆς συνέσεως
τὰ θεϊκὰ μυστήρια. τὸ ἕβδομον εἶναι τὸ χά-
ρισμα τῆς σοφίας; τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ τελειότης.
διότι ἐκεῖνος εἶναι σοφὸς, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν
πρώτην ἀρχὴν, καὶ πρὸς ἐκείνην ἀποβλέπον-
τας κάμνει ὅλαις του ταῖς πράξες. καὶ τοῦτο
ἄλλος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ κάμη παρὰ ἐκεῖ-
νος, ὁποῦ σμίγει μὲ τὸ χάρισμα τῆς συνέσεως
τὴν τελείαν ἀγάπην. διατὶ μὲ τὴν σύνεσιν γνω-
ρίζει τὴν πρώτην ἀρχὴν, καὶ μὲ τὴν ἀγάπην
ἀναφέρει κάθε πρᾶγμα πρὸς ἐκείνην, ὡσὰν
εἰς τέλος ἀκρότατον. καὶ διατὶ ἡ σοφία συμ-
πλέκει τὴν ὄρεξιν μὲ τὸν νοῦν, διὰ τοῦτο κράζε-
ται σοφία, ἤγουν σύνεσις καὶ Θεοῦ φιλία.

Περὶ τῶν ὀκτὼ μακαριοτήτων.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι οἱ ὀκτὼ μακαρισμοὶ, τοὺς ὁποίους μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς τὸ εὐαγγέλιον;

Δ. Εἶναι ἄλλη μία σκάλα διὰ νὰ ἀνέβη τινὰς εἰς τὴν τελειότητα, ὁμοία τῆς σκάλας τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος. διατὶ εἰς ἑπτὰ γνώμαις περιέχονται ἑπτὰ σκαλία διὰ νὰ σώση τινὰς εἰς τὴν μακαριότητα. καὶ εἰς τὴν ὀγδόην εἶναι ἕνα σημάδι διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀνέβη, ἢ δὲν

ἀνέβη τούτην τὴν σκάλαν.

Μ. Ἐξήγησαί μου εἰς βραχυλογίαν τούτην τὴν σκάλαν.

Δ. ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς τὰ τρία πρῶτα σκαλία μᾶς διδάσκει νὰ ἐκβάλωμεν τὰ ἐμπόδια τῆς ἁγιότητος, μὲ τὴν ὁποίαν σώνομεν εἰς τὴν μακαριότητα. τὰ κοινὰ καὶ καθολικὰ ἐμπόδια εἶναι τρία. ἡ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, τῆς τιμῆς, καὶ τῆς τρυφῆς. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς μᾶς λέγει εἰς τὸ πρῶτον σκαλὶ, ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ἤγουν ὅσοι θεληματικῶς καταφρονοῦσι τὸν πλοῦτον. εἰς τὸ δεύτερον λέγει, ὅτι μακάριοι οἱ πραεῖς, ἤγουν ὅσοι παραχωροῦσι καὶ δίδουσι τόπον καθενὸς, καὶ δὲν ἐναντιοῦνται ἂν βλαθῇ τινὰς ἔμπροσθέν τους, καὶ τοὺς ἀμπώθῃ ὀπίσω. εἰς τὸ τρίτον λέγει, ὅτι μακάριοι ὅσοι κλαίουσιν, ἤγουν ὅσοι δὲν γυρεύουσι ταῖς χαραῖς καὶ ταῖς τρυφαῖς τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ εἶναι δοσμένοι εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ κλαίουσι ταῖς ἁμαρτίαις των. εἰς τὰ ἄλλα δύο σκαλία μᾶς διδάσκει τὴν ἁγιότητα τῆς ζωῆς τῆς πρακτικῆς, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ πλήρωσις ὅλου ἐκείνου ὁποῦ χρεωστοῦμεν νὰ κάμωμεν κατὰ τὸν νόμον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς

ἀγά-

ἀγάπης. διὰ τοῦτο λέγει εἰς τὸ τέταρτον σκα-
λὶ, ὅτι μακάριοι ὅσοι πεινοῦσι καὶ διψοῦσι τὴν
δικαιοσύνην. καὶ εἰς τὸ πέμπτον λέγει, ὅτι
μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. εἰς τὰ ὕστερα δύο
μᾶς καλεῖ εἰς τὴν τελειότητα τῆς θεωρητικῆς
ζωῆς. καὶ διὰ τοῦτο λέγει εἰς τὸν ἕκτον, ὅτι
μακάριοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι τὴν καρδίαν κα-
θαρὰν, διατὶ αὐτοὶ θέλουσιν ἰδεῖ τὸν Θεὸν ἤ-
γουν θέλουσι τὸν ἰδεῖ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ
δόξαν, καὶ εἰς τούτην θέλουσι τὸν γνωρίσει
μὲ τὴν χάριν τῆς θεωρίας. εἰς τὸ ἕβδομον
λέγει, ὅτι μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, διατὶ αὐτοὶ
θέλουσιν ὀνομασθῆ παιδία τοῦ Θεοῦ. ἤγουν
μακάριοι ἐκεῖνοι, ὅσοι σμίγοντας τὴν θεω-
ρίαν μὲ τὴν τελείαν ἀγάπην θέλουσιν ἀνα-
φέρει ὅλα τὰ πράγματα πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ
θέλουσιν ἔχει εἰρηνευμένην ὅλην τὴν βασιλείαν
τῆς ψυχῆς, καὶ ἔτζι θέλουσιν ἦσαι παιδία τοῦ
Θεοῦ, ὅμοια τοῦ πατρὸς, ἅγια καὶ τέλεια. εἰς
τὴν ὀγδόην γνώμην δὲν περιέχεται ἄλλο διά-
φορον σκαλὶ τελειότητος κατὰ τὸν ἅγιον Αὐγου-
στῖνον, ἀλλὰ εἶναι δοσμένον ἕνα φανερὸν ση-
μάδι διὰ νὰ γνωρίσωμεν, ἂν ἔφθασεν ὁ ἄν-
θρωπος εἰς τὴν τελειότητα. καὶ τοῦτο τὸ σημάδι
εἶναι, ἂν πάσχῃ τινὰς μετὰ χαρᾶς τοὺς ἀδίκους

διωγ-

διωγμοὺς. διατὶ καθὼς τὸ χρυσάφι δοκιμάζεται εἰς τὸ καμίνι, ἔτζι ὁ δίκαιος καὶ τέλειος ἄνθρωπος δοκιμάζεται εἰς τοὺς πειρασμούς.

Περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐλεημοσιώνης. τῶν ἑπτὰ σωματικῶν, καὶ τῶν ἑπτὰ πνευματικῶν.

Μ. Λείπεται νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσιώνης τόσον τὰ σωματικὰ, ὡσὰν καὶ τὰ πνευματικά.

Δ. Τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης τὰ σωματικὰ εἶναι ἑπτὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἔξη εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον. ἤγουν νὰ χορτάζωμεν τοὺς πεινασμένους, νὰ ποτίζωμεν τοὺς διψασμένους, νὰ ἐνδύωμεν τοὺς γυμνοὺς, νὰ ξενοδοχοῦμεν τοὺς ξένους, νὰ προσβλέπωμεν τοὺς ἀῤῥώστους, καὶ νὰ παρηγοροῦμεν τοὺς φυλακωμένους. τὸ ἕβδομον, ὁποῦ εἶναι νὰ θάπτωμεν τοὺς νεκροὺς, μᾶς τὸ ἐδίδαξεν ὁ ἅγιος Τωβὶτ, καὶ ὁ ἀρχάγγελος Ραφαήλ. τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης τὰ πνευματικὰ εἶναι ὁμοίως ἑπτά. νὰ διδάσκωμεν τοὺς ἀμαθεῖς, νὰ συμβουλεύωμεν τοὺς ἀπόρους, νὰ παρηγοροῦμεν τοὺς πικραμένους, να διορθώνωμεν ἐκείνους ὁποῦ σφάλλουσι, νὰ συμπαθοῦμεν τὰ πταίσμα-

σμάζα, νὰ ὑπομένωμεν τὰ ἀδύνατῶν μας τὰ ἐλαττώματα, κὴ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους.

M. Εὑρίσκεται καμία ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν νὰ εἶναι βολετὸν, ὅτι ν᾽ ἀφήσῃ τινὰς τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσιώνης;

Δ. Εἶναι τρεῖς ἀφορμαῖς. ἡ πρώτη εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὸν τρόπον νὰ τὰ κάμῃ. ἔτζι ἐκεῖνος ὁ διακονάρις Λάζαρος, ὁποῦ γράφει τὸ εὐαγγέλιον, δὲν ἔκαμε κανένα ἔργον ἐλεημοσύνης σωματικὸν, διατὶ αὐτὸς εἶχε χρείαν σχεδὸν ἀπ᾽ ὅλα ἐκεῖνα, ὅθεν διὰ τὴν ὑπομονήν τους ἐσεφανώθη. κὴ τούτη εἶναι ἡ διάταξις τοῦ Θεοῦ, οἱ πλούσιοι νὰ σώζωνται μὲ τὴν ἐλεημοσιώνην, κὴ οἱ πτωχοὶ μὲ τὴν ὑπομονήν. ἔτζι ὅποιος δὲν ἔχει σοφίαν ἢ φρόνησιν διὰ λόγου του, δὲν εἶναι χρεώστης νὰ διδάσκῃ ἢ νὰ συμβουλεύῃ ἄλλους. δεύτερη ἀφορμὴ εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δουλεύῃ τοῦ Θεοῦ μὲ ζωὴν ὑψηλότερην παρὰ τὴν πρακτικὴν, κὴ διὰ τοῦτο δὲν τὸν βολεῖ νὰ κάμῃ πολλὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. ὡσὰν οἱ ἅγιοι ἐρημῖται ὁποῦ εἶναι ἔγκλειστοι, εἰς τὴν ἔρημον, ἢ μέσα εἰς τὰ κελλία τους, κὴ μελετοῦσι τὰ οὐράνια, δὲν εἶναι κρατούμενοι ν᾽ ἀφήσουν ἐκείνην τὴν ἁγίαν

ἄσκη-

ἄσκησιν, καὶ νὰ γυρεύουν ἀνθρώπους διὰ νὰ τοῦ κάμουσιν ἔργον ἐλεημοσύνης. εἴτη ἀφορμὴ εἶναι, ὅταν δὲν εὑρίσκεται τινὰς, ὅπου νὰ ἔχῃ χρείαν ἱκανὴν ἀπὸ ἐλεημοσύνην. διατὶ δὲν ἔχομεν χρέος νὰ βοηθοῦμεν παρὰ μόνον ἐκείνους, ὅπου δὲν δύνονται ἀφ' ἑαυτοὺς τους οὔτε ἔχουσιν ἄλλους ὅπου νὰ θέλουσιν ἢ νὰ ἐμποροῦσι νὰ τοὺς βοηθήσουν. καλὰ καὶ ἡ τελεία ἐλεημοσύνη δὲν καρτερεῖ τὸν καιρὸν τοῦ χρέους, ἀλλὰ εἶναι ἕτοιμη νὰ δίδῃ βοήθειαν καθὼς ἐμπορεῖ, καὶ ὅσον ἐμπορεῖ.

Μ. Μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ ὕστερον ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης ἐμποροῦσιν ὅλοι νὰ τὸ κάμουσιν, ἤγουν νὰ παρακαλοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τὸν πλησίον.

Δ. Ἔτζι εἶναι. ὅθεν καὶ οἱ ἅγιοι ἐρημῖται κάμνουσι τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης, παρακαλῶντας τὸν Θεὸν νὰ ἀναπληρώνῃ μὲ τὴν χάριν του ἐκεῖνο ὅπου λείπονται ὅλοι οἱ χρειαζόμενοι.

Περὶ κακίας καὶ ἁμαρτίας καθόλου.

Μ. Καιρὸς εἶναι νὰ μὲ διδάξῃς, τὶ πρᾶγμα εἶναι κακία καὶ ἁμαρτία διὰ νὰ τὰ φεύγω, καθὼς μὲ ἐδίδαξες ταῖς ἀρεταῖς καὶ τὰ καλὰ ἔργα διὰ νὰ τὰ κάμνω.

Δ. Ἡ ἁμαρτία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία θελη-

μα-

ματικὴ πρᾶξις ἢ ἀπραξία ἐναντίον τῦ νόμυ τῦ Θεῦ. καὶ σημείωσαι, ὅτι διὰ νὰ γενῆ ἡ ἁμαρτία, συντρέχουσι τρία πράγματα. πρῶτον, τίποτε ἔργον, ἢ ἀπραξία, ἤγουν νὰ κάμη τινὰς πρᾶγμα παράνομον, ἢ νὰ μὴ κάμη πρᾶγμα ὡρισμένον. ὡσὰν λόγου χάριν ἡ βλασφημία εἶναι ἔργον, νὰ μὴν ἀκούσῃ τινὰς τὴν λειτουργίαν εἶναι ἀπραξία. δεύτερον, διὰ νὰ εἶναι ἁμαρτία πρέπει τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀπραξία νὰ εἶναι ἐναντία τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. διατὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ κανόνας τοῦ καλοῦ ἔργου, καθὼς ἡ τέχνη τοῦ κτίστη εἶναι ὁ κανόνας τοῦ καλοῦ κτίσματος. καὶ διὰ τοῦτο καθὼς ὁ κτίστης δὲν εἶναι καλὸς κτίστης, οὐδὲ κτίζει καλά, ὅταν δὲν ἐργάζεται κατὰ τὴν τέχνην, ἔτζι καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ καλά, οὔτε εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, ὅταν δὲν ἀκολουθῆ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. καὶ νόμος τοῦ Θεοῦ δὲν γρικᾶται μόνον ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν αὐτός του, ὡσὰν οἱ δέκα ἐντολαῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον μᾶς δίδει διὰ μέσου τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν αὐθεντάδων, τόσον πνευματικῶν ὡσὰν καὶ κοσμικῶν. διατὶ ὅλοι εἶναι ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουσιν ἀπ' ἐκεῖνον τὴν ἐξουσίαν. τρίτον εἶναι ἀνάγκη ὅτι τὸ ἔργον

ἔργον καὶ ἡ ἀπραξία νὰ εἶναι θεληματικά, διότι ἐκεῖνο ὅπου γίνεται δίχως τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι ἁμαρτία. λόγου χάριν ἂν βλασφημᾷ τινὰς εἰς τὸν ὕπνον του, ἢ δὲν ἔσωσεν ἀκόμη εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἡλικίας νὰ ἔχῃ γνῶσιν, ἢ δὲν ἠξεύρει ὅτι ὁ λόγος ἐκεῖνος εἶναι βλασφημία. εἰς τοῦτον τὸν τρόπον δὲν ἁμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος, διατὶ δὲν ἐνεργᾷ θεληματικῶς.

Μ. Ἐκατάλαβα τὶ εἶναι ἡ ἁμαρτία. εἰπέ μου τώρα τὶ εἶναι ἡ κακία;

Δ. Ἡ κακία εἶναι μία κακὴ ἕξις, καὶ μία κακὴ συνήθεια νὰ ἁμαρταίῃ τινὰς; γεννημένη ἀπὸ τὸ συχνὸν ἁμάρτημα. ὅθεν γίνεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἁμαρταίῃ εὐκολώτερα, καὶ μὲ χαρὰν καὶ μεγαλήτερην ἀποκοτίαν. ὡσὰν λόγου χάριν, λέγομεν, ὅτι ἕνας εἶναι βλασφημιάρης ἢ παιχνιώτης, διατὶ ἔχει συνήθειαν νὰ βλασφημᾷ ἢ νὰ παίζῃ. τὸ λοιπὸν νὰ βλασφημήσῃ τινὰς εἶναι κρῖμα, νὰ εἶναι βλασφημιάρις εἶναι κακία. καὶ ἔτζι θέλομεν εἰπεῖ καὶ διὰ τὰ ἄλλα κακά.

Μ. Εἶναι μεγάλον κακὸν ἡ ἁμαρτία;

Δ. Τὸ μεγαλήτερον ἀπ' ὅσα εἶναι. μάλιστα τοῦτο μόνον εἶναι καθολικὰ τὸ κακόν, καὶ

κακο-

κακοφαίνεται τοῦ Θεοῦ πλέον παρὰ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν. ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς δὲν βλέπεται νὰ χαλάσῃ τὰ εὔμορφώτερά του πλάσματα διὰ νὰ παιδεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν. ἂν ἕνας αὐθέντης νὰ εἶχεν ἕνα ἀγγεῖον ἀργυρὸν ἢ χρυσὸν, εὐμορφώτατον καὶ τιμιώτατον, καὶ εὑρίσκοντας μέσα εἰς αὐτὸ ἕνα χυμὸν βρομερὸν, τόσον νὰ τοῦ ἐκακοφαίνετον· ὅτι νὰ ὥριζε νὰ τζακισθῇ, καὶ νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, βέβαια ἤθελες εἰπεῖ, ὅτι ἐκεῖνος ὁ αὐθέντης μισᾷ πολλὰ τὸν χυμὸν τὸν βρομερόν. ἔτζι λοιπὸν ὁ Θεὸς ἔκαμεν δύο πολύτιμα ἀγγεῖα, ἕνα ἀργυρὸν ὁποῦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἄλλο χρυσὸν ὁποῦ εἶναι ὁ ἄγγελος. καὶ διατὶ ηὗρετοῦτον τὸν βρομερὸν χυμὸν τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ ἕνα καὶ εἰς τὸ ἄλλο, ἐτζάκισε καὶ ἔρριψεν εἰς τὸ βάθος τοῦ ᾅδου διὰ νὰ βασανίζωνται πάντοτινὰ ὅλους τοὺς ἀγγέλους ὁποῦ ἔπταισαν. καὶ πᾶσα ἡμέραν ῥίπτει εἰς τὸν ὅμοιον τόπον τῆς ἀπωλείας ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ ἀποθνήσκουσι μὲ τὴν ἁμαρτίαν. καὶ μίαν φορὰν διὰ τὰ κρίματα τοῦ κόσμου ἔπεμψε τὸν κατακλυσμὸν, καὶ ἐπνιξεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἔξω ἀπὸ τὸν Νῶε μὲ τὸ σπίτι του, ὁ ὁποῖος

εἶχε

Μ. εἶχε φυλαχθῆ δίκαιος.

Δ. Πόσων λογῶν ἁμαρτίαις εὑρίσκονται;

Δύο. ἡ μία κράζεται προγονικὴ, καὶ ἡ ἄλλη ἔμπρακτος. καὶ τούτη πάλιν μοιράζεται εἰς δύο, διατὶ ἄλλο εἶναι τὸ θανάσιμον ἁμάρτημα, καὶ ἄλλο τὸ συγγνωστόν.

Περὶ τοῦ προγονικοῦ ἁμαρτήματος.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα;

Δ. Εἶναι ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον γεννώμεθα, καὶ τὸ ἔχομεν κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ τὸν πρῶτον μας πατέρα τὸν Ἀδάμ. διατὶ πρέπει νὰ ἠξεύρῃς, πῶς ὅταν ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον καὶ τὴν πρώτην γυναῖκα, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶναι Ἀδὰμ, καὶ Εὔα, τοὺς ἔδωκεν ἑπτὰ χαρίσματα. πρῶτον, τοὺς ἔδωκε τὴν χάριν του μὲ τὴν ὁποίαν ἦσαν δίκαιοι καὶ φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ παιδία του κατὰ χάριν. δεύτερον, τοὺς ἔδωκε σοφίαν μεγάλην διὰ νὰ ἠξεύρουσι πῶς νὰ κάμουν τὸ καλὸν, καὶ νὰ φεύγουσι τὸ κακόν. τρίτον, τοὺς ἔδωκε μίαν ὑπακοὴν τῆς σαρκὸς πρὸς τὸ πνεῦμα, ὅθεν ἡ σάρκα δὲν εἶχε κινήματα ἄπρεπα ἐναντίον τοῦ λογαριασμοῦ. τέταρτον, τοὺς ἔδωκε μίαν

ἐτοι-

ἐντιμότητα καὶ εὐκολίαν μεγαλωτάτην εἰς τὸ νὰ κάμουσι τὸ καλὸν καὶ νὰ φύγουσι τὸ κακόν. καὶ δὲν τοὺς ἔδωκεν ἄλλο παρὰ μίαν ἐντολὴν ἐλαφροτάτην. πέμπτον, τοὺς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ πᾶσα κόπον καὶ φόβον. διατὶ ἡ γῆ ἐβλάσανεν δίχως γεωργίαν καρποὺς διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀρκετούς, οὐδὲ ἦτον πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἐμπόριε νὰ βλάψῃ τὸν ἄνθρωπον. ἔκτον τοὺς ἔκαμεν ἀθανάτους, ἤγουν τοιούτους ὁποῦ δὲν ἁμαρτάνοντας δὲν ἤθελαν ἰδεῖ ποτὲ θάνατον. ἕβδομον, ἤθελε περνῶντας κάποιος καιρὸς νὰ τοὺς μεταφέρῃ εἰς τὸν οὐρανὸν εἰς μίαν ζωὴν αἰώνιον καὶ μακαρίαν, οἵαν ἔχουσιν οἱ ἄγγελοι. ἀλλὰ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος καὶ ἡ πρώτη γυναῖκα πλανεμένοι ἀπὸ τὸν διάβολον δὲν ἐφύλαξαν τὴν ἐντολήν, καὶ ἐσφάλασιν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἔχασαν ὅλα τὰ ἑπτὰ χαρίσματα ὁποῦ εἶπα. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς εἶχε τοὺς δώσει ἐκεῖνα τὰ χαρίσματα ὄχι μόνον διὰ λόγου τους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους των ὅλους, διὰ τοῦτο τὰ ἔχασαν διὰ λόγου τους καὶ διὰ λόγου μας, καὶ μᾶς ἔκαμαν συντρόφους εἰς τὴν ἁμαρτίαν τους καὶ εἰς ὅλαις των τὴν δυστυχίαις, καθὼς ἠθέλαμεν ἦσθαι σύντροφοι εἰς τὴν χάριν

ριν. καὶ εἰς τ' ἄλλα τὰ καλὰ, ἂν δὲν ἤθελαν πέσει εἰς τὴν ἁμαρτίαν. τοῦτο εἶναι λοιπὸν τὸ προγονικὸν ἁμάρτημα, μία ἔχθρα μὲ τὸν Θεὸν, καὶ μία στέρησις τῆς χάριτός του, μὲ τὴν ὁποίαν στέρησιν γεννώμεθα. ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἀγνωσία, ἡ κακὴ ἔγκλισις, ἡ δυσκολία νὰ κάμῃ τινὰς τὸ καλὸν, καὶ ἡ εὐκολία νὰ κάμῃ τὸ κακὸν, τὸ πάθος καὶ ἡ ἀγανάκτησις νὰ κερδαίσῃ τινὰς τὸ ψωμί του, οἱ φόβοι καὶ οἱ κίνδυνοι, εἰς τοὺς ὁποίους εὑρισκόμεθα, ὁ βέβαιος θάνατος τοῦ σώματος, καὶ ὁ αἰώνιος εἰς τὴν κόλασιν, ἂν δὲν ἐλευθερωθῶμεν πρὶν ἀποθάνωμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ δὲν στραφοῦμεν πάλιν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ποίαν θεραπείαν ἔχομεν ἐναντίον τούτου τοῦ προγονικοῦ ἁμαρτήματος;

Δ. Εἴπαμεν παρεπάνω, ὅτι ἡ θεραπεία ἐστάθη τὸ πάθος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ. διατὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἔμελλε νὰ πλερώσῃ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ, νὰ ἦτον ἀναμάρτητος, μάλιστα Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, διὰ νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος τοῦ Θεοῦ χωρὶς μέτρον, καὶ νὰ ὑπακούσῃ ὄχι εἰς πρᾶγμα εὔκολον, καθὼς ἦτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχεν

χεν ὁρίσει ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ, ἀλλὰ εἰς πρᾶγμα δυσκολώτατον, οἷον εἶναι ὁ ἀτιμώτατος θάνατος τοῦ σταυροῦ. καὶ τούτη ἡ θεραπεία τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ μᾶς κοινωνᾶται διὰ μέσου τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καθὼς εἴπαμεν. καλὰ καὶ δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ μᾶς στρέψῃ παρευθὺς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἑπτὰ χαρίσματα, ἀλλὰ μᾶς ἔστρεψε τὸ καλλίτερον· ἤγουν τὴν χάριν του, μὲ τὴν ὁποίαν ἤμεσθα δίκαιοι, φίλοι καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ κληρονόμοι τοῦ παραδείσου. τ' ἄλλα χαρίσματα θέλομεν τὰ παραλάβῃ μὲ πολὺ κέρδος εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἂν ζήσωμεν καλὰ εἰς τούτην.

Περὶ τῆς θανασίμου καὶ συγγνωστῆς ἁμαρτίας.

Μ. Ἐξήγησαί μου τώρα, τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἔμπρακτος ἁμαρτία, καὶ πῶς ἄλλο εἶναι θανάσιμον, καὶ ἄλλο ἁμάρτημα συγγνωστόν.

Δ. Τὸ ἔμπρακτον ἁμάρτημα εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου κάμνομεν ἡμεῖς μὲ τὸ ἴδιόν μας θέλημα, ὅταν σώσωμεν εἰς τὸν καιρὸν ὅπου γνωρίζομεν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. ὡσὰν εἶναι ἡ κλεψία· ὁ φόνος, καὶ ἡ ἐπιορκία, καὶ ἄλλα παρόμοια ἐναντίον τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. καὶ τοῦ-

το δὲ ἁμάρτημα εἶναι θανάσιμον, ὅταν στερίζῃ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς, καὶ κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἄξιον τοῦ παντοτινοῦ θανάτου εἰς τὴν κόλασιν. ἁμάρτημα συγνωστὸν εἶναι, ὅταν κακοφαίνεται τοῦ Θεοῦ, ἀμὴ ὄχι τόσον ὁποῦ νὰ στερίζῃ ἀπὸ τὴν χάριν του. καὶ τοῦ ἐγγίζει παίδευσις, ἀλλὰ ὄχι αἰώνια.

Μ. πῶς θέλω γνωρίσει, ἂν εἶναι τὸ κρίμα θανάσιμον, ἢ συγνωστόν;

Δ. Διὰ νὰ γνωρίσῃς πότε εἶναι τὸ κρίμα θανάσιμον, πρέπει νὰ ἔχῃς δύο κανόνας. ὁ ἕνας εἶναι, ὅτι τὸ ἁμάρτημα νὰ εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ πλησίον. ὁ ἄλλος, ὅτι τὸ ἁμάρτημα νὰ γίνεται μὲ ἀποφασισμένην θέλησιν ψυχῆς. διότι ἂν λείψῃ ἕνα ἀπὸ τοῦτα, δὲν εἶναι κρίμα θανάσιμον ἀλλὰ συγνωστόν. τότε λέγεται τὸ ἁμάρτημα ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ὅταν εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου εἰς πρᾶγμα ἀξιόλογον, τόσον ὁποῦ νὰ εἶναι πταῖσμα ἀρκετὸν νὰ διαλύσῃ φιλίαν. ἀμὴ ὅταν εἶναι εἰς πρᾶγμα ἐλαφρὸν, καὶ δὲν σώνει νὰ διαλύσῃ φιλίαν, τότε δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης ἀλλὰ λέγεται ὅτι δὲν εἶναι κατὰ τὴν ἀγάπην.

Καὶ ὁμοίως ἐκεῖνο τὸ πρῶτον ἤγουν τὸ θανάσιμον, λέγεται νὰ εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου, διατὶ εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶναι τέλος τοῦ νόμου. Τὸ δεύτερον, ἤγουν τὸ συγγνωστὸν λέγεται ὅτι δὲν εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὸν νόμον, διατὶ δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν ἀγάπην. λάβε παράδειγμα. νὰ κλέψῃ τινὰς πολλὰ χρήματα, εἶναι κρίμα θανάσιμον, διατὶ εἶναι ἐναντίον τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι πρᾶγμα βαρὺ, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν καθενὸς σώνει νὰ διαλύσῃ τὴν φιλίαν, καὶ ἔτζι εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης. ἀμὴ νὰ κλέψῃ μίαν βελόνα, ἢ πρᾶγμα ὅμοιον, δὲν εἶναι κρίμα θανάσιμον, ἀλλὰ συγγνωστὸν, διατὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι ὀλίγον. καὶ καλὰ καὶ νὰ μὴν εἶναι κατὰ τὴν ἀγάπην, ὅμως δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς ἀγάπης, διατὶ δὲν εἶναι πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἠμπορῇ μὲ δίκαιον νὰ διαλύσῃ τὴν φιλίαν. εἰς τὸν ὅμοιον τρόπον θέλομεν εἰπεῖ διὰ τὸ ἄλλο μέρος, ὁποῦ εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ γενῇ τὸ ἁμάρτημα, ἤγουν τὸ θεληματικόν. ὅταν εἶναι πρᾶγμα ἐναντίον τοῦ νόμου εἰς μεγάλην ὑπόθεσιν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸ κάμνῃ μὲ σταθερὰν θέλησιν, εἶναι κρί-

μα θανάσιμον. ἀμὴ ἂν δὲν εἶναι ὅλον τὸ θέλημα, ὡσὰν ἂν ἔλθῃ τινὸς ἕνας λογισμὸς, ἢ μία ξαφνικὴ ἐπιθυμία νὰ κλέψῃ, ἢ νὰ φονεύσῃ, ἢ νὰ βλασφημήσῃ, καὶ παρευθὺς νὰ διορθωθῇ ὁ ἄνθρωπος πρὶν κλίνῃ μὲ ὅλον του τὸ θέλημα νὰ κάμῃ τὴν πρᾶξιν ἐκείνην, τότε εἶναι τὸ κρίμα συγγνωστόν. διὰ τοῦτο πρέπει νὰ στέκῃ ὁ ἄνθρωπος ἔξυπνος, καὶ εὐθὺς ὅπου ξανοίξῃ τὸν κακὸν λογισμὸν, ἢ τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν, νὰ τὰ διώκῃ πρὶν κλίνῃ εἰς ἐκεῖνα ἡ θέλησις.

Περὶ τῶν ἑπτὰ κεφαλειακῶν ἁμαρτημάτων.

Μ. Ἐπιθυμῶ τώρα νὰ μάθω, ποῖα εἶναι τὰ βαρύτερα ἀπ᾽ ὅλα τὰ κρίματα, διὰ νὰ τὰ φεύγω μὲ περισσότερην ἐπιθυμίαν.

Δ. Κάποια κρίματα εἶναι μεγαλήτερα, διατὶ εἶναι ὡσὰν βρύσες καὶ ῥίζες πολλῶν ἄλλων, τὰ κράζονται κεφαλειακὰ, καὶ τοῦτα εἶναι ἑπτά. ἄλλα εἶναι βαρύτερα διατὶ δυσκολώτερα συγχωροῦνται, καὶ κράζονται ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἶναι ἕξ. ἄλλα εἶναι χειρότερα, διατὶ ἔχουσι φανερώτερην ἀσχημότητα, καὶ εἶναι ἐναντία

παν-

παντὸς λογαριασμῦ. κὴ διὰ τῦτο λέγεται, ὅτι κράζυσι καὶ ζητῦσιν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν ὐρανὸν, καὶ εἶναι τέσσαρα.

Μ. Ποῖα εἶναι τὰ κεφαλαιακὰ ἁμαρτήματα;

Δ. Η᾿ ὑπερηφανία, ἢ καθὼς ἄλλοι λέγυσι, κενοδοξία. ἡ φιλαργυρία. ἡ πορνεία. ἡ ζηλία. ἡ λαιμαργία. ἡ ὀργὴ. κὴ ἡ ὀκνηρία.

Μ. Διατὶ κράζονται κεφαλαιακά;

Δ. Δὲν κράζονται κεφαλαιακὰ, ὅτι εἶναι θανάσιμα, διατὶ πολλὰ κρίματα εἶναι θανάσιμα καὶ δὲν εἶναι κεφαλαιακὰ, ὥσαν ἡ βλασφημία, καὶ ὁ φόνος, καὶ πολλὰ εἶναι κεφαλαιακὰ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πάντοτε θανάσιμα, ὥσαν ἡ ὀργὴ, ἡ λαιμαργία, κὴ ἡ ὀκνηρία. κράζονται λοιπὸν κεφαλαιακὰ, διατὶ εἶναι κεφαλαῖς ἄλλων πολλῶν, ὁπῦ κρέμονται ἀπ᾿ ἐκεῖνα ὥσαν κλάδοι ἀπὸ τὴν ῥίζαν, καὶ παραποτάμια ἀπὸ τὴν μεγάλην βρύσιν.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ ὑπερηφανία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾶ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφαρμακόντης;

Δ. Η᾿ ὑπερηφανία εἶναι ἕνα κρίμα, μὲ τὸ ὁποῖον λογιάζει ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι περισσότερον παρὰ ὁπῦ εἶναι, κὴ διὰ τῦτο θέλει νὰ στέκῃ ἐπάνω ἀπὸ τὺς ἄλλυς, κὴ δὲν θέλει νὰ ἔχῃ

μεγαλήτερέν τυ, ἐδὲ ἴσον τυ. οἱ ἁμαρτίαις ὁπȣ̃ γεννᾷ εἶναι ἡ καύχησις, κ̀ τὸ νὰ ἐπαινᾷ τινὰς εὔκαιρα τὸν ἐμαυτόν τυ, ἡ μάχη μὲ τοὺς ἄλλȣς, ἡ ἀσυμφωνία, ἡ ἀνυπακοὴ, καὶ ἄλλα παρόμοια. τὸ ἀντιφάρμακον εἶναι νὰ προσέχῃ τινὰς μὲ πᾶσαν προθυμίαν εἰς τὴν ἁγίαν ταπείνωσιν, ἤγουν, ὅτι ἀφ᾽ ἑαυτȣ̃ τυ εἶναι ὐδὲ τίποτε, καὶ πῶς ὅλον ἐκεῖνο ὁπȣ̃ ἔχει εἶναι χάρισμα τȣ̃ Θεȣ̃. καὶ νὰ λογιάζῃ, ὅτι οἱ ἄλλοι εἶναι καλλίτεροί τυ, κ̀ διὰ τȣ̃το νὰ κρατῇ τὸν ἑαυτόν τυ κατώτερον ἀπ᾽ ὅλȣς, καὶ μέσα τυ νὰ φρονῇ πῶς εἶναι ὁ μικρότερος, καὶ ἔξω νὰ τιμᾷ ὅλȣς, καθὼς ἐγγίζει καθενός. ὠφελεῖ ἀκόμη πολλὰ νὰ ἰδῇ τινὰς, ὅτι ἡ ὑπερηφανία κάμνει τὸν ἄνθρωπον ὅμοιον τȣ̃ διαβόλȣ, καὶ ὅτι κακοφαίνεται πολλὰ τȣ̃ Θεȣ̃. ὅθεν εἶναι γραμμένον ὅτι ὁ Θεὸς ἀντιστέκει τῶν ὑπερηφάνων, καὶ προσκλίνεται τῶν ταπεινῶν. ἐκείνοις ταπεινώνει, καὶ τȣ́τȣς ὑψηλώνει.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ φιλαργυρία, κ̀ ποίαις ἁμαρτίαις γεννῶνται ἀπ᾽ αὐτὴν, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφαρμακόν της;

Δ. Ἡ φιλαργυρία εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ὄρεξις τȣ̃ πλȣ́τȣ. καὶ στέκεται εἰς τρία πράγματα.

ματα. πρῶτον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ξένου πράγματος, ὅταν δὲν εὐχαριστῆται τινὰς εἰς τὸ ἐδικόν του. δεύτερον, νὰ θέλῃ πλέον παρὰ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ σώνει, καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ δίδῃ τῶν πτωχῶν ἐκεῖνο ὅπου τοῦ περισσεύει, καθὼς εἶναι τὸ χρέος. τρίτον νὰ ἀγαπᾷ πολλὰ τὸ πρᾶγμα ὅπου ἔχει, καλὰ καὶ νὰ εἶναι ἐδικόν του, καὶ νὰ μὴ τοῦ περισσεύῃ. καὶ τοῦτο γνωρίζεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν εὑρίσκεται ἕτοιμος νὰ χάσῃ τὸ πρᾶγμα του, ἂν ἔλθῃ καιρὸς ἀνάγκης, διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, ὅτι ἡ φιλαργυρεία εἶναι ὡσὰν εἰδωλολατρεία. διατὶ ὁ φιλάργυρος πλέον ἀγαπᾷ τὸ πρᾶγμα παρὰ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ θέλει νὰ χάσῃ πρῶτα τὸν Θεὸν παρὰ τὸ πρᾶγμα. οἱ ἁμαρτίαις ὅπου γεννῶνται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν εἶναι πολλαῖς, ὡσὰν ἡ κλεψία, ἡ ἁρπαγή, οἱ δόλοι, εἰς τὰ πωλήματα καὶ τ' ἀγοράσματα, ἡ ἀσπλαγχνία πρὸς τοὺς πτωχούς, καὶ ἄλλα παρόμοια. τὸ ἀντιφάρμακον εἶναι νὰ συνηθίζῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλευθεριότητος, λογιάζοντας, ὅτι ἡμεῖς εἰς τούτην τὴν ζωὴν ἤμεσθα ξένοι καὶ διαβάταις. καὶ διὰ τοῦτο ὠφέλιμον πρᾶγμα

εἶναι

εἶ) νὰ μὴ φορτωνώμεθα ἀπὸ πράγματα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ τὰ μοιράζωμεν τῶν συντρόφων τῆς στράτας, διατὶ νὰ μᾶς τὰ βαστάσουσιν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἡμεῖς πλέον ἐλεύθεροι νὰ τελειώσωμεν ἐλαφρότερα τὸ ταξίδι μας.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ πορνεία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾷ, καὶ ποῖον εἶ) τὸ ἀντιφαρμακόντης;

Δ. Ἡ πορνεία εἶναι μία ἄτακτη ὄρεξις τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς καλοπαθείας τῆς σαρκός. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννᾷ, εἶναι τυφλότης τοῦ νοῦ, ἀβουλία, ἀσυστασία. ἔτι ἡ μοιχεία, ἡ ἀσέλγεια, τὰ ἀδιάντροπα λόγια, καὶ πᾶσα ἄλλη ἀκαθαρσία. τὸ ἀντιφάρμακον εἶναι ἡ νηστεία καὶ ἡ προσευχὴ, καὶ νὰ φεύγῃ τινὰς ταῖς κακαῖς συντροφίαις, διατὶ μὲ τοῦτα φυλάττεται ὁ ἄνθρωπος καθαρός. καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, νὰ μὴ θαῤῥεύεται εἰς τὸν ἑαυτόν του, οὔτε εἰς τὴν ἀρετήν του, οὔτε εἰς τὴν ἁγιωσύνην του, ἀλλὰ νὰ στέκῃ μακρὰ ἀπὸ τοὺς κινδύνους, καὶ νὰ φυλάττῃ ταῖς αἰσθήσες του, λογιάζοντας ὅτι ἐκεῖνος ὁ δυνατώτατος Σαμψὼν, καὶ Δαβὶδ ὁ ἁγιώτατος, καὶ Σολομὼν ὁ σοφώτατος, ἐξέπεσαν εἰς τοῦτο τὸ κακὸν, καὶ ὄντες των ἐτυφλώθη, καὶ μάλιστα ὁ Σολομὼν, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς τόσον ὁποῦ ἐπρο-

προσκύνησε τὰ εἴδωλα τῶν παλλακίδων του.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ζηλία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννῶνται ἀπ᾽ αὐτὴν, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφαρμακόν της;

Δ. Ἡ ζηλία εἶναι μία ἁμαρτία, μὲ τὴν ὁποίαν κακοφαίνεται τοῦ ἀνθρώπου τὸ ξένον καλὸν, διατὶ τοῦ φαίνεται ὅτι σμικρύνεται ἡ ἐδική του μεγαλωσύνη· καὶ σημάδευσε ὅτι ἂν σοῦ κακοφαίνεται τὸ καλὸν ὁποῦ ἔχει ἄλλος, διατὶ δὲν εἶναι ἄξιος νὰ τὸ ἔχη, ἢ διατὶ δὲν τὸ δουλεύεται καλὰ, τοῦτο δὲν εἶναι κρίμα. ὁμοίως ὅταν σοῦ κακοφαίνεται πῶς δὲν ἔχεις καὶ σὺ τὸ καλὸν ὁποῦ ἔχουσιν ἄλλοι, καὶ μάλιστα τὴν ἀρετὴν, τὴν εὐλάβειαν, καὶ ἄλλα ὅμοια καλὰ, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι κρίμα, μάλιστα κράζεται ἅγιος καὶ ἐπαινετὸς ζῆλος. ἀμὴ ὅταν σοῦ κακοφαίνεται νὰ ἔχη ἄλλος τίποτε καλὸν, διατὶ σοῦ φαίνεται, ὅτι σκοτίζει τὴν τιμήν σου, καὶ δὲν ἤθελες νὰ τὸ ἔχη διὰ νὰ μὴν εἶναι ὅμοιος ἢ μεγαλήτερός σου, τοῦτο εἶναι ἁμαρτία φθόνου καὶ ζηλίας, καὶ γεννᾷ πολλαῖς ἁμαρτίαις, ὡσὰν τὴν κακοκρισίαν, τὴν χαιρεκακίαν, τὴν καταλαλιὰν, καὶ τὴν κακολογίαν. διατὶ ὁ ζηλιάρης γυρεύει νὰ σμικρύνη τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ πλησίον, καὶ καμίαν

φοράν

φοραῖς παρακινᾷ εἰς τὸν φόνον. καθὼς ἔκαμεν ὁ Καῒν, ὁ ὁποῖος ἀπὸ φθόνον ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του, καὶ οἱ ἑβραῖοι ἀπὸ ζηλίαν ἐθανάτωσαν τὸν Χριστόν. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ κάμνῃ τινὰς ἔργον τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, καὶ νὰ λογιάζῃ ὅτι ὁ φθόνος βλάπτει πλέον τὸν ζηλιάρην παρὰ τὸν ζηλεμένον, διατὶ ὁ ζηλιάρης πικραίνεται καὶ τρώγεται μέσα του, καὶ συχναῖς φοραῖς ὁ Θεὸς μ' ἐκείνην τὴν στράταν ὑψώνει τὸν ζηλεμένον, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ φθονερὸς ἤθελε νὰ τὸν ταπεινώσῃ. ἔτζι βλέπομεν πῶς ἀπὸ ζηλίαν ἔκαμεν ὁ διάβολος ὅτι νὰ χάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἐπίγειον παράδεισον, καὶ ὁ Θεὸς μὲ τοῦτο ἔκαμε καὶ ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸν οὐράνιον παράδεισον. οἱ ἀδελφοὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ τὸν ἐπώλησαν διὰ φθόνον, καὶ ὁ Θεὸς μὲ τοῦτο ἔκαμε καὶ ἀπέβη ὁ Ἰωσὴφ αὐθέντης τῶν ἀδελφῶν του. Σαοὺλ ὁ βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν Δαυὶδ ἀπὸ ζηλίαν του, καὶ ὁ Θεὸς ἔκαμε καὶ ἔχασεν ὁ Σαοὺλ τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν ἔδωκε τοῦ Δαυίδ.

Μ. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ λαιμαργία. καὶ ποίαις ἁμαρτίας γεννᾷ, καὶ ποία εἶναι ἡ θεραπεία της;

Ἡ λαι-

Δ. Ἡ λαιμαργία εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ὄρεξις τοῦ φαγητοῦ καὶ ποτοῦ, καὶ τούτη ἡ ἀταξία στέκεται νὰ τρώγῃ τινὰς πλέον παρὰ ποῦ πρέπει, νὰ γυρεύῃ φαγητὰ πολλὰ ἐκλεκτά, νὰ θέλῃ νὰ τρώγῃ φαγητὰ ἔξω ἀπὸ τὸν νόμον. λόγου χάριν, νὰ καταλύῃ τὴν τετράδα καὶ παρασκευήν, νὰ μὴν ἀναμένῃ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ μάλιστα ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας, καὶ νὰ τρώγῃ μὲ πολλὴν λιμάργαν καὶ ἀχορτασίαν. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννῶνται ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν εἶναι σκοτάδια τοῦ νοῦ, ἀνόητη χαρά, πολυλογία. καὶ συχναῖς φοραῖς γεννᾶται ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν ἡ πορνεία μὲ ὅλα τὰ κρίματα ὁποῦ κατάγονται ἀπ' ἐκείνην. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ συνηθίζῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ὀλιγοφαγίαν, ἡ ὁποία δίδει ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμίου. καὶ μερικὰ ὠφελιμώτατον εἶναι νὰ λογιάζῃ, ὅτι ἡ ἡδονὴ τῆς λαιμαργίας κρατεῖ πολλὰ ὀλίγην ὥραν, καὶ ἀφήνει συχνὰ ὀπίσω της πόνους πολλὰ μακροὺς εἰς τὸ στομάχι, εἰς τὴν κεφαλήν, καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Μ. Τί πρᾶγμα, εἶναι ἡ ὀργή, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾷ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφάρκόν της;

Δ. Η' ὀργὴ εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ἐπιθυμία τῆς ἐκδικήσεως. ὅμως ἤξευρε ὅτι ἡ ὀργὴ ἡ μετρημένη καὶ κυβερνημένη ἀπὸ λογαριασμὸν εἶναι καλή. καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὁ ψαλμὸς ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. καὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος λέγει, ὅτι ἡ ὀργὴ εἶναι ὡσὰν τὸν σκύλον, ὁ ὁποῖος εἶναι καλὸς ὅταν διώκη τοὺς ἐχθρούς, ἀμὴ ὅταν δακάνη καὶ τοὺς φίλους εἶναι κακός. ἡ ἀταξία τῆς ὀργῆς στέκει εἰς τρία πράγματα. πρῶτον, νὰ θέλη τινὰς νὰ κάμη ἐκδίκησιν ἐναντίον τινὸς ὁποῦ δὲν τοῦ ἐγγίζει παίδευσις, καὶ δὲν μᾶς ἔβλαψεν. δεύτερον, νὰ θέλη νὰ κάμη τὴν ἐκδίκησιν μὲ ἐδικήν του ἐξουσίαν. διατὶ ἡ παίδευσις τῶν κακῶν ἀνθρώπων δὲν ἐγγίζει παρὰ τῶν κυβερνητάδων, ἤγουν τῶν κριτῶν καὶ τῶν αὐθεντῶν. καὶ διατὶ ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀκρότατος αὐθέντης, διὰ τοῦτο αὐτὸς λέγει, ὅτι ἐκείνου ἐγγίζει καθολικὰ νὰ κάμη τὴν ἐκδίκησιν. τρίτον, νὰ κάμνη τινὰς τὴν ἐκδίκησιν διὰ μῖσος, καὶ ὄχι διὰ ζῆλον τῆς δικαιοσύνης. καὶ νὰ μὴ φυλάση τὸ μέτρον, καὶ ἄλλα παρόμοια. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννῶνται ἀπὸ τὴν ἄτακτην ὀργὴν εἶναι συνερισίαις, λόγια καὶ καμώματα ὑβριστικά, ἀ-

ὁρμητικὰ κινήματα ὡσὰν ἀνθρώπων παραφερμένων, διατὶ ἡ ἄτακτη ὀργὴ ὁμοιάζει τῆς ἀφροσύνης. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ συνηθίζῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν πραότητα καὶ τὴν ὑπομονὴν, ἔχοντας εἰς τὸν νοῦν του τὰ παραδείγματα τῶν ἁγίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ μὲ τὴν καρτερίαν ἐνίκησαν τοὺς ἐχθρούς των πλέα ἔνδοξα παρὰ ποῦ κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου ὁποῦ γυρεύουσι τὴν ἐκδίκησιν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀκηδία ἢ ὀκνηρία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γεννᾷ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφάρμακόν της;

Δ. Ἡ ὀκνηρία τότε εἶναι κρίμα κεφαλαιακὸν ὅταν βαρύνεται τινὰς νὰ κάμῃ τὸ καλὸν, καὶ τοῦ κακοφαίνεται πῶς εἶναι κρατούμενος νὰ φυλάσσῃ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ περιπατῇ εἰς τὴν στράταν τῆς ἀρετῆς, οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γεννᾷ εἶναι ἡ καταφρόνησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ δοθῇ τινὰς ὅλος εἰς τὸ κακὸν, νὰ ἀπελπισθῇ εἰς τὸ καλὸν, νὰ μισᾷ καὶ νὰ θέλῃ τὸ κακὸν ἐκείνων ὁποῦ τὸν ἀναγκάζουσι νὰ ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ πάρῃ τὴν καλὴν στράταν. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ μὴ

μὴ στέκῃ ποτὲ τινὰς εὔκαιρος, ἀλλὰ νὰ ἀναγνώθῃ καλὰ καὶ ὠφέλιμα βιβλία, νὰ λογιάζῃ τὸν πολὺν μισθὸν ὁποῦ δίδει ὁ Θεὸς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ προθυμίαν φυλάσσουσι ταῖς ἐντολαῖς του, καὶ τὴν αἰώνιον καὶ ἀβάσακτον κόλασιν ὁποῦ εἶναι ἡτοιμασμένη τῶν ὀκνηρῶν.

Περὶ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἐναντίων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ποίαις καὶ πόσαις εἶναι οἱ ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Δ. Εἶναι ἕξ. νὰ ἀπελπισθῇ τινὰς εἰς τὴν σωτηρίαν του, νὰ ἔχῃ θάῤῥος ὅτι θέλει σωθῇ χωρὶς καλὰ ἔργα, νὰ γνωρίζῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ τὴν ἐναντιᾶται, νὰ ζηλεύῃ τὴν χάριν ὁποῦ ἔχει ἄλλος, νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ τελειώσῃ τὴν ζωὴν ἀμετανόητα.

Μ. Διατὶ κράζονται ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Δ. Διατὶ γεννῶνται ἀπὸ καθαρὰν κακοσύνην, καὶ μάλιστα τὸ τρίτον, τὸ ὁποῖον μεγαλώτερον ἀπ' ὅλα εἶναι ἁμάρτημα ἐναντίον τοῦ ἁγίου

πνεύματος, ἤγουν ὅταν γνωρίζῃ τινὰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅμως μὲ πεῖσμα φιλονεικῆ νὰ δείξῃ τὸ ἐναντίον. νὰ ἁμαρτάνῃ τινὰς ἀπὸ κακοσιωύνην, λέγεται ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διατὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι δοσμένον ὡσὰν ἴδιον ἡ ἀγαθότης, τῆς ὁποίας εἶναι ἐναντία ἡ κακοσιωύνη. καθὼς ἡ ἁμαρτία ὁποῦ γεννᾶται ἀπὸ ἀμαθίαν λέγεται ἐναντίον τοῦ Υἱοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι δοσμένη ἡ σοφία. καὶ ἡ ἁμαρτία ὁποῦ γίνεται ἀπὸ ἀσθένειαν λέγεται ἐναντίον τοῦ Πατρὸς, τοῦ ὁποίου εἶναι δοσμένη ἡ δύναμις.

Μ. Τὶ πρᾶγμα ἔχουσιν ἴδιον τούταις οἱ ἁμαρτίαις;

Δ. Τὸ ἴδιόν τους εἶναι, νὰ μὴν ἔχουσι συγχώρησιν οὔτε εἰς τοῦτον, οὔτε εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καθὼς τὸ λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τὸ ὁποῖον ὅμως γρικᾶται, ὅτι τούταις οἱ ἁμαρτίαις μὲ δυσκολίαν συγχωροῦνται. διατὶ ὀλίγαις φοραῖς καὶ δύσκολα συμβαίνει νὰ μετανοοῦσιν ἀληθινὰ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔπεσαν εἰς τέτοιας λογῆς ἁμαρτίαις. καθὼς ὅταν λέγωμεν, ὅτι μία ἀῤῥωστία εἶναι ἀγιάτρευτη, δὲν θέλομεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι δὲν ἔχει ὁλότελα

ἰατρείαν, ἀλλὰ ὅτι ὀλίγαις φοραῖς ἰατρεύεται, μάλιστα κατὰ τὸν κοινὸν δρόμον δὲν ἰατρεύεται.

Περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὁποῦ ζητοῦσιν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Μ. Πόσαις καὶ ποίαις εἶναι οἱ ἁμαρτίαις, ὁποῦ φωνάζουσιν εἰς τὸν οὐρανόν;

Δ. Τέσσαρες, ἤγουν φονικὸν θεληματικόν. ἁμαρτία σαρκικὴ παρὰ φύσιν, καταδυνάστευσις τῶν πτωχῶν, καὶ μάλιστα ὀρφανῶν καὶ χηρῶν. καὶ νὰ κρατήσῃ τινὰς τὴν πληρωμὴν τοῦ δουλευτῆ.

Μ. Διατὶ λέγομεν, πῶς τοῦτα τὰ κρίματα φωνάζουσιν εἰς τὸν οὐρανόν;

Δ. Διατὶ ἡ ἀδικία τους εἶναι τόσον φανερά, ὁποῦ δὲν ἐμπορεῖ νὰ σκεπασθῇ ἢ νὰ κρυβῇ εἰς κανένα τρόπον.

Περὶ τῶν τεσσάρων ὁποῦ λέγονται ἔσχατα.

Μ. Ἤθελα καμίαν διδασκαλίαν καθόλου, διὰ νὰ φεύγω τὴν ἁμαρτίαν.

Δ. Λέ-

Δ. Λέγει ὁ σοφὸς, ἐνθυμᾶ τὰ ὕστερα καὶ δὲν θέλεις ἁμαρτήσει ποτέ. τὰ ἔσχατα εἶναι τέσσαρα. θάνατος, κοινὴ κρίσις, τῶν ἀνθρώπων, ἅδης, καὶ παράδεισος.

Μ. Διατὶ κράζονται ἔσχατα τοῦτα τὰ τέσσαρα πράγματα;

Δ. Διατὶ ὁ θάνατος εἶναι τέλος τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ὕστερον ἀπ' ὅσα μᾶς ἔρχονται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. ἡ κοινὴ κρίσις εἶναι ἡ ὑστερη ἀπ' ὅλαις ταῖς κρίσαις ὅπου μέλλουσι νὰ γένουν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπ' ἐκείνην δὲν θέλει ἐμπορέσει τινὰς νὰ ζητήσῃ ἄλλο κριτήριον. ὁ ἅδης εἶναι τὸ ὕστερον κακὸν ὅπου μέλλουσι νὰ λάβουν οἱ κακοὶ, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουν εἶσθαι πάντοτε δίχως καμίαν μεταβολήν. ὁ παράδεισος εἶναι τὸ ὕστερον καλὸν, ὅπου ἔχουσι νὰ ἀπολαύσουν οἱ καλοὶ. καὶ δὲν θέλουν τὸ χάσει ποτέ.

Μ. Ηθελα καμίαν θεωρίαν διὰ νὰ μὴ γετῶ τοῦτα τὰ ἔσχατα, καὶ νὰ τὰ θυμοῦμαι συχνὰ διὰ νὰ μὴν πέσω εἰς ἁμαρτίαν ποτὲ, καθὼς λέγει ὁ σοφὸς ὅπου εἶπες.

Δ. Οσον εἰς τὸν θάνατον, ἐμπορεῖς νὰ μὴ γετήσῃς τοῦτα τὰ τέσσαρα θεωρήματα. πρῶτον, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι βεβαιότατος, καὶ οὐδέ-

νας ἐμπορεῖ νὰ τὸν φύγῃ. δεύτερον, ὅτι ἡ ὥρα τοῦ εἶναι ἀβέβαιη, καὶ πολλοὶ ἀποθνήσκουσιν ὅτε δὲν τὸ λογιάζουσι. τρίτον, ὅτι εἰς τὸν θάνατον τελειώνουσιν ὅλαις οἱ φαντασίαις. καὶ οἱ λογισμοὶ τούτης τῆς ζωῆς, καὶ τότε γνωρίζεται ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου. τέταρτον, ὅτι εἰς τὸν θάνατον καθένας μετανοεῖ διὰ τὸ κακὸν ὅπου ἔπραξεν, καὶ διὰ τὸ καλὸν ὅπου δὲν ἔκαμεν. καὶ διὰ τοῦτο μεγάλη ἀγνωσία εἶναι νὰ κάμῃ τινὰς ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον εἶναι βέβαιος ὅτι ἔχει νὰ μετανοήσῃ.

Οσον εἰς τὴν κρίσιν, ἐμπορεῖς νὰ μελετήσῃς τοῦτα τὰ θεωρήματα. πρῶτον, ὅτι ἡ κρίσις μέλλει νὰ γενῇ διὰ πρᾶγμα ἀξιολογώτατον, ἤγουν διὰ τὸ ἀκρότατον καλὸν, ἢ διὰ τὸ ἀκρότατον κακόν. δεύτερον, ὅτι μέλλει νὰ γενῇ ἀπὸ τὸν ὑψηλότατον κριτὴν, ὁ ὁποῖος ἠξεύρει κάθε πρᾶγμα, καὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ ἀντισταθῇ. τρίτον, ὅτι μέλλει νὰ γενῇ εἰς τὸ πρόσωπον ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ δὲν θέλει ἐμπορέσει τινὰς νὰ κρυβῇ. τέταρτον, ὅτι δὲν θέλει εἶσαι καμία ἐλπίδα νὰ φύγῃ τινὰς τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Οσον

Οσον εἰς τὸν ᾅδην, λόγιασαι ὅτι εἶναι πλατύς, μακρύς, ὑψηλός, καὶ βαθύς. πλατύς διατὶ περιέχει ὅλαις ταῖς κόλασαις ὁποῦ ἐμπορεῖ τινὰς νὰ φαντασθῇ. μακρύς, διατὶ ὅλαις εἶναι αἰώνιαις. ὑψηλὸς, διατὶ ὅλαις εἶναι πικρόταταις καὶ βασανιστικώταταις. βαθύς, διατὶ εἶναι καθαραῖς τιμωρίαις χωρὶς μίξιν τινὸς παρηγορίας.

Οσον εἰς τὸν παράδεισον, λόγιασαι, ὅτι ὁμοίως εἶναι πλατύς, διατὶ περιέχει ὅλα τὰ καλὰ ὁποῦ ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς, καὶ ἀκόμη περισσότερα παρὰ ποῦ ἐμποροῦμεν ἡμεῖς νὰ λογιάσωμεν, ἢ νὰ ἐπιθυμήσωμεν. εἶναι μακρύς, διατὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλὰ εἶναι αἰώνια. εἶναι ὑψηλός, διατὶ εἶναι ἀγαθὰ ὑψηλότατα καὶ τιμιώτατα. εἶναι βαθύς, διατὶ εἶναι ἀγαθὰ καθαρὰ δίχως μίξιν καθόλου τινὸς κακοῦ. καὶ ἐδῶ ἐμπορεῖς ἀκόμη νὰ λογιάσῃς, ὅτι τὰ καλὰ τῆς ζωῆς τούτης δὲν ἔχουσι κανένα ἰδίωμα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα, διατὶ εἶναι ὀλίγα, κοντὰ, μικρὰ, καὶ πάντοτε μισμένα μὲ βάσανα καὶ στενοχωρίαις. καὶ ὁμοίως τὰ κακὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ὀλίγα, κοντὰ, μικρὰ, καὶ μιγμένα πάντοτε μὲ τίποτε

παρηγορίαν. ὅθεν ἔχεις νὰ συμπεράνῃς, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν δὲν ἔχουσι νοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δι' ἀγάπην τῶν καλῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἢ διὰ φόβον τῶν πειρασμῶν ὁποῦ ἔχει ἡ παροῦσα ζωὴ, χάνουσι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἢ κατάγονται εἰς τὰ μέλλοντα κακά.

ΤΕΛΟΣ.

BIBLIOTECA IN ROMA

Digitized by Google

41 9 II

7-1-1

3

Digitized by Google